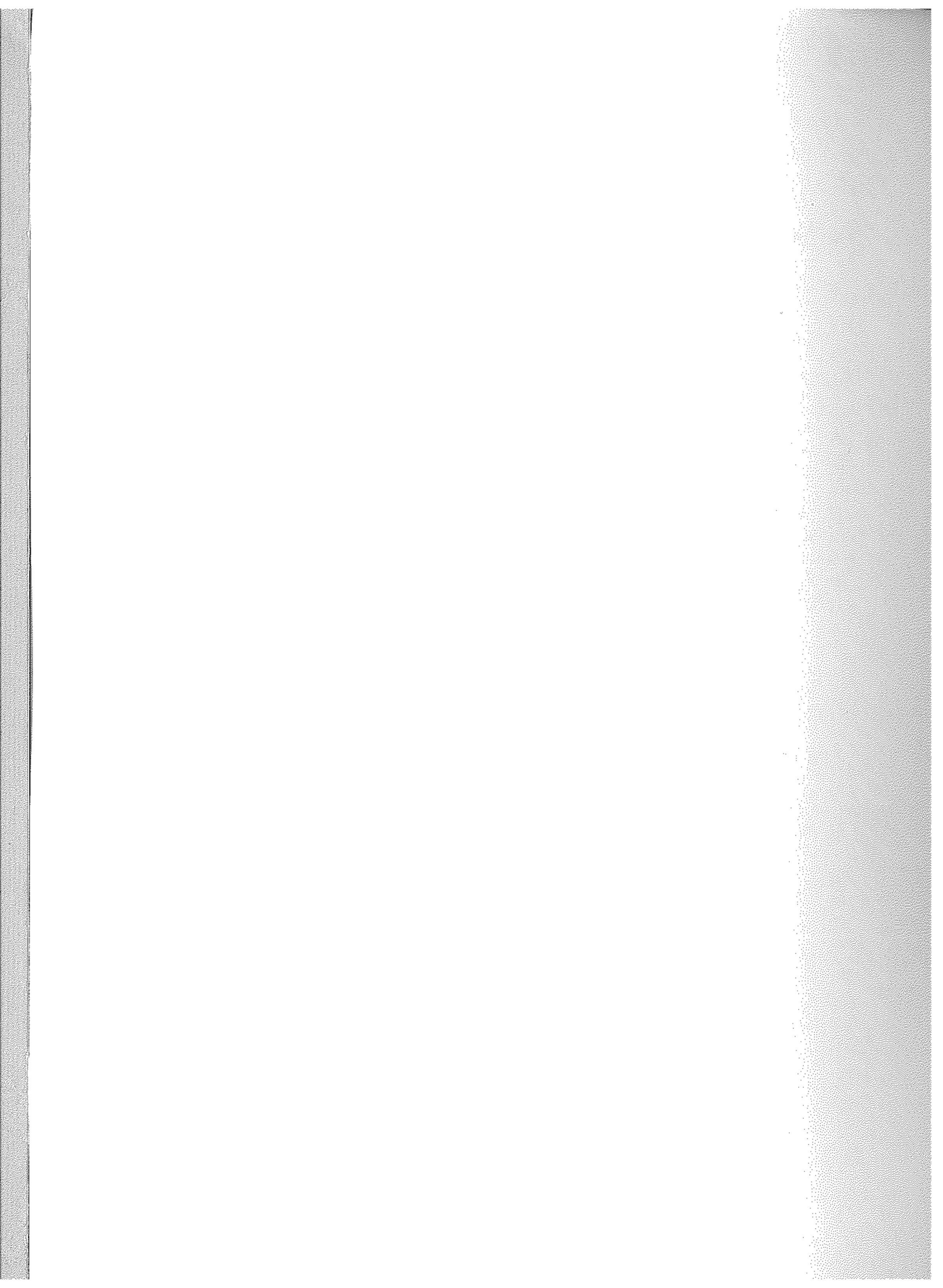

ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ

Ιούνιος 1992, Θεσσαλονίκη

ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΕΥΧΟΣ

Μ Α Υ Ρ Ο Ρ Ο Δ Ο

Ελευθεριακή επιθεώρηση για τον άνθρωπο και τον πολιτισμό.
Δεύτερο τεύχος, Μάιος 1992, Θεσσαλονίκη.

Εκδίδεται με βάση την ελεύθερη συνεργασία (και τις ευθύνες που αυτή συνεπάγεται) των συμμετεχόντων.

Εγγραψαν οι: Λία Γυιόκα, Βασίλης Ευαγγελίδης, Δημήτρης Ζερβόπουλος, Μαρία Ζογλοπίτου, Χρήστος Μάρης, Νίκος Νικολαΐδης, Σωκράτης Παπάζογλου, Πάκης Τζιλής, Λουκής Χασιώτης.

Εξώφυλλο: "Ο κόσμος γυρίζει πάνω κάτω". Από φυλλάδιο των Diggers, 1647.

Κεντρική διάθεση: Βιβλιοδισκοπωλείο "ΛΩΤΟΣ", Καστρισιού 13, Θεσσαλονίκη, τηλ. 260 776.

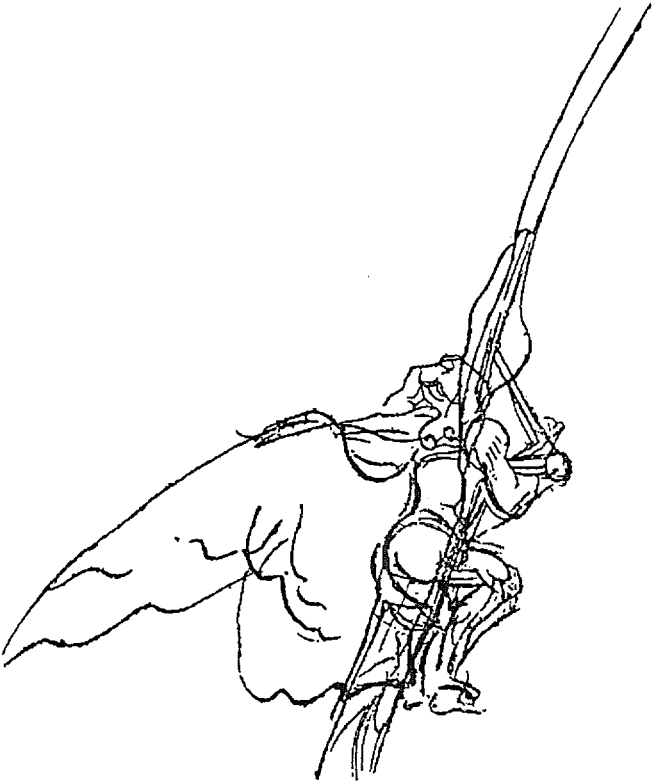
Επικοινωνία: Τ.Θ. 10005, Τ.Κ. 541 10, Θεσσαλονίκη (παρακαλούμε να μην αναγράφεται η ένδειξη "προς ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ").

Στοιχειοθεσία - σελιδοποίηση: ΥΠΕΡΠΕΡΑΝ (ουργκ!!) 855 418 και ΓΡΑΜΜΟΣΥΡΤΗΣ 202 976.

"...μέχρι

..."

μέ φῶς
νά πει
τίς πέρα
λέξεις"

Τά πάντα ἔχουν εἰπωθεῖ. Κι ὁμως -
Εἶναι ἀπαραίτητο ἕνα προλογικό σημείωμα γιά τό Μαῦρο Ρόδο;
Πῶς νά μιλήσεις γιά τήν ἐλευθερία ὅταν. Ὁ κυρίαρχος λόγος
βαφτίζει τά πράγματα. Ἀπομονώνοντας τίς λέξεις ἀπό τίς ἐννοιές
τους, προσπαθώντας νά ἐπιβάλλει κάθε μορφῆς διαχωρισμό,
παγιώνοντας τίς σχέσεις παθητικότητας καί ἀποδοχῆς τῶν
κοινωνικῶν ρόλων. Μιά δῆθεν πολυτάραχη ἀκίνησία θανάτου
προορισμένη νά καταναλωθεῖ ἀπό παραιτημένους θεατές. Σάν
μύγες στό ταβάνι μοιάζουν νά προσχωροῦν τά γεγονότα.
Τήν πρυτανεία - κάψαν οἱ ἀναρχικοί - δήλωσε ὁ ὑπουργός
Μπαλῆς, Τριανταφύλλης - πρωτοστάτησαν σέ πλιάτσικο -
θυμήθηκε μετά δύο χρόνια ὁ αὐτόπτης μάρτυς. Ράδιο Κιβωτός καί
Ράδιο Οὐτοπία - ἦταν παράνομοι καί μόλυναν - ἀπεφάνθη ὁ
εἰσαγγελεὺς. Κι ἄλλοι λένε ἄλλα, ἀρκεῖ νά μὴ μιλήσουν αὐτοῖ πού
σέ πρώτο πρόσωπο μιλοῦν.

Ὡστόσο.

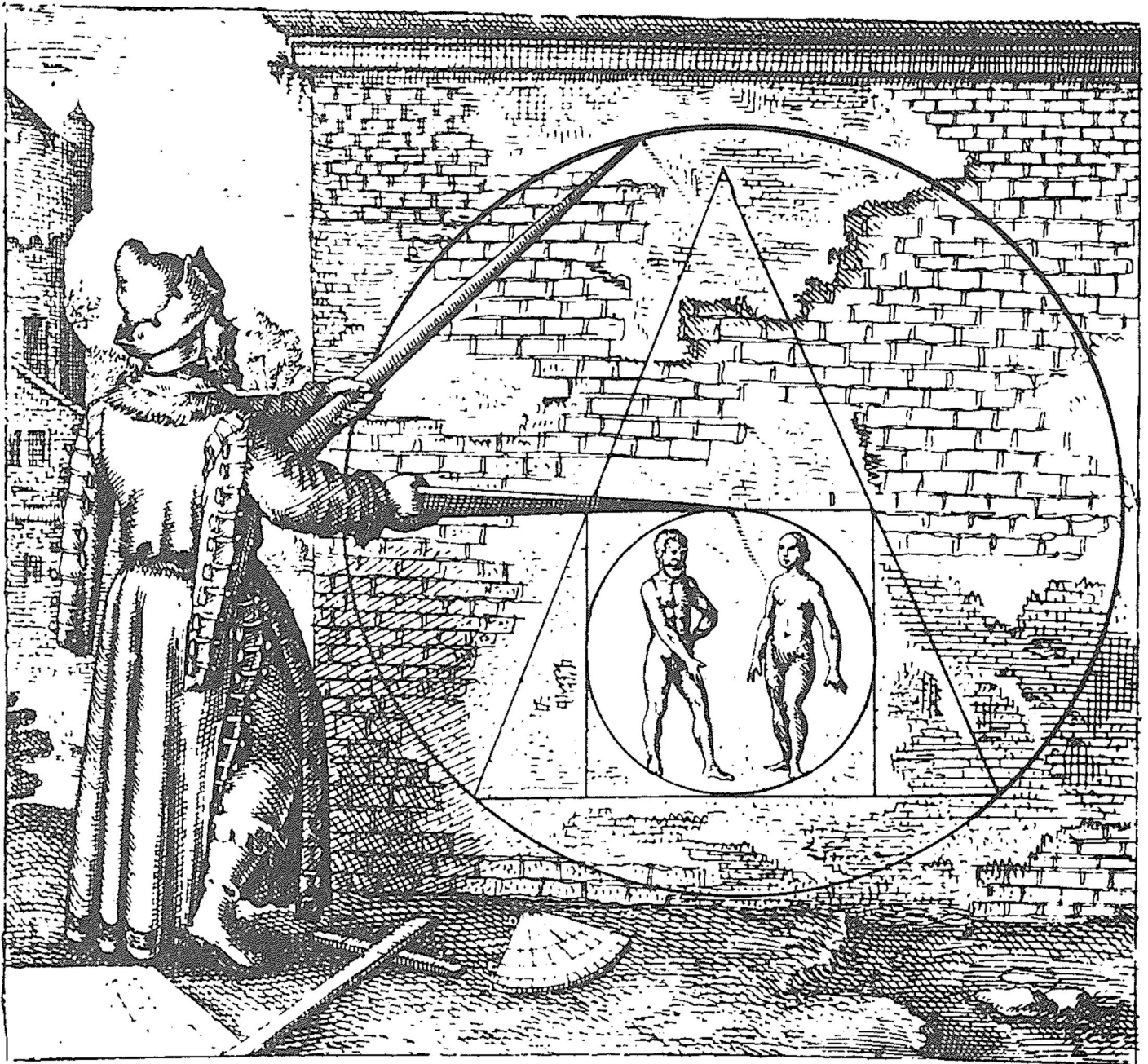
Ἕνας ἄλλος λόγος θ' ἀναζητᾶ πάντοτε τήν ἀ-λήθεια. Τήν
ἀποτίναξη τῆς λήθης καί τήν ἐρωτική συνεύρεση μέ τήν πράξη,
τήν ἐκτίναξη ἐνός τ ὠ ρ α γιορτῆς. Ξεπερνώντας - ὄχι χωρὶς
σκληρὴ ἐσωτερικὴ κριτικὴ - ἀντιφάσεις σάν αὐτές πού ἐπληξαν τό
πρώτο τεῦχος τοῦ Μαύρου Ρόδου. Διαπερνώντας χώρους πού οἱ
εἰδικοί θά ἤθελαν νά διατηροῦν ἀποσπασμένους. Γιατί οἱ
ὑπερβάσεις, αὐτές οἱ ἀναλαμπές πού γιά μιὰ στιγμή ἴσως
φανερῶθηκαν μπροστά στά μάτια μας, τά καίνε γιά πάντα.
Ἔστω ψελλίζοντας. Οἱ συνθέσεις μένει νά πραγματοποιηθοῦν.

ΤΟ ΜΑΥΡΟ τριαντάφυλλο περπατάει τώρα στοὺς δρόμους. Ὁρθό
στό μαῦρο μίσχο του λυγρό, σφιχτό, περήφανο, κόκκινο, μαῦρο.
Ἀποφεύγει ἀκατάδεχτα ἕνα πλῆθος διαβάτες. Ἔρχεται νά σέ βρεῖ.
Κι ἐσύ κοιμᾶσαι;

ΓΙΑΤΙ κοιμᾶσαι;

θέλουμε κάποτε νά ρωτήσουμε.

Ἐδῶ εἶναι τό ρόδο, ἐδῶ χόρευε,
you! hypocrite lecteur! - mon semblable - mon frère!
διαβάζοντας κι ἀνάμεσα στίς γραμμές

"Ο τετραγωνισμός του κύκλου" ή η πραγμάτωση της ουτοπίας; Γκραβούρα του 14ου αιώνα.

Επιγραμματικά για την πολιτική

Πα την χρήση της έννοιας στην σημερινή εποχή και όχι μόνο:

Η παρερμηνεία της ξεκινά από την σύγκρουση μαρξιστών και αναρχικών στους κόλπους της Α' διεθνούς. Αναφέρουμε: μία ιστορική και αρνητική εκδοχή - «Δεν είναι λοιπόν αλήθεια πως εγκαταλείπουμε τήν πολιτική. Δεν την εγκαταλείψαμε γιατί θέλουμε θετικά να την δολοφονήσουμε. Υπενθυμίζουμε στο προλεταριάτο πως η μόνη πολιτική που αληθινά του ταιριάζει είναι η αρνητική πολιτική της καταστροφής των πολιτικών θεσμών, της πολιτικής εξουσίας, της κυβέρνησης και γενικά του κράτους» (Μπακούνιν). Αναφέρουμε και μια θετική, σύσσειχη της παραπάνω και διαχρονική εκδοχή, θεμελιωμένη στην κριτική της αγνόησης του πολιτικού ζητήματος από την μεριά του Marx - «δεν μπορούμε να κρίνουμε και ν' αλλάξουμε τον κανόνα παρά μόνο αν δεν είμαστε ο κανόνας, μόνο αν επιβιώνει η απόκλιση, μόνο αν διατηρείται μια εξωτερικότητα - μόνο αν ο νόμος τίθεται απέναντί μας» (Καστοριάδης). Και προσθέτει ότι διαφορετικά οδηγούμαστε στην απόλυτη τυραννία.

Να μιλήσουμε επιτέλους για την πολιτική της σύγκρουσης, δίνοντάς της την μορφή καθημερινού πολέμου.

Βασίλης Ευαγγελίδης

Σκέψεις και σημειώσεις για την "τέχνη"

τεύχω: (από τη ρίζα τ(ε)υχ -, ινδοευρωπαϊκή *th(e)uch -) κατασκευάζω, οικοδομώ, κτίζω, παρασκευάζω, παράγω, επιφέρω - προξενώ αναφορικά προς φυσικά φαινόμενα και καταστάσεις.
τεύχος: όργανο, εργαλείο, πολεμικό όργανο, όπλο.

A. Η ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ (384 - 322 π.Χ.) Διάκριση με βάση τον Ανθρώπο και το Λόγο.

Οι ανθρωπίνες δραστηριότητες χωρίζονται ανάλογα με το επιστητό τους αντικείμενο και ταξινομούνται ανάλογα με το σκοπό τους. Προκύπτουν τρεις ομάδες επιστημών: οι Θεωρητικές (πρώτη φιλοσοφία, μαθηματική, φυσική - σκοπός τους η κατάκτηση της καθαρής γνώσης), οι Πρακτικές (ηθική, πολιτική, οικονομία - σκοπός τους η βελτίωση του ανθρώπου ως πολιτικού όντος) και οι ΠΟΙΗΤΙΚΕΣ. Η τελευταία κατηγορία αφορά ενιαία την παραγωγική ενέργεια, την κατασκευαστική ικανότητα του ανθρώπου να δημιουργεί τεχνητά αντικείμενα. Η Ποίηση είναι Μίμηση, δηλαδή αφαίρεση μέσω της οποίας αναπαρίσταται ο χαρακτήρας, η ουσία και ο πυρήνας του φαινομένου. Σπουδαιότερο είδος Μίμησης είναι η Τραγωδία που έχει σκοπό καθαρά διδακτικό ενώ συγχρόνως αποτελεί σύνθεση όλων των υπολοίπων μορφών Μίμησης (χορός, μουσική, σκηνογραφία, λυρική ποίηση κλπ).

B. Η ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΒΙΤΤΟΡΙΝΟ (4ος μ.Χ αι.) Ενοποίηση με βάση τη "παραγωγική διαδικασία".

Artes Animi (άυλες τέχνες): ποίηση, μουσική, αστρολογία, γραμματική, ρητορική, νομική, φιλοσοφία.

Artes Corporis (υλικές τέχνες): ρίψεις, άλμα, ταχύτης, άρση βαρών, κλπ.

Artes Animi et Corporis (τέχνες υλικές και άυλες): γεωργία, γυμναστική, ιατρική, αρχιτεκτονική κλπ.

Γ. Η ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ (μετά το 12ο μ.Χ αι.) "Artisti" και "Artigiani"

Οι Artes Animi και ορισμένες από τις Artes et Corporis αποκαλούνται "ελευθέρια" και αυτοί που τις ασκούν (κυρίως οι γιατροί, οι ποιητές, οι νομικοί και οι μουσικοί) αποκαλούνται "artisti" (= "καλλιτέχνες", νεολογισμός λόγιας προέλευσης) ενώ οι υπόλοιποι "artigiani" (= "τεχνίτες", νεολογισμός λαϊκής προέλευσης).

Δ. ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ, όπου τέχνη σημαίνει πλαστικογραφική αναπαράσταση.

"... Το πράγμα είναι από μόνο του τόσο δύσκολο που δεν μπορεί ούτε να συζητηθεί, ούτε βέβαια να λυθεί γιατί ένα μόνο πράγμα είναι που αξίζει και βρίσκεται στη βάση όλων, αυτό είναι το σχέδιο, όλες οι άλλες εξηγήσεις πάσχουν μπροστά σ' αυτό (δείτε το μόνο σας, όποιος κατέχει το σχέδιο, εξασκεί καλά τόσο τη μία όσο και την άλλη τέχνη)". 18 Φεβρουαρίου 1548, επιστολή του Jacopo da Pontormo για το "ποιά τέχνη προηγείται: η ζωγραφική ή η γλυπτική;"

Ε. ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Επινόηση της "Αισθητικής"

Το 1750 ο Γερμανός φιλόσοφος A. G. Baumgarten εισάγει

την έννοια της "Aesthetica", την επιστήμη της αισθητής γνώσης όπου το έργο τέχνης ορίζεται ως oratio sensitiva perfecta, δηλαδή έργο του οποίου η τελειότητα βρίσκεται στην αισθητή μορφή και όχι στο νοητικό περιεχόμενο.

Ο Kant θα διακηρύξει ότι "ωραίο είναι εκείνο που αρέσει δίχως έννοια, δίχως συμφέρον, ως αντικείμενο γενικής αρεσκείας", ενώ ο Schelling θα υποστηρίξει ότι η τέχνη είναι γνώση του απολύτου και το ωραίο η πραγματική έκφραση του ίδιου του απολύτου. Η αντίληψη του αστικού ιδεαλισμού για τη τέχνη ολοκληρώνεται με το Hegel που την ορίζει ως αισθητή εκδήλωση της ιδέας, προορισμένη, ως αισθητή, να ξεπεραστεί από τη φιλοσοφία, στην οποία η ιδέα εκδηλώνεται ιδεατά και όχι αισθητά.

Τις επόμενες δεκαετίες και ενώ η αστική ιδεολογία έχει αρχίσει να υλοποιεί τον κόσμο της, στο Παρίσι, ο ζωγράφος Courbet θα επιτεθεί στην ακαδημαϊκή αντίληψη της ζωγραφικής, εισάγοντας τον κοινωνικό ρεαλισμό. "Η τέχνη για τη τέχνη", γράφει "είναι εκμυστηριώδης της καρδιάς και αποσύνθεση του πνεύματος... με τη δική μου διατύπωση της άρνησης του ιδανικού και όλων όσων πηγάζουν από το ιδανικό, έφτασα στην χειραφέτηση του ατόμου...". Στο Παρίσι πάλι, ο Baudelaire θα εισάγει την στάση του "spleen", της μελαγχολίας, της απέχθειας προς τη ζωή. Στο εξής ο bohem, ο decadant (παρακμιακός) και ο maudit (καταραμένος) θα είναι πολύ συχνά έννοιες αδερφές με αυτήν του "καλλιτέχνη".

ΣΤ. Μεσοπόλεμος... Η τέχνη είναι νεκρή. Ζίτω η τέχνη των μηχανών του Tatlins.

JACQUES VACHE, ARSHILE GORKY, RENE

CREVEL, OSCAR DOMINGUEZ, JEAN PIERRE DUPREY, WOLFGANG PAALEN, JACQUES RIGAUT, KAY SZASZ, ARTHUR CRAVAN,...

Ημιτελής κατάλογος των σουρρεαλιστών που, με άμεσο τρόπο, αυτοκτόνησαν.

Z. ΤΕΧΝΟΚΡΑΤΗΣ (ΤΕΧΝΗ + ΚΡΑΤΟΣ;)

τεχνοκρατία (η) νεωτ. πολιτικοοικονομική θεωρία δεχομένη ότι η μηχανική πρόοδος συνέβαλε εις την καθόλου ανθρωπίνην ευημερία και ότι η επελθούσα οικονομική κρίσις οφείλεται εις την μη προσαρμογήν των πολιτικών και οικονομικών συστημάτων προς την μηχανικήν πρόοδον.

Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικόν Όλης της Ελληνικής Γλώσσης.

Η. ΚΑΙ ΞΑΝΑ ΒΟΥΤΙΑ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

"Εστί δε τέχνη πάσα περί γένεσιν και το τεχνάζειν και θεωρεῖν ὅπως αν γένηται τι των ενδεχομένων και είναι και μη είναι και ων η αρχή εν τω ποιούντι αλλά μη εν των ποιουμένων, οὔτε γαρ των εξ ανάγκης ὄντων ἢ γινομένων η τέχνη εστί, οὔτε των κατά φύσιν. Εν αυτοίς γαρ ἔχουσιν ταῦτα την αρχήν". 110. Νικ., Ἐκτο Βιβλίον, IV, 4

"ὄλως δε η τέχνη τα μεν επιτελεί α η φύσις αδυνατεί απεργάζεσθαι, τα δε μιμείται". Φυσικά, Β, 8, 199α, 15-17

Κάποια εποχή η έννοια της λέξης "τέχνη" κάλυπτε το σύνολο των δραστηριοτήτων με τις οποίες ο άνθρωπος αλλάζει το περιβάλλον του. Η πιο διαδεδομένη της σημασία τους τελευταίους χρόνους είναι αυτή της πλαστικογραφικής αναπαράστασης - κάτι που πολύ παλιότερα ο Αριστοτέλης είχε ορίσει ως μία απλώς των τεχνών, τη μίμηση, αναδεικνύοντας

σε κορυφαία τη διδακτική μορφή της, τη τραγωδία. Στη μεσαιωνική Ιταλία, όπου πολύ νωρίς εισήχθησαν οι αρχές του αστικού "ορθολογισμού" η "τέχνη" κάλυπτε τις "ευγενείς" δραστηριότητες, τις δραστηριότητες του "πνεύματος" σε αντιστάσει με τις πεζές, χυδαίες παραγωγικές ασχολίες.

★

Η τέχνη σχετίζεται με τις μη καταναγκαστικές δραστηριότητες. Η τέχνη σχετίζεται με τον υποκειμενισμό και τη συμμετοχή του στη διαμόρφωση των συλλογικών μύθων.

★

Τη στιγμή που ο άνθρωπος έπαιψε να αλλάζει τον κόσμο με τις δραστηριότητες του, αλλά οι δραστηριότητες του γίναν αυτές οι ίδιες που τον αλλοτριώναν, έπαιψε να τις αποκαλεί τέχνες και έδωσε αυτό το όνομα σ' εκείνο το καταφύγιο του πνεύματος στο οποίο μπορούσε να αναπαριστά φαντασιακά τον υποκειμενισμό του.

★

Οι καλλιτέχνες (Courbet, Daumier κλπ) οι συνδεδεμένοι με το εργατικό κίνημα και την αναρχική - σοσιαλιστική ιδεολογία μετασημάτισαν αυτό που στην εποχή τους αποκαλούσαν τέχνη σε διδακτική απεικόνιση του φριχτού βιομηχανικού κόσμου (ρεαλισμός), πιστεύοντας ότι έτσι συμμετείχαν στο επαναστατικό εγχείρημα, αποδεχόμενοι όμως πάντα το διαχωρισμένο ρόλο τους.

Κάποιες από τις "καλλιτεχνικές πρωτοπορείες" των αρχών του 20ου αι. διακήρυξαν ότι η "τέχνη είναι νεκρή", εκφράζοντας την απαξία τους για αυτό που αποτελούσε την καλλιτεχνική κίνηση της εποχής τους, δοξάζοντας όμως συγχρόνως την τεχνική - "ζήτω η τέχνη των μηχανών του Tallins" - συγκροτώντας τη φουτουριστική αντίληψη της λατρείας των μηχανών για τη δημιουργία νέου πολιτισμού. Οι Ντανταϊστές χλεύασαν την έννοια του καλλιτέχνη προτείνοντας την αντιτέχνη, συγκροτώντας στην ουσία την τέχνη της πρόκλησης και της χλεύης των "αξιών" χωρίς όμως να συγκροτούν και μια κριτική. Οι Σουρρεαλιστές θέλησαν να εισάγουν την καλλιτεχνική προσέγγιση σε κάθε όψη της ζωής, απελευθερώνοντας τη φαντασία, το ασυνείδητο, τον υποκειμενισμό, συνεχίζοντας όμως να αποδέχονται το διαχωρισμένο ρόλο του "καλλιτέχνη" - βλέπε και τις απειράριθμες οργανώσεις "επαναστατών καλλιτεχνών" που συνέστησαν.

★

Η αστική κοσμοαντίληψη του διαχωρισμού και της τεχνητής κατηγοριοποίησης θέλησε να υπάξει την τέχνη στην "αισθητική", ορίζοντας την σαν αυτό που προσεγγίζεται με τις αισθήσεις και όχι με τη σκέψη, τον "ορθό λόγο". Προφανώς αναφερόταν στο δικό της ορθό λόγο που προέκυπτε από την ταξική της συνείδηση. Σε γενικές όμως γραμμές στον καθημερινό λόγο η τέχνη σχετίζεται με ότι δεν υποτάσσεται στους καταναγκασμούς της αλλοτριωμένης παραγωγικής διαδικασίας. Τεχνίτης λέγεται όποιος προσθέτει κάτι δικό του (μοτίβο - κατασκευαστική ευρεσιτεχνία κλπ) στο αντικείμενο μιας δραστηριότητας που δεν του ανήκει - και μ' αυτήν την έννοια, πράγματι, ο ορθός λόγος τον ξεπερνά.

★

Η εξέλιξη της ιδέας του ρεαλισμού δημιούργησε το σοσιαλιστικό ρεαλισμό, την επιβαλλόμενη εξύμνηση του κόμα-

τος. Η φουτουριστική λατρεία των μηχανών γέννησε νόθα την ευρύτατα διαδεδομένη στην μεταπολεμική περίοδο τεχνοκρατική αντίληψη που χωρίς καν ποιητική έπαρση ισοπέδωνε τους συλλογικούς μύθους σε μια χωρίς κριτική, θρησκευτική πίστη στον τεχνικό πολιτισμό και την εκβιομηχάνιση, μια μαζική ιδεολογία πρόδρομο του καταναλωτισμού. Η ντανταϊστική πρόκληση, από τέχνη της πρόκλησης μετατράπηκε σε υπολογισμένη τεχνική της πρόκλησης, συχνότατα χρησιμοποιούμενη από τη σύγχρονη κρατική - εμπορευματική παραγωγή εικόνων - βλέπε πρόσφατες διαφημίσεις BENETTON. Η σουρεαλιστική ενασχόληση με το φανταστικό έχει δώσει την κύρια τροφή στη σύγχρονη διαφήμιση που φυσικά δεν απελευθερώνει το ασυνείδητο, αλλά το χρησιμοποιεί τεχνικά για τους σκοπούς της, εγκλωβίζοντας τελικά τη φαντασία σε φυλακές ακόμα μεγαλύτερης ασφάλειας. Σήμερα οι λεγόμενοι καλλιτέχνες δεν είναι παρά ελάχιστα ευπρόληπτοι αντιγραφείς μανιέρας ή / και μαϊντανοί σε κοσμικά σαλόνια, μια παρυσία που σ' αυτούς μεν εξασφαλίζει τον άρτο τον επιούσιο στους δε πελάτες τους αντικείμενα - πειστήρια πνευματικότητας. Η γενικότερη καλλιτεχνική κίνηση είναι ένα δευτερεύον συμπλήρωμα, απόδειξη της ευαισθησίας κρατικών ή ιδιωτικών φορέων καθώς και γνωστών μεγαλεμπόρων για τον πολιτισμό. Αυτή είναι η κατάληξη του οράματος για το οποίο με τόσο καλή διάθεση εργάστηκαν οι "επαναστάτες - καλλιτέχνες" και που τόσα ρίγη συγκίνησης προξένησε σε ορισμένους κύκλους στο παρελθόν;

1. Η τέχνη ανήκει στο υποκείμενο, στο δημιουργό, όχι στο δημιούργημα.

2. Η τέχνη δεν αφορά αυτά που εξ' ανάγκης γίνονται, ούτε όσα γίνονται από μόνα τους, από τη φύση. Ωστόσο η αρχή της είναι, προέρχεται, από τη φύση.

3. Η τέχνη χαρακτηρίζεται από τη μετατροπή του εν δυνάμει είναι σε είναι.

4. Η τέχνη αφορά το σύνολο των δραστηριοτήτων.

Η τέχνη είναι η ελεύθερη δημιουργική δραστηριότητα μέσω της οποίας ο άνθρωπος - δημιουργός επεμβαίνοντας στην τυχαία εξέλιξη των πραγμάτων επιλέγει και συνθέτει πράγματα ήδη υπάρχοντα, δρώντας καταλυτικά ώστε να συγκροτήσει από αυτά κάτι νέο, το οποίο χαρακτηρίζεται από τις υποκειμενικές ιδιότητες του δημιουργού, οι οποίες βρίσκουν τρόπο έκφρασης μέσω του δημιουργήματος.

Η τέχνη δεν αναπαριστά απλά καταστάσεις. Ακόμα και στην κατ' εξοχήν αναπαραστατική μορφή, την πλαστικογραφική αναπαράσταση (γλυπτική - ζωγραφική κλπ) δεν είναι η αναπαράσταση το κυρίαρχο αλλά ο σχολιασμός, δηλαδή έμμεσσα και πάλι η επίδραση στις καταστάσεις. Και αν η ουσία του κατ' εξοχήν τομέα των εικόνων και των συμβόλων δεν είναι η αναπαράσταση αλλά η επενέργεια και όλες οι υπόλοιπες ανθρωπίνες δραστηριότητες που με την επικρατούσα αντίληψη δεν είναι παρά ουδέτερες, "παραγωγικές" ενέργειες, με μόνο κριτήριο τις συστατικές τους αναλογίες σε "σωματική κόπωση - παραγωγή προϊόντος - οικονομικό κέρδος", κι αυτές με τη σειρά τους εμπεριέχουν, αναπαράγουν και δηλώνουν εικόνες, συμβολισμούς, μυθολογίες, σημεία.

Ο διαχωρισμός ανάμεσα σε εργάτες του πνεύματος, χειρωνακτες και καλλιτέχνες δεν υπάρχει παρά μόνο σε όποια κοινωνία υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα σε εργάτες και αφεντικά - όχι απαραίτητα με την παραδοσιακή έννοια του εργατικού κινήματος.

★

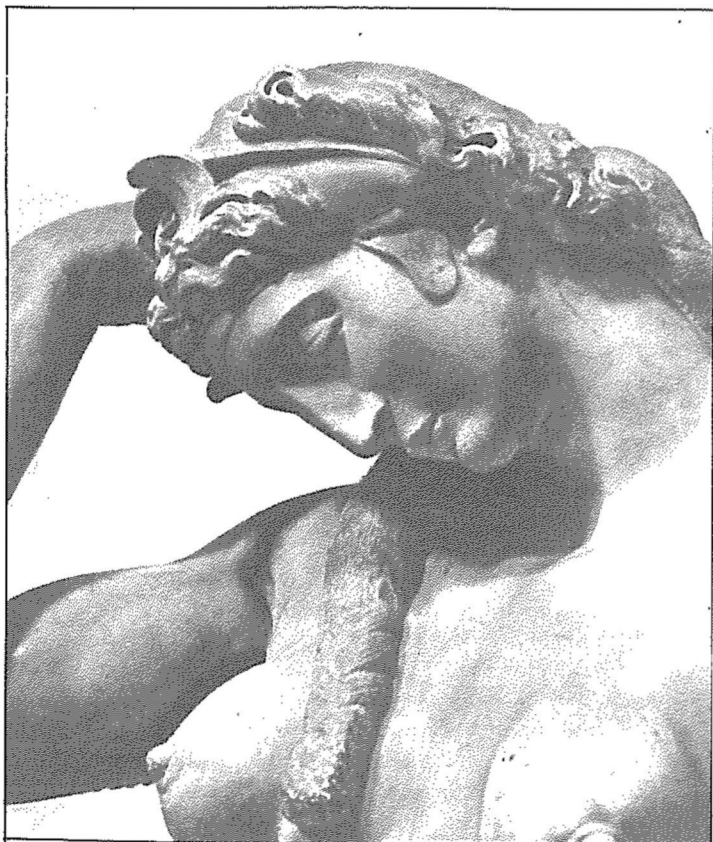
Τα βασικά χαρακτηριστικά των σύγχρονων κοινωνιών είναι η ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ του δημιουργού από το δημιούργημά του, ο ΕΛΕΓΧΟΣ του ασυνείδητου από τα Μ.Μ.Ε., η πλήρης εξάφανση του ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΦΑΝΤΑΣΙΑΚΟΥ και η αντικατάστασή του από τη ΜΑΖΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ - η διαφορά είναι τεράστια, το συλλογικό φανταστικό ελέγχεται από την εμπειρία, εμπλουτίζεται από την επαφή με την πραγματικότητα, και δημιουργεί ένα σύστημα αξιών που είναι η κοινωνική συντεταγμένη των υποκειμενικών θεωρήσεων.

Η μαζική κουλτούρα δεν ελέγχεται από το άτομο, δεν προσεγγίζεται, ετεροκαθαρίζεται, τα πρότυπα της είναι επιβαλλόμενα και συνήθως μη πραγματώσιμα, δημιουργώντας πλήθος ψυχικών προβλημάτων και αναγκάζοντας το άτομο να αναζητήσει τη "σωτηρία" στην ασφάλεια της μάζας.

Εξάλλου οι μύθοι δημιουργούν αξίες και το αντίστροφο. Σε μια κοινωνία που ορίστηκε ως ανώτερη αξία το ΧΡΙΣΜΑ, που είναι η κατ' εξοχήν αντι - αξία (αφού δεν ενσωματώνει καμμία αξία αλλά την ισοπέδωση κάθε αξίας και την μετατροπή της σε ανταλλάξιμη ποσότητα) φυσικό είναι να μη παράγονται συλλογικοί μύθοι αλλά ιδεολογίες και μάλιστα φαινομενικά πολλές αλλά στην ουσία μία, η ιδεολογία της εκμηδένισης του υποκειμένου - η μαζικοποίηση.

★

Η τέχνη ανήκει στο υποκείμενο. Η τεχνική στο αντικείμενο.

Προχωρώντας με αφετηρία μια πολύ ελεύθερη ερμηνεία του ορισμού του Αριστοτέλη:

νο. Τέχνη και τεχνική συνυπάρχουν. Η τεχνική από μόνη της είναι νεκρή. Οι καλλιτέχνες της πρώτης εποχής του βιομηχανικού καπιταλισμού, οι καλλιτέχνες του μεσοπολέμου, η αντικουλτούρα της δεκαετίας του '60 δεν περιβλήθηκαν από ιερή αίγλη γιατί ήταν καλοί κάτοχοι των τεχνικών της οπτικής επικοινωνίας. Πολύ καλύτερος κάτοχος τους είναι ένας σημερινός μέσος διαφημιστής, όμως η μόνη αίγλη που μπορεί να τον περιστοιχίσει είναι αυτή του ανθρώπου της εξουσίας. Οσοι εξάλλου από τους πρωταγωνιστές του '60 δέχθηκαν να ενταχθούν στη λογική του εμπορεύματος φαντάζονταν πολύ πιο αποκρουστικά γερασμένοι από το γήρας της φυσικής τους ηλικίας. Οσοι συντριβήθηκαν από τη σύγκρουση της προσωπικής τους ειλικρίνειας / αφέλειας με το ρόλο του star που με ευκολία τους παραχωρήθηκε, παραμένουν καθαγιασμένοι. Η συγκινησιακή φόρτιση που ακόμα προκαλεί ο μύθος αυτών και των προγενεστέρων τους οφείλεται στο ότι με τον ένα ή τον άλλο τρόπο αμφισβήτησαν τον ορθό λόγο της εμπορευματικής κοινωνίας.

Γιατί αρνήθηκαν την ενασχόληση με δραστηριότητες που αντικειμενοποιούν το υποκείμενο και κατέφυγαν στο άβιατο της κουλτούρας που είχε αφεθεί σε ένα βαθμό ανέγγιχτο, καθώς η αστική σκέψη είχε μείνει αρχικά αδιάφορη για ένα τομέα που είχε την τάση να παράγει αστείρευτη ενέργεια χωρίς συγκεκριμένο στόχο.

Η κουλτούρα όμως έχει κι αυτή πια μετατραπεί ολοκληρωτικά σε εμπόρευμα. Το Θέμα δεν είναι να νεκραναστήσουμε τη διαχωρισμένη κουλτούρα. Ήδη μας περιτριγυρίζουν αρκετά ζόμπι. Το Θέμα δεν είναι να απελευθερώσουμε τη διαχωρισμένη τέχνη από τη λογική του εμπορεύματος αλλά να απελευθερώσουμε κάθε όψη της καθημερινής ζωής, να επαναφέρουμε τη τέχνη σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα.

★

Η τεχνική από μόνη της είναι νεκρή. Η ΝΕΚΡΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΚΟΤΩΝΕΙ. Η τεχνική είναι αντικειμενική. Προκύπτει από τις ιδιότητες του αντικειμένου, προκύπτει από κάτι που κατασκευάστηκε και αναγνωρίστηκε από το υποκείμενο και την κοινωνία ως επιτυχές - όποιος κατέχει πλέον την τεχνική μπορεί να επαναλαμβάνει την προηγηθείσα δραστηριότητα τέχνης. Η τεχνική ανήκει στον αντικειμενοποιημένο, κοινό τόπο συμφωνίας μεταξύ των διαφορετικών υποκειμένων.

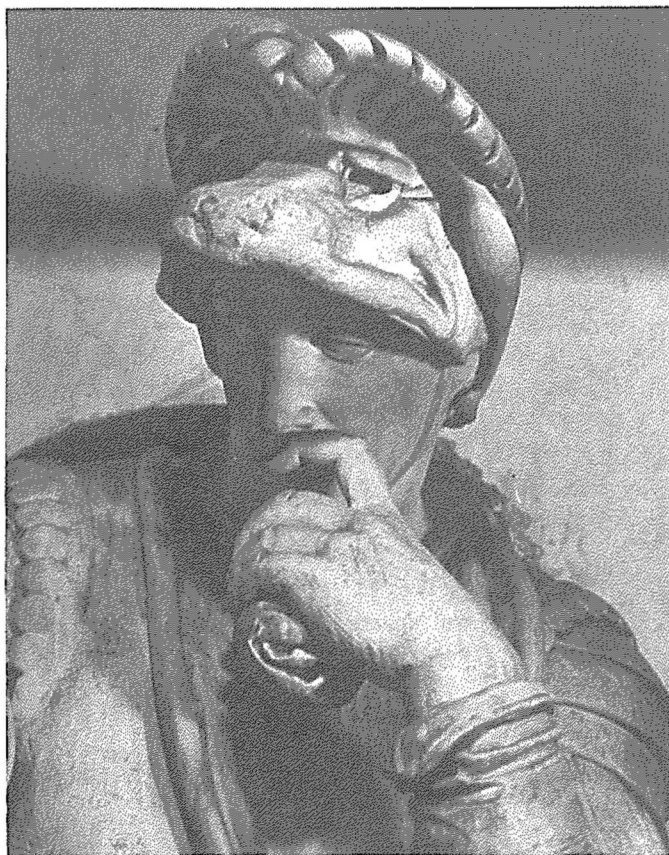
Αν η τέχνη είναι ο τρόπος με τον οποίο το υποκείμενο αναπτύσσεται καθώς αλλάζει ελεύθερα το περιβάλλον σύμφωνα με τον εαυτό του ενώ συγχρόνως, έσω της ανταλλαγής συμβολικού υλικού έρχεται σε επαφή με τα άλλα υποκείμενα και συγκροτεί την κοινωνία των προσώπων, η τεχνική είναι το μέσο το καθορισμένο από τις αντικειμενικές συνθήκες και αναγνωρισμένο από κοινού με τα άλλα υποκείμενα με το οποίο επιτυγχάνει αυτές τις επι - κοινωνιακές διαδικασίες.

Η τέχνη επιλέγει την όποια τεχνική. Η τεχνική είναι το μέσο του μηνύματος. Όταν το μέσο γίνεται το μήνυμα, όταν η διαμεσολάβηση επιβάλλεται κεντρικά, όταν η παραγωγή συγκεκριμένων αντικειμένων επιβάλλεται, επιβάλλεται και συγκεκριμένη τεχνική, η οποία δεν ελέγχεται πλέον από τα υποκείμενα αλλά αντίθετα αυτή τα ελέγχει και όταν η τεχνική ελέγχει τα υποκείμενα σκοτώνει τον υποκειμενισμό, αντικειμενοποιεί και σκοτώνει την τέχνη. Αυτή η διαδικασία είναι αποτέλεσμα της ύπαρξης ομάδων ΕΞΟΥΣΙΑΣ.

★

Κάθε μορφή τέχνης έχει να επιδείξει τους κορυφαίους της, η τέχνη του κυβερνάν έχει να επιδείξει μόνο τέρατα, είχε πει ο Saint Just. Καθόλου παράδοξο. Η τέχνη αναφέρεται σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα όμως η εξουσία είναι αντι - ανθρώπινη, έτσι οι κορυφαίοι της είναι οι κορυφαίοι του αντι - ανθρώπινου. Η εξουσία δεν είναι τέχνη, είναι τεχνική, είναι αποκλειστική κατοχή τεχνικών.

Η αποκλειστική κατοχή τεχνικών, η μη ελέγξιμη χρήση τους, διαλύει την κοινωνία των προσώπων. Η αποξένωση από το δημιουργήμα διαλύει και τα πρόσωπα. Αν η κοινωνία των προσώπων είναι ο τόπος της τέχνης και της ολόπλευρης ανάπτυξης της, τότε το κράτος είναι ο τόπος της τεχνικής και της μονόπλευρης κατοχής της.

Για όσο καιρό θα υπάρχουν αποκλειστικοί κάτοχοι των μέσων και καταναγκαστική επιβολή και επιλογή στην παραγωγική διαδικασία, δεν πρόκειται ποτέ η έννοια της τέχνης να κυριαρχήσει στην κοινωνία. Θα ανήκει μόνο σε μεμονωμένα άτομα, και μόνο τις χρονικές στιγμές που αυτά θα βγαίνουν έξω από τους προκαθορισμούς.

Η ανατροπή αυτής της κατάστασης δεν μπορεί να έρθει σαν αποτέλεσμα μιας τυχαίας συγκέντρωσης τέτοιων χρονικών στιγμών αν δεν κατακτηθεί και η συνείδηση αυτών των στιγμών. Αν όμως αυτοί που έχουν τέτοιες εμπειρίες μετατραπούν σε τεχνικούς της εμπειρίας - επαγγελματίες της επανάστασης - η αποτυχία είναι εξίσου εξασφαλισμένη. Η επανάσταση είναι τέχνη, και αν δεν είναι, είναι νεκρή, γιατί η τέχνη είναι η ζωή.

Νίκος Νικολαΐδης

Ἡ ἐκδοτικὴ δραστηριότητα τοῦ "Μαύρου Ρόδου" καὶ τὸ ξεπέραςμα τοῦ φόβου

Ἡ κίνηση πρὸς τὴν ἐλευθερία εἶναι ξένη πρὸς τὸ φόβο. Γιατί, ἀκριβῶς, ἐλευθερία σημαίνει κίνηση, δημιουργία, βίωμα καὶ ἴσως, προπαντός ἐκφραση. Ἐκφραση, πού δέ ματαιοπονεῖ, ἀλλὰ ἐντάσσεται στή δυναμικὴ τῆς ζωῆς (στὶς τόσες διαφορετικὲς ὄψεις τῆς καὶ στὰ ἀντίθετά τῆς) καὶ πού ταυτόχρονα ἐμπνέεται ἀπὸ ἕνα ἐσωτερικὸ δέος γι' αὐτὴν (αὐτὸ τὸ δέος, τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετο τοῦ φόβου, εἶναι πού δίνει ποιότητα στὴν ἐκφραση, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξισορροπεῖ, ἀφοῦ σημαίνει τὸ σεβασμὸ πρὸς τὸν ἑαυτὸ μας, τοὺς συνανθρώπους μας, τὴ φύση, τὸ Θεό). Ὁ φόβος σημαίνει τὸν περιορισμὸ καὶ τὴν καταστολή. Καὶ ὄχι μόνον ἀπαγορεύει τὴν ἀνάδειξη τῶν διάφορων φωτεινῶν καὶ σκοτεινῶν πλευρῶν τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας, ἀλλὰ ἐμποδίζει καὶ τὴν ἀπλή γνῶση τους- καταδικάζει, δηλαδή, στὴν ἄγνοια ἢ στὴν «καλύτερη» περίπτωση γεμίζει μὲ τὸ αἶσθημα τοῦ μισοῦ ἢ τῆς ἐνοχῆς, πού καὶ τὰ δύο εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον βασανιστικά καὶ ἀνελεύθερα.

Ὁ φόβος ἦταν πάντα ἕνα πάτημα γιὰ τὴν ἐξουσία καὶ δὴ τὴν κρατικὴ ἢ ἐπιβολὴ τῆς πάντα συνοδεύεται ἀπὸ τὴ δημιουργία συνθηκῶν φόβου μὲς στὴν κοινωνία (αὐτὸ γίνεται εἴτε μὲ ὠμό τρόπο, σάν φυσικὸ ἐπόμενο τῆς ἄσκησης τῆς δύναμῆς τῆς, εἴτε μὲ πιὸ καλυμμένο, ὅταν δημιουργεῖ στὴν κοινωνία τὴν ψευδῆ ἀνάγκη περιορισμοῦ σὲ κάποια «κεκτημένα»). Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μόνος του ὁ ἄνθρωπος, ἀπ' τὴ φύση του, πολλές φορές, καλλιεργεῖ τὸ φόβο καὶ αὐτοπεριορίζεται. Οὐσιαστικά, σὲ κάθε στιγμή, σὲ κάθε προσπάθεια, ὑπάρχει ἕνα σημεῖο, τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ξεπεραστεῖ, γιὰ νὰ κατακτηθεῖ ἢ ἐλευθεριά. Ὅμως, γιὰ νὰ τὴ γευτεῖ κανεὶς, θά πρέπει νὰ σηκώσει τὸ τίμημά τῆς καὶ τὴν εὐθύνη τῆς. Ἐδῶ ἀκριβῶς οἱ περισσότεροι πισωγυρνοῦν φοβισμένοι: ὅταν εἶναι νὰ ἀναλάβουν τίς εὐθύνες τους, τίς πράξεις τους, τὴν ἐκφρασὴ τους, τίς ζωές τους. Αὐτὸ τὸ σημεῖο ὑπάρχει πάντα καὶ εἶναι ὄριακό. Καὶ βέβαια ἀφορᾶ καὶ τὸ «Μαῦρο Ρόδο». Πού μόλις ἔχει ἀρχίσει νὰ τὸ ξεπερνᾷ...

Τὸ «Μαῦρο Ρόδο» εἶναι γιὰ μιὰ ἀκόμη δευτέρη φορά, του-

λάχιστον, ἐδῶ. Καὶ στὸ μόλις πρῶτο βῆμα του, χωρὶς νὰ καταθέσει κάτι ὀλοκληρωμένο, ἀλλὰ οὔτε κἂν συγκεκριμένο, δημιούργησε μιὰ συζήτηση καὶ ἕνα ἐνδιαφέρον γύρω ἀπὸ αὐτό, πού περιελάμβανε διαφορετικὲς ἢ καὶ ἀντίθετες μεταξύ τους ἀπόψεις. Ἐπίσης πῆγε ἀρκετὰ καλά κυκλοφοριακά, σὲ μιὰ ἐποχὴ πού ἡ κυκλοφορία ἀκόμη καὶ καθιερωμένων περιοδικῶν συρρικνώνεται, ἐνῶ ὁ γραπτὸς λόγος καὶ ἡ ἐνασχόληση μαζί του βρίσκεται σὲ ἐκπτώση. Αὐτὴ ἡ σοβαρὴ ἐνασχόληση ἐνός σχετικὰ εὐρὺ κόσμου μὲ τὸ «Μαῦρο Ρόδο», ἴσως καὶ νὰ δηλώνει ὅτι ὄντως ἦταν μιὰ ἀρκετὰ σημαίνουσα ἐκφραση λόγου - ζωῆς, πού ξέφευγε ἀπ' τὴν ἀκίνησι τῶν ὑπαρχόντων δεδομένων πού ἔχουν δημιουργήσει τὰ περισσότερα ἀπ' τὰ ἔντυπα πού κυκλοφοροῦν καὶ πού φαίνεται πλέον νὰ μὴν ἔχουν καμιὰ ἀξία γιὰ τὴ ζωὴ μας.

Χαρακτηριστικά ἦταν, βέβαια, καὶ τὸ «μπερδεμα», οἱ «παρεξηγήσεις» καὶ οἱ «ἀνασφάλειες» πού δημιούργησε. Ἔτσι πολλοί, καλοπροαίρετα ἢ κακοπροαίρετα, προσπάθησαν νὰ τὸ κατανοήσουν μὲσω μιᾶς ὀριοθέτησης καὶ ἀντλήσης, ἄρα, κριτηρίων μὲσα ἀπ' τὴ γραμματικὴ τῆς γλώσσας τοῦ κάθε χώρου - τὸ «Μαῦρο Ρόδο» λοιπόν, ἦταν «ἀναρχικό», «ἀναρχοχριστιανικό», «καταστασιακό», «λογοτεχνικό» κ.ο.κ. Πέρα ἀπ' τὸν ὁποῖονδῆποτε χαρακτηρισμὸ, πού ἀπὸ μόνος μας ἐξᾶλλου ἐπωμιζόμαστε, ὅταν νοιώθουμε τὴν ἀνάγκη νὰ σηκώσουμε τὸ βάρος του καὶ ὅταν θεωροῦμε ὅτι οἱ ζωές μας βρίσκονται σὲ ἀντιστοιχία μὲ τὴ σημασία του, τὸ «Μαῦρο Ρόδο», μᾶλλον, ἀποδείχτηκε ἀρκετὰ αἱρετικό, γιατί ξεπερνοῦσε τοὺς διχωρισμοὺς καὶ τὰ ὅρια πού

ἔχουν παγιώσει τα περισσότερα ἀπ' τὰ ὑφιστάμενα ἔντυπα!

Βέβαια, αὐτὴ ἡ συνύπαρξη καὶ ἡ τριβὴ διάφορων ἀπόψεων δὲ γίνεται, γιατί ἐπιδιώκεται ἕνα συγκριτικὸ ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ θέλουμε νὰ πιστεύουμε ὅτι ἀπορῆε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ πιαστεῖ ἡ ζωὴ ἀπὸ τὰ μπουνία τῆς, νὰ ἐκφραστεῖ, δηλαδή, ἕνας συνολικὸς καὶ πολὺπλευρος λόγος². Αὐτὸ σημαίνει, λόγος πού δὲν εἶναι ἰδεολογικός, πού εἶναι ἐνάντια στὶς ἰδεολογίες, πού τὸν κατακερματίζει τὸν κόσμο καὶ τὸν ἄνθρωπο,

πού δέν προχωρά σέ διαχωρισμούς, πού δέν υίοθετεῖ τήν ὀπι-
αδήποτε διαχωρισμένη σκέψη καί ἰδίως τήν πολιτική. Αυτό
σημαίνει τή (δυναμική) ἐνασχόληση μέ κάθε διάσταση τῆς
ζωῆς, τήν ἄρθρωση ἑνός λόγου, πού ὅπως κάθε γνήσια μορφή
ἐκφρασης καί τέχνης, εἶναι ἄμεσος, εἰλικρινής, ἐπ-αναστατι-
κός καί μέσω τῆς προσωπικῆς ὄρασης τοῦ κόσμου προσπαθεῖ
νά ἀποκαλύψει τό εἶναι σέ ὄλες αὐτές τίς πολυποίκιλες ἐκ-
φάνσεις του'. Λόγος προσωπικός καί ὄχι «ἀντικειμενικός»,
καιόμενος καί ὄχι ἐκλογικευμένος, ἀνθρώπινος καί ὄχι κυνι-
κός, τεκμηριωμένος καί ὄχι ἀκαδημαϊκός.

Γιά νά μὴν παρεξηγηθοῦμε, ἄς τονίσουμε, ὅτι δέ θεωροῦμε
ὄλα τὰ παραπάνω (πού ἴσως ἀκούγονται καί ἀλαζονικά) κε-
κτημένα καί ξεκάθαρα (ἢ μεγαλύτερη ἀμφισβήτηση - μέχρι
καί τό σημεῖο τῆς σύγκρουσης - τῆς προσπάθειας τοῦ
«Μαύρου Ρόδου», προῆλθε περισσότερο ἐκ τῶν ἔσω) καί οὔτε
πιστεύουμε ὅτι θά γίνουν ποτέ. Ἀπλῶς, ὅταν ἡ σύγχρονη ζωή
θρῖβεται μέσα στίς τεχνητές γλώσσες - σέ νεκρές γλώσσες
κατασκευάσματα πού γεννήθηκαν γιά νά περιγράψουν τοὺς
χώρους ἑνός κόσμου κατακερματισμένου (πού δέν μπορεῖ νά
συλληφθεῖ στήν ἐνότητα καί τό ὅλον του) καί διαχωρισμένου
(πού δημιουργεῖ συνέχεια θέσεις καί σχέσεις ἐξουσίας), ἐλπί-
ζουμε νά μπορούμε νά εἴμαστε πολὺπλευροι, ἀληθινοί, μέ
ἐλεύθερο πνεῦμα καί κυρίως νά ἔχουμε τήν ἱκανότητα (ἀκό-
μη καί μέ αὐτοαναίρεσεις) τῆς ἐξέλιξης μέ βάση τήν πολὺ-
πλοκή καί δυναμική κίνηση τῆς ζωῆς καί τῶν πραγμάτων.

Τό «Μαῦρο Ρόδο» εἶναι μόνο ἕνα σημεῖο τῆς θέλησῆς μας
γιά καθορισμό τῆς καθημερινῆς ζωῆς καί «θέλει» νά ἐναρμο-
νιστεῖ μέ τήν προσπάθεια γιά δημιουργία συνθηκῶν ἐπικοινωνι-
νίας, ἄμεσων σχέσεων, κοινωνικῆς αὐτοοργάνωσης, κοινω-
νικῆς ἀνατροπῆς. Τό «Μαῦρο Ρόδο» προσδιορίζεται μέ βάση
τό θεμελιακό αἴτημα τῆς ἐλευθερίας καί αὐτό σημαίνει τήν
διερεύνηση τῶν διάφορων χώρων του, ἀλλά καί τήν ἐξέταση
του στήν ἱστορικότητά του, στίς πρακτικές καί φιλοσοφικές
μορφές πού πῆρε. Ἔτσι συνδέεται καί συμμετέχει μέ φυσικό
τρόπο στό ἀναρχικό κίνημα καί στό αἴτημα τῆς ἀναρχίας
(σύνδεση φυσικά γίνεται, ἀνάλογα μέ τήν ἰδιοσυγκρασία, τὰ
βιώματα, τίς ἐπιλογές τοῦ καθενός μας, καί μέ ἄλλα πολλὰ
κοινωνικά, φιλοσοφικά, θρησκευτικά, καλλιτεχνικά ρεύματα,
ἀπό τοὺς στωικούς μέχρι τους ντανταϊστές...). Μέ βάση τὰ
προηγούμενα, τό «Μαῦρο Ρόδο», μέσα σέ κάποιες γενικές

γραμμές, θά ἤθελε νά λειτουργήσει σάν χώρος, ὅπου ἐκφρά-
ζονται ὅσο τό δυνατόν περισσότεροι ἀνθρώποι πού διαπνέο-
νται ἀπό αὐτή τή διάθεση τοῦ συνολικοῦ ἐλευθεριακοῦ λό-
γου καί πού νοιώθουν ὅτι ἔχουν κάτι νά ποῦν, θά ἤθελε νά
δημιουργήσει σοβαρά ἐρεθίσματα γιά σκέψη καί γιά πράξη,
θά ἤθελε νά φέρει σέ ἐπικοινωνία ἀνθρώπους πού ἔχουν
ἀκόμη μέσα τους τήν πνοή τῆς ζωῆς.

Καί τουλάχιστον, σέ αὐτούς τοὺς χαλεποὺς καιροὺς πού
ζοῦμε, πού δυσχεραίνουν καί βάζουν πολλὰ ἐρωτηματικά
γιά τή θέση καί τή λειτουργία ἑνός ἐντύπου, αὐτή ἡ παρου-
σία, μέ τήν ὅποια φωνή τῆς, ἔρχεται νά ἐμμένει σέ βασικές
ἐννοιες καί ἀξίες⁴ ὅπως τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀλληλεγγύης,
τῆς ἀντίστασης, τῆς δημιουργίας, τοῦ ἔρωτα, τῆς ἀγάπης καί
ἔτσι νά διατηρήσει ζωντανή τήν ὑπόθεση τοῦ νά γίνονται
ἀπτες. Ἔτσι προσπαθώντας νά ξεπεράσουμε τόν ἀρχικό φό-
βο γι' αὐτήν ἐδῶ τήν προσπάθεια μας, καί προσπαθώντας νά
βροῦμε τοὺς τρόπους γιά νά τήν ἐκφράσουμε, ἔχουμε τήν
αἴσθηση ὅτι κρατᾶμε αὐτή τήν ἐσωτερική φλόγα ἀναμμένη
καί ὅτι αὐτή μπορεῖ νά γίνει ἡ σπῖθα πού θά μεταδώσει ἕνα
μήνυμα ἀγάπης καί ἐλευθερίας καί σέ ἄλλους ἀνθρώπους⁵.

Πάκης Τζιλῆς

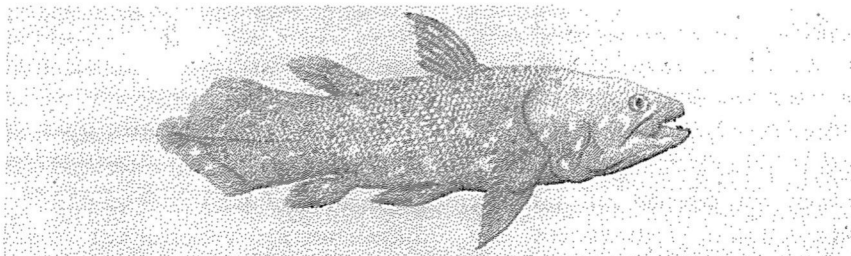
Σμ. 1: Τὰ περισσότερα ἐντυπα ἔχουν αὐστηρά περιορισμένη θεματολογία καί
ἕνα συγκεκριμένο κατευθυντήριο πνεῦμα νά τήν διαπερνᾶ καί νά τήν χαρακτηρί-
ζει. Ἔτσι ὑπάρχουν π.χ. πολιτικά ἢ μουσικά ἐντυπα πού ἀντί νά κοπᾶν τόν ὀρίζο-
να τῆς ζωῆς εἶναι προσκολλημένα σέ ἕνα σημεῖο του καί αὐτό γιά νά ἐξυπηρε-
τήσουν τή σκοπιμότητά τους, πού εἶπε λέγεται πολιτική ὑπεραξία, εἶπε οἰκονομικό
κέρδος, εἶπε καλλιέργεια ἑνός στυλ ἢ καί καλλιέργεια μιᾶς ψευδαίσθησης.

Σμ. 2: Βλ. «Ἐν εἶδει προλόγου», «Μαῦρο Ρόδο», πρῶτο τεύχος.

Σμ. 3: Βλ. Ernesto Sabato, «Ἀβαδδών ὁ ἐξολοθρευτής», ἐκδ. ΕΞΑΝΤΑΣ, σελ.
222 - 232.

Σμ. 4: Βλ. Editorial, Πειρατές τῆς Ἡμισελήνου, ἐνδέκατο τεύχος.

Σμ. 5: Αὐτό τό σημεῖωμα θά μπορούσε νά περιλαμβάνει πολὺ περισσότερες ἢ
καί λιγότερες σκέψεις γιά τό «Μαῦρο Ρόδο». Αὐτές πού τελικά διατυπώθηκαν,
εἰδωμένες πάντα μέσα ἀπό τὰ δικά μου μάτια, ἐπιλέχθηκαν γιά νά διευκρινίσουν
κάπως τίς διαθέσεις καί τίς προθέσεις μας. Ἀπό ἐκεῖ καί πέρα, ὑπάρχει τό ἴδιο
τό περιοδικό, πού δηλώνει καί ἐπεξηγεῖ ἀπό μόνο του τὰ πράγματα πού θέλουμε
νά ποῦμε. Μία ἐπιμήκυνση τοῦ κειμένου θά ἦταν περττή καί θά τοῦ ἔδινε μάλι-
στα καί ἀπολογητική χροιά, κάτι πού φυσικά δέν εἶναι μέσα στίς προθέσεις μου.

Ἡ διαταγή πρὸς πολλοὺς ἔχει λοιπὸν ἓναν ἐντελῶς ἰδιαιτερο χαρακτήρα. Ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ μετατρέψει τὸ πρόσωπο σὲ μάζα, καὶ μὲν τὸ καταφέρει, δὲν προκαλεῖ πιά τὸ φόβο. Τὸ συνήθημα τοῦ ρήτορα, πού ἀναγκάζει τοὺς ἀνθρώπους νὰ δράσουν πρὸς μιά κατεύθυνση, ἔχει ἀκριβῶς τὸν ἴδιο προορισμὸ καὶ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ σὰν διαταγή πρὸς πολλοὺς. Ἀπὸ τὴν πλευρά τῆς μάζας, πού θέλει νὰ δημιουργηθεῖ γρήγορα καὶ νὰ διατηρηθεῖ σὰν ἐνότητα, τέτοια συνθήματα εἶναι χρήσιμα καὶ ἀπαραίτητα. Ἡ τέχνη τοῦ ρήτορα συνίσταται στὸ ὅτι συνοψίζει ὅλα ὅσα ἐπιδιώκει σὲ συνθήματα καὶ τὰ ἐκφράζει ἐντονα, καὶ τὰ συνθήματα αὐτὰ βοηθοῦν τὴ μάζα νὰ δημιουργηθεῖ καὶ νὰ διαρκέσει. Ὁ ρήτορας παράγει τὴ μάζα καὶ τὴν κρατᾷ στή ζωὴ μὲ μιά ἀπὸ τὰ πάνω διαταγῆ. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού τὸ ἔχει πετύχει αὐτό, ἐλάχιστη σημασία ἔχει τί ζητᾷ ἀληθινὰ ἀπ' αὐτήν. Ὁ ρήτορας μπορεῖ νὰ βρῖσκει καὶ ν' ἀπειλήσει μὲ τὸ χειρότερο τρόπο μιά συγκέντρωση ἀτόμων, ἐκεῖνοι ὅμως θὰ τὸν ἀγαπήσουν, ἂν κατορθώσει μ' αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ τοὺς μεταβάλει σὲ μάζα.

Ἑλία Κανέτι "Μάζα καὶ ἐξουσία"

Ἀπὸ «τὴ συγκέντρωση τῆς ΕΦΕΕ», μέχρι τὸ συλλαλητήριο γιὰ τὴ Μακεδονία, τὴν ἑλληνικὴ, καὶ τὴν πρωτεύουσά της, τὴ Θεσσαλονίκη, δὲ μεσολάβησε μόνο ἡ «Θανάσιμη μοναξιά τοῦ Ἀλέξη Ἀσλάνη», ἀλλὰ καὶ πολλές ἄλλες θανάσιμες μοναξιές, φορεῖς τῆς ψευδαίσθησης τοῦ «συλλογικοῦ ὑποκειμένου» τῆς τελευταίας νεοελληνικῆς περιόδου... Ἴσως καὶ κάποιοι νὰ νόμισαν, ὅτι τώρα, πού οἱ καλότεροι ἐκεῖνοι κόσμοι ξεφτίσαν, τώρα, πού οἱ καιροὶ εἶναι «δύσκολοι» καὶ δὲν ἐπιτρέπουν πράξεις «θυσίας» καὶ «ἠρωισμοῦ», τώρα, «πού ὁ κοινωνικὸς ἰστός διαλύθηκε» καὶ οἱ πράξεις ἀδελφοσύνης καὶ ἀλληλεγγύης σπανίζουν, τὸ «ἐθνικὸ» ζήτημα, πέρα ἀπ' ὅτι ἐξασφαλίζει τὸν τόπο πού ζεῖς καὶ τίς δραστηριότητές του, βοηθᾷ στὴν κοινωνικὴ συνειδητοποίηση καὶ δημιουργεῖ κοινὰ σημεῖα ἀναφορᾶς γιὰ μεγάλες ὁμάδες ἀνθρώπων. Ἴσως νὰ τὸ νόμισαν... Βέβαια, οἱ περισσότεροι δὲν κάνουν πιά τέτοιους συλλογισμούς, οὔτε προσπαθοῦν νὰ ἐρμηνεύσουν τὴν οὐσία τῶν τεκτονόμενων, μὰ ματαιοπονοῦν μὲ τὰ φαινόμε-

να... Καὶ βέβαια, οἱ ἀκόμα πῶ πολλοί, δὲν (τό) εἶχαν σκεφτεῖ ποτέ ἔτσι καὶ οὔτε πρόκειται...

Ἦταν, λοιπὸν, ὅλοι ἐκεῖ: ἀπὸ ὅλες τίς τάξεις, ἀπὸ ὅλες τίς ἰδεολογίες, ἀπὸ ὅλα τὰ κόμματα, ἀπὸ ὅλες τίς ποδοσφαιρικές ὁμάδες, ἀπὸ ὅλα τὰ κατηγοριοποιημένα στυλ: νεοναζιστές, νοικοκυρές, παοκτζήδες, παπάδες, φίλοι τῆς ἀνανεωτικῆς ἀριστερᾶς, ἀσιντάδες, τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν μαθητῶν, πού ἔλαβε μέρος στὶς περσινές καταλήψεις καὶ κινητοποιήσεις, χεβμεταλάδες, καλόγεροι ἀπὸ τὸ Ἄγιο Ὅρος, φιλελεύθεροι, ἔμποροι, ἀριανοί (οἱ ὅποιοι δὲν ἔφαγαν ξύλο ἀπὸ τοὺς παοκτζήδες!), δήμαρχοι καὶ κοινοτάρχες, ἀριανιστές, ἐργάτες, φοιτητές, ἀγρότες, πράσινοι - ἐναλλακτικοί...!

Ἦταν μιά μέρα, πού ἂν εἶναι ὑπερβολικὸ νὰ χαρακτηριστεῖ σημεῖο - σύμβολο τῆς ἐξέλιξη αὐτοῦ τοῦ τόπου, τουλάχιστον στάθηκε ἰκανὴ νὰ ἀλλάξει σὲ ἀρκετοὺς ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους πού γνωρίζω καὶ σὲ μένα τὸν ἴδιο, τὴ γνώμη πού εἶχαμε γιὰ τίς παρούσες κοινωνικὲς σχέσεις καὶ ἀντι-

λήψεις. Βέβαια, όλοι μας και πριν από την συγκέντρωση γνωρίζαμε περίπου την κατάσταση και τις κατευθύνσεις της ελληνικής κοινωνίας. Όμως, εκείνη την ημέρα μας «άποκαλύφθηκε» αϊφνης και σε όλη της την έκταση, κάνοντάς μας μάλιστα να νοιώθουμε «κουκίδα στον ώκεανό», πού όχι μόνο αποτελεί μιá κοινωνική μειοψηφία, αλλά και μιá ομάδα, πού επικαλείται έναν τελείως διαφορετικό πολιτισμό, πού δέν έχει καμιά σχέση μέ την καθημερινότητα των περισσοτέρων ανθρώπων και πού έτσι δέ θά μπορούσαν να τό συλλάβουν καν, να τόν όνειρευτούν και άρα να επιχειρήσουν να τόν υλοποιήσουν.

Όμως, μέσα από τούς άλαλαγμούς αυτού του τεράστιου μπουλουκιού, θά μπορούσαμε να κάνουμε κάποιες πιό συγκεκριμένες παρατηρήσεις:

α. Κοινή παραδοχή των συγκεντρωμένων, υποτίθεται ότι ήταν, πώς τό μακεδονικό πρόβλημα είναι τεχνητό, ότι δηλαδή, δέν υφίσταται μακεδονική εθνότητα, υποκείμενο πού να διεκδικεί ζωτικό χώρο, αλλά ένα κατασκευασμένο (λές και τά υπόλοιπα δέν αποτελούν τεχνητά μορφώματα...) κράτος. Παρά την παραπάνω παραδοχή, δέν υπήρχε και ούτε φαίνεται να έλειπε από κανέναν, μιá προσπάθεια ανάδειξης των αιτιών της εμφάνισης του μακεδονικού προβλήματος. Δηλαδή, του γιατί προέκυψε, πώς, από ποιούς, ποιούς εξυπηρετεί, ποιá ή σχέση του μέ τις γενικότερες εξελίξεις σε βαλκανικό, ευρωπαϊκό, παγκόσμιο επίπεδο, ποιός είναι ó ακριβής ρόλος των δύο πλευρών. Άλλά άκόμη και τό γιατί έγινε έτσι ξαφνικά αυτή άκριβώς ή συγκέντρωση.

β. Το συλλαλητήριο επικαλούνταν τόν ελληνισμό και την ελληνικότητα· όμως, αυτό πού έλειπε παντελώς άπ' τή συγκέντρωση και τή συνείδηση των συγκεντρωμένων ήταν άκριβώς τό ελληνικό στοιχείο. Γιατί υπήρχε παντελής άγνοια της ιστορίας αυτού του τύπου. Γιατί δέν υπήρχε γνώση, έννόηση, συνείδηση, βίωση του ελληνικού πνεύματος και της συνέχειάς του διά μέσου των αιώνων. Γιατί οι περισσότεροι από τούς συγκεντρωμένους έχουν αποβάλλει άπ' την καθημερινή τους ζωή τις συνήθειες και τόν τρόπο ζωής αυτού του τύπου και δέ δείχνουν καμιά διάθεση να θέλουν να επιστρέψουν σε αυτές, μά αντίθετα «δίνονται» άκόμη περισσότερο στον κόσμο της Δύσης, τόν πολιτισμό και την τεχνολογία του.

γ. Τό πιό ουσιαστικό μέρος του «συλλαλητηρίου για τή Μακεδονία» ήταν ίσως ή επίδειξη και ή απόδειξη δύναμης του (ελληνικού) κράτους και ή κατάδειξη των δυνατοτήτων έπιρροής και έλέγχου των Μ.Μ.Ε. Η έπιτυχία του συλλαλητηρίου δέ θά ήταν και τόσο ευνόητη άν δέν κινητοποιούνταν όλος ó τοπικός κρατικός και δημόσιος μηχανισμός. Έννοώ την «επί ποδός» κατάσταση του στρατού

και της άστυνομίας εκείνες τις μέρες, τή «στράτευση» όλων των δημόσιων υπηρεσιών στην επίτευξη της έπιτυχίας του συλλαλητηρίου, την προπαγάνδα μέσα στα σχολεία και την υποχρεωτική παρουσία των μαθητών στο συλλαλητήριο, τή δράση των παρακρατικών μηχανισμών και άλλα πολλά, πού έδειξαν μιá φοβερή ικανότητα συντονισμού και μιá τρομερή ισχύ. Άλλά και τά Μ.Μ.Ε. έδειξαν πώς μπορούν να γίνουν ολοκληρωτικά και να επιβάλουν μιá βούληση μέσα από τή συνεχή και μέ διάφορους τρόπους προβολή ενός γεγονότος.

δ. Τέλος, φάνηκε τό πώς μπορούν οι κρατούντες να δημιουργήσουν συνθήκες σχηματισμού μάζας. Πώς μπορούν να όμογενοποιήσουν και να ίσοπεδώσουν διαφορετικούς κοινωνικούς χώρους χρησιμοποιώντας έναν σκοπό πού βρίσκεται υπεράνω όλων και πού οι ίδιοι τόν κατασκεύασαν. Η έπαφή μέ τό συλλαλητήριο ήταν θλιβερή και άσφυκτική μιá κατάσταση χειραγώγησης πού θύμιζε άκόμη και τόν ιταλικό φασισμό της δεκαετίας του '30.

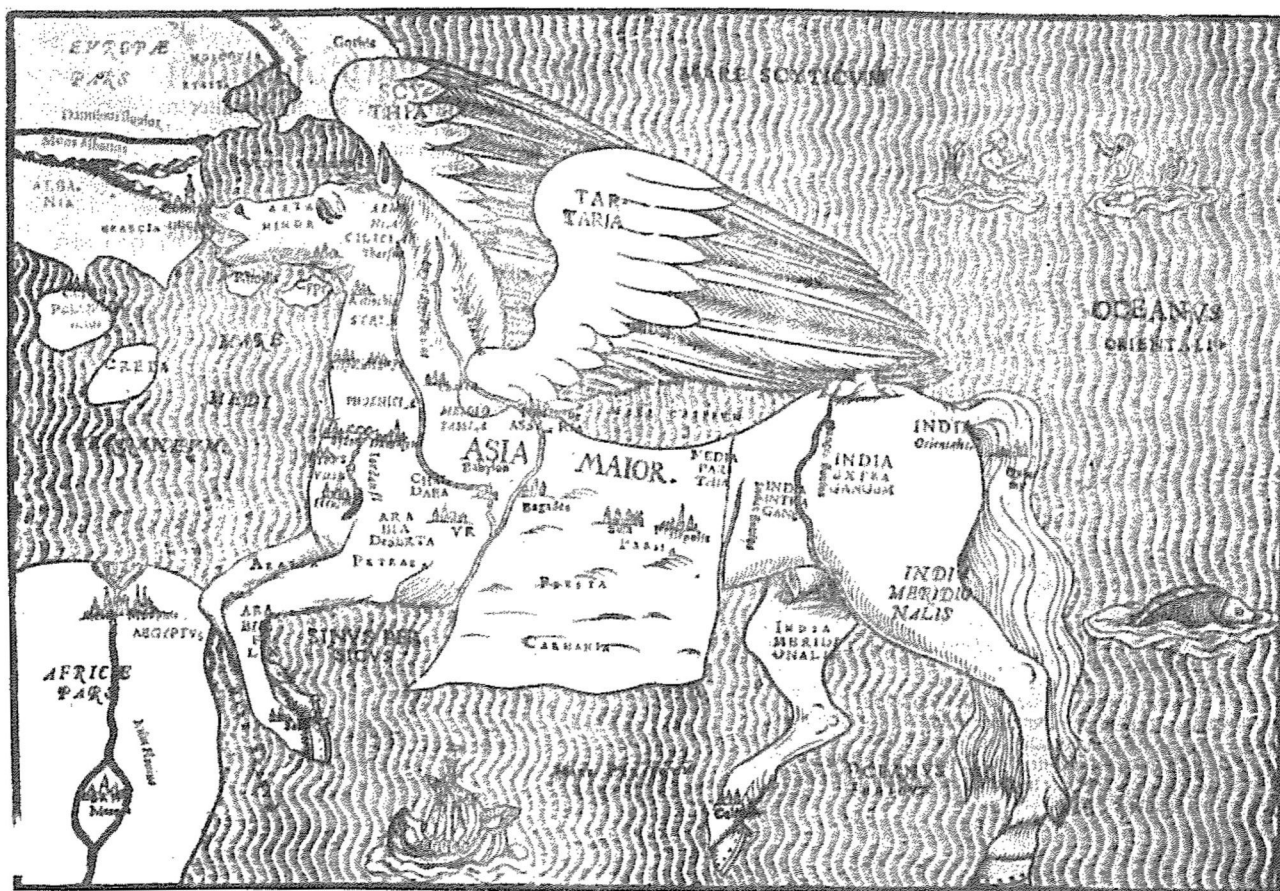
Όλα τά παραπάνω, είπωμένα μέ άρκετή φόρτιση, πού όμως πιστεύω ότι ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και στην κρισιμότητα της κατάστασης, γίνονται άκριβώς σημαντικά, άν σκεφτεί κανείς σε ποιá δίνη γεγονότων έντάσσονται. Στο παιχνίδι της δύναμης και των συμφερόντων, φαίνεται ότι χρησιμοποιούνται άκόμη για πιόνια, λαοί, πολιτισμοί, ζωές. Και είναι τόσο τραγικό και είρωνικό... Μόνο πού τό καταλαβαίνεις καλύτερα όταν περνά από τό πετοί σου...

Πάκης Τζιλιής

Σημ.1: Για όσους ένδιαφέρονται, έλειπαν τό Κ.Κ.Ε., οι άναρχικοί, οι κουλουρτζήδες (πού παρεβρίσκονταν στην συγκέντρωση μόνο σωματικά, τό μεροκάματο βλέπεις), ó κόσμος του Μοδιάνο (πού σειόταν λίγο πιό πέρα άπ' τούς ζουρνάδες και τόν οίνο), τά έναπομείναντα φρικιά (έπειδή βαριόντουσαν να κατέβουν ή δέν είχαν ζυπήσει) και κάποιοι άλλοι πού πιθανώς να μου διαφεύγουν.

Σημ.2 Ό χαρακτηρισμός «έλληνικό» και σχετικός είναι και στοιχειοθετείται μέ έναν άρκετά πολύπλοκο τρόπο, μιá και σε μιá ευρεία περιοχή της Άνατολικής Μεσογείου, έχουν γίνει (τόσο στους άμέσως περασμένους αιώνες, όσο και παλαιότερα) διάφορες άνακατατάξεις, έχουν περάσει διάφοροι λαοί και φυλές, έχουν σχηματιστεί διάφορα πολιτισμικά μορφώματα. Έτσι, δέ χρησιμοποιείται για να παραπέμψει στην όποιαδήποτε καθαρότητα, αλλά για να υποδηλώσει τόν πολιτισμό πού αναπτύχθηκε σε αυτήν την περιοχή και πού είχε βασικά κοινά χαρακτηριστικά. πού τόν διαφοροποιούσαν ριζικά από όλους τούς άλλους.

Εθνικά θέματα και ελευθεριακή σκέψη - Η άποψη του αναρχοσυνδικαλιστή Joan Peiro για το καταλανικό ζήτημα

Πέρα από τη "διεθνιστική" ισοπέδωση.

Ανάμεσα στα πλέον απρόσιτα θέματα για τον αναρχικό λόγο, όπως παλιότερα και για το λόγο της αριστεράς, συγκαταλέγονται σίγουρα και τα λεγόμενα "εθνικά". Και στη μεν περίπτωση της αριστεράς, η κατάρρευση του μαρξιστικού εγχειρήματος οδήγησε τους πρώην "διεθνιστές" να κατεβαίνουν σε εθνικιστικές διαδηλώσεις ή να μιλάνε για ανάγκη "εθνικής πολιτικής", στο δε χώρο των αναρχικών - αντιεξουσιαστών τα πράγματα παραμένουν απλά (και συγχρόνως αφηρημένα): η ενασχόληση με τα εθνικά ζητήματα γίνεται μόνο για εσωτερική κατανάλωση γι' αυτό και δεν μας ενδια-

φέρει, οι προλετάριοι δεν έχουνε πατρίδα κι άλλωστε το έθνος είναι δημιούργημα του κράτους!

Με τέτοιες κατατοπιστικές διευκρινίσεις οι περισσότερες αναρχικές αναλύσεις προσπαθούν να προσπεράσουν το - λεπτό σίγουρα - ζήτημα των εθνών και των εθνοτήτων. Ετσι αναγκάζονται να παρατηρούν πάντα από μακριά και δίχως δυνατότητα παρέμβασης τις κινητοποιήσεις και εξεγέρσεις λαών που μιλάνε για προάσπιση της εθνικής ταυτότητας, αυτοδιάθεση κ.λπ. και από την άλλη να δίνουν τη δυνατότητα στον κρατιστικό λόγο - τον κατεξοχήν πολέμιο της αυτόνομης και δημιουργικής εξέλιξης του έθνους - να προβάλλεται ως

υπερασπιστής της "εθνικής οντότητας".

Παρατηρούμε μ' άλλα λόγια πως η τεχνητή ταύτιση, από την κεντρική εξουσία και τους μηχανισμούς της, κράτους και έθνους, για τη δικαιολόγηση ακριβώς της ύπαρξης του πρώτου, έχει γίνει αποδεκτή και από αυτούς που η ουσία της θεωρίας τους βρίσκεται στην άρνηση αυτής της εξουσίας και των επιλογών της στην κοινωνία.

Όπως είναι γνωστό η ταύτιση έθνους - κράτους ουσιαστικά ανάγεται στην εποχή της σύστασης των πρώτων "εθνικών κρατών", το 19ο αιώνα. Η κρατική εξουσία πλέον δεν μπορεί να χρησιμοποιεί το ιδεολόγημα της "ελέω Θεού μοναρχίας" και γι' αυτό ζητάει ένα ανάλογο που θα της επιτρέψει να κυβερνά, χαίροντας κάποιας γενικής αποδοχής. Αυτή η αποδοχή εξασφαλίζεται με τον αφηρημένο χαρακτήρα του "κοινού πολιτισμού" μιας εθνότητας που τυχαίνει να πλειοψηφεί μέσα στην επικράτεια του κάθε κράτους και ταυτίζεται με το σύνολο των υπηκόων του. Ταυτόχρονα καταστέλλονται από τη μια οι διαφορετικές πολιτισμικές εκφράσεις της ίδιας εθνότητας και από την άλλη καταπιέζονται οι άλλες εθνότητες - οι μειοψηφούσες συνήθως - του κράτους, η διαβίωση των οποίων μέσα σ' αυτό αναιρεί την επίφαση της εθνικότητάς του.

Ο εθνικισμός που γεννιέται την ίδια εποχή με τα εθνικά κράτη έρχεται να υποστηρίξει ακριβώς την αφηρημένη ύπαρξή τους και όχι τα έθνη από μόνα τους σαν κοινωνικές οντότητες, όπου συναντούμε κάποια κοινά στοιχεία ως προς τον τρόπο ζωής, την επικοινωνία και αλλού.

Το έθνος λοιπόν δε γίνεται αντιληπτό σαν αυτό που είναι από τη φύση του, δηλαδή ένας κοινωνικός χώρος με κάποια κοινά πολιτισμικά στοιχεία, αλλά σαν αυτό που έχει ορισθεί από την κρατική εξουσία. Όταν βέβαια ταυτίζεται μ' αυτή και του δίνεται ο αντίστοιχος τεχνητός και αφηρημένος χαρακτήρας ο ρόλος του γίνεται συντηρητικός και εξουσιαστικός απέναντι στους ίδιους που υποτίθεται πως εκπροσωπεί. Η φύση του έθνους όμως - συνεπώς και ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να το αντιλαμβανόμαστε - είναι διαφορετικός κι έρχεται εξαρχής να συγκρουσθεί με τη φύση του κράτους. Γιατί ενώ το τελευταίο επιδιώκει την πλήρη ισοπέδωση του λόγου και της ζωής των υπηκόων του με την πρόταξη κάποιων δικών του αξιών (συγκεντρωτισμός, ομοιομορφία, υπακοή στους νόμους, αποδοχή της κοινωνικής και οικονομικής ιεραρχίας κ.ά) η κοινότητα ή μάλλον οι κοινότητες του έθνους και της εθνότητας έχουν να προσφέρουν ποικίλα και πολύμορφα πολιτιστικά δείγματα που, αλληλοεπιδρούμενα, δεν μπορούν να είναι ανεκτά στον πολιτισμικό ολοκληρωτισμό του κράτους (το παράδειγμα των Η.Π.Α είναι χαρακτηριστικό).

Η ιδέα της εθνότητας ως κοινότητα ανθρώπων, που η αυτόνομη εξέλιξή της έρχεται σε σύγκρουση με το συγκεντρωτισμό και τον ολοκληρωτισμό της κρατικής εξουσίας υπάρχει λοιπόν ad hoc στην αναρχική θεωρία.

Η λογική του σεβασμού αλλά και της υποστήριξης της ιδιαιτερότητας κάθε λαού και της ελευθερίας του να ορίζει από μόνος του τον τρόπο ζωής του, σε συνδυασμό πάντα με τις αρχές της αλληλεγγύης και συνύπαρξης εκφράστηκε κατάλληλα με την άποψη του φεντεραλισμού (από Προυτόν, Κροπότκιν και άλλους).

Ο φεντεραλισμός όμως που προτείνουν οι αναρχικοί δεν είναι η ομοσπονδία ή συνομοσπονδία κρατικών εξουσιών. Έχει αποδειχτεί ότι τέτοιου είδους μορφώματα ούτε παράγουν λιγότερο συγκεντρωτισμό και καταπίεση ούτε προωθούν την ιδέα της συναδέλφωσης των λαών. Ο αντιεξουσιαστικός φεντεραλισμός μιλάει για συνύπαρξη αυτόνομων και διαφορετικών όχι μόνο εθνότητων αλλά και προσώπων που στέκονται αλληλέγγυοι μεταξύ τους και σέβονται τις επιμέρους διαφορές.

Θα κλείσω τη γενική αυτή εισαγωγή χρησιμοποιώντας ένα πολύ χαρακτηριστικό και επίκαιρο παράδειγμα. Τις τελευταίες ανακατατάξεις στη Βαλκανική Χερσόνησο. Ανακατατάξεις, που έχουν πάρει εδώ και καιρό τη μορφή χιονοστιβάδας και γχυμονούν νέες και απρόβλεπτες εξελίξεις. Ανακατατάξεις, που κάθε πολιτικός χώρος επιχειρεί να ερμηνεύσει, διατυπώνοντας τις δικές του προτάσεις για τα προβλήματα που αυτές έχουν δημιουργήσει.

Βέβαια μπορεί οι ακροδεξιοί και τα παραδοσιακά συντηρητικά κόμματα να μην έχουν κανένα πρόβλημα να εκφράσουν αδίστακτα πλέον τις απόψεις και προθέσεις τους. Η αναγέννηση και η αποδοχή του εθνικισμού το επιβεβαιώνει. Η τρομοκρατία για τον "εξωτερικό κίνδυνο", η αναβίωση "αλληλεγγύων" ιδεών αναπτύσσονται με ρυθμό που θυμίζει Ορβίλλερ, πίσω από κάθε σύνορο. Στην Ελλάδα προωθούνται κοινωνικά - και όχι μόνο - πρώην χουντικοί, ενώ συλλαμβάνονται πολίτες επειδή εκδηλώνονται κατά τον εθνικισμό! Στις γειτονικές χώρες πρώην μονάρχες καλούνται να βοηθήσουν τα έθνη τους, ενώ οι άλλοτε "κομμουνιστές" ηγέτες μεταβαπτίζονται σε πατριώτες - εθνικιστές. Από την άλλη πλευρά η Αριστερά (και μιλάμε βέβαια για την Ελλάδα) προφανώς αδυνατεί να κρατήσει μια υπεύθυνη στάση. Συχνά συμφωνεί με τις επικίνδυνα εθνικιστικές κινήσεις της επίσημης κρατικής πολιτικής, αλλά συγχρόνως κρούει και τον κώδωνα του κινδύνου για τον εθνικισμό. Μιλάει για την ανάγκη "εθνικής πολιτικής" (που σημαίνει άραγε πως μπορεί να συνεργαστεί και με τους φασίστες;) και συγχρόνως για την "αρμονική συνεργασία των λαών". Τέλος, τα ριξοσπαστικότερα τμήματα της κοινωνίας επισημαίνουν μεν σωστά κάποιες από τις αιτίες και τους κινδύνους της αναβίωσης των "εθνικών ζητημάτων", χωρίς ωστόσο να μπορούν να εκφράσουν μια σοβαρή άποψη για τη φύση τους.

Είπαμε και στην αρχή πως τέτοια ζητήματα είναι λεπτά και χρήζουν καλύτερης μελέτης απ' όλους. Είναι απαραίτητη η προσέγγισή τους με γνώμονα την αξία της αλληλεγγύης ανάμεσα στους λαούς αλλά και του σεβασμού των διαφορών τους. Όπως επίσης απαραίτητη είναι και η στοιχειώδης ιστορική γνώση, πριν προβούμε σε οποιαδήποτε εξήγηση και ανάλυση των γεγονότων που - πάντα - βρίσκονται σε κίνηση.

Από εκεί και πέρα - και εδώ είναι μάλλον το σημαντικότερο - κάθε άποψη που διατυπώνεται γι' αυτά τα θέματα πρέπει να γίνεται αντιληπτή και ν' αντιμετωπίζεται ανάλογα με το χαρακτήρα του φορέα της. Εξηγούμαστε με συντομία:

Είναι φυσικό και αναπόφευκτο να υπάρχουν αντιφάσεις στον κρατιστικό λόγο για τα εθνικά θέματα, ιδίως όταν αυτός εκφράζεται από "προοδευτικούς" ή "αριστερούς". Πώς είναι

δυνατό δηλαδή, να δοθεί λύση σε εθνικά προβλήματα όταν χωρίζονται τα έθνη με σύνορα πλαστά (και εδώ η περίπτωση των Βαλκανίων είναι η πλέον τρανταχτή) και να ασκηθεί "εθνική πολιτική" βασισμένη σε ένα τέτοιο διαχωρισμό; Δε γίνεται σε μια περιοχή να επιτευχθεί φυσιολογικά (και όχι με γενοκτονίες, διωγμούς και αναγκαστικές μετακινήσεις) εθνική ομοιομορφία, και, κυρίως δεν πρέπει να είναι κάτι τέτοιο το ζητούμενο: η ιστορία τουλάχιστον έχει αποδείξει ότι η πολιτισμική απομόνωση ενός χώρου οδηγεί μοιραία στην παρακμή. Το μοντέλο του ελληνικού "εθνικού" ομοιόμορφου κράτους (το οποίο ισοπέδωσε κάθε ιδιαιτερότητα των πολιτών του), που βαδίζει προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση όπως το πρόβατο στη σφαγή, το δείχνει καθαρά. Είναι επίσης απλοϊκό, ανόητο ή ακόμα και ύπουλο να πιστεύει κανείς πως είναι δυνατή μια μόνιμη και δίκαιη λύση στα προβλήματα μεταξύ των εθνών, όταν εξακολουθούν ακόμα να υφίστανται σύνορα που τα χωρίζουν και πίσω από αυτά μνηστρονισμοί που προπαγανδίζουν την έχθρα μεταξύ τους.

Από την άλλη πλευρά εύλογη είναι και η δυσκολία έκφρασης του αντισυνεναϊτικού - αντιεξουσιαστικού λόγου για τα συγκεκριμένα προβλήματα. Η συνεχής, όμως, διάθεση υποβάθμισής τους ή η χρησιμοποίηση ανεύθυνης συνθηματολογίας χάριν του αισθήματος του "διεθνισμού" συντέινει πάντα, και φυσικά και σήμερα, στη δημιουργία ιδιαίτερα αρνητικών συνθηκών και ισορροπιών στην κοινωνία. Γιατί κανένας δεν είναι διεθνιστής και δεν μπορεί να πιστεύει στη συναδέλφωση των εθνών όταν αρνείται το ίδιο του το έθνος και την ανάγκη επιβίωσής του. Γιατί, όπως προαναφέραμε, η ταύτιση έθνους - κράτους δίνει τη δυνατότητα στο δεύτερο να μιλάει εξ ονόματος του πρώτου. Γιατί, τελικά, αρκετά βοήθησαν τους εθνικιστές και τους κάθε λογής κρατιστές οι παλιότερες απόψεις για "Αυτόνομη Μακεδονία" - τη στιγμή που κάτι τέτοιο εννοούσε ιδιαίτερα τα κράτη της Βουλγαρίας ή της Γιουγκοσλαβίας, τα συνθήματα οι "προλετάριοι δεν έχουν πατρίδα" - τη στιγμή που Τούρκοι "προλετάριοι" χρηματοδοτούσαν τα στρατεύματα κατοχής στην Κύπρο*. Απόψεις και συνθήματα που έδωσαν και δίνουν τη δυνατότητα στους υπεύθυνους της Μικρασιατικής Καταστροφής, των εκατοντάδων χιλιάδων νεκρών και προσφύγων των δύο παγκόσμιων πολέμων και του Εμφυλίου, των συμφωνιών τύπου Ζυρίχης και τέλος της πολιτιστικής και πολιτικής μας υποδούλωσης στον ολοκληρωτισμό της ΕΟΚ, να παρουσιάζονται χωρίς ουσιαστικό κοινωνικό αντίλογο ως υπερασπιστές και ήρωες του ελληνικού έθνους.

Η θέση του J. Peiro απέναντι στον καταλανισμό¹

Ίσως να μην είναι τυχαίο το γεγονός ότι, τώρα που οι τηλεοράσεις, ο τύπος και οι πολιτικοί κύκλοι στρέφονται σε πληθωρικές αναφορές σε θέματα, όπως είναι ο συγκρατισμός, η αυτοδιάθεση, ο σεπαρατισμός και η ανεξαρτησία τώρα κι εμείς αφιερώνουμε αυτό το τεύχος του ΑΝΤΙΡΟΠΟΣ στη μορφή του Joan Peiro. Σε μια προσωπική του δηλαδή που, όπως λίγοι στην εποχή του, ήξερε να αντιμετωπίσει τέτοια ζητήματα με τέτοια σαφήνεια ιδεών, που

Ο Joan Peiro (1887 - 1942)

Η αναφορά στη σκέψη ενός ελευθεριακού της Ισπανίας, του J. Peiro, για τον εθνικισμό και το φεντεραλισμό δεν μπορεί βέβαια να καλύψει όλα αυτά τα ζητήματα. Αποτελεί ωστόσο μια από τις λίγες περιπτώσεις άμεσης αναφοράς από αναρχικό σ' ένα, πολύ συγκεκριμένο, εθνικό ζήτημα.

Ο J. Peiro, Καταλανός, υποστηρίζει την προάσπιση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων του λαού του από τα άλλα έθνη της Ιβηρικής Χερσονήσου. Δεν ταυτίζεται όμως με τον καταλανικό εθνικισμό αλλά απαντάει σ' αυτόν με τα επιχειρήματα και τις ιδέες που του δίνει η αναρχική του θεώρηση.

Παράλληλα, η αναφορά στο καταλανικό πρόβλημα στην Ισπανία - έστω κι αν αυτή τοποθετείται μισό αιώνα πριν - έχει τη σημασία της σύγκρισης με την περίπτωση του διαμελισμού της Γιουγκοσλαβίας. Αν στην τελευταία επικράτησαν οι εθνικιστικές αντιλήψεις, με καταστροφικές ως σήμερα συνέπειες, μπορούμε να δούμε ότι στην περίπτωση της Ισπανίας και μάλιστα της Καταλωνίας η παράδοση ενός ισχυρού επαναστατικού κινήματος οδήγησε σε εντελώς διαφορετικά αποτελέσματα. Και δεν είναι αίγουρα τυχαίο το γεγονός ότι τώρα που το αντιεξουσιαστικό κίνημα στην Καταλωνία έχει υποχωρήσει και η απήχρησή του είναι ελάχιστη - σε σχέση με αυτή που είχε μέχρι το Β' Παγκόσμιο πόλεμο - τώρα η εθνικιστική έξαρση είναι ισχυρότερη και τείνει να γίνει επικίνδυνη.

Ο J. Peiro δεν ήταν κάποιος μεγάλος θεωρητικός του ελευθεριακού μετώπου της Ισπανίας. Ουσιαστικά ήταν ένας κλασικός αναρχοσυνδικαλιστής αγωνιστής, μέλος της CNT, της Εθνικής Συνομοσπονδίας Εργατών της Ισπανίας. Ο λόγος του λοιπόν είναι απλός. Δεν απουσιάζουν οι γενικότητες ενώ συχνά η προσπάθεια του να ορίσει την άποψή του για τις εθνότητες είναι αφηρημένη. Η στάση του αυτή δεν οφείλεται τόσο σε αδυναμία να συνδέσει τις ιδέες της CNT με το καταλανικό πρόβλημα. Ο J. Peiro είναι πάνω απ' όλα αναρχικός. Πιστεύει πως η εθνική απελευθέρωση δεν έχει κανένα νόημα αν δε συμβαδίζει με την κοινωνική. Όσα λοιπόν υποστηρίζει αποτελούν απάντηση στα κηρύγματα των Καταλανών εθνικιστών του μεσοπολέμου.

Το κείμενο που ακολουθεί είναι μετάφραση από το άρθρο του J. Ed. Absuar, στο πολιτιστικό ισπανικό περιοδικό "ΑΝΤΙΡΟΠΟΣ", το 114ο τεύχος του οποίου είναι αφιερωμένο στη ζωή, τη δράση και τη σκέψη του αναρχοσυνδικαλιστή J. Peiro.

* Τα αριστερά συνδικάτα της συνδικαλιστικής ένωσης "DISK" έκαναν έρανο για τη χρηματοδότηση του "Αττίλα", στην Κύπρο (1974 - 1975).

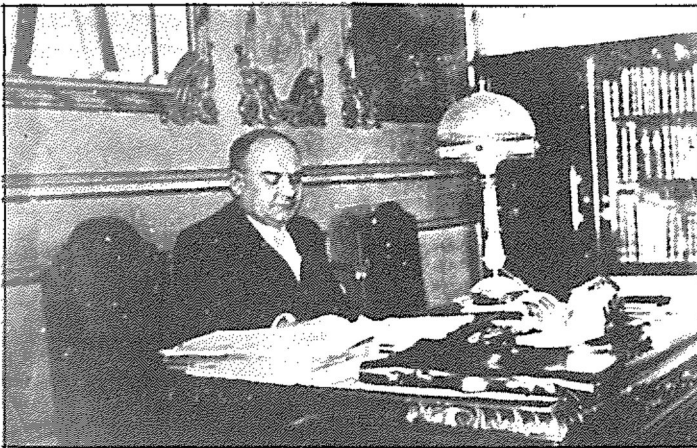
αίγουρα θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη σ' αυτούς που τώρα έχουν την πολιτική ευθύνη και που βρίσκονται είτε στη Μαδρίτη, είτε στη χώρα των Βάσκων είτε στην Καταλωνία (...).

Η προβληματική, το ζήτημα ή και η ίδια η ύπαρξη των εθνοτήτων του ισπανικού κράτους διαμορφώνουν, μαζί μ' αυτά της αγροτικής μεταρρύθμισης και της πολιτειακής ανανέωσης, τα βασικά χαρακτηριστικά θέματα της ανάπτυξης της σύγχρονης Ισπανίας. Και, παρά τη "δημοκρατική μετάβαση

ση", τα σοβαρά προβλήματα των ημερών μας εξακολουθούν ν' αποτελούν τους φυσικούς απογόνους των παραπάνω όσο σύγχρονα κι αν μας παρουσιάζονται. Απ' αυτήν την άποψη είναι αποδεκτό ότι η σκέψη ανδρών όπως ο J. Peiro, ο F. Ferrer i Guardia ή ο F. Urales ή γυναικών όπως η Θανμάσια F. Montseny, η Teresa Claramun ή η Soledad Gustavo, ανταποκρίνεται και στη σημερινή πραγματικότητα χωρίς φυσικά να παραγνωρίζουμε λάθη και σοβαρές αντιφάσεις του λόγου τους (...).

Ο J. Peiro ήταν μια απ' τις βασικές φιγούρες του Καταλανικού αναρχοσυνδικαλισμού κι από πολλές απόψεις θεωρούνταν πρότυπο αναρχοσυνδικαλιστή αγωνιστή (...).

Αυτό που μας ενδιαφέρει ειδικά εδώ είναι να κάνουμε γνωστή τη σκέψη του Peiro πάνω σ' ένα ζήτημα τόσο Ομελιώδες για την οργάνωση της σύγχρονης Ισπανίας, όπως είναι αυτό των εθνοτήτων. Καταρχήν Θα έπρεπε να έχουμε υπόψη μας ότι ο καταλανισμός των πρώτων χρόνων του αιώνα μας αναπτύσσονταν από ένα υπαινικτικό πολιτιστικό εθνικισμό του κινήματος της Renaixença² σε ένα πολιτικό κίνημα με περιεργα χαρακτηριστικά, έξοχες εικόνες του οποίου μας αφήνει στο παρακάτω ανθολογικό απόσπασμα ο Salvador Seguí³. "Στην Καταλωνία τα αντιδραστικά στοιχεία του κατα-

λανισμού, προς στιγμή σηκώνουν το λάβρο των καταλανικών αιτημάτων με μια αντίληψη εθνικιστική... Και θορυβούν περισσότερο σε στιγμές που αναπτύσσεται κάποιο σημαντικό κοινωνικό κίνημα, σαν να επιθυμούν την επέμβαση και σύγκρουση του Ισπανικού κράτους με τους Καταλανούς εργάτες. Αυτά οι κύριοι της Lliga που προσπαθούν να μονοπωλήσουν την καταλανική πολιτική, όχι για να εξασφαλίσουν την ελευθερία της Καταλωνίας, αλλά για να μπορούν να εξυπηρετήσουν καλύτερα τα ταξικά τους συμφέροντα, επιδεικνύονται ως οι καλύτεροι Καταλανοί, αλλά τρέμουν την εθνική ανάσταση της Καταλωνίας και την αρνούνται όταν η Καταλωνία δεν τους υπακούει... Είμαστε σίγουροι ότι αν κάποια μέρα συζητιόταν σοβαρά η ανεξαρτητοποίηση της Καταλωνίας οι πρώτοι και ίσως οι μοναδικοί που θ' αντιδρούσαν στην ελευθερία της Θα ήταν ακριβώς οι καπιταλιστές του Fomento Nacional και της Lliga Regionalista. Οι εργάτες, επειδή ξέραμε πως με μια ανεξάρτητη Καταλωνία δε Θα χάναμε τίποτα αλλά αντίθετα Θα κερδίζαμε μ' αυτή δε φοβό-

μαστε την ανεξαρτησία της γης μας".

Συνοψίζοντας τα πιο σημαντικά σημεία του αποσπάσματος αυτού, Θα δώσουμε έμφαση στη χαρακτηριστικότερη από τις αντιλήψεις κάποιων ανδρών και γυναικών που μιλούσαν για το ζήτημα της Καταλωνίας από μια θέση ελευθεριακή: α) ο καταλανικός εθνικισμός είναι ένα πολιτικό κίνημα, που χρησιμοποιεί η κυρίαρχη οικονομικά τάξη, οι μεγάλοι ιδιοκτήτες, τ' αφεντικά και η υψηλή εκκλησιαστική ιεραρχία, με βασικό σκοπό να διατηρήσουν και να επεκτείνουν την κυριαρχία τους πάνω στις τάξεις των εργαζομένων β) οι εργάτες δεν έχουν τίποτα να χάσουν με μια πιθανή ανεξαρτητοποίηση της Καταλωνίας.

Κάτω από την αντιφατικότητά τους και οι δύο αυτές θέσεις συγκλίνουν με την ομοσπονδιακή ή συνομοσπονδιακή σκέψη την οποία στήριξαν πολλές εξαιρετικές φωνές του ελευθεριακού κινήματος, που είχαν καταλάβει πως η αληθινή αυτοδιαχείριση των λαών είναι συνδεδεμένη με την προσωπική ελευθερία και την οικονομική απελευθέρωση.

Η ανακήρυξη της [ισπανικής] Δημοκρατίας, στις 14 Απριλίου 1931, δημιούργησε μια κατάσταση υπερβολικά αισιόδοξη, ώστε να αντιπαραταχθεί κανείς σ' αυτές τις ιδέες, και για να καταλάβει το ρόλο τους στο συνολικό πλέγμα του κινήματος της εργατικής τάξης στην Καταλωνία. Σύμφωνα με μια προκήρυξη, που εμφανίσθηκε στη Βαρκελώνη εκείνες τις μέρες, μια αυτοαποκαλούμενη "αντιεξουσιαστική Ομάδα Ευημερίας και Προόδου", απευθύνθηκε στη κοινή γνώμη με τις παρακάτω θέσεις:

"ΖΗΤΩ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΛΑΝΙΚΗ ΔΙΜΟΚΡΑΤΙΑ"

"Χτες ανακηρύχτηκε σ' ολόκληρη τη χώρα η Δημοκρατία και στην πόλη μας η Καταλανική Δημοκρατία, η οποία έχει θέση μόνο μέσα στο πλαίσιο της Ιβηρικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας που αδελφώνει όλους τους λαούς της Χερσοννήσου. Οι αναρχικοί δεν μπορούμε να πειστούμε με απλές διακηρύξεις ελευθερίας και δημοκρατίας, κι αυτός είναι ο λόγος που καλούμε όλο το λαό να συνεχίσει την επανάσταση που έχει αρχίσει..."

Όπως είπαμε και προηγουμένως, ο J. Peiro, γνωρίζοντας σε βάθος τις μελέτες, τις τοποθετήσεις και τις προτάσεις του F. Pi i Margall⁴, υπήρξε οπαδός του φεντεραλισμού στην πιο ευρεία εκδοχή του. Συνεπώς αποδέχονταν χωρίς επιφυλάξεις την ιδέα της αυτονομίας στις επιμέρους περιοχές και τις εθνότητες, αν και αυτό δεν μπορούσε να σημαίνει ότι ταυτίζονταν με τον ενθουσιασμό που ένιωθαν οι εθνικιστές πολιτικοί με την ανακήρυξη του καταλανικού κράτους. Από τη συμμετοχή του στην έκδοση της Solidaridad Obrera, του οργάνου της Τοπικής Επιτροπής της CNT, σ' ένα άρθρο με τίτλο: "Για την ελευθερία: ώρες ψυχραιμίας και φρόνησης" μας λέει: "Η κατάρρευση της επαίσχυντης μοναρχίας υπήρξε έργο μιας γενικής κινητοποίησης του λαού... κι αν αυτός θεωρηθεί ως ο άμεσος στόχος των λαϊκών μαζών... τότε Θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι αυτός εκπροσωπείται από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία ακόμα περισσότερο επειδή αυτό το καθεστώς ή αυτή η κρατική μορφή ήταν αυτή που έγινε δεκτή στη συνθήκη του San Sebastian⁵... Θεωρούμε γενικά μια προσπάθεια αυτοκτονίας τη σκέψη που θέλει να εξυπηρετή-

σει συγκεκριμένα συμφέροντα και αποκλειστικά μιας περιοχής. Μια φεντεραλιστική Δημοκρατία, που αναγνωρίζει την ιδιαιτερότητα και την αυτονομία των περιοχών, των επαρχιών και των πόλεων, μπορεί να θεμελιωθεί (κι έχουμε λόγους να τα πιστεύουμε αυτό) σε μια ομόφωνη συμφωνία. Αντίθετα με μια Ισπανική και με μια καταλανική Δημοκρατία η συμφωνία είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Επιπλέον, γνωρίζουμε ότι η κίνηση της Καταλωνίας έχει προκαλέσει βαθεία αποδοκιμασία σε αποφασισμένα τμήματα που καταλαμβάνουν μια πολύ δραστήρια θέση στην υπόθεση του επαναστατικού κινήματος". (...).

Λίγες μέρες αργότερα ο Peiro θα δημοσιεύει και πάλι ένα πολύ σημαντικό άρθρο στη Solidaridad Obrera, στο οποίο έλεγε τα παρακάτω:

"Η γραμμή που χωρίζει τον εθνικισμό από το φεντεραλισμό και από την ελευθερία, που στηρίζεται στην παγκόσμια αλληλεγγύη ανάμεσα στους λαούς, είναι το θεμέλιο της θέσης της CNT απέναντι στον ψευδή σεπαρατισμό, ο οποίος αν και φαινομενικά μπορεί να σημαίνει την εθνική ελευθερία της Καταλωνίας, ωστόσο απ' όσο μας διδάσκει η ιστορία των εθνικισμών δε δίνει την παραμικρή δέσμευση για τη διατήρηση των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών ελευθεριών των Καταλανών (...). Η CNT ετοιμάζεται να υπερασπιστεί σαν απαρχή της προσπάθειας για ένα κόσμο καλύτερο από τον τωρινό, τη μέγιστη ελευθερία για όλους τους ισπανικούς λαούς μέσα από την αλληλέγγυα ομοσπονδία των ίδιων: Θέλουμε κι έχουμε αποδεχτεί την αρχή των ιβηρικών εθνοτήτων, αλλά χωρίς σύνορα, με την έννοια ότι ένα άτομο, πέρα από τον Εβρο, δε θα είναι ποτέ ένας ξένος στην Καταλωνία.

Για τους αναρχικούς και τους συνδικαλιστές η ελευθερία των εθνοτήτων δε σημαίνει το ίδιο πράγμα μ' ένα κομμάτι της επικράτειας, κλεισμένο ανάμεσα σε σύνορα... Η γλώσσα, η κοιλτούρα, οι παραδόσεις δε συνιστούν για εμάς αιτία για να χωρίζονται οι άνθρωποι με το τέχνασμα των συνόρων. Εμείς ως άνθρωποι και ιδεαλιστές έχουμε τη βαθεία πεποίθηση ότι όχι μόνο θα πρέπει οι περιοχές και οι πόλεις αλλά επίσης και τα άτομα να χαίρουν κατά τον πιο ανοιχτό τρόπο την αυτονομία και την ελευθερία τους. Αγωνιζόμαστε για μια Καταλωνία που θα φτάνει στο ζενίθ των ελευθεριών της... Αυτό που μας χωρίζει από τους εθνικιστές είναι ότι αυτοί ζητούν την ελευθερία για την Καταλωνία, στο βαθμό που και η CNT τη ζητάει, συχνά μάλιστα ευρύτερα για όλους τους κατοίκους της Ισπανίας. Ομως, ενώ εκείνοι φροντίζουν εγωιστικά να υψώσουν σύνορα, η CNT αγωνίζεται εναντίον τους καθώς αυτά αποτελούν, είτε το θέλουμε είτε όχι, την άρνηση μιας από τις βασικές αρχές των διεθνιστών". Σ' ένα τεύχος της εφημερίδας Rabla, τον Ιούνιο του 1931, ο J. Peiro σημειώνει για τη διακήρυξη του Εθνικού Συνεδρίου των Συνδικάτων στη Μαδρίτη ότι, "δεν έχει τίποτα το συγκεντρωτικό... είναι όμως έντονα αντισεπαρατιστική". Το συνέδριο ανακήρυξε ως ελάχιστη αποδοχή το ομοσπονδιακό σύστημα. "Για τους εργατές", λέει η διακήρυξη, "δεν υπάρχουν περιοχές, υπάρχουν άνθρωποι, υπάρχουν αδέρφια, υπάρχει Ανθρωπότητα... Υπάρχουν, αυτό ναι, εθνικές ανάγκες, με τα έθιμά τους και την ιδιοσυγκρασία τους. Αυτό είναι εξίσου φυσικό όπως και το να υπάρχουν άνθρωποι και πρέπει να γίνει σεβαστό μέσα

στο φεντεραλιστικό σύστημα που εγκαινιάστηκε στην Ισπανία, φτάνει στην Ευρώπη και θα αγκαλιάσει όλη την Ανθρωπότητα"⁶.

Πραγματικά ο αναρχοσυνδικαλισμός δεν βοήθησε στην πρακτική του τον πολιτικό εθνικισμό ούτε το 1931 ούτε το 1934, στα καλούμενα "γεγονότα του Οκτώβρη"⁷, σ' αντίθεση με την πετυχημένη συνεργασία μ' όλες τις πολιτικές δυνάμεις της αριστεράς και στο τέλος της Δικτατορίας και της Dictablanda⁸ αν και δεν μπορούμε να ξεχάσουμε ότι το εμπόδιο που τις χώριζε ήταν κατά όλους τους τρόπους αδύνατο να παραμερισθεί. Τα όσα λέμε αποδεικνύονται από τις συλλήψεις, τις φυλακίσεις και τις μετατάξεις εργατών και ομάδων αναρχοσυνδικαλιστών, οι οποίοι επιτάχθηκαν μετά τα γεγονότα των χρόνων 1931 και 1932⁹. Αν και μέχρι τώρα δεν έχουν γίνει ικανοποιητικά σοβαρές σπουδές πάνω στο θέμα της στάσης του ελευθεριακού κινήματος στο "καταλανικό ζήτημα" αυτό που φαίνεται καθαρά είναι ότι ο αναρχοσυνδικαλισμός ή το ελευθεριακό κίνημα δεν μπορούσε ποτέ να υποστηρίξει κοινοβουλευτικές πρακτικές, αυτονομίας ή όχι. Η CNT δε θα συμμετάσχει με καμιά μορφή στην οργάνωση του κράτους (της Καταλωνίας). Η CNT έχει μια αποστολή για να βγάλει σε πέρας: να οδηγήσει σε μια επανάσταση που μέχρι τώρα δεν έχει γίνει και να πιέσει το νέο καθεστώς να είναι όσο το δυνατό προοδευτικότερο. Η πιο συγκεκριμένη αποστολή μέχρι σήμερα είναι να δοκιμάσουμε τις δυνατότητες που προσφέρει το νέο καθεστώς για να προετοιμάσουμε την εργατική σκέψη και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις για την κοινωνική επανάσταση. Έτσι όλα τα υπόλοιπα είναι κούφια λόγια".

Όπως γίνεται φανερό μ' αυτήν την αποσαφήνιση ο συνδικαλισμός του J. Peiro, όπως και της CNT γενικότερα, προχωρούσε πολύ πιο πέρα από κάποιες βελτιώσεις οικονομικές και κοινωνικές ή από κάποιες πολιτικές αλλαγές λιγότερο ή περισσότερο προοδευτικές, φιλελεύθερες ή αυτονομιστικές. Αυτό που αληθινά επεδίωκε ήταν μία αυθεντική κοινωνική επανάσταση (...).

Ο Peiro ποτέ δεν έκρυψε τη μεγάλη του αγάπη για την πατρίδα του, αυτό στο οποίο δεν μπορούσε να συμφωνήσει ήταν η "νοσηρή προκατάληψη του εθνικισμού ορισμένων καταλανιστών". Ο Peiro, όπως και ο S. Seguí, πίστευε ότι ο καταλανικός σεπαρατισμός ήταν μια ιδεολογία ολοκληρωτικά αντιδραστική στην οποία "εκτός απ' τους αταβισμούς των παλιών αντιβασιλιάδων, μ' ένα παρελθόν ευκαταφρόνητο", αναμειγνυόταν και η εξουσία της πιο συντηρητικής Εκκλησίας. Αντίθετα ο καταλανικός φεντεραλισμός με πλήρες φιλοσοφικό και ελεύθερο περιεχόμενο μετρά στην Καταλωνία μόνο καμιά δωδεκάδα αξιοπρεπών ανθρώπων. Το υπόλοιπο δε δείχνει τίποτα άλλο από εγωισμό, αντίδραση και φασισμό.

Σ' ένα κύριο άρθρο, στη Solidaridad Obrera, τον Απρίλιο του 1931 στο οποίο συμμετείχε ο Peiro διαβάζουμε: "Ειδικά στην Καταλωνία, η εθνικιστική τάση έχει εκδηλωθεί με μια πίεση θανατοειδή. Με την ανακήρυξη της Ισπανικής Δημοκρατίας τα εθνικιστικά στοιχεία προχώρησαν στην ανακήρυξη της Καταλανικής Δημοκρατίας... Σημειώνουμε τον κίνδυνο για τον επαναστατικό Ορίζαμβο... Βλέποντας πως διαμορφώνεται ή πώς σκέφτεται να δράσει η επαρχιακή κυβέρνηση της Καταλωνίας... γνωρίζουμε ότι οι δημοκρατικές δυνάμεις ό-

λων των αποχρώσεων οφείλουν να αντιπαρεταθούν στη διαμόρφωση του Καταλανικού κράτους.

Ο Καταλανικός λαός δε θα δεχθεί ποτέ όρια και σύνορα ανάμεσα σ' αυτόν και στ' αδελφία του από τις άλλες περιοχές. Γνωρίζουμε καλά και το έχουμε πει σε περισσότερες από μια περιπτώσεις ότι οι ρεπουμπλικάνοι της Καταλωνίας είναι οι περισσότερο προοδευτικοί απ' τους ρεπουμπλικάνους του υπόλοιπου κράτους και ειδικότερα από αυτούς που συγκροτούν την κυβέρνηση στη Μαδρίτη... Αλλά καταλαβαίνουμε πως ο καταλανικός λαός μπορεί να χαρεί τις μέγιστες ελευθερίες... κάτω από την προστασία μιας ευρείας πατρίδας... στο περιεχόμενο μιας Φεντεραλιστικής Δημοκρατίας". (...)

Όπως είναι γνωστό, δυστυχώς για τη Δημοκρατία, τελικά δεν επρόκειτο να γίνει φεντεραλιστική και οι αυτονομίες θα ρυθμιζονταν απ' τη Μαδρίτη μ' ένα κριτήριο καθαρά συγκεντρωτικό, αιτία για την οποία κανένας δε θα ικανοποιούνταν (...).

Τα χρόνια του εμφύλιου πολέμου.

Αυτή η νέα περίοδος θα έφερε πολλές αλλαγές σ' όλες τις τάξεις παρ' όλα αυτά δεν έπαιξε να είναι σημαντική η σύμπτωση της κοινωνικής επανάστασης και της λύσης των προβλημάτων του εθνικού ζητήματος [επομένως], στη σύντομη χρονική περίοδο ανάμεσα στον Ιούλη και τον Οκτώβρη του 1936, η γέννηση των οργανισμών που αποσκοπούσαν στο να σταματήσουν το πραξικόπημα του φασισμού εμφύτησε τη μοναδική και ανεπανάληπτη ιστορική ευκαιρία για να λυθούν και για πάντα τα τρία μεγαλύτερα προβλήματα της σύγχρονης Ισπανίας. Βλέπουμε αυτό που μας είπε ο ίδιος ο Ρείγο: "Πολλοί λέγαμε μεταξύ μας ότι αν ένα από τα προσχήματα των στρατιωτικών για την εξέγερση υπήρξε η προδιάθεση της Δημοκρατίας ν' αναγνωρίσει την αυτονομημένη προσωπικότητα των περιοχών και των αρχαίων εθνοτήτων, σε περίπτωση που εκείνη νικούσαν θα προχωρούσε, ακόμα περισσότερο επειδή αυτό ήταν και είναι μια γενική ευδιάκριτη προσδοκία, η εγκαθίδρυση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας. Έτσι ένα άλλο από τα προσχήματα των αντιδραστικών αξιωματικών ήταν εκείνο του "να σωθεί η Ισπανία βγαίνοντας από το δρόμο του μαρξισμού" και με βάση τις προσπάθειες που είχαν γίνει για κολλεκτιβοποίηση και κοινωνικοποίηση... έβγαινε το συμπέρασμα, με τον ίδιο τρόπο, ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία θα ήταν επίσης σοσιαλιστική. Είναι λοιπόν λογικό που αυτό έγινε τότε σιωπηλά και γενικά αποδεκτό". (...)

Ο Ρείγο που είχε αρνηθεί την προσφορά του Francesc Macias για να ενταχθεί και να διαμορφώσει μέρος της επαρχιακής κυβέρνησης της Καταλανικής Δημοκρατίας, τον Απρίλη του 1931, για προφανείς λόγους, που "ποτέ δεν ονειρεύτηκε να συμμετάσχει στην πολιτική", συμμετείχε τώρα - και χωρίς να του ζητηθεί φτάνοντας να γίνει υπουργός στην κυβέρνηση του Largo Caballero¹⁰.

Σ' εκείνους τους έξι μήνες είχε την ευκαιρία να ελέγξει πρακτικά την "ανεπάρκεια" και τις πολλές "εκτροπές" που σημαίνει η λειτουργία ενός υπουργείου.

Ούτε προσωπική Ουσία ούτε η προσωρινή παραίτηση από τα επαναστατικά ιδανικά, με την υποτιθέμενη δικαιολόγηση

της νίκης ενός πολέμου που πιθανότατα θα επεκτεινόταν πολύ πιο πέρα από τα σύνορα μας επρόκειτο να προσφέρουν κάτι για να ξεφύγει η χώρα μας απ' την κατάσταση "του άρρωστου της Δύσης". Αντίθετα κατά τη διάρκεια της εξέγερσης ενάντια στο φασισμό, απ' τις αρχές του 1937, στο δημοκρατικό στρατόπεδο θα προκαλούνταν ένα αληθινό πλήγμα ενάντια στην οργάνωση της CNT και στο POUM, το μικρό μαρξιστικό κόμμα τροτσκιστικής επιρροής, που θα κορυφώνονταν με τα τραγικά γεγονότα του Μαΐου του 1937¹¹, στιγμή κατά την οποία η πίεση των σταλινικών και συντηρητικών δυνάμεων άρχισε να διαλύει τους πολιτικούς Θεσμούς της αυτόνομης Καταλωνίας, φτάνοντας στην πρακτική της καταστολής της Generalitat¹², αρχίζοντας απ' τον Λύγουστο του 1938, όταν η Δημοκρατική Κυβέρνηση του Negrin μεταφέρθηκε στη Βαρκελώνη. Έκανε έτσι φανερή ακόμα μια φορά την αλήθεια των Θεμελιακών ελευθεριακών αρχών για τις οποίες

η αυτονομία της Καταλωνίας ήταν αδιάρρηκτα δεμένη με την κοινωνική επανάσταση.

Η είσοδος των εθνικιστών στη Βαρκελώνη, το Μάρτιο του 1939 εμπόδισε τη διανομή των τελευταίων γραπτών του Ρεϊγο, τα οποία δε θα κυκλοφορήσουν παρά μόνο πολύ αργότερα, στη διάρκεια της εξορίας του στη Γαλλία. Σ' εκείνα τα γραπτά ο συγγραφέας έκανε μια εξαιρετική ανάλυση των χρόνων του εμφυλίου, συνοψίζοντας ένα μεγάλο μέρος των ιδεών του που μας ενδιαφέρουν εδώ:

"Δεν ξέρω τι είναι αυτό που θα μπορούσε να με χαρακτηρίσει ως ύποπτο αντικαταλανισμού αν και σπεύδω να δηλώσω ότι ποτέ δεν υπήρξα καταλανιστής. Και δεν υπήρξα γιατί ήξερα πάντα ότι ο μαχητικός καταλανισμός είναι ουσιαστικά ένα προϊόν αστικό και αντιδραστικό. Αλλά εγώ που ποτέ δεν ήμουν καταλανιστής έχω υμνήσει και μάλιστα πολλές φορές τη μεγαλωσύνη της καταλανικής γης και τις περιπέτειες της φυλής μου με την ειλικρίνεια και το συναισθηματικό τόνο εκείνων που βάλαν την ψυχή τους στο καμίνι, μια ψυχή που είναι πιο αγνή και πιο καθαρή απ' όσο εκείνων που έκαναν τον καταλανισμό Ορησκεία και πολιτικό επάγγελμα.

Εγώ Οέλω μια Καταλωνία περισσότερο ελεύθερη και κύρια του εαυτού της απ' αυτήν που επιθυμούν οι πιο αφοσιωμένοι από τους καταλανιστές. Επειδή είμαι αναρχικός η δικιά μου άποψη για την αυτονομία και την ελευθερία της Καταλωνίας - που δεν πρέπει ούτε μπορεί να είναι ισχυρότερες απ' αυτές των υπόλοιπων λαών της Ιβηρίας - έχει τις ρίζες της στην πιο ευγενική αντίληψη του φεντεραλισμού... Το γεγονός ότι η κεντρική κυβέρνηση του κράτους ανέθεσε τις εξουσίες της στη Generalitat δε σημαίνει σε καμιά περίπτωση την ελευθερία της Καταλωνίας... Τελικά η Καταλωνία βρίσκεται υποταγμένη σε μια επιπλέον κυβέρνηση και είναι υποχρεωμένη να σηκώνει εκτός από το οικονομικό βάρος και μια επιπλέον γραφειοκρατία. Η ελευθερία της Καταλωνίας δεν επιτυγχάνεται με το να περιβληθούν κάποιες ολιγαρχίες με τη δυνατότητα ή τις δυνατότητες να διατάζουν τους Καταλανούς... Δεν είναι ανάγκη να πω ότι ασχολούμαι μ' αυτό το Οέμα ως αναρχικός, τοποθετημένος στο χώρο του φεντεραλισμού, χωρίς επίθετα, και λόγω αυτού δεν μπορώ ν' αντιληφθώ μια αυτόνομη Καταλωνία με υποταγμένη την τοπική αυτοδιοίκηση σε ένα περιφερειακό συγκεντρωτισμό (...). Συνήθως λένε ότι η ελευθερία της Καταλωνίας συνίσταται στη δυνατότητά της να αυτοκυβερνάται. Αλλά στην τελική της φάση θα βρεθούμε αντιμέτωποι με μια άλλη πραγματικότητα: ότι δηλαδή δεν είναι η Καταλωνία που αυτοκυβερνάται αλλά κάποιες ολιγαρχίες που κυβερνάν την Καταλωνία (...).

Όπως και τόσοι άλλοι, ο Ρεϊγο έπρεπε να υπομείνει τις δυσκολίες της εξορίας (μετά την επικράτηση του Φράνκο). Εξορισμένος στη Γαλλία συνεργάστηκε με άλλους αγωνιστές σε πολύ καλές συνθήκες, και με τη γερμανική κατάκτηση συνελήφθη από τους Ναζί και παραδόθηκε στο Φράνκο. Αργότερα φυλακίστηκε στη Βαλένθια και καταδικάσθηκε σε θάνατο. Στη φυλακή δέχθηκε την επίσκεψη κάποιων αγγελιοφόρων του φρανκικού Υπουργείου Εργασίας, που του πρόσφεραν τη δυνατότητα να λάβει κάποια σημαντική θέση στα συνδικάτα, αλλά ο Ρεϊγο την αρνήθηκε, όπως πολύ καλά μας λέει ο Ricardo Sanz: "Η ιδιοσυγκρασία του δεν ήταν αυτή του προδότη".

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Καταλανισμός: πολιτική κίνηση στα τέλη του περασμένου - αρχές του 20 αι., που ζητούσε την αυτονομία αρχικά και στη συνέχεια και την ανεξαρτησία της Καταλωνίας. Λόγω του συγκεντρωτικού χαρακτήρα του ισπανικού κράτους και της ανάλογης αντίληψης της κυρίαρχης τάξης της χώρας, ο καταλανισμός είχε "ριζοσπαστικό" χαρακτήρα, θεωρήθηκε προοδευτικό κίνημα και απασχόλησε και τους αναρχικούς των οποίων βέβαια η ανάπτυξη συντελέσθηκε κυρίως στο φυσικό χώρο της εθνικιστικής αυτής κίνησης. Ο καταλανισμός αναγεννήθηκε μετά την πτώση της φρανκικής δικτατορίας (1975) κι έκτοτε αποτελεί μια σταθερή αναφορά στην πολιτική ζωή της "ομοσπονδοποιημένης" Ισπανίας.

2. Η Lliga Regionalista ήταν το πιο ιστορικό εθνικιστικό κόμμα της Καταλωνίας. Εκπροσωπούσε τους συντηρητικούς αστούς και συμμάχησε κατά καιρούς με διαφορετικές κινήσεις και πρόσωπα. Η Rencixensa αρχικά ήταν το έντυπο όργανο της Lliga αλλά αργότερα αποστασιοποιήθηκε απ' αυτή (Rencixensa: η εθνική και πολιτιστική αναγέννηση της Καταλωνίας). Από τις προσωπικότητες των καταλανιστών αξίζει να ξεχωρίσουμε το συντηρητικό Francesc Macia (ιστορικό ηγέτη, των καταλανιστών), το λαϊκιστή Llorenç και το Luis Companys εκπρόσωπο των σοσιαλδημοκρατών εθνικιστών.

3. Από ομιλία του Salvador Seguí σε ελευθεριακό Λόδινατο της Μαδρίτης, τον Οκτώβριο του 1919 (βλ. "El Noi del Sucre").

4. F. Pi i Margall (1824 - 1901): Ισπανός πολιτικός και διανοούμενος, ένθερμος υποστηρικτής του φεντεραλισμού. Στην Α' Δημοκρατία του 1873 πήρε μέρος στην κυβέρνηση, η οποία όμως έπεσε λίγο καιρό μετά. Αργότερα ίδρυσε το "Φεντεραλιστικό Κόμμα". Οι ιδέες του είχαν επηρεαστεί ιδιαίτερα από τους J. Jacobo, Kranse, Proudhon.

5. Τον Αύγουστο του 1930 υπογράφηκε συμφωνία στο San Sebastian ανάμεσα σε κόμματα και προσωπικότητες της ρεπουμπλικάνικης και αριστερής παράταξης. Η συμφωνία είχε το χαρακτήρα της συμμαχίας κατά του Βασιλιά και ταυτόχρονα αναγνώριζε την αυτονομία της Καταλωνίας.

6. Το σημείο αυτό βέβαια σήμερα δε δέχεται κριτική. Πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι τέτοιες απόψεις εκφράζονταν σε μια εποχή που η Ισπανία ζούσε πραγματικά σε επαναστατικό αναβρασμό. Οι αλλαγές στην πολιτική σκηνή ήταν πολλές και ταχύτατες και οι προσδοκίες για την επανάσταση δεν ήταν ούτε αβύσιμες ούτε ανόητες.

7. Στα 1934 η δεξιά κυβέρνηση της Μαδρίτης συγκρούθηκε με την τοπική της Βαρκελώνης που ελέγχονταν από την αριστερά. Η διαμάχη έδωσε την αφορμή για την εξέγερση. Στη Βαρκελώνη όμως οι υπεύθυνοι της Generalitat αρνήθηκαν να μοιράσουν όπλα στους εργάτες. Έτσι ένα μεγάλο μέρος των τελευταίων - που ήταν ενεργό μέσα από τις τάξεις της CNT - απουσίαζαν από τα γεγονότα. Αντίθετα την ίδια εποχή στις Λοτούριες, αγρότες και εργάτες οπλίσθηκαν και εξέγερθηκαν κατά της ισπανικής διοίκησης σχηματίζοντας τις δικές τους κοινότητες και κολλεκτίβες. Εκεί βέβαια συμ-

μετείχε και η CNT. Ωστόσο και οι δύο εξεγέρσεις καταστάθηκαν τελικά από το στρατό και τη χωροφυλακή και οι υπεύθυνοι φυλακίσθηκαν.

8. Η δικτατορία του Primo de Rivera κράτησε περίπου 7 χρόνια (1923 - 1930). Dictablanca: η "Λευκή τρομοκρατία" των Βαρκελονέζων μεγαλοαστών κυρίως κατά των αναρχοσυνδικαλιστών στα χρόνια 1930 - 31 και αργότερα.

9. Εξέγερση αναρχοσυνδικαλιστών και αναρχοαγροτών.

10. Largo Caballero (1869 - 1946): Μια από τις σημαντικότερες μορφές του σοσιαλιστικού χώρου της Ισπανίας. Μέλος του PSOE (σοσιαλιστικού κόμματος) από την αρχή της ίδρυσής του υποστήριξε και υποστηρίχονταν άλλοτε από την αριστερή και άλλοτε από τη δεξιά πτέρυγα του κόμματος. Το Σεπτέμβριο του 1936 ηγήθηκε της κυβέρνησης του Λαϊκού Μετώπου, που είχε κερδίσει τις εκλογές το Φλεβάρη της ίδιας χρονιάς. Η κυβέρνηση, στην οποία συμμετείχαν και αναρχικοί (J. Peiro, F. Montseny, G. Oliver), θεωρήθηκε η πλέον ριζοσπαστική στην ιστορία του ισπανικού κράτους. Δεν άντεξε όμως λόγω της πίεσης συντηρητικών και σταλινικών αλλά κυρίως λόγω των ιδίων της των αντιφάσεων. Μετά τα γεγονότα του Μάη του 1937, έπεσε.

11. Γεγονότα του Μάη, του 1937: Οδομαχίες στη Βαρκελώνη ανάμεσα σε μαχητές της CNT και του POUM απ' τη μια πλευρά και από την άλλη το στρατό και τη χωροφυλακή που ελέγχονταν από τους συντηρητικούς και σταλινικούς του Λαϊκού Μετώπου. Τα γεγονότα, που έληξαν με νίκη του στρατού σήμαιναν ουσιαστικά και το τέλος της επαναστατικής διαδικασίας στη χώρα. Ο L. Caballero παραιτήθηκε και τον διαδέχθηκε ο Negrin. Το POUM τέθηκε εκτός νόμου και οι ηγέτες του εκτελέσθηκαν ή φυλακίσθηκαν. Ανάλογη τύχη είχαν και χιλιάδες μέλη του όπως και μέλη της CNT. Παρ' όλα αυτά η ηγεσία της τελευταίας εξακολούθησε να συνεργάζεται με την κυβέρνηση.

12. Generalitat: Η τοπική διοίκηση της αυτόνομης Καταλωνίας.

Υ.Γ. Το παραπάνω άρθρο επρόκειτο να δημοσιευθεί τον περασμένο Δεκέμβριο, οπότε και υπολογίζαμε πως θα έβγαίνε το δεύτερο τεύχος του "Μαύρου Ρόδου". Πίελε επίσης να παίξει το ρόλο εισαγωγής σε μια ευρύτερη συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων για τα εθνικά ζητήματα. Προφανώς μετά τις εξελίξεις των τελευταίων μηνών, την αναγέννηση του "Μακεδονικού" και την εθνικιστική έξαρση στην Ελλάδα, στα γειτονικά κράτη αλλά και σ' όλο τον κόσμο, το εν λόγω κείμενο μοιάζει μάλλον ανεπίκαιρο για μας ή εν πάση περιπτώσει "χλιαρό". Παραμένει ωστόσο μια απ' τις λίγες μαρτυρίες ελευθεριακών για ένα επιμέρους εθνικό ζήτημα που - όπως είπαμε και στην εισαγωγή - σήμερα αναβιώνει και που η περίπτωση του παρουσιάζει κάποιες αντιστοιχίες με αυτό της γειτονικής μας (πρώην) Γιουγκοσλαβίας.

Λουκής Χασιώτης

Ακτιβισμός στις Ε.Π.Α.: Δύο καταθέσεις

Ο Charles Reeves και η Sylvie Deneuve, μέλη της FAF, της Αναρχικής Ομοσπονδίας της Γαλλίας, πήραν συνέντευξη από τον Ray Rogers, έναν "ειδικό στον κοινωνικό ακτιβισμό", όπως τον αποκαλούν, στα γραφεία της Οργάνωσης Corporate Campaign, μιας επιχείρησης επαγγελματιών συνδικαλιστών (!) όπου ανήκει, στο Manhattan της Νέας Υόρκης. Οι ίδιοι λένε γι' αυτόν: "Πίσω από τις μπίζνες υπάρχει μια πραγματική αλληλεγγύη προς τον κόσμο των εργατών, απ' όπου προήλθε και ο ίδιος. Πνεύμα πραγματιστικό, τυπικά "αμερικανικό", ο Rogers είναι πάνω απ' όλα ένας αγωνιστής, γνωρίζει αρκετές τακτικές και είναι εντελώς ανεξάρτητος από πολιτικές οργανώσεις και κόμματα. (...) Ο ρόλος που παίζουν οι "ειδικοί" αυτοί, δίνει το μέτρο της εξαθλίωσης του συνδικαλιστικού κινήματος των Ε.Π.Α., ένα κίνημα παραλυμένο από έναν ολόκληρο αιώνα συμβιβασμών. Σήμερα, οι εργάτες αναζητούν νέους τρόπους πάλης. Οι "ειδικοί" απλώς τους πουλάνε κάποια από την εμπειρία τους στους κοινωνικούς αγώνες". Αφορμή για τη συνέντευξη στάθηκε η συμμετοχή του Ray Rogers στην απεργία των εργατών της Hormel Corporation, μιας μεγάλης εταιρείας τροφίμων στις Ε.Π.Α. Οι 1500 απεργοί από το 1984 ως το 1986 κατάφεραν ένα σημαντικό πλήγμα στο εργοστάσιο της Hormel στο Austin της Minnesota και άνοιξαν το δρόμο για νέους αγώνες, αποδεδειγμένους από τις "απαραίτητες Ουσίες" που υπαγορεύει πάντα η γραμμή της συνδικαλιστικής ηγεσίας. Η συνέντευξη δημοσιεύτηκε στα φύλλα 857, 858, 859 και 860 της εφημερίδας Le Monde Libertaire το Φλεβάρη και το Μάρτη του 1992.

Η δεύτερη συνέντευξη παραχωρήθηκε από τον Dhoruba Bin Wahad, πολιτικό κρατούμενο για 19 χρόνια για τη δράση του στο κόμμα των Μαύρων Πανθήρων, τώρα κάτοικο του Brooklyn της Ν.Υ., στο περιοδικό CLASH και δημοσιεύτηκε στο τεύχος 4α του Νοέμβρη του 1991. Στα πλαίσια μίας προπαγανδιστικής περιοδείας του στην Ευρώπη για την απελευθέρωση του συντρόφου του Μαύρου Πάνθηρα Mumia Abu Jamal που αντιμετωπίζει τη θανατική ποινή και για τη δημιουργία μιας νέας Ριζοσπαστικής Διεθνούς που στόχο θα έχει να ενοποιεί σε παγκόσμιο επίπεδο τη δράση ενάντια στην πολιτική καταπίεση, ο Dhoruba Bin Wahad επισκέφθηκε και τη Θεσσαλονίκη στις αρχές του 1992 και μας έδωσε την ευκαιρία να ακούσουμε μια ομιλία του σε αίθουσα του Πολυτεχνείου. Επιλέξαμε τη συνέντευξη αυτή - και όχι μία παρουσίασή του βάσει της ομιλίας του στη Θεσσαλονίκη - για την πιο εξειδικευμένη θεματική της.

Τα δύο αυτά πορτραίτα επιλογών κοινωνικής στράτευσης επιδέχονται, σε πρώτο επίπεδο, αναγνώσεις περισσότερο αντιπαραβλητικές παρά συγκριτικές. Οι διαφορές τους είναι και αναγνωρίσιμες και ουσιαστικές, μα, κυρίως είναι, μέσ' από την οξυμμένη τους ειρωνεία, χαρακτηριστικές.

Επισημαίνουμε, ωστόσο, και κάποια ταυτότητα, όχι πια στην καταγωγή ή την κατεύθυνση του ακτιβισμού, όσο σε κάποιες διαπιστώσεις και ανάγκες που τον σηματοδεύουν. Ο λόγος και στις δύο περιπτώσεις είναι αναλυτικός, πολιτικός, υπό την έννοια ότι φορτίζεται από συγκεκριμένα γεγονότα και προσιβλέπει σε στόχους απτούς, και ανάγεται στις αρχές μιας πρακτικής θεωρίας που πολύ απέχει από την ευρωπαϊκή φιλοσοφική και πολιτική εκλέπτυνση. Και οι δύο συνεντεύξεις έχουν το βάρος της προσωπικής μαρτυρίας και καταγράφουν, (η πρώτη με ειλικρίνεια αμφιλεγόμενη), μία στάση ζωής της οποίας η συνέπεια, η συνέχεια και οι ρυθμοί απλώς υπονοούνται στις τελευταίες εξεγέρσεις ταραχές στο Los Angeles, στη Florida του 1989, το Miami του 1988 κ.ο.κ.

Θεωρήσαμε αναγκαίο να αμβλύνουμε, χάριν περιεκτικότητας, την προφορικότητα των ομιλητών, χωρίς όμως να τη θυσιάσουμε στη συντομία και την ομοιογένεια. Μια ολοκληρωμένη ως προς το ενημερωτικό της ευθύνη, παρουσίαση των μαζικών ριζοσπαστικών κινήματων στις Ε.Π.Α. στα πρώτα στάδια της ανάρρωσής τους από την καταστολή των αρχών της δεκαετίας του '70 θα περιλάμβανε σίγουρα και μαρτυρίες κοινωνικών οικολόγων, ακτιβιστών στο γυναικείο, το μειονοτικό και το ινδιάνικο κίνημα κ.λπ. Κρίναμε πως τέτοιες πηγές είναι σήμερα προσβάσιμες: Τα φεμινιστικά βιβλία, τα κείμενα του Bookchin, αλλά και πρόσφατες εκδόσεις για τα ινδιάνικα κινήματα (κυρίως λόγω της επετείου των 500 χρόνων από την ανακάλυψη νέων περιθωρίων εξόντωσης πληθυσμών από τους Ευρωπαίους), γνωρίζουν κάποια διάδοση σεβαστή. Αυτός είναι και ο λόγος που δεν απομαγνητοφωνήσαμε για το τεύχος αυτό του Μ.Ρ. την ομιλία που έδωσε ο Παύλος Σταυρόπουλος, από το Ινστιτούτο Κοινωνικής Οικολογίας του Vermont σε βιβλιοπωλείο της Θεσσαλονίκης το Νοέμβρη του 1991. Ακούστηκε βέβαια και συζητήθηκε - όπως και η ομιλία του Dhoruba Bin Wahad - από το ράδιο Κιβωτός και το ράδιο Ουτοπία. Η χαρτογράφηση των ριζοσπαστικών τάσεων στις Ε.Π.Α., η εμβάθυνση στις αντιξουστικές αρχές και πρακτικές

εκφάνσεις του κινήματος της κοινωνικής Οικολογίας και η περιγραφή της εμπειρίας του σε "κατασηνώσεις αντίστασης" με τους Ινδιάνους στο Big Mountain ή με τους Σαμπενάκι στο Βερμόντ και το Ν. Κεμπέκ, σε επιτροπές αλληλεγγύης αλλά και θεωρητικά σεμινάρια απάντησαν, έθεσαν και ενέτειναν πολλά ερωτήματα. Κυρίως, όμως, ενίσχυσαν την πολύ ισχνή, αλήθεια, πεποίθησή μας πως στις Ε.Π.Α., τη χώρα όπου τα κενά της κρατικής καταστολής, της εξαθλίωσης και της φτώχειας καλύπτονται από την αυτολογοκρισία, η κοινωνική συνείδηση δεν καταναλώθηκε ολόκληρη στις στρεβλώσεις και τους αντικατοπτρισμούς της.

Πως, στο ευρύχωρο πεδίο της "αγεφύρωτης αντίθεσης μεταξύ αλήθειας και πραγματικότητας", το ουτοπικό στοιχείο, μέσα στην πολλαπλότητα και τις αντιφάσεις του, είναι "σχεδόν ζωντανό" στις Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Charles Reeve / Sylvie Deneuve: Θα μπορούσατε να κάνετε έναν απολογισμό της απεργίας του Πορμέλ;

Ray Rogers: Οι επιπτώσεις της απεργίας αυτής είναι ορατές και σήμερα ακόμη. Το παλιό σχίσμα στο οργανωμένο εργατικό κίνημα έχει βαθύνει, η διαχωριστική γραμμή μεταξύ γνήσιων συνδικαλιστών και ψευδοσυνδικαλιστών είναι πια ξεκάθαρη. Εμείς, [η οργάνωσή μας] ενισχύσαμε μία από τις πιο δυναμικές εργατικές κινητοποιήσεις εδώ και πολλά χρόνια, ενώ απ' την άλλη, η συνδικαλιστική ηγεσία της AFL-CLO ξόδεψε εκατομμύρια δολάρια, χρόνο και ενεργητικότητα για να γονατίσει την τοπική αυτή συνδικαλιστική οργάνωση. (...). Ο ρόλος ο δικός μου και της οργάνωσής μου ήταν να αξιοποιήσει ένα ανενεργό ανθρώπινο δυναμικό, να το κινητοποιήσει και να το καταστήσει ικανό να αγωνίζεται διαρκώς σ' όλα τα επίπεδα. Συγκεντρώσαμε διάφορες διευθύνσεις, τοπικών συνδικαλιστικών φορέων, "προοδευτικών" δικηγόρων, Ορησκεντικών ακτιβιστών, ομάδων για τα ανθρώπινα και αστικά δικαιώματα κλπ., ανθρώπων και ομάδων, δηλαδή, που θα ήταν έτοιμοι να σπεύσουν σε βοήθεια κάποιας εργατικής κινητοποίησης. Ένας από τους άξονες της στρατηγικής μας συνίσταται στο να υποδείξουμε στους απεργούς να κάνουν αυτό το άνοιγμα, να σπάσουν την απομόνωσή τους. Η απεργία του Πορμέλ ήταν χαρακτηριστική, γιατί απέδειξε πως και ο αγώνας μιας μικρής ομάδας εργατών μπορεί να αποτελέσει έναν αποτελεσματικό πυρήνα αντίστασης. (...). Ο αγώνας του Πορμέλ είχε μεγάλη επίδραση στους εργάτες που όλη τους τη ζωή έκαναν αυτήν τη δουλειά και ποτέ δεν είχαν σκεφτεί να σηκώσουν κεφάλι στα αφεντικά τους, να εκφραστούν σε μια συγκέντρωση, πίσω από ένα μικρόφωνο ή μια κάμερα. Πολλοί απ' αυτούς είναι σήμερα ενεργοί σε διάφορους τομείς, είτε στη δουλειά τους είτε στις κοινότητές τους [στις ομάδες γειτονιάς]. Η εμπειρία τους έχει κάνει δυνατότερους. (...).

C.R. / S.D.: Τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη ένας μεγάλος αριθμός ακτιβιστών εργατών έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η ίδια η δομή των συνδικάτων δεν επιδέχεται πλέον διορθώσεις προς ένα περιεχόμενο πιο αμεσοδημοκρατικό. Αν εξαιρέσουμε τις χώρες όπου κυριαρχεί το σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο (όπου υπάρχει

μία ιδιαίτερη σχέση κράτους - συνδικάτων), παντού παρατηρούμε μία σταθερή παρακμή των συνδικαλιστικών πρακτικών. Πρόκειται αφενός για μια παραίτηση μορσά στην κρίση, αφετέρου για την έκφραση της συνείδησης ότι οι παραδοσιακοί συνδικαλιστικοί αγώνες είναι αναποτελεσματικοί και η γραφειοκρατικοποίησή τους ανεπανόρθωτη. Με τις τελευταίες απεργιακές κινητοποιήσεις εμφανίστηκαν νέες μορφές οργάνωσης: συντονιστικά συμβούλια στη Γαλλία, συμβούλια βάσης στην Ιταλία (COBAS), συνδικαλιστικά συμβούλια στην Ισπανία, που συνενώνουν συνδικαλιστές και ανεξάρτητους εργάτες, άσχετα με την ειδικότητά τους και καταργούν τους ανταγωνισμούς μεταξύ συνδικάτων. Στην Ιταλία, πολλές απεργίες ξεκίνησαν από τα COBAS. Τα συνδικαλιστικά όργανα δεν ξέρουν αν πρέπει να αντιτεθούν σε τέτοια κινήματα ή να συμφιλιωθούν μαζί τους.

Στις Ε.Π.Α. εξακολουθούν οι εργάτες να θεωρούν το συνδικάτο το μοναδικό πλαίσιο οργάνωσης; Υπάρχουν αγώνες που να διεξάγονται εκτός συνδικάτων;

R.R.: Δεν γνωρίζω τα κινήματα που αναφέρατε, τα προβλήματα που θέτουν, πάντως, είναι πολύ ενδιαφέροντα. Πιστεύω πως σήμερα πολλοί βορειοαμερικανοί εργάτες αναγνωρίζουν πια πως τα συνδικάτα είναι εξασθενημένα και αναποτελεσματικά. Συνήα, οι μαχητικότεροι απ' αυτούς οργανώνονται και αναλαμβάνουν ανεξάρτητες πρωτοβουλίες, πάντα, όμως, μέσα στο πλαίσιο κάποιου συνδικάτου, κάποιας τοπικής συνδικαλιστικής οργάνωσης. Αν η συνδικαλιστική ηγεσία διαφωνεί, κάποιο κίνημα μπορεί άρραυτα να συνεχίσει να αναπτύσσεται. Μην ξεχνάμε ότι η άγρια απεργία είναι μια παλιά αμερικανική σπεσιαλιτέ! Νομίζω επίσης πως πολλοί εργάτες έχουν την πεποίθηση ότι μπορούν ν' αλλάξουν τη λειτουργία του συνδικάτου. Οι αλλαγές, όμως, θα είναι σίγουρα αργές, αφού και οι ηγεσίες είναι άκαμπτες και μιλούν για δημοκρατία ενώ ουσιαστικά πολύ λίγη δημοκρατία υπάρχει στο εσωτερικό των συνδικάτων. (...). Στις Ε.Π.Α. η κρίση των συνδικάτων εκδηλώνεται διαφορετικά [απ' ότι στην Ευρώπη], με μια γενική επιθετικότητα της βάσης των εργατών και με συγκεκριμένες μορφές πάλης που εναντιώνονται στη "γραμμή" της ηγεσίας. Παραδείγματα τέτοιων αγώνων συνα-

ντούμε στις πρόσφατες κινητοποιήσεις των εργαζομένων στις αεροπορικές εταιρίες (...).

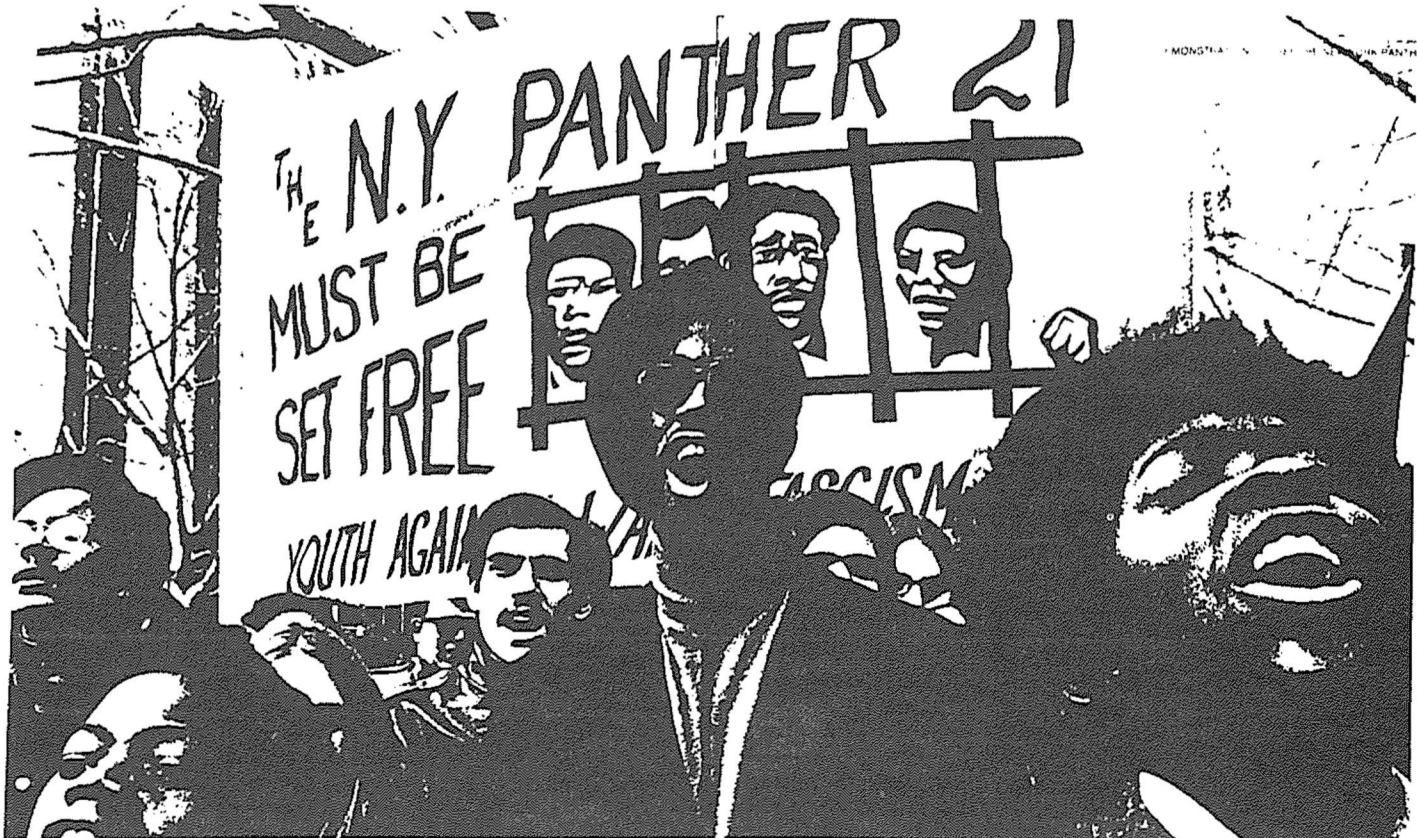
C.R./S.D.: Σήμερα στις Ε.Π.Α. υπάρχει ένα τεράστιο χάσμα μεταξύ του τομέα της παράνομης εργασίας που απαχολεί πολλούς μετανάστες και του τομέα της εργασίας της προστατευόμενης από συλλογικές συμβάσεις και νομοθεσία. Ποιές είναι οι εργατικές αντιστάσεις στην εκρηκτική αυτή κατάσταση; Ποιά είναι η θέση των συνδικαλιστών εργατών απέναντι στη στρατιά αυτή των υπερεκμεταλλενομένων που επιβιώνει σ' ένα καθεστώς ημι-νομιμότητας;

R.R.: Ας πάρουμε ένα πρόσφατο παράδειγμα: Στην General Motors του Μεξικού ξέσπασε μια πολύ δυναμική απεργία. Η βίαιη καταστολή της άφησε έναν απολογισμό πολλών τραυματιών κι ενός νεκρού. Η διεύθυνση της United Auto Workers (του συνδικάτου εργατών σε αυτοκινητοβιομηχανίες) αντέδρασε με τη φράση: "Ε, και λοιπόν; Πού το πρόβλημα;", υπονοώντας βέβαια: "Στο κάτω - κάτω, δεν ήταν παρά μεξικάνοι!". Αντίθετα, κάποιοι συνδικαλιστές της βάσης όπως και κάποιοι τοπικοί πρόεδροι πήγαν στο Μεξικό για να δείξουν τη συμπαρατάση τους και προσπάθησαν να πιέσουν την UAW, μάταια όμως. (...) Αυτό που χρειάζεται για να λυθούν οριστικά αυτά τα προβλήματα είναι η παγκόσμια αλληλεγγύη, η συνείδηση ότι όλοι ζούμε στον ίδιο πλανήτη, συνείδηση που είναι δύσκολο να αποκτηθεί σε μια χώρα όπως οι Ε.Π.Α. Πιστεύω, ωστόσο, πως σιγά σιγά γεννιέται μια νέα εναισθησία (...). Πριν κάποια χρόνια, οι καπιταλι-

στές μετέφεραν τις επιχειρήσεις και τα επενδυτικά τους κεφάλαια από το βορρά προς το νότο της Αμερικής, προς τα εκεί, δηλαδή, που οι αγροτικές κοινότητες είναι εχθρικές απέναντι στα συνδικάτα και τα εργατικά χέρια πολύ φθηνά. Ύστερα πήγαν ακόμα πιο μακριά, στη Βραζιλία, τη νότια Κορέα, την Ταϊβάν, όπου τα μεροκάματα μπορεί να μην ξεπερνούν τα 60 σεντς ή το ένα δολλάριο. Αυτό συνέβαινε κυρίως στις βιομηχανίες που είχαν ανάγκη τη συγκέντρωση εργατικού δυναμικού (κλωστοϋφαντουργία, ηλεκτρονική)... Τώρα έχουν κάνει το γύρο του κόσμου και επιστρέφουν από την άλλη άκρη των συνόρων με το Μεξικό.¹ Έχουν δημιουργήσει εργασιακές ζώνες όπου οι μισθοί είναι πολύ χαμηλοί, επικρατεί ο νόμος της ζούγκλας και δεν υπάρχει κανένας κανονισμός για τις συνθήκες εργασίας ή το περιβάλλον. Για όσες και όσους ζουν και δουλεύουν εκεί, είναι σκέτη κόλαση. Για τους καπιταλιστές όμως είναι πολύ βολικό να βρισκονται κοντά στα κέντρα αποφάσεών τους. Ο βορειοαμερικανός εργάτης έχει αρχίσει να συνειδητοποιεί την κατάσταση, αφού εκτυλίσσεται πια μπροστά στα μάτια του και όχι στη Σιγκαπούρη ή στο Χονγκ - Κονγκ.

C.R./S.D.: Πώς βλέπετε τη σημερινή κατάσταση των φυλετικών σχέσεων και των σχέσεων μεταξύ των φύλων μέσα στο βορειοαμερικανικό εργατικό κίνημα²;

R.R.: Εδώ και κάποια χρόνια, οι γυναίκες έχουν αρχίσει να αναλαμβάνουν έντονη κοινωνική δράση και η παρουσία τους στα συνδικάτα είναι αισθητή όσο ποτέ. Συχνά, μάλιστα, τις

συναντούμε επικεφαλής των τοπικών συνδικαλιστικών οργανώσεων. Πολύ λίγες, βέβαια, φτάνουν στην κορυφή της συνδικαλιστικής ιεραρχίας. (...). Ο σκληρός πυρήνας του συνδικαλιστικού κινήματος είναι ο δημόσιος τομέας: η υγεία, η παιδεία, η διοίκηση. Το κίνημα για τα δικαιώματα των γυναικών μπορεί λοιπόν να συγκλιθεί μ' αυτό. Είμαι πεπεισμένος ότι ο συλλογικός αγώνας με κοινό στόχο αποτελεί το καλύτερο μέσο βελτίωσης των σχέσεων μεταξύ των φύλων και των φυλών. Γι' αυτό και η συνδικαλιστική δραστηριότητα υπήρξε πάντοτε ένας ισχυρός παράγοντας κοινωνικής ένταξης και ευαισθητοποίησης των μειονοτήτων σ' αυτήν τη χώρα. Θα αναφέρω ένα ακραίο παράδειγμα: ένα μέλος του Klan of White Supremacy (Λευκή Υπεροχή) κι ένας μαύρος δουλεύουν μαζί. Ο αντιδραστικός λευκός μισεί το μαύρο, είναι, ωστόσο, αναγκασμένος να αγωνιστεί από κοινού μαζί του για κάποια αιτήματα που αφορούν τις κοινές τους συνθήκες εργασίας. Αυτό, βέβαια, δεν συμβαίνει πάντοτε. Κάποτε, η ρατσιστική ιδεολογία επισκιάζει την ταξική αλληλεγγύη. Μόνο, όμως, σ' αυτό το πλαίσιο αγώνα μπορεί να δημιουργηθεί η δυναμική εκείνη που θα εξαλείψει την αναξιοπρεπή αυτή νοοτροπία του ρατσισμού. Παλαιότερα, υπήρχαν συνδικάτα που απαγόρευαν τη συμμετοχή σε μαύρους εργάτες. Αυτό δεν ισχύει πια ούτε καν στο συνδικάτο των οικοδόμων, που ήταν ιδιαίτερα ρατσιστικό (...).

C.R./S.D.: Από τη δεκαετία του '20, ο βορειοαμερικανικός συνδικαλισμός είχε σχέσεις με τη Μαφία. Στο Σικάγο, ο ίδιος ο Αλ Καπόνε, ήταν πολύ δημοφιλής και θεωρούνταν "φίλος" των συνδικάτων. Στο διάσημο βιβλίο του Dynamic³, ο Adamic περιγράφει πώς και γιατί τα συνδικάτα τέθηκαν υπό την προστασία της Μαφίας. Η εξόντωση του συνδικαλισμού της άμεσης δράσης (των IWW - των Έιομηχανικών Εργατών του Κόσμου) άφησε τους εργάτες στο έλεος του κεφαλαίου.

R.R.: Κι εδώ, τα πράγματα αλλάζουν. Πριν κάποια χρόνια, κάποιο μέλος του συνδικάτου μεταφορών (των Teamsters) - ενός συνδικάτου με πολλές σχέσεις με τη Μαφία - πήρε την εξής απάντηση: "Βεβαίως και είναι γκάνγκστερς τα αφεντικά μας! Είναι όμως μια χαρά γκάνγκστερς, αφού ό,τι θέλουμε μας το δίνουν!". Εδώ και μερικά χρόνια, το οργανωμένο έγκλημα έχει διεισδύσει και στα ταμεία συντάξεων που διευθύνονται απ' τα συνδικάτα και τα χρησιμοποιούν στις επιχειρήσεις τους. Άμεση αισχροκέρδεια εις βάρος προλεταρίων! Επιπλέον, οι σχέσεις Κεφαλαίου - Μαφίας έχουν διευρυνθεί πολύ και η βάση των εργατών έχει αρχίσει να διαμαρτύρεται για τη διαφθορά της διεύθυνσης των συνδικάτων. Ανάμεσα στους Teamsters υπάρχει σήμερα μεγάλη διαμάχη μεταξύ καθαρών και διεφθαρμένων συνδικαλιστών⁴. Στο εργατικό κίνημα υπάρχει πάντα αυτός ο μεγάλος κίνδυνος να αφεθούν οι εργάτες εθελοντικά να "προστατευθούν" από έναν εξωτερικό "σωτήρα" μόλις αισθανθούν λίγο ανασφαλείς.

C.R./S.D.: Μια και μιλάμε για προστάτες, ας επανέλθου-

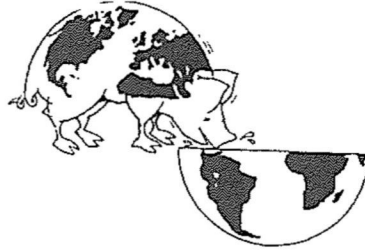
με στο ρόλο που παίζει η δική σας οργάνωση. Για ανθρώπους σαν κι εμάς, που ήρθαν από την Ευρώπη με αντιεξουσιαστικές αντιλήψεις για την πολιτική δράση, αυτό που κάνετε εσείς είναι τουλάχιστον περίεργο: Πουλάτε αγωνιστική στρατηγική στην εργατική τάξη! Στις αρχές του αιώνα υπήρχε ο τύπος του αγκατάτορα τόσο στις τάξεις των σοσιαλ-επαναστατών όσο και μεταξύ των αναρχοσυνδικαλιστών της IWW. Θα μπορούσαμε να πούμε πως η "δουλειά" σας συνεχίζει την παράδοση αυτή. Μόνο που, από τότε, το εργατικό κίνημα έχει αφομοιωθεί πολύ κι εσείς κάνετε τη "δουλειά" σας αυτή με τρόπο καπιταλιστικό, ασκείτε, δηλαδή ένα εξειδικευμένο επάγγελμα και πληρώνετε γι' αυτό. Παραδόξως, όμως, στηρίζετε τη δράση σας σε μια αρχή των επαναστατών συνδικαλιστών των αρχών του αιώνα που λέει ότι οι άνθρωποι, μέσα από τον αγώνα, πρέπει να συνειδητοποιηθούν και να πάρουν τη ζωή στα χέρια τους ως αυτόνομα άτομα στα πλαίσια μιας συλλογικότητας. Τελικά, αν επιτύχετε τους σκοπούς σας, αν οι άνθρωποι γίνουν κύριοι του εαυτού τους, χάνετε και το λόγο ύπαρξής σας.

R.R.: Ένας καλός "οργανωτής" είναι ακριβώς αυτός που δουλεύει για να χάσει τη δουλειά του. Πολύ συχνά, με χρησιμοποιούν απλά ως φύβητρο. Η κατάσταση του εργατικού κινήματος των Ε.Π.Α. είναι τέτοια που χρειάζεται 10.000 ακόμα οργανώσεις σαν τη δική μου. (...) Ειλικρινά, όμως, δεν το κάνω για τα χρήματα. Έχω κάποιες αρχές που με καθοδηγούν. Οι περισσότεροι πρόεδροι συνδικάτων πιστεύουν πως οι εργατικοί αγώνες κερδίζονται στο Κονγκρέσο. Εγώ λέω: Η συγκέντρωση της οικονομικής εξουσίας οδηγεί στη συγκέντρωση της πολιτικής εξουσίας και την αύξηση της ανισότητας. Αν θέλουμε να αγωνιστούμε ενάντια στην ανισότητα, πρέπει να επιτεθούμε στη συγκέντρωση της οικονομικής εξουσίας. (...) Ενίοτε εμφανίζονται κάποιες χαρακτηριστικές προσωπικότητες μεταξύ των εργατών που τυγχάνουν μάλιστα και πλατιά υποστήριξης. Δεν ξέρουν όμως, πώς ν' αγωνιστούν. Είναι ανίκανοι να υποδείξουν στους εργάτες πώς να υλοποιήσουν αυτό που σκέφτονται, πώς να κινηθούν με ορθή στρατηγική, στηριγμένοι μόνο στις δυνάμεις τους. Ο ρόλος μας έγκεται στο να παρέχουμε στους εργάτες τα εργαλεία εκείνα που θα τους επιτρέψουν να καταφέρουν μόνοι τους αυτά που θέλουν. Σήμερα, αγωνίζομαι όλο και περισσότερο στο πλευρό ομάδων με ενδιαφέροντα παγκόσμια, όπως την οικολογία ή τα δικαιώματα των γυναικών. Και σ' αυτές ακόμα, τα προβλήματα είναι τα ίδια: Οι λευκοί άντρες της κυρίαρχης τάξης είναι οι μόνοι που τελικά αποφασίζουν, η τρέχουσα καμπάνια της "ηθικής πλειοψηφίας" που απαιτεί την επαναφορά του δικαιώματος της κάθε πολιτείας να παρεμβαίνει άμεσα σε ζητήματα όπως το δικαίωμα της έκτρωσης, θα οδηγήσει πολλές κοπέλες στις παράνομες εκτρώσεις, με όλους τους κινδύνους που αυτές συνεπάγονται. Στο πεδίο των πολιτικών συζητημάτων αλλά και της γενικότερης συνη-

ρητικής ατμόσφαιρας, οι οργανώσεις των γυναικών θα ηγηθούν σίγουρα. Όλα, τελικά, τα ερωτήματα πρέπει να τεθούν σε επίπεδο εργατικών αγώνων, είτε πρόκειται για οικολογία, δικαιώματα γυναικών, είτε για ρατσισμό.

C.R./S.D.: Αναρωτιώμαστε, λοιπόν, μήπως είναι ήδη καιρός να θέσουμε το πρόβλημα της παγκόσμιας οργάνωσης της κοινωνίας. Με το που πατάει κανείς το πόδι τους στις Ε.Π.Α., καταλαμβάνεται από σοκ για τη βαθιά κοινωνική κρίση. Όλες αυτές οι απεργίες, όλοι οι αγώνες διεξάγονται μέσα σ' ένα κλίμα κοινωνικής εξάντλησης και εξαθλίωσης. Πώς θα μπουν σε τάξη όλ' αυτά; Πώς θα επιτευχθεί μια υπέρβαση των μερικών και άμεσων κλαδικών διεκδικήσεων;

R.R.: Επανερχομαι στο παράδειγμα της απεργίας του Hoomei. Το Austin της Minnesota είναι μια μικρή εργατική πόλη στο Middle West, με πληθυσμό λευκό στη συντριπτική του πλειοψηφία. Οι απεργοί ζωγράφισαν στον εξωτερικό τοίχο του τοπικού συνδικάτου - στεκιού τους μια τεράστια τοιχογραφία και την αφιέρωσαν στη διεθνή αλληλεγγύη και το Nelson Mandela. Αυτό μπορεί να μην ακούγεται εντυπωσιακό, για μια μικρή, όμως, λευκή κοινότητα χαμένη στα βάθη της αμερικανικής ενδοχώρας σημαίνει πολλά πράγμα

Ερ.: Θα θέλατε να πείτε κάτι για το πολιτικό περιεχόμενο των εξεγέρσεων στη Washington D.C.;

Dhoruba Bin Wahad: Εννοείτε τις πρόσφατες εξεγέρσεις; [αυτές του 1991].

Ερ.: Ναι, των προηγούμενων εβδομάδων.

D.B.W.: Ήμουν εκτός Ν.Υ. εκείνη την περίοδο. Πάντως, κάθε χρόνο ξεσηκώνεται και μια μαύρη κοινότητα, παίρνει τα όπλα και εξεγείρεται ενάντια στο καταπιεστικό ρατσιστικό σύστημα των Ε.Π.Α. Η πλειονότητα των μαύρων ζει σε άολες συνθήκες, υφίσταται την αστυνομική βία στην πιο βάνανση εκδοχή της. Καθημερινά, γυναίκες και άντρες ξυλοκοποούνται και δολοφονούνται, ενώ σπάνια φτάνουν οι αστυνομικοί στο εδώλιο. Ρατσιστικές συμμορίες επιτίθενται σε νεαρούς μαύρους και πρόσφατα, μάλιστα, δολοφόνησαν δύο άντρες στη Ν.Υ. Όταν η αστυνομία κακοποίησε έναν μαύρο δημόσια ο κόσμος αντέδρασε έντονα. Οι υπεύθυνοι αστυνομικοί, όμως, είπαν πως βρισκόταν σε νόμιμη άμυνα. Δεν θα πρέπει, βέβαια, να έπεισε τους κατοίκους της κοινότητας του D.C., κοινότητα κυρίαρχα μαύρη, ισπανόφωνη και γενικά μειονοτική. Στις Ε.Π.Α. σήμερα παρατηρούμε μία πρωτοφανή στην ιστορία τους ενίσχυση της ακροδεξιάς δύναμης που

τα, ειδικά αν λάβει κανείς υπόψη του την απομόνωση αλλά και τον απομονωτισμό της περιοχής αυτής. Οι περισσότεροι από τους κατοίκους της δεν έχουν ακούσει ποτέ να γίνεται λόγος για διεθνή αλληλεγγύη και για το Nelson Mandela. Η τοιχογραφία φυσικά καταστράφηκε από υπαλλήλους της διεύθυνσης του συνδικάτου. Πιστεύω πως είναι, λοιπόν, εύκολο να καταλάβουμε πως όλες οι παράμετροι της κρίσης πρέπει να ειδωθούν συνολικά, μια και είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους. Με μια απλή απόφαση, αυτοί που ελέγχουν την οικονομική εξουσία μπορούν να μεταφέρουν τα κεφάλαια και τις επενδύσεις τους από μια κοινότητα σε μια άλλη. Σύμφωνα, δηλαδή με τα κριτήρια του κέρδους, μια κοινότητα μ' ένα επίπεδο ζωής ικανοποιητικό, με μια εκπαιδευτική και κοινωνική δομή που οικοδόμησαν χρόνο με το χρόνο τα μέλη της, μπορεί να διαλυθεί τεχνητά από τη μια μέρα στην άλλη. Δεν έχει σημασία αν τα ύμματα είναι μεξικάνοι, τσιβανοί ή βορειοαμερικάνοι. Όσοι οραματίζονται και διεκδικούν ένα μέλλον σε μια παραγωγική κοινωνία ισότητας και δικαιοσύνης θα πρέπει ν' αντιμετωπίσουν και το ερώτημα: Ποιοί ελέγχουν την εξουσία και τη συγκέντρωση του χρήματος και ποιοί είναι οι στόχοι τους; Αυτή είναι η προσέγγιση που τα περιλαμβάνει όλα.

είναι φυσικό να προκαλεί αντιδράσεις στις έγχρωμες και γενικά τις μειονοτικές κοινότητες: Πρόπερσο, είχε εξεγερθεί η μαύρη κοινότητα του Miami στη Florida για δεύτερη συνεχή χρονιά, πριν τρία χρόνια συνέβη μια σειρά εξεγέρσεων στο Los Angeles. Η ανέχεια, το πρόβλημα της στέγης, η ευρεία εξάπλωση της τοξικομανίας, η εμπορία ναρκωτικών έχουν οδηγήσει ένα μεγάλο μέρος της μαύρης κοινότητας στην απελπισία. Ο δείκτης της ανεργίας της μαύρης κοινότητας είναι τρεις φορές υψηλότερος από τον μέσο εθνικό δείκτη. Οι φυλακές είναι γεμάτες από νεαρούς μαύρους. Το ποσοστό παιδικής Ονησιμότητας στις μαύρες κοινότητες ανεβαίνει συνεχώς. Φυσικά, όλες αυτές οι συνθήκες αντιστοιχούν και στην οικονομική κρίση που διέρχονται οι Ε.Π.Α., από την οποία, όπως πάντα άλλωστε, πλήττονται πρώτοι οι έγχρωμοι και οι φτωχοί. Έτσι λοιπόν, οι πρόσφατες ταραχές, παρ' όλο που ξεκίνησαν ως απάντηση στην αστυνομική βία, έχουν βαθύτερες κοινωνικές και οικονομικές αιτίες, δυσδιάκριτες με την πρώτη ματιά.

Ερ.: Τι έχει μείνει από το αντιπολεμικό κίνημα μετά το τέλος του πολέμου στον Περσικό Κόλπο;

D.B.W.: Αν θέλουμε να είμαστε αντικειμενικοί θα πρέπει να

παραδεχτούμε πως αυτήν τη φορά η διεθνής άρχουσα τάξη, αυτή που υποστήριξε τον George Bush στις μεσανατολικές του περιπέτειες, τα κατάφερε πολύ καλά. Λπ' αυτό θα πρέπει να αντλήσουμε πολλά διδάγματα (...). Ο Saddam Hussein δεν ήταν παρά ένας αντιδραστικός ηγετίσκος και είμαι απόλυτα σίγουρος πως κι αν δεν υπήρχε, οι άρχουσες τάξεις των Ε.Π.Α. και των ευρωπαϊκών εθνικών κρατών θα τον επινοούσαν. Το κακό όμως είναι ότι το αντιπολεμικό κίνημα - αντίθετα με το κίνημα του '60 - στερούνταν πολιτικής κατεύθυνσης, κοινού στόχου, αγωνιστικότητας και - κυρίως - ενότητας: η άρχουσα τάξη κατάφερε να διχάσει οριστικά τον κόσμο. Θα ακούσατε σίγουρα πόσοι ειρηνιστές διαδηλωτές ζητούσαν το τέλος του πολέμου ενώ παράλληλα υποστήριζαν τον αμερικανικό στρατό. Εστω, ότι υπήρχαν τέτοιοι διαδηλωτές. Υπήρχε, όμως, κι ένας μαχητικός πυρήνας για τον οποίο δεν

ξέρετε σχεδόν τίποτα. Στο San Francisco, 50.000 άνθρωποι κατέκλυσαν τα ομοσπονδιακά κτίρια τις πρώτες μέρες του πολέμου και μόνο η αστυνομία μπόρεσε να τους απομακρύνει. Στη Νέα Υόρκη βρέθηκαν σε διαδήλωση που είχε περισσότερα από 60.000 άτομα. Στη Washington D.C. μίλησα σε μια συγκέντρωση - νομίζω ήταν τη δεύτερη βδομάδα του πολέμου - με 80.000 άτομα που την επόμενη βδομάδα έφτασαν τις 500.000. Τα Μ.Μ.Ε. απέκρυψαν, λοιπόν, την εκδήλωση μιας μαζικής και μαχητικής αντιπολίτευσης στον πόλεμο. Ταυτόχρονα, βέβαια, πρέπει να ασκήσουμε και κάποια αυτοκριτική: Η αποτυχία μας - κι όταν λέω "μας", εννοώ το ριζοσπαστικό κομμάτι της κοινωνίας και ειδικά τις Μαύρες Επαναστατικές Δυνάμεις - συνίσταται στο ότι δεν παρουσιάσαμε έγκαιρα μία ολοκληρωμένη ανάλυση της κατάστασης (...).

Ερ.: Εσείς, ως ριζοσπάστες άντρες και γυναίκες, τι δράση αναλαμβάνετε ενάντια στα ναρκωτικά, τους εμπόρους ναρκωτικών, για την πληροφόρηση του κόσμου σ' αυτό το ζήτημα;

D.B.W.: Προσωπικά, ασχολούμαι, βέβαια, κυρίως με το πρόβλημα των πολιτικών κρατουμένων. Κι αυτή, όμως, η δράση σίγουρα δεν είναι αποκομμένη από την ευρύτερη δράση μέσα στην κοινότητα, αφού οι πολιτικοί κρατούμενοι δεν είναι παρά αποτέλεσμα της καταστολής αγωνιστικών κινημάτων. Η δράση ενάντια στα ναρκωτικά μέσα στις μαύρες κοινότητες διεξάγεται σε πολλά επίπεδα ταυτόχρονα. Το πρώτο επίπεδο αφορά τη διακίνηση των ναρκωτικών, που αποτελεί πια εναλλακτικό οικονομικό σύστημα της κοινότητας. Δημιουργούμε δηλαδή "απο - ναρκωτικοποιημένες" ζώνες διώχνοντας τους εμπόρους από συγκεκριμένες γειτονιές. (Αυτοί που πρωτοστατούν στις "αντι-ναρκωτικές περιπολίες" στις μαύρες συνοικίες είναι οι μωαμεθανοί). Αυτό όμως δεν αρκεί. Αφενός γιατί οι έμποροι απλώς μεταφέρονται λίγα τετράγωνα πιο πέρα, όπου μπορούν ανενόχλητοι να ξαναοθήσουν τις επιχειρήσεις τους και αφετέρου γιατί πρέπει να έχουμε να προτείνουμε μια απασχόληση περ' από τη διακίνηση των ναρκωτικών, σ' όλα τα μέλη της μαύρης κοινότητας που δεν θα είχαν άλλη επιλογή επιβίωσης. Το δεύτερο επίπεδο δράσης προσανατολίζεται στα εγκαταλελειμμένα σπίτια όπου μένουν συνήθως οι έμποροι. Προσπαθούμε να βοηθήσουμε τον κόσμο να συνειδητοποιήσει πόσο σημαντικό είναι να καταλάβει αυτά τα κτίρια και να τα χρησιμοποιήσει έτσι ώστε οι έμποροι να μην έχουν τη δυνατότητα να ξαναπάνε. (...) Πολλές ομάδες που αναλαμβάνουν ενεργή δράση ενάντια στα ναρκωτικά συνεργάζονται με την αστυνομία. Η αστυνομία, όμως, όχι μόνο δεν ενδιαφέρεται για τους φτωχούς και τους μαύρους, παρά είναι ιστορικά αποδεδειγμένο πως ενθαρρύνει και ενισχύει τη διακίνηση των ναρκωτικών στις μαύρες κοινότητες. Είναι πραγματικά δύσκολο να εξηγήσουμε στον κόσμο πως η συνεργασία με την αστυνομία δεν είναι λύση, σ' αυτό, όμως, μας βοηθάει και η ίδια η αστυνομία με το που δυσφημίζει τον εαυτό της καθημερινά, έτσι ρατσιστική

και βάνουση που είναι. Οι έμποροι ναρκωτικών, απ' την άλλη, είναι ανελέητοι, είναι βαριά οπλισμένοι και σε πολλές περιπτώσεις είναι περισσότεροι από τους ανθρώπους που αγωνίζονται ενάντια στα ναρκωτικά σε μία κοινότητα. Το να τους διώξεις, λοιπόν, προϋποθέτει ένα σοβαρό πρόγραμμα ανάπτυξης της κοινωνικής συνείδησης σε μια κοινότητα μαύρων για τη δημιουργία μιας υποδομής αντιστασιακού χαρακτήρα. (...) Γενικά, τα οικονομικά προβλήματα και η έλλειψη υλικής βοήθειας καθιστούν τον αγώνα ενάντια στα ναρκωτικά πολύ δύσκολο και δεν πιστεύω, δυστυχώς, ότι θα βελτιωθεί η κατάσταση. (...) Τα ναρκωτικά στις μαύρες κοινότητες είναι σήμερα θεσμός.

Ερ.: Πώς αντιμετωπίζετε το ζήτημα της κουλτούρας στην πολιτική σας δουλειά;

D.B.W.: Η προσωπική μου άποψη είναι πως η μόνη κουλτούρα που αξίζει να διατηρηθεί ή να αποκτήσει κανείς είναι αυτή που θα αποκαλούσα επαναστατική κουλτούρα. Μ' αυτό εννοώ πως, στις Ε.Π.Α., το να έχεις "μαύρη" κουλτούρα δεν είναι αρκετό. Οι μαύροι, δηλαδή, ως άνθρωποι έγχρωμοι μέσα σε μια κοινωνία βρασιμένη στο λευκό αρσενικό πρόνομο, αν είναι οτιδήποτε λιγότερο από επαναστάτες, είναι συνένοχοι στην ίδια τους την καταπίεση. (...) Ξέρουμε πια πως ούτε τα capri clothes⁵ θα αποτρέψουν τις σφαίρες της αστυνομίας, ούτε τα dreadlocks ή τα άλλα άφρο χτενίσματα θα εμποδίσουν τα κλομπς των ρατσιστικών σωμάτων ασφαλείας. Ο πολιτισμικός εθνικισμός υπήρξε πάντοτε σημάδι συνειδητοποίησης σ' ένα έθνος ή ένα λαό. Ο εχθρός, ωστόσο, που είναι η άρχουσα τάξη, εγκολπώνει αυτήν την συνειδητοποίηση, την αφομοιώνει και την αχρηστεύει. Υπάρχουν πολλές εικόνες, ταινίες κ.λπ. όπου οι μαύροι προβάλλονται κατά έναν τρόπο αντιδραστικό και ρατσιστικό, συγκαλυμμένα όμως. Κλασσικό παράδειγμα, οι πρόσφατες ταινίες του Spike Lee. (...) [Έπίσης], η σημερινή μαζική κουλτούρα των Ε.Π.Α. έχει αφομοιώσει π.χ. τα μακριά μαλλιά των ριζοσπαστών και των χίπιηδων του '60 και μπορείς να βρεις επιχειρηματίες και θεραπευτικούς της Wall Street με μακριά μαλλιά. (...) Η μουσική hip-hop βγήκε μεσ' από τα γκέττο και σήμερα έχουμε συγκροτήματα και μουσικούς όπως ο Vanilla Ice που φανερώνουν τον απόλυτο εκφυλισμό της μουσικής αυτής (που τώρα λέγεται "ραπ") από το σύστημα. Από την άλλη, γνωρίζω εκατοντάδες συγκροτήματα σε πολλές πόλεις που είναι πολιτικά. (...) Και πιστεύω πραγματικά ότι κάποια είδη ροκ μουσικής όπως και κάποια άλλα στοιχεία κουλτούρας δεν είναι αφομοίωσιμα, δεν προσφέρουν τέτοια δυνατότητα εκμετάλλευσης. Εξάλλου, στις μαύρες κοινότητες, σήμερα, το δυνατότερο ενοποιητικό συναίσθημα που μπορεί να υπάρχει, είναι ένα είδος επαναστατικού πολιτισμικού εθνικισμού⁶.

Ερ.: Μείνατε στη φυλακή για δεκαενέα χρόνια. Τι ανάγκες νιώθατε, όχι για να επιβιώσετε, μα για να ζήσετε αντιμετωπίζοντας την απομόνωση και τα βασανιστήρια;

D.B.W.: (...) Για να επιβιώσεις ως πολιτικός κρατούμενος

στις Ε.Π.Α., αλλά και στη Γερμανία και την Ιταλία και παντού, πρέπει να αγωνίζεσαι καθημερινά για να διατηρήσεις την ταυτότητά σου την ώρα που το σύστημα προσπαθεί να σε πείσει πως δεν είσαι παρά ένας κοινός εγκληματίας. Οσο, λοιπόν, ήμουν μέσα, σκεφτόμουν συνεχώς, όχι τη φυλακή, μα τους λόγους που βρέθηκα στη φυλακή, τις αρχές και τα οράματά μου κι αυτό φαινόταν και στις σχέσεις μου με τους συγκρατούμενούς μου και με τους ίδιους τους υπαλλήλους της φυλακής. Φυσικά, πολλές φορές αισθάνθηκα απομονωμένος και ευάλωτος. Γι' αυτό, από τότε που βγήκα από τη φυλακή, αγωνίζομαι διαρκώς να αναδείξω το ζήτημα των πολιτικών κρατουμένων σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι άντρες και οι γυναίκες που βρίσκονται στις φυλακές για πολιτικούς λόγους έχουν μεγάλη ανάγκη από ένα κίνημα που θα συνεχίζει τον αγώνα τους και θα τους αναγνωρίζει ως γνήσιους ήρωες, ως πρότυπα αγωνιστών. Είναι απαράδεκτο το γεγονός ότι οι περισσότεροι μαύροι φοιτητές δεν ξέρουν κανένα μαύρο πολιτικό κρατούμενο. (...) Οι διευθυντές και οι υπάλληλοι των φυλακών φοβούνται τον πολιτικό κρατούμενο. Φοβούνται πως θα δηλητηριάσει με τις ιδέες του τον κοινωνικό [ποινικό] κρατούμενο. Από το 1971 ως το 1973, π.χ., η κυβέρνηση εφάρμοσε το πρόγραμμα PRISAC (πρόγραμμα για την αντιμετώπιση των φυλακισμένων ακτιβιστών), που στόχευε να εντοπίσει τους πολιτικούς κρατούμενους, τους φίλους και τους συγγενείς τους, έτσι ώστε να εξοντώσουν τους "διαφορεείς" και να "προφυλάξουν" τα ούματα. Πολλοί αδελφοί μας που αποφυλακίστηκαν μεταξύ '70 και '80 δολοφονήθηκαν υπό μυστηριώδεις συνθήκες, κατά τη γνώμη μας από ανθρώπους της Ασφάλειας. Οι δολοφόνοι είναι ακόμη ελεύθεροι. (...) Πού πρέπει να επικεντρώσει την προσοχή του το απελευθερωτικό κίνημα των μαύρων σήμερα; Ποιά είναι τα διδάγματα του παρελθόντος; Ο άξονας γύρω από τον οποίο πρέπει να περυστραφεί η δράση του νέου απελευθερωτικού κινήματος των μαύρων είναι μια ενότητα βρασιμένη σε αρχές και όχι στην εμπειρία. Η ενότητα που στερείται αρχών οδηγεί αναπόφευκτα στο σεχταρισμό και τον καιροσκοπισμό. Εγώ αυτήν την εποχή, συμμετέχω με όλες μου τις δυνάμεις στον αγώνα για την απελευθέρωση των μαύρων πολιτικών κρατουμένων στις Ε.Π.Α. Η οργάνωσή μας είναι νέα, χτίζεται από την αρχή. Στους άμεσους στόχους μας είναι και να σώσουμε τη ζωή πολιτικών κρατουμένων που κινδυνεύουν, όπως του Mumia Abu Jamahl και του Bashir Abdul Jameed, δύο πρώην μελών των Μαύρων Πανθέρων. Ο πρώτος αντιμετωπίζει τη θανατική ποινή, ο δεύτερος βρίσκεται στην απομόνωση όπου οι συνθήκες είναι απειλητικές για τη ζωή του. Πιστεύουμε πως στις Ε.Π.Α. είναι μεγάλη η ανάγκη για μια τέτοια οργάνωση αφού καμία μαύρη οργάνωση δεν προτάσσει ως ζήτημα αιχμής τους πολιτικούς κρατούμενους. (...) Οσο για τα διδάγματα του παρελθόντος, νομίζω πως τα σπουδαιότερα είναι πρώτον, η ανάγκη για συλλογική ηγεσία (που θα λειτουργεί παράλληλα με την προσωπική ευθύνη), χωρίς την οποία ένα

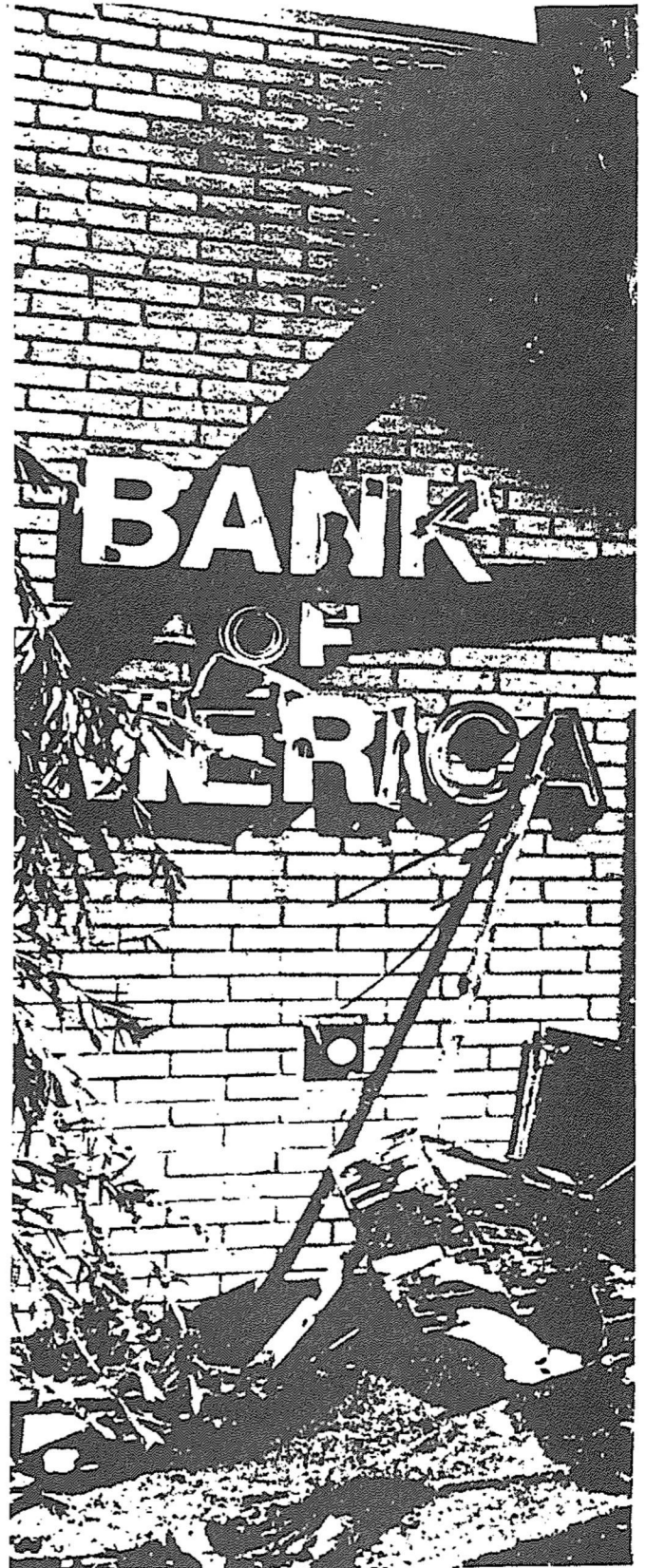
κίνημα μπορεί εύκολα να αποπροσανατολιστεί από άτομα ή ομάδες που προσβλέπουν στον έλεγχο του και δεύτερον, η ανάγκη να πολεμήσουμε την ανισότητα και την προκατάληψη στις σχέσεις των δύο φύλων.

Ερ.: Ποιές είναι οι πρώτες σας εντυπώσεις από την Ευρώπη;

D.B.W.: Είναι η τρίτη φορά που έρχομαι στην Ευρώπη και αυτό που βλέπω με ενθαρρύνει. Υπάρχει εδώ μια δυνατή ριζοσπαστική παράδοση, ένα κίνημα που δεν έχει ενδοιασμούς σχετικά με τα όρια της νομιμότητας των αγώνων για την ελευθερία. Η [επίσημη] παραδοσιακή, όμως, αριστερά, που είναι μέρος του συστήματος, είτε εκμεταλλεύθηκε, είτε περιωριοποίησε το κίνημα αυτό. Η κριτική που κάνω στους ευρωπαίους ριζοσπάστες είναι ότι έχουν σταθεί πολύ επιφυλακτικοί απέναντι στην υποστήριξη των εθνικών απελευθερωτικών κινήματων της Αφρικής, της Λοσίας και της Λατινικής Αμερικής, υποστήριξη που, ενώ εκφράζει μια πολύ γενναία στάση, θεωρείται γενικά τρομοκρατική. (...) Πιστεύω πως το σημαντικότερο που μπορεί να κάνει η αριστερά⁷ σήμερα στις μητροπόλεις είναι, πέρα από το να οργανώσει συμπαγή και δυνατά κινήματα που να επηρεάζουν την εξωτερική πολιτική των χωρών όπου αναπτύσσονται, το να συμπαρασταθεί στα απελευθερωτικά κινήματα των έγχρωμων στις Ε.Π.Α. και τον Τρίτο Κόσμο.

Σημειώσεις

1. Κατά μήκος των συνόρων με τις Ε.Π.Α. αμερικανικές εταιρείες έχουν εγκαταστήσει πολυάριθμα εργοστάσια σε μεξικανικό έδαφος. Οι μισθοί εκεί είναι μέχρι και 6 φορές χαμηλότεροι απ' ό,τι στις Ε.Π.Α και η εβδομάδα εργασίας είναι εξαήμερη και 49ωρη. Η μισή, περίπου, παραγωγή δημιουργεί τοξικά απόβλητα.
2. Στον τομέα των υπηρεσιών το 53% των μισθωτών είναι γυναίκες. Από το 1968 μέχρι το 1988, το ποσοστό των εργαζομένων γυναικών ανέβηκε από 50% σε 75% (λευκές γυναίκες) και από 67% σε 79% (μαύρες γυναίκες).
3. Dynamite, the story of class violence in America, Louis Adamic.
4. Στα μέσα του Δεκέμβρη 1991, εκλέχθηκε η "καθαρή" τάση στο συνδικάτο των teamsters στα πλαίσια ενός προγράμματος "καταπολέμησης της διαφθοράς". Από τους πέντε προηγούμενους προέδρους του συνδικάτου, οι τρεις φυλακίστηκαν και οι δύο πέθαναν "μυστηριωδώς".
5. canycloth: λινό μαντήλι αφρικανικής προέλευσης (που μοιάζει με τα παλαισινιακά). Παραπέμπει στην αφρικανικότητα.
6. cultural nationalism.
7. Ως γνωστόν, Αριστερά στις Ε.Π.Α. όπως την εννοούμε στην Ελλάδα δεν υπάρχει. Αποκαλείται έτσι ένα ευρύτατο φάσμα εξωκοινοβουλευτικών ομάδων και κινήματων με ριζοσπαστικό χαρακτήρα.

Και τώρα τί κάνουμε;

I

"Ο χτισμένος ζωντανός έχει να κερδίσει τα πάντα. Ο φυλακισμένος μπορεί να χάσει ακόμα και την ελπίδα. Η ελπίδα είναι το χαλινάρι της υποταγής. Όταν η εξουσία κινδυνεύει να τιναχτεί στον αέρα βάζει σε λειτουργία την ασφαλιστική δικλείδα κι ελαττώνει την εσωτερική πίεση"¹ (σχόλιο για την παρούσα εποχή).

Υπάρχει μια δεύτερη πόλη - μια πόλη φάντασμα χτισμένη στο πίσω μέρος του κεφαλιού μας. Το επόμενο βήμα θα είναι η κατάκτησή της!

Όλα γύρω είναι μαγεμένα. Δηλαδή: "Κάθε άνθρωπος κάθε φορά που κάνει κάτι ή σκέφτεται κάτι ασκεί μαγεία"². Οφείλουμε να λύσουμε τους δεσμούς. Το παλιό πια δεν είναι το γερασμένο, είναι το ήδη νεκρό. Αυτό που έχουμε μπροστά μας είναι σάπιο και καταρρέει. Αυτό που τώρα προέχει είναι η αντικατάστασή του. Γνωρίζετε ήδη καλά πόσο το υπάρχον σύστημα μας πονά. Αυτό που τώρα προέχει είναι η δικιά μας γλώσσα για το οργανωμένο και το ανοργάνωτο της καθημερινής μας ζωής.

Τις ζήσαμε όλοι αυτές τις στιγμές της επικοινωνίας και της αλληλεγγύης. Μπορούμε να σας υποσχεθούμε ότι δεν τις ξεχνούμε. Είναι εξάλλου ο μοναδικός δρόμος. Αυτός που ανοίγεται όταν τούτα τα κομμάτια μιας ζωής που δεν μας προσέφερε τίποτε οφείλουν να γίνουν το καινούριο. Αυτό που έχουμε απέναντί μας παραπαίει. Μπροστά στην ίδια του την ύπαρξη είναι εξ αρχής αθεμέλιωτο. Χρησιμοποιεί τα μέσα ενημέρωσης για να μας βιάζει την ψυχή. Και να που η διαφήμιση μπορεί να φανερώνεται ως κριτική. Εξυπνοι δημοσιογράφοι, δαιμόνιοι διαφημιστές παίζουν το παιχνίδι της πειθούς - πειθώ είναι τ' όνομά του - σ' έναν κόσμο που χωρίς την πίστη σ' αυτόν "θα κατέρρεε με μιαν μόνο κραυγή". Οι ίδιοι όμως αυτοί είναι που κρατούν στα χέρια τους τα πρωθυμμένα όπλα για την αλλαγή της κατεύθυνσης της ιστορίας. Τα όπλα αυτά είναι η δύναμη των μέσων, η πληροφορία πριν φτάσει τον στόχο της, το μήνυμα που μόλις διαμορφώνεται.

Νιώσαμε όλοι τον τελευταίο καιρό πως αυτή η κοινωνία δεν είναι δα και τόσο αχανής όσο νομίζαμε. Ζουν κι αναπνέουν ήδη πολύ κοντά ο ένας στον άλλο - δεν το 'χουν όμως ακόμη εξ' ολοκλήρου κατανοήσει. Οι πόλεις μας σέρνουν παραδόσεις και μύθους που ούτε καν τους έχουμε αναζητήσει. Να λύσουμε τους παλιούς μύθους αυτής της γέρικης πόλης! Να μην πληρώσουμε με τα νιάτα μας το τίμημα στο γενικευμένο ύπνο! "Τι μπορούσε να τους δώσει κανείς σε ανταπόδοση; Θυσίες... γιορτές, λατρευτικά τραγούδια, τιμές, προπαντός υπακοή - γιατί όλα τα έθιμα, καθότι έργα των προγόνων, είναι και θεσπίσματα και διαταγές τους: τους δίνει ποτέ κανείς αρκετά; Αυτή η υποψία υπάρχει πάντα και μεγαλώνει από καιρό σε καιρό επιβάλλει με το ζόρι μια συνολική εξόφληση, κάτι τρομακτικό όσον αφορά τον τρόπο απότισης του χρέους στον "πιστωτή" (για παράδειγμα, την περιβόητη θυσία του πρωτότοκου - οπωσδήποτε χρειάζεται αίμα, ανθρώπινο αίμα)"³.

Την ίδια στιγμή ο καινούριος μύθος - η "νέα εποχή" - πλέκται σ' έναν χώρο που μοιάζει ν' αδράχεται στο τίποτα. Υπάρχουν τόσα λίγα γύρω μας ικανά να στηρίξουν αυτές τις εικασίες για μια εποχή που θα 'θελε αλλά δεν έχει ακόμα κανένα λόγο ν' αυτοαποκαλείται νέα.

Να αποκαλύψουμε: πως από δω και πέρα θα εμφανίζεται συχνά ένα κίβδηλο καινούριο - πως η διαφήμιση θα παίζει το ρόλο μιας νέας και "καινοτόμου" κουλτούρας - πως θα βιάζουν όλο και περισσότερο τη διαφορά - πως το παρελθόν δεν παρέχεται, καθόσον από κει εμείς θ' αντλήσουμε την παράδοση του καινούριου.

Η τωρινή εξουσία θα τιναχτεί στον αέρα μόλις αναγνωρίσουμε αυτό που επίμονα κρατούν κρυμμένο. Αυτό που σήμερα παρουσιάζει τον εαυτό του σαν δυνατότητα θα είναι η αυριανή πραγματικότητα. Η Θεωρία μας μαθαίνει πως

το σύνολο των δυνατοτήτων οφείλει ν' αναπτυχθεί σε μια σειρά από χρονικές στιγμές σ' όλη του την πραγματικότητα. Τέτοιες χρονικές στιγμές, στη γλώσσα, για παράδειγμα, μπορεί να υποδεικνύονται από διαδοχικές τομές σύγκλισης και σύγκρουσης κατά την επικοινωνία. Να εξερευνήσουμε τη ροή αυτή, μαζί με τη σιωπή που παρεμβαίνει, και να την κατακτήσουμε.

Αυτό που μια φορά έδειξε το πρόσωπό του, αύριο μπορεί να υπάρξει. Η δύναμη της σκέψης βρίσκεται ακριβώς σ' αυτήν τη δυνατότητα της πρόβλεψης αλλά και του απρόβλεπτου στο οποίο καλείσαι να δώσεις μορφή. Στην δυνατότητα της εφεύρεσης εκείνου που ακόμα δεν βιώθηκε ή βιώθηκε ανολοκλήρωτα.

Και να που ο παλιός γνώριμος, ο εχθρός αυτών που κατοικούν τη δικιά μας όχθη, ο εθνικισμός, επανέρχεται ως φάντασμα. Με νέα μάσκα βέβαια διεκδικεί μια θέση στον ήλιο για ένα κράτος που τρέφεται με παρανοϊκά κατασκευάσματα όπως είναι το "μακεδονικό". Τα Σκόπια θα μπορούσαν να διασώσουν άραγε αυτούς που έχουν κάθε λόγο να τρέμουν σε κάθε άνοιγμα της αυλαίας που καλύπτει την "πραγματική σκηνή της ιστορίας";⁴

Αν τολμήσεις να ξεμυτίσεις θ' αμολήσουν τα σκυλιά τους. Εκείνα που θα κραυγάζουν για εθνικισμούς και νέες μεγάλες ιδέες τη στιγμή ακριβώς που όλα θα υποδεικνύουν τη δυνατότητα για το ανήκουστο. Εκείνα που τραυλίζουν μπροστά στην αναγκαιότητα μιας ύπαρξης διαφορετικής που δεν θα τρώει πια τις ίδιες της τις σάρκες.

Εκείνο που ανεπίτρεπτα μένει κρυφό στο κατασκευάσμα του "μακεδονικού" είναι η ιστορία. Η ιστορία που αποκαλύπτει την Θεσσαλονίκη σαν μια πολυεθνική μητρόπολη κατά τις αρχές του 20ου αι. Μια πόλη που αρμονικά φιλοξενεί συγχρόνως Έλληνες, Βούλγαρους, Εβραίους, Τούρκους, Αρμένιους και άλλους. Κάνουν πως δεν γνωρίζουν - οι εθνικιστές αριστεροί - ότι οι Εβραίοι ήταν η ψυχή του εργατικού κινήματος της πόλης⁵ ή ότι η σοσιαλιστική εξέγερση του Ιλιντεν στα 1903 - η πρώτη τέτοια στα Βαλκάνια - πραγματοποιήθηκε από ολαβόφωνους και συντάραξε την Μακεδονία. Αυτό που πρέπει να κατανοήσουν όσοι μιλούν για την Μακεδονία είναι πως πέρα απ' την πραγματικότητα που διαμόρφωσε η δημιουργία των εθνικών κρατών στα Βαλκάνια από τα τέλη του 19ου ως και τις αρχές 20ου αιώνα και πέρα από το υπαρκτό θέμα της εθνότητας ως αίτημα και οντότητα, η ιστορική μνήμη μας φανερώνει μιαν άλλη πραγματικότητα που συνηθέστερα χαρακτηρίζεται απ' τη συναδέλφωση κι όχι την έχθρα ανάμεσα στους λαούς των Βαλκανίων - το παράδειγμα της Θεσσαλονίκης είναι ενδεικτικό.

II

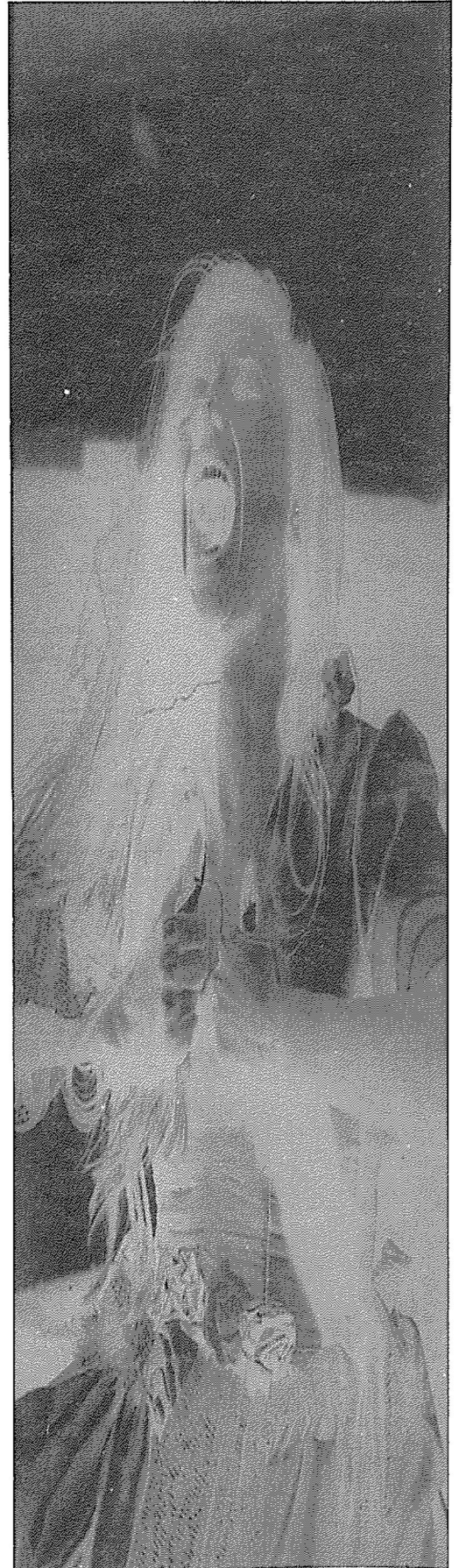
Ο πολιτισμός αυτός μπορεί να παρουσιαστεί σαν πολιτισμός τρόμου. Σαν άβυσσος που ανοίγει μπροστά στα έκπληκτα μάτια ανθρώπων που δεν είχαν διανοηθεί ως τότε τις δυνατότητές τους. Ο πολιτισμός αυτός είναι η παρακμή⁶ που δεν συντελέσθηκε ως το τέλος. Η σύγκρουση θα 'ναι τελικά τιτάνια ή δεν θα γίνει ποτέ!

Ομως ενδιαφέρει άμεσα το παρόν αυτό που συντελείται τώρα, είτε σαν άρνηση, είτε σαν γονιμοποίηση (σπάνια) του παρελθόντος. Είναι λάθος ολέθριο η προβολή ενός μέλλοντος που πολλοί βολεύονται να οραματίζονται ως μοναδικό τόπο της λύτρωσης, ενώ άλλοι το τρέμουν ως εσχατολογικό τόπο εκκαθάρισης.

"Βοήθα με και θα κερδίσεις πολλά", σιγομιθυρίζουν χιλιάδες φίλοι. "Θα χάσεις μονάχα τα δεσμά σου". "Βοήθα με και δεν θα κερδίσεις τίποτα. Έλα να πάρεις μόνος σου όσα σου ανήκουν".

Για να αντιμετωπίσει κανείς έστω και μια φορά το φόβο, πρέπει προηγουμένα να τον έχει αντικρύσει κατάματα αρκετές φορές. Ο Γκράμσι⁷ υποδεικνύει ως ικανούς να μιλήσουν για το μέλλον μόνον εκείνους που στο παρελθόν έχουν περάσει μες απ' την κόλαση!

Η επιχείρηση της ζωής είναι ένα παιχνίδι απρόβλεπτο. Όσοι τους είναι νέοι δεν έχουν τίποτα να χάσουν. Αυτό που βιώθηκε μια φορά θα βιωθεί αλυσιδωτά απ' όλο και περισσότερους. Ο κύκλος ανοίγει και χωράει μέσα τους κι άλλους

που δεν έχουν "ελπίδες" γιατί έχουν πάθη. Αυτός που σήμερα σιγοκαίει, αύριο θα σβήσει για ν' ανάψει σαν πυρκαγιά.

Πρώτη φροντίδα της τωρινής εξουσίας είναι η επιβολή του ελέγχου στο σώμα της κοινωνίας. Η κατευθυνόμενη τρομοκρατία και η αντίστοιχη κρατική σαν δίδυμες αδελφές στήνουν το σκηηνικό.

Η ανθρωπίνη ψυχή είναι ο τόπος που κρύβει μέσα του όλη τη δύναμη του αποτινάγματος του ολέθριου ύπνου που η σύγχρονη ζωή χαρίζει. Στα ψυχιατρεία τοποθετείται στον πάγο, όταν αγγίζει τις πλέον ανεξερεύνητες περιοχές. Εκεί αποκοιμίζεται με μεγάλες δόσεις φαρμάκων. "Το μισό που θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε απ' τη ψυχή των "ασθενών" είναι ήδη ναρκωμένο από τα χάπια"⁸. Δεν ότι είδαν το Θεό ή το διάβολό τους κι οι ψυχίατροι ξεπερνούν τέτοιες διατυπώσεις ως κενές σημασιών. Με ναρκωμένη την ψυχή οι τρῶφιμοι περιφέρονται σαν ζόμπι. Τα ψυχιατρεία δεν είναι πια χώροι μαρτυριών· είναι απλώς τα νεκροταφεία της δυνατότητας για δοκιμή και δοκιμασία στην πράξη αυτού που λέμε "άλλο".

Μπορεί άραγε κανείς να φανταστεί ανοικτούς χώρους μέσα στις πόλεις μας, όπου εκεί ο τρελός θα δίνει σάρκα και οστά στη σκέψη του; Χτίζοντας τις πειραματικές πόλεις του μέλλοντος ίσως κάποιοι το θυμηθούν αυτό.

III

Ο εβραϊκός μύθος του Γκόλεμ⁹, διηγείται την ιστορία ενός φαντάσματος που ενσαρκώνει τους φόβους των κατοίκων του γκέττο. Το φάντασμα - Γκόλεμ ζει σ' ένα χτισμένο δωμάτιο με σιδερόφρακτο παράθυρο. Η επάνοδός του γίνεται κάθε 33 χρόνια. Το σκάει, άγνωστο πώς, και ξεχύνεται στους σκοτεινούς δρόμους της πόλης. Τρομοκρατεί τους κατοίκους στο πρώτο κοίταγμά του. Αντιπροσωπεύει γι' αυτούς το ανήκουστο, το όχι ακόμα υπαρκτό. Παρενοχλεί τον ύπνο τους και τα όνειρά τους κι απειλεί πως κάποια των ημερών θα υπάρξει σαν άνθρωπος. Πώς ένας μύθος μπορεί να ξυπνήσει μια υπνώττουσα νεκρόπολη;

IV

Ο μύθος που αύριο θα μας συνεπάρει ανασύρεται αναγκαστικά από το παρελθόν. Έχει ρίζες όμως στην πραγματική κοινωνική ζωή.

Ο μύθος μπορεί να είναι πολύτιμο εργαλείο στην αναζήτηση δυνατοτήτων έκφρασης. Η ιδιόμορφη σχέση του με τη ζωή συνίσταται στο ότι άλλοτε την περισφίγγει και επιβαλλόμενος υποβάλλει ενώ άλλοτε απελευθερώνει καινούρια πάθη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Raoul Vaneigem, "Η Επανάσταση της Καθημερινής Ζωής", εκδόσεις Ακμων, σελ. 65.
2. Aleister Crowley, "28 θέσεις πάνω στη μαγική θεώρηση του Σύμπαντος", θέση 25η.
3. Φρ. Νίτσε, "Γενεαλογία της ηθικής", εκδοτική Θεσ/νίκης, σελ. 151.
4. Γνωστή έκφραση που αποδίδεται στον Marx.
5. Πληροφοριακά στον Α. Σίνα, "Αναμνήσεις".
6. Βασικό μοτίβο στον Νίτσε και στον Χάιντεγγερ. Πάνω στην έννοια της παρακμής ο Χάιντεγγερ στηρίζει το εγχείρημα της καταστροφής του σύγχρονου πολιτισμού. Όμως με την προσχώρησή του στους Εθνικοσοσιαλιστές αλλοιώνεται το νόημα μιας τέτοιας στάσης. Πληροφοριακά στο K. Lowith, "Οι πολιτικές συνέπειες του Υπαρξισμού του Χάιντεγγερ", εκδόσεις Ερασμος. Ο Νίτσε λέει για την παρακμή, στο βιβλίο του "Η περίπτωση Βάγκνερ": "Τίποτε δεν με απασχόλησε βαθύτερα από το πρόβλημα της παρακμής... "Το καλό και το κακό" είναι απλώς μια παραλλαγή του προβλήματος. Όταν έχει φτιάξει κανείς ένα μάτι ικανό να βλέπει τα σημάδια της παρακμής τότε καταλαβαίνει και την ηθική - καταλαβαίνει τι κρύβεται κάτω από τα πιο ιερά ονόματά της και τους τύπους αξιών της: η φτωχευμένη ζωή, η θέληση για το τέλος, η μεγάλη ανία. Η ηθική αρνείται τη ζωή...".
7. Αντόνιο Γκράμισι, "Παρελθόν και Παρόν", εκδόσεις Στοχαστίες.
8. Είναι τα λόγια ενός φίλου ψυχιάτρου.
9. Γκούσταβ Μέρικκ, "Γκόλεμ", εκδόσεις Αίολος.

14 ιστορίες μιᾶς τρύπιας πέτρας

Εἰσαγωγή

Ἀπό τὰ προϊστορικά χρόνια ξεκινούν πολλά ἔθιμα σχετικά μέ τήν τρύπια πέτρα καί τά περισσότερα ἀναφέρονται στή γονιμοποιό της δύναμη. Τό πέραςμα μέσ' ἀπ' αὐτήν θεωρεῖται γέννηση ἢ ἀναγέννηση μέ τή βοήθεια ἑνός πέτρινου συμβόλου τῆς μήτρας. Ἐχει ἐπιβιώσει μέχρι σήμερα ἡ παράδοση νά περνᾶνε τά νεογέννητα μέσα ἀπό τήν τρύπα μιᾶς πέτρας κι οἱ δοξασίες ὅτι ἂν περάσουν γυναῖκες στεῖρες θά συλλάβουν ἢ σ' ἄλλες περιπτώσεις «θά πιάσουν σερνικό παιδί». Ἄλλες παραδόσεις μιλοῦν γιά τή σεξουαλική γοητεία πού ἀσκοῦν οἱ τρύπιες πέτρες, ἀλλά καί γιά τό πνεῦμα τῶν προγόνων πού ἔχει πετρώσει μέσα ἐκεῖ. Στήν περιοχὴ τῶν Σερρών, δίπλα σέ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Ζώνης, βρίσκεται ἕνας βράχος τρυπημένος, ἀπ' ὅπου μποροῦν νά περάσουν μόνον οἱ ἀναμάρτητοι, ἀλλιῶς ἡ πέτρα κλείνει, σέ ζώνει καί σέ σφίγγει. Κι ἀπ' τήν Ἰαπωνία ἔρχεται τό παρακάτω χάικου:

Τούτη ἡ κολόνα
ἔχει μιὰ τρύπα, βλέπεις
τήν Περσεφόνη;

1. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

Ἡ γνωστή ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξης ΛΙΘΟΣ. Ἡ προέλευσή της παραμένει σκοτεινὴ γιά τούς φιλόλογους. Ὡστόσο μιὰ πιό προσεκτικὴ μελέτη μᾶς ὁδηγεῖ στό συμπέρασμα πὼς ἡ λέξη σήμαινε κατ' ἀρχὴν τήν τρύπια πέτρα καί μάλιστα ἦταν συνδεδεμένη μέ τίς ἀντιλήψεις περί γονιμότητας τῆς τρύπιας πέτρας. Κυριολεκτικὰ ἡ λέξη ἀπεικόνιζε αὐτές τίς ἀντιλήψεις. Δέν ἔχουμε παρά νά παρατηρήσουμε τὰ γράμματά της καί ἡ κρυμμένη εἰκόνα θά ἀποκαλυφθεῖ.

Λ ὁ ἄνθρωπος - σίγουρα γένους θηλυκοῦ - γυνή ωραία βαδίζουσα

Ι ἡ γυναῖκα στέκεται - γιά μιὰ στιγμή εὐλαβικά μπροστά στήν τρύπια πέτρα

Ο τό κεντρικό γράμμα τῆς λέξης, ἀπεικονίζει ἀκριβῶς τή στιγμή τῆς διέλευσης τοῦ ἰῶτα - τῆς γυναίκας - μέσ' ἀπ' τήν τρύπια πέτρα· γιά νά καταλήξει ἡ πράξη αὐτή στό ὄ μικρον καί τό τελικό σίγμα, στό ζευγος τῆς κίνησης καί τῆς ἀκινησίας

Θ ἡ ἱερὴ τρύπια πέτρα καί

Σ τελικό ἡ γονιμοποιός της δύναμη, σίγμα τελικό
τό σπέρμα πού εὐλογεῖ ἐντέλει τή γυναῖκα.

Συχνά οἱ φιλόλογοι ἔχουν μαῦρα μεσάνυχτα.

2. ΠΙΠΙΝ ΤΟΝ ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟ

Π ἦρε ὁ Νῶε μαζί του στήν Κιβωτό μιὰ τρύπια πέτρα; Ἡ ἀναφορά τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι ἀσαφής. «Καί ἀπό τῶν πετεινῶν καί ἀπό τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν καί ἀπό τῶν κτηνῶν τῶν μή καθαρῶν καί ἀπό πάντων τῶν ἔρπετων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς δύο δύο εἰσῆλθον πρὸς Νῶε εἰς τήν κιβωτόν, ἄρσεν καί θῆλυ».

Ὅμως σέ παλιά κιτρινοσμένα βιβλία, πού ἐπικράτησε ν' ἀποκαλοῦνται ἀπό κρυφές γραφές, στό τέλος μιᾶς λεπτομεροῦς κι ἴσως κουραστικῆς περιγραφῆς τῶν προετοιμασιῶν πρὶν τήν ἐπιβίβαση, βρίσκουμε γραμμένο: «ἔλαβεν Νῶε λίθον ὀφθαλμόν καί εἰσήγαγεν αὐτόν πρὸς ἑαυτόν εἰς τήν κιβωτόν». Λεῖπει ὁποιαδήποτε διευκρίνιση ἢ ἄλλη ἀναφορά.

Καί τό ἐρώτημα παραμένει. Τί τήν ἤθελε ὁ Νῶε τήν τρύπια πέτρα στήν Κιβωτό πού ἔφτιαξε γιά νά διασώσει τίς μορφές τῆς ζωῆς;

3. ΦΙΛΟΤΗΤΙ ΜΙΓΗΝΑΙ

Ἐθάνατους λένε τοὺς θεόρατους κάκτους. Κι ὁ πιό μεγάλος, στά νότια τοῦ νησιοῦ, ἄκρη σέ βράχο στέκει, κάτω γκρεμός, πιό κάτω ἢ θάλασσα ἀνασαίνει. Ὁ μῦθος ἱστορεῖ πῶς ὁ Δίας μέ ὀργισμένο κεραυνό πελέκησε τό βράχο κι ἔσπειρε τόν ἀθάνατο πού ἀποφεύγει τό νερό μή σβήσει ἢ φλόγα πού τόν γέννησε. Μά οἱ ἀγνές κόρες τῆς μνήμης ψιθυρίζουν πῶς μοναχός του ὁ πολυόμματος κάκτος περήφανος προχώρησε βαθιά στῆς πέτρας τήν ψυχή, χρόνους καί χρόνους καί καιρούς κι ὡς πέρα τήν διαπέρασε, νά πάει νά βρεῖ τό χῶμα.

Μ' ἀγάπη ὁ βράχος ἀγκαλιάζει τόν ἀθάνατο.

Ἐδῶ ναι τόπος ἱερός.

Εὐλέκτρον Κύπριδος μυστικός βωμός.

4. ΤΕΤΑΡΤΟ ΑΣΜΑ

Ἐπεριγητής τοῦ 18ου αἰῶνα Πιέρ Λεμάν στό τρίτομο ἔργο του «Μικρές ἀναμνήσεις μεγάλων ὀδοιπορικῶν» (Τόμος Α', σελ. 69) ἀναφέρει:

«Κατάκοπος μετά ἀπό ταξίδι τριῶν ἡμερῶν ἔφθασα στίς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ. . . κι ἀποφάσισα νά περάσω τῆ νύχτα μου ἐκεῖ. Ἦταν ἡ ὥρα πού ὁ ἥλιος εἶχε δύσει κι ἕνα ἀβέβαιο φῶς ἀγκάλιαζε τή φύση. Ξεπέξεσα καί ἔφερα τό ἄλογό μου στό ποτάμι, νά ξεδιψάσει τό ζωντανό, νά δροσισῶ κι ἐγώ λιγάκι κι ὅπως ἤμουν σκυμμένος κι ἔριχνα χουφτιές τό νερό νά ξεπλύνω τή σκόνη τοῦ δρόμου, ἀκούστηκε ἡ φωνή. Πετάχτηκα τρομαγμένος, παρ' ὅλο πού δέν μου ἔλειπε τό θάρρος, γιατί φωνή παρόμοια δέν ξανακούστηκε ποτέ. Βραχνή, βαθιά καί ὑποβλητική, γδαρμένη φωνή. Ἀπόκοσμη. Μέσα στήν ἐρημιά, μιᾶ τέτοιαν ὥρα...

Ἦρθαν στό νοῦ μου ἱστορίες μέ νεράιδες καί ζωτικά κι ὅσο κι ἂν ἤμουν ἀνθρωπος λογικός, ἐνθερμος ὀπαδός τῶν συγχρόνων ἐπιστημονικῶν ἀντιλήψεων, κι ὅσο κι ἂν σάρκαζα τήν ἀνόητη πίστη τῶν ἀπλοϊκῶν σέ δεισιδαιμονίες καί κάθε εἶδους προκαταλήψεις, ὀφείλω νά τ' ὁμολογήσω. Ἐτρεμα σύγκορμος. Σάν τρελή ἢ καρδιά μου χτυποῦσε, θαρρεῖς συνόδευε τό ρυθμό αὐτό τοῦ ἄλλου κόσμου - γιατί - δέ μπορούσε - ἀπό λαρυγγί πλάσματος ζωντανοῦ νά προέρχεται. Πυρετικά ἐρευνοῦσα μέ τό βλέμμα τήν περιοχὴ μὰ δέν φαινόταν πουθενά ψυχὴ ζωσα. Καί ἡ φωνή συνέχιζε, δυνάμωνε κι ἔμοιαζε μέ τραγούδι, ἀλλόκοτο τραγούδι, δίπλα μου ἀκουγόταν σάν νά βγαίνει μέσ ἀπ' τῆ γῆ.

Τρομαγμένος ἕως θανάτου, ἀλλά φιλοπερίεργος καθώς ἤμουν, ἐξακολούθησα νά ἐρευνῶ. Καί τότε τήν εἶδα - μπροστά στά πόδια μου - μιᾶ πέτρα κοφτερή. Πιό σκοτεινὴ κι ἀπ' τήν πιό μαύρη νύχτα κι εἶχε μιᾶ τρύπα πού ἔλαμπε σάν ἄστρο. Πιεσμένο ἀστέρι καί τό φῶς του δέν ἀπλώνονταν. Μέσ ἀπό κεί ἐρχόταν ἡ φωνή - σπασμένη κραυγή; λυγμός ἀρχαῖος; δέν ξέρω νά τό πῶ.

Καί τώρα ἀκόμη, πού ἔχουν περάσει κοντά σαράντα χρόνια καί εἶμαι γέρος καί σοφός ὥστε νά ξέρω πῶς εἶναι γεμάτος θαύματα ὁ κόσμος - καί τώρα ἀκόμη ἔχουνε σηκωθεῖ ὀρθές οἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου κι ὀλόκληρος ἀνατριχιάζω σάν θυμᾶμαι τῆ φωνή καί τίς πρῶτες πού διέκρινα λέξεις τοῦ καταχθόνιου τραγουδιοῦ: «Πέτρα, δέντρο ἢ ἄνθρωπος νά εἶναι αὐτό πού ὁ ἀρχίσει τό ἄσμα;»

Καί ἀκολούθησαν πολλά. Καί στάθηκα καί τ' ἄκουσα ὡς τό τέλος;»

5. LOKA - DVARA

Οταν ή μικρή τσιγγάνα βρήκε τή διάφανη γιαλόπετρα στίς ὄχθες του Ρίο Κλάρο ἔμεινε ἄφωνη. Τόσο τέλεια τήν εἶχανε σμιλέψει οἱ αἰῶνες πού μοιαζε κρίκος καί ταίριαζ' ἀκριβῶς στό μεσιανό της δάχτυλο. Τή φόρεσε δαχτυλίδι, μυστικό ἀρραβώνα καί δέν τήν ἔβγαλε ποτέ. Κι ὅταν ἐχόρευε, θαρρεῖς ἱρίδιζε ἡ πέτρα, πετοῦσε σπίθες καί ἄναβε τά χρώματα.

Μονάχα ὅταν χόρευε καί ὅταν ἀγαπιόταν.

6. HOLE, HOLY, WHOLE

Οἱ ἰνδιάνοι λένε πῶς στή Χώρα τῶν Προγόνων τους, στό σημεῖο τοῦ βόρειου ἀνέμου, βρίσκεται μιᾶ μαύρη, ὀλοστρόγγυλη τρύπια πέτρα. Ἐκεῖ στέκει φρουρός τό φίδι τῆς φωτιᾶς, πού 'ναι μικρό μιᾶ πιθαμή κι ἴσαμε ἓνα δάχτυλο λεπτό. Σάν πλησιάσει ὁ μολυσμένος ἀπό τόν γκρίζο ἄνεμο, τό φίδι τῆς φωτιᾶς ρίχνει τό πύρινό του βέλος πού πετρώνει. Ποτέ δέν ἀστοχεῖ. Μόν' ὅταν πλησιάσει αὐτός πού 'χει καθαριστεῖ στόν ἄνεμο τοῦ ἡλίου, τό φίδι τῆς φωτιᾶς ὀρθώνεται, γίνεται μιᾶ λεπτή γραμμή καί φωσφορίζει. Καί μοιάζει ἡ πέτρα νά 'ναι τό μάτι τοῦ ἱαγουάρου σέ δάσος σκοτεινό. Κι αὐτός πού εἶναι καθαρός περνάει μέσ ἀπό 'κεῖ νά βγεῖ στή Χώρα τῶν Ὀνειρών.

7. ΝΑ ΠΕΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΣΑΡΑΝΤΑ ΚΥΜΑΤΑ

Τώρα ὑψώνονται παντοῦ ἀγχόνες πέτρινες
(ἀπό δημοτικό τραγούδι γιά τόν Πήτερ Ντάνκαν, 17ος αἰώνας)

Τό 1659, ὑπό συνθήκες πού προτιμῶ νά ἀποσιωπήσω, ἔπεσε στά χέρια μου ἓνας χάρτης τάλαιπωρημένος μά πολύτιμος. Λέγανε πῶς τόν εἶχε φτιαξέι ὁ ἴδιος ὁ Πήτερ Ντάνκαν, ὁ ξακουσμένος Μαῦρος Καπετάνιος, πού ἡ ζωή του καί ὁ θάνατός του στήν ἀγχόνη εἶχανε γίνει θρύλος καί τραγούδι. Κι ἀκόμα λέγανε πῶς ὀδηγοῦσε στόν κρυμμένο του θησαυρό, ἀμύθητο ἂν πίστευες τίς φήμες.

Ὁ χάρτης ἔδειχνε ἓνα ἄγνωστο νησί πού οἱ συντεταγμένες του δίνονταν μ' ὀρισμένα περίεργα σύμβολα καί μόνον ὕστερα ἀπό ἔρευνα μεγάλη ἀνακαλύψαμε ὅτι ἦταν ἀριθμοί στήν ξεχασμένη γραφή τῶν Μάγιας. Ὁμως οἱ δυσκολίες δέν σταματοῦσαν ἐδῶ. Ἀπό τόν χάρτη ἔλειπε κι εἶχε χαθεῖ γιά πάντα ἡ πάνω δεξιά γωνία, ὅπου πρέπει νά 'ταν σημειωμένη ἡ θέση πού 'χε κρυφτεῖ ὁ θησαυρός. Μιά διαδρομή μέ κόκκινο μελάνι πήγαινε ἀπό σύμβολο σέ σύμβολο, μέχρι ἓνα μάτι ζωγραφισμένο ἀδέξια πού θαρρεῖς χαμογελοῦσε εἰρωνικά. Κι ἐκεῖ κοβόταν.

Παρ' ὄλ' αὐτά σαλπάραμε, δεκαπέντε σύντροφοι ὀρκισμένοι στήν ἀναζήτηση τῆς περιπέτειας, τήν 17η Φεβρουαρίου τοῦ σωτηρίου ἔτους 1660. Τό ταξίδι βάστηξε μῆνες, ἀμέτρητες κακουχίες ὑποφέραμε, ἀρρώστιες καί τρικυμίες καί δεινά τῆς θάλασσας καί ὅταν καταφέραμε ἐπιτέλους νά φτάσουμε στό νησί εἶχαμε ἀπομείνει ἑφτά. Ἀγκυροβολήσαμε σ' ἓναν ἀπάνεμο ὄρμο καί ξεμπαρκάραμε ἀκολουθώντας τίς ὀδηγίες τοῦ χάρτη. Βρίσκαμε εὐκόλα τά σημεῖα τῆς διαδρομῆς, μιάς καί οἱ ἀποστάσεις ἦταν μετρημένες μέ ἀκρίβεια καί φανερά τά σύμβολα, μέχρι πού φτάσαμε στό μέρος πού ἔδειχνε τό ζωγραφισμένο μάτι καί δέν τό βλέπαμε πουθενά. Παρόμοιο τίποτα δέν φαινόταν.

Στεκόμασταν στήν κορυφή ἑνός λόφου γυμνοῦ, σπαρμένου βράχια κοφτερά, ὅπου ἔμοιαζε νά μὴν ἔχει ξαναπατήσει ἄνθρωπος. Ἀπελπισμένοι πού 'χαμε

κάνει ένα τέτοιο ταξίδι κι είχαμε χάσει τους μισούς συντρόφους μας για να βρεθούμε τελικά σ' ένα ξερότοπο στη μέση του ωκεανού. Όρνεα, ένοχλημένα απ' την παρουσία μας, πετούσαν απειλητικά πάνω από τα κεφάλια μας και οι κρωξιές τους σκίζαν τον αέρα. Ελάχιστα ευνούκοι οίωνοί.

Κι όμως - εξαιτίας τριών μαύρων πουλιών - ο πιο μικρός μας σύντροφος πρόσεξε κάτι που διέφερε σ' εκείνο τό τοπίο. Καθόντουσαν σιωπηλά απάνω σ' ένα βράχο, λεϊο και στιλπνό σαν έσωτερικό όστράκου. Κι όταν πλησίασε μείναν ακίνητα. Πέφτει στά γόνατά να δει από κοντά και τότε τά δυνατά του γέλια κι οί βρυσιές ύψώθηκαν κι ακούστηκαν μέχρι τόν ουράνό.

Έκει, στην κορυφή του βράχου, υπήρχε μιά μικρούτσικη τρυπούλα, όπου αν έφάρμοζες τό μάτι έβλεπες ένα δέντρο, διακόσιες περίπου γυάρδες μακριά. Ό θησαυρός του Μαύρου Καπετάνιου; Θαμμένος μās περίμενε στίς ρίζες αυτού του δέντρου, άμέτρητο χρυσάφι και νομίσματα κι άστραφτερά πετράδια άνεκτίμητα.

Όμως τά πλούτη δέν φέρνουν τήν ευτυχία. Κι απόδειξη έγώ πού τά γράφω αυτά μέσ στό ύγρό κελί μου κι ύπογράφω, μά τήν άγία μπαρούτη, πειρατής Πήτ Άρκως, έλεύθερος σκοπευτής της τύχης, ίσος πάντα άνάμεσα σέ ίσους.

8. ΧΑΩΜΟΣ ΘΡΟΜΒΟΣ

Τώρω στά 1890 στά σαλούν της Άριζόνα μπορούσες να συναντήσεις τόν Πήτ Ό Μπράϊτ, γέρο όγδόντα χρονώ, μέ λευκή γενιάδα, γερακίσιο βλέμμα και δυό εξάσφαιρα πού δέν φαινόταν να νιώθουν αναπαυτικά στίς θήκες τους. Κι αν τόν κερνούσες κανά - δυό - τρία - τέσσερα ποτηράκια κι αν ήσουν τυχερός θά άκουγες τήν παρακάτω ιστορία.

«Έχω κάνει σ' αυτά τά μέρη, φιλαράκο, απ' τό '40 - έσύ άκόμα δέν υπήρχες ούτε στή σκέψη του μπαμπάκα σου - δύσκολα χρόνια τότε κι έγώ δέ μέ χώραγε ό τόπος, γύρναγα κι έκανα του κόσμου τίς δουλειές. Ήταν τότε πού άποφασίσαμε μέ τόν Άτυχο Τζίμ να κυνηγήσουμε τήν τύχη μας πέρα κατά τό Gold Creek στό Wild Miles River πού 'χαμε άκούσει για χρυσάφι. Μή φανταστείς - καμιά σχέση μέ τώρα πού δέν βρίσκεις ούτε χρυσόσκονη - δέν είχανε πλακώσει άκόμα τά πλήθη των ξυπόλητων πού περνιούνται για χρυσοθήρες - να σκεφτείς τό Gold Creek ήτανε πέντε σπίτια όλο κι όλο. Δουλεύαμε μέ τόν Άτυχο Τζίμυ τέσσερις μήνες - σκληρή δουλειά κάτ' απ' τόν ήλιο πού σέ έψηνε - όταν πέσαμε έπιτέλους πάνω στή φλέβα πού ψάχναμε. Χρυσάφι - όχι άστεία. Ριχτήκαμε μέ τά μούτρα - πεινασμένοι βρυκόλακες πού ρουφάνε τό αίμα της γής - νύχτα μέρα δουλεύαμε κι είχαμε βγάλει πολύ - δέ σου λέω πόσο - και να σου πω πάλι δέν θά πιστέψεις. Κι ύπολογίζαμε κανά δυό μέρες άκόμη για να τελειώσουμε όταν ό Άτυχος Τζίμυ έκανε τό μοιραίο λάθος. Έκείνο τό βράδι κατέβηκε μόνος του να ξεσκάσει στό σαλούν της Μάμα Έρθα - παραήπια καθώς φαίνεται - δέν τό σήκωνε και ποτές του τό πιστό - κι άρχισε να κοκορευεται και να πετάει κάτι μισόλογα - σκόρπια λόγια - άρκετά όμως για να τ' άκούσει μιά σκατόφατσα 'κει δίπλα και να μπει στό νόημα. Έγώ δέν τά 'μαθα όλ' αυτά παρά μόνον όταν ήτανε πιά πολύ άργά. Τελοσπάντων. Δυό μέρες μετά - είχαμε πάρει από τή γή όλο της τό χρυσάφι κι έτοιμαζόμασταν να κλείσουμε τίς πληγές της - όταν - σουρουπο ήταν - ξεφύτρωσαν απ' τίς σκιές τρεις φυσιογνωμίες ευγενέστατες. Ή σκατόφατσα κι άλλοι δυό μέ τά περιστροφα στά χέρια. Μās είχανε κυκλώσει και δέ χρειαζόταν να 'σαι ξύπνιος για να καταλάβεις τό σκοπό τους. Ό,τι άκολούθησε είναι ακατάλληλον δι' άνηλικους και καλύτερα να τό παραλείψω.

Πάντως - όταν σταμάτησε ο σαματάς - ο καημένος ο Άτυχος Τζίμ ήταν πεσμένος νεκρός - αιωνία του ή μνήμη κι έλαφρύ τό χῶμα του. Κι ἐγώ - ὄρθιος ἀκόμη - μ' ἓνα ξῶφαλτο τραῦμα στό δεξί μου μπράτσο καί δύο ἄδεια περιστροφά στά χέρια. Τά τρία καθάρματα εἶχανε πάει στήν κόλαση καί βράζαν κιόλας στά καζάνια της»

Ἐδῶ σταματοῦσε τήν ἀφήγησή του, ἔφτυνε - πάντοτε ἔφτυνε σ' αὐτό τό σημεῖο - ἔπινε μιὰ γερή γουλιὰ οὐίσκι καί συνέχιζε.

«Στή ζωή μου πέρασα πολλά, ἔγινα πᾶμπλουτος κι ὕστερα τά ἔχασα ὅλα, ἀλλά εἶναι κάτι πού δέν τό πούλησα, ἀκόμη καί σέ καιρούς πού πέθαινα τῆς πείνας - κάτι πού μοῦ ὕωσε τή ζωή τή μέρα ἐκείνη. Ὅταν τελείωσε τό μπιστολίδι - ἀνακάλυπα μιὰ τρύπα στήν ἀριστερή τσέπη τοῦ πουκαμίσου μου - ἐδῶ στό μέρος τῆς καρδιάς - ἄλλη μιὰ τρύπα σ' ἓνα πουγγί πού κουβάλαγα στήν τσέπη - ἓνα κομμάτι μολύβι μέσα στό πουγγί - καί τοῦτο ἐδῶ πού κοψε ὅλη τή φόρα ἀπ' τό μολύβι γιά νά μπορῶ σήμερα νά κάθομαι νά λέω ἱστορίες - στά κωλόπαιδα.»

Καί τότε ἔβγαζε καί σου ἔδειχνε ἓνα βῶλο χρυσάφι μέ μιὰ ὀλοστρόγγυλη τρύπα στή μέση.

Στριμμένος γέρος.

9. ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΓΗΣ

(ΚΙ ΑΚΟΜΗ ΠΑΡΑΠΕΡΑ)

Ἡ γῆ ὀλόκληρη δέν εἶναι παρά μιὰ πέτρα μικρή πού ταξιδεύει μέσ στό σύμπαν. Τί θά συνέβαινε ἂν αὐτή ἡ πέτρα ἦταν τρύπια; Ἄν ὑπῆρχε μιὰ τρύπα πού ἔβγαζε ἀπ' τήν Ἑλλάδα σ' ἀρχιπελάγη τοῦ Εἰρηνικοῦ στήν ἄλλη ἄκρη; Ἴσως τό πλήθος ὁμόρριζων μέ τίς ἑλληνικές λέξεων στίς γλῶσσες τῆς Πολυνησίας μαρτυρεῖ πῶς πραγματοποιήθηκε κάποτε ἓνα τέτοιο ταξίδι. Ὅμως μονάχα κάποιος κατάλληλα ἐξοπλισμένος θά μπορούσε νά τό κατορθώσει. Καί στήν περίπτωση αὐτή δέν ἐπαρκοῦν τά τεχνολογικά ἐφόδια. Γιατί, στό διάπυρο κέντρο τῆς γῆς, στή μέση τῆς διαδρομῆς, στέκει ἡ σαλαμάνδρα. Ἡ σαλαμάνδρα, πλάσμα πού ζεῖ στήν καρδιά τῆς πιό μεγάλης φωτιάς, τό πιό ψυχρό ζωντανό, ἀπό τόν πάγο πιό ψυχρό κι ἀπ' τόν ἀρχαῖο φόβο. Αὐτή φρουρεῖ τό πέρασμα κι ἔχει ἓνα αἰνίγμα πού πρέπει ν' ἀπαντήσει ὁ ταξιδιώτης. Κάτι γιά σύνορα, κάτι γιά σμίξιμο πυρός καί πάγου λέει. Κανένας δέν γνωρίζει ἀκριβῶς. Κανείς δέν γύρισε ποτέ ἀπ' τό ταξίδι καί τή συνάντησή μ' Αὐτήν. Πλάσμα πού ζεῖ στή φωτιά τῆς πιό μεγάλης καρδιάς.

10. ΑΣΚΗΣΙΣ ΦΥΣΙΚΗΣ

Ἐπιστημονική προσέγγισις τοῦ προηγουμένου προβλήματος. Ἄν ἡ γῆ ἦταν μιὰ τρύπια πέτρα. Δεδομένα: τό μήκος τῆς τρύπας ἰσοῦται μέ τήν διάμετρο τῆς γῆς καί ἄρα διέρχεται τοῦ κέντρου αὐτῆς.

Εὐρισκόμενοι στό στόμιο τῆς τρύπας ρίπτουμε ἐντός αὐτῆς μιὰ πέτρα, ἡ ὁποία κατευθύνεται πρὸς τό κέντρο σύμφωνα μέ τόν νόμον τῆς βαρύτητος $f = m \cdot g$ μέ ταχύτητα $v = g \cdot t$. Φτάνοντας εἰς τό κέντρο συνεχίζει τήν πορείαν της λόγω κεκτημένης ταχύτητος, ὅμως εἰς κάποιον σημεῖον ἡ ταχύτης μηδενίζεται, καθ' ὅτι ὡς γνωστόν ἐπενεργεῖ πάντοτε ἡ ἔλξις τοῦ κέντρου τῆς γῆς, ἡ βαρύτης. Τότε ἡ πορεία τῆς πέτρας ἀντιστρέφεται, ἀναγκασμένη ὡς εἶναι νά κινηθεῖ καί πάλιν πρὸς τό κέντρο.

(Ἐχομεν δύο μορφάς ἐνεργείας, εἰς τρόπον ὥστε φθίνουσα ἡ μία αὐξάνεται

ή έτέρα. Κατ' αρχήν εις τό σημείον έκκινήσεως ένέργειαν δυναμικήν $Eδ=mg h$ όπου h τό ύψος μέχρις του κέντρου τής γής και άρα $Eδ=0$ εις τό κέντρον έφ' όσον $h=0$. Καί συγχρόνως ένέργειαν κινητικήν $Eκ=1/2mu^2$ ή όποια λαμβάνει τήν μεγίστην τιμήν τής εις τό κέντρον και μηδενίζεται εις τά άκρα τής ταλαντώσεως, όπου $v=0$).

Κατόπιν όρισμένων παλινδρομήσεων, ολοέν μικροτέρων, ή πέτρα ισορροπει μετέωρη άκριβώς εις τό κέντρον τής γής, ως έκκρεμές πού έν τέλει άκίνηται. Παρατήρησις: ΠΡΟΣΕΞΕΤΕ, ΑΝ ΚΑΠΟΤΕ ΠΕΤΑΞΕΤΕ ΠΕΤΡΑ ΣΕ ΜΙΑ ΤΕΤΟΙΑ ΤΡΥΠΑ, ΜΗΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΜΜΙΑ ΤΕΡΑΣΤΙΑ ΚΟΤΡΩΝΑ, ΓΙΑΤΙ ΚΑΙΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΘΑ ΦΡΑΞΕΤΕ ΚΑΙ ΤΗ ΣΑΛΑΜΑΝΔΡΑ ΠΟΛΥ ΘΑ ΔΥΣΑΡΕΣΤΗΣΕΤΕ.

11. ΝΤΙΝΓΚΙ

Η θελε νά φτιάξει ένα σπίτι πέτρινο, όλόκληρο από πέτρα άπελέκητη, τούς τοίχους και τή σκεπή και τίς πόρτες και τά παράθυρα. Κι όλα μέσα στο σπίτι θα 'ταν γυάλινα, τά πάντα, κι εκεί θα ζούσαν με τήν αγαπημένη του πού έμοιαζε διάφανη σχεδόν, τήν ευθραυστη αγάπη του.

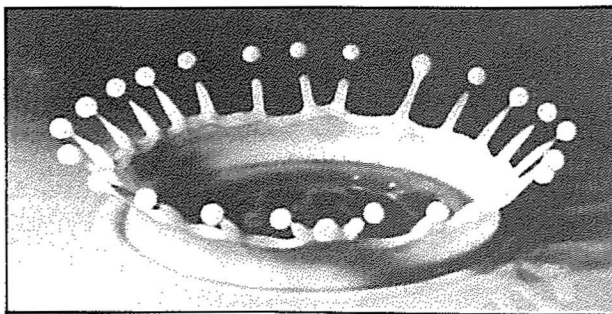
Του πήρε χρόνια για νά διαλέξει και ν' άρμόσει τίς πέτρες και άλλα τόσα για νά βρει μιά πέτρα επίπεδη στις διαστάσεις τής εξώθυρας, με μιά μικρή τρυπούλα στο ύψος των ματιών. Από κει μέσα νά κοιτάζουν και ν' αποφεύγουν τούς ανεπιθύμητους.

"Ένα λυπημένο πετροχελιδόνι λέει τό τραγούδι τους.

12. ΣΙΜΟΥΝ

Στή μέση τής έρήμου, εκεί πού τά μάτια σου έχουνε πλημμυρίσει απ' τό χρυσάφι τής άμμου, ξεπροβάλλει ή πέτρινη γυναίκα. Τό φως τή ντύνει με πορφύρα κι όταν ο ήλιος πάει νά δύσει τόν αποχαιρετάει στα μαβιά. Ξαπλώνει απαλά πάνω στην άμμο και τό κεφάλι της είν' έλαφρά άνασηκωμένο, λές ατενίζει τόν ουρανό. Άγαλμα τέλειο του καιρου και μόνο ένα ψεγάδι. Στή θέση εκεί του κόλπου της μιά τρύπα πέρα ως πέρα. Θρύλοι παλιοί λένε πως άλλοτε τήν τρύπα εκλεινε ένα ανεκτίμητο διαμάντι και πως αυτός πού τό κλεψε με τρόπο πέθανε φριχτό. Όμως εγώ πού ιστορώ γνωρίζω τήν αλήθεια και ήρθε τό φεγγάρι πού πρέπει νά τήν πώ. Είμαι ο άνεμος αυτός πού εργάστηκε τήν πέτρα, ο άνεμος πού θελε νά σφυρίζει κι οι προφητείες του ν' ακούγονται. Στή μέση τής έρήμου, στην άκρη τής σιωπής.

13. ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Φωτογραφία σταγόνας τή στιγμή πού πέφτει. Χρόνος έκθεσης του φίλμ 1/10.000 του δευτερολέπτου.

Μέ μια εικόνα αρχινᾷ τὸ παραμῦθι.
Κόκκινη κλωστή δεμένη...
Μιά φορά στὰ χίλια χρόνια ἐμφανίζεται μιὰ φύλῃ παράξενων πλασμάτων, πανέμορφων κι ἀστραφτερῶν, πού ζοῦν μέ τὸ χορὸ καί τὸ τραγούδι, ὅμως γιὰ νὰ τὰ δεῖς χρειάζεσαι μεγεθυντικό φακὸ καί ἐντονη προσήλωσι, γιατί δέν εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ δύομισυ ἑκατοστὰ (στὴν πραγματικότητα εἶναι μικρότερα ἀπὸ 2,45 ἑκατοστὰ) καί κινοῦνται ταχύτατα ὀργανώνοντας τὴν τελετὴ στέψης τῆς πριγκίπισσας τους - πού ἄλλωστε εἶν' ὁ μόνος λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ἐγκαταλείπουν τὸ μυθικὸ βασίλειό τους στὰ ἔγκατα τῆς γῆς καί ἐπισκέπτονται τὸν κόσμον μας· μιὰ τελετὴ περίεργη πού δυστυχῶς δέν πετυχαίνει πάντοτε ἀφοῦ πρέπει νὰ βροῦν ἓνα μικρὸ παιδί τὴν ὥρα πού ἀφήνει νὰ κυλήσει ἀπ' τὰ μάτια του ἓνα ἀναίτιο δάκρυ πού καθὼς εἶναι χωρὶς αἰτία φέρνει μέσα του τὴ θλίψη ὅλου τοῦ κόσμου καί μόλις τὸ δάκρυ αὐτὸ πέσει στὴ γῆ - σ' ἐκεῖνο τὸ ἐλάχιστο κλάσμα δευτερολέπτου - πρέπει δίχως ἐξαίρεση καμιὰ τὰ πλάσματα ὅλα τῆς φυλῆς νὰ ῥθοῦν σέ ἕκστασι ἀπ' τὸ χορὸ κι ὀλόψυχα νὰ θελήσουν καί τότε πετρώνει τὸ δάκρυ, λάμπει κορῶνα πέτρινη - ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν ἀδράξουν στὴ στιγμή, ἀλλιῶς σκορπᾷ στὴ γῆ σπᾷει συντρίμια χάνεται.

Κι ἅμα τὰ καταφέρουν ὄλ' αὐτὰ

φορᾷει πανηγυρικὰ

τὸ στέμμα ἢ πριγκίπισσα.

Μιά στιγμή - ὅσο γιὰ νὰ ὑποψιαστοῦν οἱ ἄνθρωποι τί θὰ μπορούσε - βασιλεύει στὴ γῆ ἡ ἄλλη χαρά, γιατί ἡ θλίψη ὅλου τοῦ κόσμου μένει φυλακισμένη μέσα στὴν ταπεινὴ κορῶνα.

Κι ὕστερα φεύγουν στὴν πατρίδα τους οἱ Μικροὶ Μέ Τό Πέτρινο Στέμμα καί ζοῦν αὐτοὶ καλά

- καί μεῖς;

14. ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟ ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ

Ενα μικρὸ ἀγόρι σέ μιὰν ἀκρογιαλιά γεμάτη βότσαλα. Περπατᾷ σκυφτό, σκεπτικό, σάν κάτι νὰ ψάχνει. Ἄργα ἄργα πηγαίνει μέχρι τὰ βράχια πέρα καί ξανά πίσω. Κοντοστέκεται λίγο, παίρνει ἓνα βότσαλο στό χέρι του, τὸ κοιτάζει καί ὕστερα τ' ἀφήνει. Τὸ ἴδιο γίνεται κάθε μέρα ἐδῶ καί δυὸ βδομάδες καί σήμερα οἱ διακοπές τελειώνουν. Ἄργα διασχίζει τὴν ἀκρογιαλιά σάν κάτι νὰ γυρεύει. Κάπου κάπου πιάνει ἓνα βότσαλο κι ὕστερα τὸ ἀφήνει. Ξάφνου - φωτίζεται τὸ πρόσωπό του. Σκύβει καί παίρνει ἓνα βότσαλο, χαμογελάει, τὸ φέρνει στό μάτι του κι ὑψώνει τὸ κεφάλι. Συνεχίζει νὰ χαμογελάει ἀκόμη, ὅταν ἡ μάνα του τὸ ρωτᾷ τί τὸ ἔλεγε αὐτὸ τὸ τρύπιο βότσαλο.

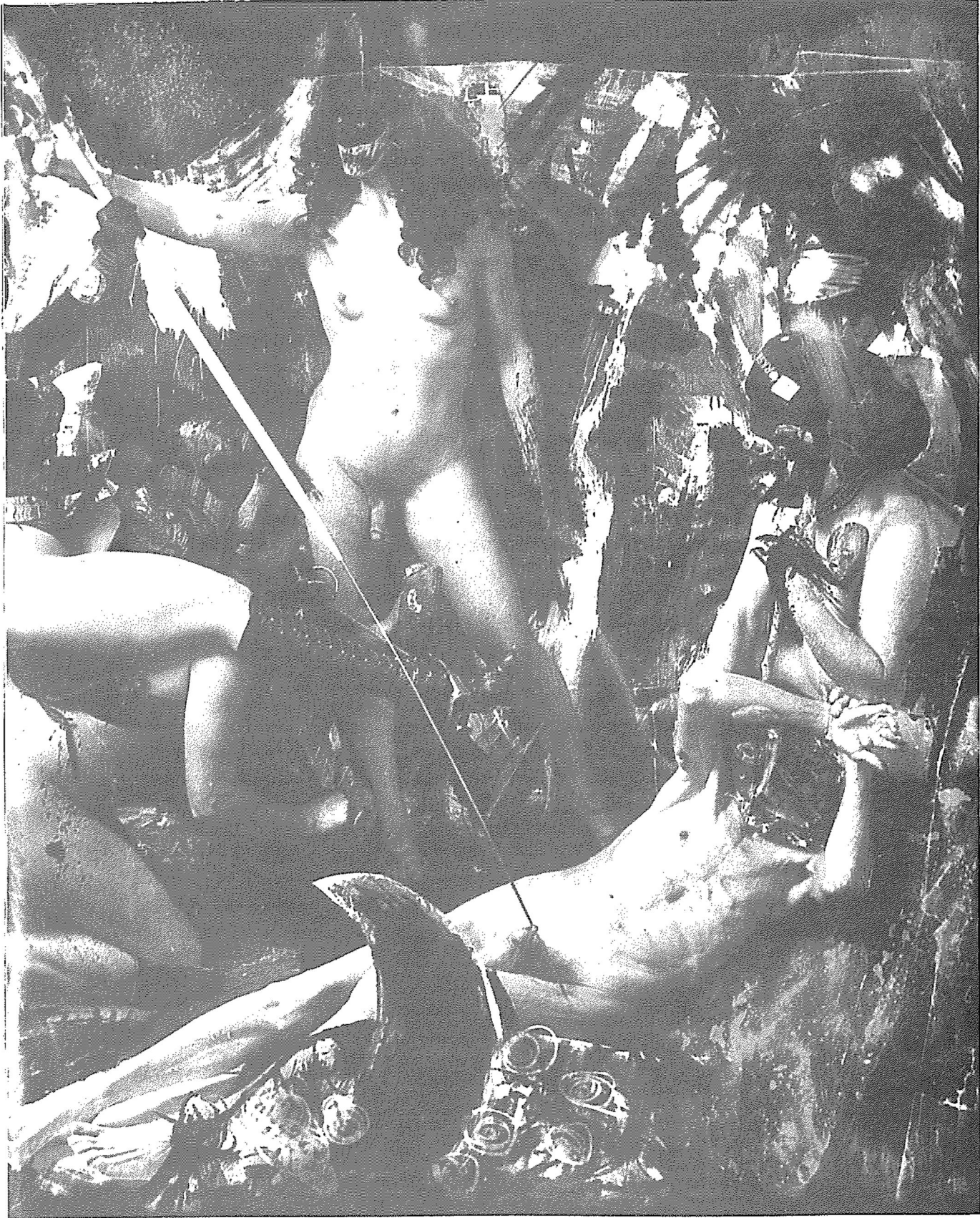
«Ἦθελα νὰ δῶ τὸν ἥλιο» λέει τὸ ἀγόρι.

Σημείωση

Οἱ «14 ἱστορίες μιᾶς τρύπιας πέτρας» πρωτοπαρουσιάστηκαν τὴν Τρίτη 11 Φεβρουαρίου ἀπὸ τὸ ράδιο Κιβωτός μέ τὴν προσθήκη τῆς σύντομης ἱστορίας ἑνὸς φίλου: «Ἐγὼ ζοῦσα χρόνια μέσα σέ μιὰ τρύπια πέτρα, ἀλλά δέν τὸ ἔχα καταλάβει».

Ἐπιμέλεια - Παραγωγή:

ΑΛΦΑ ὅπως ΑΟΡΑΤΑ

5 (+1) ΣΕΝΑΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ

υπό Μαρκεσίου Δημητρίου Ίω. Φόν Ζερβόπουλου

«τόν θάνατο, ξεπληρώνουμε ἐν ζωῇ...»

[G. Ungaretti]

I.

...καί μιλάμε γιά θάνατο βιολογικό. Στά σοβαρά· κανονικό, ἀνεπιστρεπτί ΘΑΝΑΤΟ!

Γιατί αὐτοκτονεῖ τελικά κάποιος ἄνθρωπος; Μήπως ἔπιασαν σ' ἀλήθεια τόπο ὅλα ἐκεῖνα τα κηρύγματα τῶν εὐ-
αγγελιστῶν ὅ λ ω ν τῶν θρησκείων γιά μετά - τό - θάνατο ζωῆ καί μετά - τό - θάνατο Δ ι κ α ι ο σ ὕ ν η;

Θέλοντας μήπως κάποιοι ἄνθρωποι νά φτάσουν γρηγορότερα τήν Αἰωνιότη, διαρρηγνύουν τό καφκί μιᾶς πρό-
σκαίρης ὑλιστικῆς ἀπάτης γιά νά ρουφήξουν κατόπι τό μεδούλι τῆς Ζωῆς;

Ἡ Ἑλσα καθόταν στό μπροστινό κάθισμα τοῦ ταξί, δίπλα στόν ἀνέκφραστο ὁδηγό (στά προχωρημένα ἐξήντα, μέ
λιγδωμένο μουστάκι καί μιᾶ μόνιμη γκριμάτσα δυσαρέσκειας στή φάτσα του).

Τήν πόλη γύρω ἐπύρωνε κατακόρυφος μεσημεριανός καύσων καί ἡ πληθώρα τῶν περιπατητῶν ἐβάδιζε ἄτακτα
στίς ἀσφάλτους καί στά πεζοδρόμια, ἄλλοτε πιο γρήγορα, ἄλλοτε πιο ἀργά ἐκτελώντας βουβές χειρονομίες (ὅπως
βουβά ἦσαν καί τά βήματα) - ἔτσι, δέν γινόταν τό πλήθος ἀκουστό ἀπό τήν Ἑλσα, αὐτή παρατηροῦσε μόνο ἓνα ὑπο-
τονικό πύρινο κονίαμα, κάτι σάν ἐξαμιζόμενο ὑγρό νά ὑφαίνεται (ἐπίσης βουβά) ἀπό τό κεφάλι τοῦ κάθε περιπα-
τητή καί νά χάνεται στόν οὐρανό... (Ἡ ἀντίθετη ἀκριβῶς κίνηση ἀπό τήν ἐπιφοίτηση τοῦ Πνεύματος στά κεφάλια
τῶν Ἀποστόλων!)

Ἐτρεχαν (ἡ Ἑλσα κι ὁ ὁδηγός) σέ μιᾶ πλατιά λεωφόρο κατὰ μήκος τῆς ὁποίας καί ἀκριβῶς πλάι τῆς, ἐκεῖτα ἐπί-
σης ἡ ράγα τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἀπέναντι τους, στό βάθος τῆς λεωφόρου βρισκόταν τό «Πάρκ» - τό ξενο-
δοχεῖο. Ἐκεῖ ὅπου ἡ Ἑλσα χαρίστηκε στόν Ἀλφόνς, συνολικῶς, περιπαθῶς, ἀμετακλήτως.

Μετά, διαγράφηκε ἓνα ἀκατανόητο κενό χρόνου - κενό Ἱστορίας - κενό ὑπαρξης...

Ἡ καρδιά τῆς ὅμως, βρισκόταν ἔκτοτε σέ διαρκή, πασιφανή, βασανιστικό ὄργανο.

Ὁ ὁδηγός ἦταν σχεδόν νεκρός, ἀνέκφραστος πάντα, ἀφοσιωμένος στό μέτρημα ὅλων τῶν δυνατῶν πεπερασμένων
ἀσφάλτων τοῦ κόσμου. Ὁ Ἀλφόνς ἀπλά ἐξαφανίστηκε. Ὁ μηχανοδηγός τοῦ τρένου, πού ἔτρεχε τώρα δίπλα ἀπό τή
λεωφόρο, κοίταζε τήν Ἑλσα.

Εἶχε ἓνα χαμόγελο θεληματικό, ἐγκάρδιο, σχεδόν συντροφικό.

Χωρίς κανέναν ἐνδοιασμό, μέ κορυφούμενο παλμό τῆς καρδιάς τῆς, ἡ Ἑλσα ἄδραξε μ' ὅλη τῆς τή δύναμη τό τι-
μόνι - ὁ ὁδηγός, πάντα ξένος πρὸς ὅτιδήποτε συνέβαινε ἔξω ἀπό τό ἀναμενόμενο νά συμβεῖ - καί ἔριξε τό ἄβουλο
ὑπνωτισμένο ἀμάξιμα κατ' εὐθείαν πάνω στό παντοδύναμο βαγόνι τοῦ μηχανοδηγοῦ - πού χαμογελοῦσε ἀκόμα -
βάζοντας ὅλη τῆς τή μητρική, τή συζυγική, τήν αὐτοκαταστροφική τῆς ΑΓΑΠΗ, σ' αὐτό τό τελευταῖο τῆς θεϊκό ΓΑ-
ΜΗΣΙ (ὅπως δέν τό πρόσφερε ποτέ σέ κανέναν Ἀλφόνς) διαρρηγνύοντας τήν ἀνήκουστη βουή τοῦ Ἐνυπνίου πού
ἔψελναν ἐν χορῷ οἱ ξαφνιασμένοι ὡς ἱερά κουνέλια περιπατητές.

II.

(στόν Φῆμπεν)

Ἡ Λουῖζα εἶχε φτάσει σέ μιᾶ ἀνεξέλεγκτη κατάσταση ψυχικῆς ὑπερέντασης. ὙΣΤΕΡΙΑ!

Ἡ καρδιά τῆς χτυποῦσε δυνατά, τά χέρια τῆς σφίγγονταν σέ ἰσχυρές γροθιές καί οἱ φλέβες τῆς ἦταν κόκκινες
καί φουσκωμένες.

Ἐφερνε ἀλλεπάλληλους γύρους μέσα στήν εὐρύχωρη σοφίτα - ἀτελιέ τῆς, μέ γοργά νευρώδη βήματα μέσα στά
ψηλοτάκουνα παπούτσια.

(γάμπες επιθετικές· σχεδόν σαρκοβόρες).

ΝΑΙ! Η Λουΐζα, μαινόμενη, πάσχιζε νά αποκαταστήσει μιά διαταραγμένη ισορροπία· ή νά τιθασσεύσει τὰ διάσπαρτα μόρια αὐτῆς τῆς ἀνισορροπίας, νά τὰ φορτίσει μέ τό φορτίο τοῦ δικοῦ της παλλόμενου πάθους καί νά τὰ ἐκτοξεύσει μέ λύσσα στούς λαγνουργοῦντες ἐπί τῆς συζυγικῆς της κλίνης...

Νά κατακερματίσει, νά κεραυνοβολήσει εἰ δυνατόν τόν τυφλωμένο ἀπό ἔρωτα ἄντρα της, μαζί μέ τήν πόρνη του, πού αὐτή τή στιγμή ἐμίαιναν τό ἴδιο ἐκεῖνο κρεβάτι τῶν ἀλλοτινῶν συζυγικῶν της ἐρώτων...

Ὡς πῆλινη μάσκα ἀρχαίου δράματος, νά κομματιάσει τοὺς θρασύτατους ἐραστές σέ χιλιάδες μικρά κομμάτια καί νά τὰ διασκορπίσει κατόπι στούς ἀτίθαστους ἀνέμους, ἔτσι ὥστε, καταδικασμένοι ἀπό τήν ἄλικη στροφορμή τοῦ Αἰόλου, νά μὴν μπορέσουν ποτέ στούς αἰῶνες νά ξανασιμίσουν... Αὐτή ἡ σκέψη μόνη, τήν ροκανίζει ἀσταμάτητα...

«ἔνθ' Ὀδυσσεύς μνηστῆρσι κακά φρονέων ἐνὶ θυμῷ, κεῖτ' ἐγρηγορόων...»

Ναί· ἄγρυπνη καί ὑποχθόνια σχεδίαζε ἡ Λουΐζα τήν καταστροφή τοῦ Χρῦσανθοῦ - τοῦ ἄντρα της - καί τῆς Ἰωάννας, μὰ πότερο, ἐκείνην τοῦ Χρῦσανθοῦ!

Ναί. Ἐβλεπε ἤδη ὀράματα φρικτά κι αἰμάσσοντα· ὅμως δέν ἐπρωταγωνίστα σ' αὐτά ἡ νεαρά καλλονή Ἰωάννα. Ὁχι. Πρωταγωνιστής καί τραγικός φορέας τῶν πρωτοφανοῦς βίας βασανιστηρίων καί τῆς ἀνείπωτης, ὀριακῆς ὀδύνης ἦταν ὁ Χρῦσανθος· ὁ ἄλλοτε πολυαγαπημένος Χρῦσανθος, πού, ἄγρυπνος κι αὐτός, ἀλλά μέ μιά ἀγρύπνια ἤρεμη καί ζωογόνα, εἶχε τό σῶμα τοῦ ἔρωτος στήν ἀγκαλιά του, ἠδονίζετο τὰ μέγιστα σφίγγοντας πάνω στό στήθος του τόν πλούσιο νεανικό κόρφο τῆς Ἰωάννας, ποθώντας τήν μ' ὅλη του τήν ὑπαρξη, μὰ καί λατρεύοντάς τήν σπλαχνικά, ὅπως μποροῦσε τήν ἴδια στιγμή, ναί, τή στιγμή ἴσως ἀκόμη κατὰ τήν ὁποία θά ἐκπερμάτωνε στό εὐλογημένο μουνί τῆς Ἰωάννας, τή στιγμή πού θέ νά τήν ἐκαθίσει - μόνην αὐτήν - μάρτυρα καί ὑποκείμενο ταυτόχρονα τῆς ὑπερτάτου πράξεως τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων, τήν ἴδια στιγμή ἐκείνη, θά μποροῦσε νά νιώθει καί νά βιώνει τήν ἴδια παντοδύναμη σπλαχνική ἀγάπη γιά τήν μακροχρόνια διατελλοῦσα συμβία καί σύζυγό του Λουΐζα, τόν κόλπο τῆς ὁποίας χιλιάδες φορές ἔρρανε μέ τό σπέρμα του, νιώθοντας τήν εὐλογία τοῦ Κυρίου Ἡμῶν Ἰησοῦ νά ἐκχειλίζει ἀπό ἐντός τους, ὅπως καί τώρα, πού τελεῖ τήν ἴδια ἀκριβῶς πράξη μέ τήν εὐτυχεστάτη καί σφόδρα γαμευομένη Ἰωάννα...

Ἄλλά, ἦταν αὐτή ἀκριβῶς ἡ σκέψη ἡ ὁποία τρέλαινε τή Λουΐζα πότερο ἀπό κάθε ἄλλη. ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΔΥΝΑΤΟ ΝΑ ΕΠΙΤΡΕΨΕΙ ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΑΥΤΟ!

Βγήκε στό μπαλκόνι. Τό ὕψος τοῦ ἀπέιρου τήν γαλήνεψε γιά ἕνα-δύο δευτερόλεπτα, ἀλλά ἡ ματιὰ της τρέκλιζε... Σχεδόν βίωσε μιά ὀπτασιακή καταγίδα μέσ στήν καρδιά τῆς ἀνοιξιὰτικῆς αἰθρίας.

Ἡ Λουΐζα φλεγόταν. Καί ἡ ἄσπιλη ὁμορφιά τοῦ κορμοῦ της μαραινόταν ἀπ' τήν ὑπουλη φωτιά καί ἔσφιγγε μέ ἀλλόκοτη δῖψα τοὺς μαστοῦς της, καί τὰ δάχτυλά της ψαχοῦλευαν τόν ἀέρα ὡς νά ἔψαχναν στό κενό λάμες, ψαλίδια, λαβές περιστρόφων... εἶχε μιά βέβαιη πεποίθηση ὅτι τελικά, δέν ἀγωνιζόταν μόνη. Ὅμως ποιοί ἦσαν οἱ σύμμαχοί της; Ποιό τό τέλος της; Καί πῶς, ὦ, πῶς γινόταν λοιπόν ἡ ἱερή συζυγική της ἀγάπη νά μετατρέπεται σέ τούτη τήν ἐκδικητική μανία;

«σίγα καί κατὰ σόν νόον ἴσχανε μῆδ' ἐρέεινε· αὐτή τοι δίκη ἐστὶ θεῶν, οἱ Ὀλυμπον ἔχουσιν!»

Ἡ Λουΐζα ἔστρεψε τὰ μάτια της στόν οὐράνιο θόλο κι αὐτά ἔλαμπαν ὅπως τῆς γάτας. Θέλησε νά ἐπικαλεστεῖ τίς δυνάμεις τῆς ἐκδίκησης πού ἐνδεχομένως ὑπῆρχαν στόν ἀπέραντο χῶρο πάνω ἀπό τό κεφάλι της... Ναί: ἐπικαλέστη κε τίς μυθικές Ἐρινύες! Δέν ἤξερε ὅμως καθόλου ἡ Λουΐζα ἂν ἦταν τό σωστό, νά τίς καλέσει σ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἢ τῶν Δαιμόνων, γιατί δέν ἤξερε οὔτε ἡ ἴδια ἂν ἦταν γιά καλό ἢ γιά κακό...

Καί τότε, ἐνίωσε τόν οὐρανό ἀπό πάνω της νά σκουραίνει καί τή γῆς νά γεμίζει μέ πελώριους ἴσκιους· καί πίστεψε τότε πῶς θά ἦσαν οἱ φτεροῦγες τῶν Ἐρινύων, τῶν φτερωτῶν τιμωρῶν τῆς ὕβρεως.

Ἄλλά δέν ἦταν ἦταν τό κέλυφος της· σκοτεινό καί βαρῦ, τὰ οὐράνια σώματα ἦταν ἀπτά καί σκίαζαν μέ ἀβάσταχτες σκιές τόν ὀρίζοντα, τόν ὀρίζοντα πού ἐκλείνει - γιά πρώτη φορά στή ζωή της - ἀπό ὅλες τίς μεριές...

Ναί· οἱ Ἐρινύες εἶχαν φτάσει, κανεῖς ὅμως δέν μποροῦσε νά πεί ἂν ἦταν γιά τόν Χρῦσανθο ἢ γιά τή Λουΐζα.

Ἀποσβολωμένη, δέν ἔπαιρνε τὰ σαστισμένα μάτια της ἀπό τό θόλο, μέχρι πού ἄρχισε νά ξεφωνίζει σάν πουλί πιασμένο σέ φονικό δόκανο.

Οἱ περαστικοί ἔμεναν κατάπληκτοι ἀπό τή συνταραχτική οἰμωγή τῆς γυναίκα καί σήκωναν τὰ βλέμματά τους πρὸς τίς στέγες, ἀφήνοντας μετέωρη τήν ἀπορία τους... (Νά νιώθει ἄραγε τό συζυγοκτονικό χτυποκάρδι τῶν ἀρχαίων; Ἡ νά οἰκτίρει τήν ἀδυναμία της, προσδοκώντας μάταια φῶς δικαίου;)

- Revenge is a cool - served dish! -

(Ποθῶ τὰ χεῖλη τῆς Λουΐζας... θέλω τή Λουΐζα δική μου. - Αὐτή, ὀπλίζεται ἀπό τό καταλυτικό πάθος τῆς ζήλειας.

Τόν ποιητή όμως, όπλίξει ό Πάνας - ό τραγοπόδαρος θεός, μέ πάθος άχαλίνωτο γιορτιάρας μέθης...
Κι άν ή Λουίζα σκοτώσει τελικά τόν άντρα της, γιά μένα θά τονε σκοτώσει!

III.

Ό Ρενέ και ό Γκυγιώμ βρισκόταν μόλις διακόσια μέτρα μακριά μας, όμως δέν μπορούσαμε ν' άκούμε τήν όμιλία τους - μόνο τούς βλέπαμε...

Άνάμεσα μας κυλούσε τό θορυβώδικο ρυάκι πού έφτανε, άκολουθώντας μιά κατηφορική πορεία, μέχρι τό Σαίν - Άντρέ.

Πίσω μας, οί χαμηλοί, πράσινοι λόφοι του Ένζενύ - λέ - μπαίν, άπ' όπου μπορούσε νά δεϊ κανείς ν' άπλώνεται εύτυχισμένο και τεμπέλικό τό μικρό χωριό μας.

Δέν μπορούσαμε ν' άκούσουμε τόν Ρενέ και τόν Γκυγιώμ, πού συζητάγαν χαρούμενοι - όπως έδειχνε τό παιχνιδιάρικο ύφος τους, τό ρόδινο χρώμα στά μάγουλα - άνεβασμένοι σ' ένα από τά μικρά πράσινα λοφάκια, κατακυλώντας κάθε τόσο προς τίς παρυφές και σκαφαλώνοντας ξανά μέχρι τήν κορυφή, γελώντας και ξεφωνίζοντας.

Δέν άκουγα τίς κουβέντες του Ρενέ και του Γκυγιώμ - κανείς μας δέν τίς άκουγε, ενώ, μόλις πού μπορούσα νά διακρίνω ότι στά λεπτά σαν άκρίδας χέρια του κρατούσε ο Ρενέ ένα μικρό τετράγωνο κουτί, πού άργότερα έμαθα (άπό τόν ίδιο τόν Ρενέ) ότι ήταν μιά μικρή φάκα γιά ποντίκια - δύο συγκεκριμένα ποντίκια: δύο μικρά άσπρα ποντίκια τά όποια είχε συλλάβει ό χοντρο - Γκυγιώμ εκείνο τό πρωί. Θέλω νά πώ, τά ποντίκια προηγήθηκαν τής φάκας ή πρόθεση των δύο φίλων μου δέν ήταν νά πιάσουν και νά βάλουν τά δύο μικρά άσπρα ποντίκια μέσ στην μικρή ξύλινη φάκα, αλλά ό χοντρούλης μά επιδέξιος Γκυγιώμ είχε κατορθώσει νά πιάσει μέ τό διχτάκι τής άπόχης του (τής προορισμένης γιά τά μικρά ψάρια του ρυακιού) τά δύο άνυποψίαστα ποντικάκια, τά μικρά άσπρα ποντίκια πού ροκάνιζαν άνέμελα, ποιός ξέρει τί, μέσ στην ξύλινη άποθήκη του κυρ - Ντουμιέ (του πατέρα του Γκυγιώμ).

Ένας άγιος ξέρει βέβαια τί έβαλε στό μυαλό του ό φίλος μας ό Γκυγιώμ γιά τά τρομαγμένα άσπρα ποντικάκια πού είχε πιασμένα στην άπόχη του, πάντως ή μαντάμ Σιμόν Ντουμιέ (ή μάνα του) τήν «άκουσε» στ' αλήθεια γιά τά καλά όταν τής τά έδειξε: ό χοντρο - Γκυγιώμ ύψωσε απλά τήν άπόχη του και χωρίς νά προειδοποιήσει τή δόλια τή μάνα του τής παρουσίασε ίσια μπροστά στά μάτια τά μικρά άσπρα ποντικάκια πού, θές από τό είδωμα τής φάτσας τής κυρα - Σιμόν, θές από τό τράνταγμα τής άπόχης, έσκουξαν τρομαγμένα, μά σκεπάστηκε ή φωνή τους από τό τοίριγμα τής μάνας του Γκυγιώμ πού γινε άσπρη σαν τό πανί κι έτρεξε νά κρυφτεί πίσω από ένα μεγάλο ξύλινο κομοδίνο - ό θεός νά τό κάνει κομοδίνο, ποιός ξέρει τί σοί γίγαντες ήταν οί προ-προ-παππούδες του Γκυγιώμ - πάντως ή μάνα του χώρεσε όλόκληρη πίσω από κείνο τό ξύλινο φέρετρο και δέν έλεγε νά βγει, άν δέν εξαφάνιζε ό γιόκας τής τά μικρά άσπρα ποντίκια από τό πρόσωπο όλης τής πεδιάδας του Σαίν - Άντρέ, άν όχι κι από τό πρόσωπο όλου του κόσμου!

Και ήταν τότε - μου διηγείται στή συνέχεια ό Ρενέ - πού έφυγε ό Γκυγιώμ από τό σπίτι, μέ τόνα χέρι στή τζέπη και μέ τ' άλλο (τό άριστερό) κρατώντας τήν άπόχη μέ τά άσπρα ποντικάκια του, πού κανείς εκτός άπ' αυτόν δέν τά θελε...

Και τότε ήταν πού βρήκε τόν Ρενέ πού μάζευε τσί σαλίγκαροι έξω άπ' τής γιαγιάς του τό χτήμα και του 'δειξε τά ποντικάκια του κι ό Ρενέ - έπόμενο ήταν - ένθουσιάστηκε:

«Πάμε» λέει, «νά τά ρίξουμε στό νερό, νά τά ιδούμε πού κολυμπάνε!...»

«Βλάκα!» του λέει βέβαια ό Γκυγιώμ «τά ποντίκια δέν ξέρουνε κολύμπι... τραγουδάνε όμως ύπέροχα!»

«Τραγουδάν ποτέ τά ποντίκια;» ρώτησε ό Ρενέ.

«Φυσικά βλάκα!» είπε ό χοντρο-Γκυγιώμ «νά δείς πώς τραγούδησαν όταν τά 'δειξα στή μάνα μου! Αυτά τά καημένα, τ ό σ ο πολύ χαρήκανε γιά τή γνωριμία και κειά ή άχάριστη ήθελε νά τά διώξει... και, νά τα!»

Έτσι, έψαξε ό Ρενέ στην άποθήκη του γέρου του και βρήκε τή φάκα πού σās έλεγα και τά κλείσαν εκει μέσα τά μικρά άσπρα ποντικάκια του Γκυγιώμ και τά ζεμάτισαν αρκετές φορές, γιά νά τ' άκούσουν νά τραγουδάνε...

Και σίγουρα τραγούδησαν μέ τήν ψυχή τους και δέν μπορούσαν νά καταλάβουν ό Ρενέ κι ό Γκυγιώμ γιατί μετά από τόσο τραγούδι πήγαν τά χαζά και ψόφησαν...

(Τόσα χρόνια μετά, αισθάνομαι ακόμα γελοϊος όταν σκεφτώ τή μοναδική πρόταση πού είχα μπορέσει ν' άρθρώσω τότε μπροστά στον Ρενέ - πού είχε ιδρώσει πατόκορφα τελειώνοντας τή διήγηση:

«Μά άφοϋ αυτά (τά ποντίκια) δέν έκαναν κανένα κακό...»)

IV.

«ΜΠΟΛΩΝΙΑ, 3/12, τοῦ ἀνταποκριτῆ μας.

ΕΓΚΛΗΜΑ-ΣΟΚ...

Πρωτοφανῆς πράξη φόνου καί ἀνθρωποφαγίας συγκλόνησε τήν Κοινή Γνώμη...

Ὁμοφιλόφυλος φοιτητής κατακρεοῦργησε τόν συνομήλικο ἐραστή του καί καταβρόχθισε τό σῶμα του ἀφοῦ τό τεμάχισε!...»

(Ἴσως νά θυμᾶσαι καί κείνον τόν ἀφελέη καί μοιραῖο ἄγριο πού ἔφαγε τά παιδιά του νομίζοντας πώς ἔτσι θά διόχέτευε στόν ἑαυτό του τή φυσική ἐνέργεια τῶν πρώτων χρόνων τῆς ζωῆς καί θ' ἀποκτοῦσε αἰώνια νεότητα. Μιά δόξασία, πού ἔχει τά ἀνάλογά της σέ πολλές φυλές σ' ὅλα τά σημεῖα τοῦ πλανήτη.

Κι ἴσως νά χεῖς ἀκούσει καί τόν ὑπέρτατο ἐκεῖνο ποιητῆ πού εἶπε πώς «Ὁ Μύθος κρύπτει Ν ο ὕ ν ἄ λ η θ ε ῖ α ς»)

Γλυκά κοιμόταν ὁ Τομάζο... Ὁ Πάολο χάιδευε τά ξανθοκόκκινα μαλλιά του, ἀλλά ὁ ἐραστής του δέν τό καταλάβαινε γιατί κοιμόταν...

Γλυκά κοιμόταν ὁ Τομαζίνο... κι ὁ Πάολο, ὡς φύλακας ἄγγελος πάνω ἀπό τό σῶμα τοῦ ἐραστή του, χάιδευε τά μαλλιά τοῦ Τομάζο, τό πέος τοῦ Τομάζο, τά μπούτια τοῦ Τομάζο.

Στά χεῖλη τοῦ Τομάζο ὑπῆρχαν τά σημάδια ἀπό τό σπέρμα τοῦ Πάολο τό ὁποῖο εἶχε καταπιεῖ μέ βουλημία, θέλοντας νά κρατήσῃ καί ν' ἀφομοιώσῃ, ὅτι ἀπό τόν ἀγαπημένο του ἀλλιῶς θά χανόταν...

Λίγες ὥρες πρωτύτερα, οἱ ἐραστῆς εἶχαν φιλονικήσει. Ὁ Τομάζο - ἀντίθετα ἀπό τόν Πάολο - δέν εἶχε μπορέσει νά χύσει κι ὁ Πάολο τόν κατηγοροῦσε:

«Δέν μέ θέλεις πιά Τομάζο!... γι' αὐτό συμβαίνει τοῦτο!... Πάντα ἔχυνες παλιά. Π ρ ῖ ν ἄ π ὁ μ ἔ ν α, ἔχυνες παλιά!...»

«Αγαπημένε μου Τομάζο,» εἶχε πεῖ βέβαια ἀργότερα «Συγχώρεσέ με γιά ὅ,τι σοῦ εἶπα... εἶναι μόνο ὅτι σέ χρειάζομαι τόσο πολύ... δέν τολμῶ νά σκεφτώ πώς θά σέ χάσω...»

Ὁ Τομάζο δέν εἶχε μιλήσει καθόλου. Τοῦ φαινόταν σίγουρα γελοία ὅλη ἐκεῖνη ἡ σκηνή. Συμβαίνει στόν καθένα νά μὴν ὀλοκληρώσῃ κάποια φορά τή λαγνική του πράξη, ἀκόμη κι ἂν βρῖσκεται μέ τό πρόσωπο τοῦ πλήρους ἔρωτός του...

«ΑΝΑΦΟΡΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΜΠΟΛΩΝΙΑ - ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΝΕΥΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑΣ

Ἀφοῦ ἐγκαταλείψαμε τά παραδοσιακά πειράματα μεταβίβασης τῶν μηχανισμῶν τῆς μνήμης, οἱ σπουδαστές ἐργάστηκαν ἐπαναλαμβάνοντας τή σειρά τῶν πειραμάτων ἐκείνων μέ τά ΠΛΑΝΑΡΙΑ - τό εἶδος ἐκεῖνο τῶν γεωσκωλήκων ὅπου ἀπαντᾶται τό φαινόμενο τοῦ κανιβαλισμοῦ - καί κάνοντας κατόπιν παρατηρήσεις γιά τόν τρόπο καί τή συχνότητα μέ τά ὅποια μιά σειρά ἐπίκτητων ἀντιδράσεων κληροδοτήθηκε μέ τόν παράδοξο αὐτό τρόπο, ἀπό τό πλανάριο - θύμα στό πλανάριο θύτη.

Φαίνεται, ὅτι τό πληροφοριακό ὑλικό πού βρῖσκεται (ὅπως καί στό σπέρμα οἱ γενετικές πληροφορίες) κωδικοποιημένο σέ πρωτεϊνική μορφή στούς ἐγκεφάλους καί στά νευρικά κύτταρα ΟΛΩΝ ἀνεξαιρέτως τῶν πλασμάτων, μεταβιβάστηκε στήν περίπτωση τῶν σκουληκιῶν, ἀναπλώεστο, ἀπό τό ἀνίσχυρο (φαγωμένο) σκουλήκι στό ἰσχυρό, τό ὁποῖο ἀπέκτησε ἔτσι τό μεγαλύτερο ποσοστό τῆς εὐφυΐας τοῦ πρώτου - νά πῶ ἄραγε καί: τῆς ψυχῆς του; - ἀποτελώντας τελικά, τό ἐπικρατοῦν πλανάριο, μιά τρώφω τινά συνδιαστική ὄντοτητα... *Ἐνα πλάσμα μ ι κ τ ὀ: Δηλαδή ὁ ἑαυτός του + τά ἐκάστοτε «θύματά» του!

Ἡ ὑπαρξή μας ἄλλωστε, εἶναι ἓνα ἀθροιστικό μέγεθος ἢ ἴδια, πού κάθε ἄλλο παρά τό φαρτό μας μόνο σῶμα ἀφορᾶ...

Οἱ ἐμπειρίες μας, ἀκόμη κι αὐτές πού δέν ἀφοροῦν μόνο αὐτοματικές ἀντιδράσεις, ἀκόμη καί κείνες πού ἔχουν σχέση μέ λειτουργίες γνωστικές ἢ καί σ υ ν ε ἰ δ η σ ι α κ ἔ ς, μέ ἄλλα λόγια, ἢ ἸΔΙΑ Η ΔΙΑΣΠΑΡΤΗ ΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΟΝΤΟΤΗΤΩΝ φάνηκε πώς ἐλευθερώθηκε, ἐγκλωβιζόμενη (ὀξύμωρο;) στήν ὑλική - χρωμοσωμική της βάση: ὅτι ἀκριβῶς, δηλαδή, ΕΠΑΨΕ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΣΠΑΡΤΗ!

Το τέλος τῆς ἀστρικής σκέψης; ἢ ἡ ἀρχή μιᾶς Νέας, Παγκόσμιας Ἱστορίας τῆς Νόησης;»

Giancarlo Petrilli

Δ' ΥΦΗΓΗΓΗΣ ΜΟΡΙΑΚΗΣ ΝΕΥΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑΣ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΜΠΟΛΩΝΙΑ

Νοέμβρης 1970

«Πάολο...»

«...»

«Ασχολείσαι συνεχώς μ' αυτά τὰ σιχαμένα τὰ σκουλήκια σου... κατηγορείς έμένα, κι όμως, έ σ' ύ άδιαφορείς για τήν παρουσία μου... Περιφέρομαι σάν νά ήμουν μόνος μέσα σ' αυτούς τούς τέσσερις τοίχους... δέν μέ πλησιάζεις πιά όπως πρώτα...»

(ΚΙ ΟΜΩΣ, ΤΟ ΞΕΡΕΙ ΚΑΛΑ Ο ΤΟΜΑΖΟ, ΟΤΙ Ο ΠΑΟΛΟ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑ ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟΣ ΜΑΖΙ ΤΟΥ, ΟΤΙ ΤΟΝ ΠΟΘΕΙ, ΟΤΙ ΤΡΕΛΑΙΝΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΤΟΥ).

«Τό ξέρω πώς έχουν σχέση μέ τήν έργασία σου στό Πανεπιστήμιο, όμως... μου φαίνεται ότι τά παρατηρείς μέ μιá άφοσίωση μεγαλύτερη άπ' αυτήν πού θά προσδοκούσα για τόν έαυτό μου άπό σένα ... Έλα λίγο κοντά μου... Έλα λίγο στό κρεβάτι άγάπη μου... ώ Πάολο... ώ γλυκέ μου Πάολο... Ναί, δώσ μου το δικό σου σκουλήκι, Πάολο... ΝΑΙ, ΝΑΙ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ!... ΝΑΙ, ΓΑΜΑ ΤΗΝ ΚΩΛΟΤΡΥΠΙΔΑ ΜΟΥ ΠΑΟΛΟ, ΠΑΡΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΜΟΥ!»

Ώ έσεις Πλανάρια, μικρά κανίβαλα σκουλήκια του Άμαζονίου και της χλωμής πάμπας... Άπ' τή δική σας χάρη, ώ Πλανάρια, κρεμάστηκε του Πάολο τό μυαλό... όπως κι άπ' του Μορφέα - ύπνου τά κλειστά βλέφαρα, όπως κι άπ' του Τομάζο τά τρυφερά της νιότης τά φιλέτα...

Ρυθμούς και χρώματα πρωτοϊδωτα αν είδε, σε σās Πλανάρια τό χρωστάει!

Οί Ζέφυροι, οί έρμαφρόδιτοι θεϊσκοι, τόν προσκυνούν.

Όπως κι αυτοί, έτσι ο Πάολο τώρα - ή ο Τομάζο αν θέλετε - διπλή τή φύση έχει ζει ο ένας έραστής για πάντα μέσ στον άλλον, βουβά, μά αισθαντικά...

V.

«έπεσε Βαβυλών ή μεγάλη,
και έγινετο κατοικητήριο δαμώνων... και
έν αυτή αίμα προφητών και Άγίων εύρέθη...»

ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΙΩΑΝΝΗ

- Θα μ' αγαπās;

- Όσπου ή ζωή νά τελειώσει κύρη μου κι άφέντη μου...

- Και δέν φοβάσαι τό τέλος;

- Η Ζωή και ο θάνατος είναι έργο της δόξας του Άλλάχ, γι' αυτό δέν μέ φοβίζει... Μέ φοβίζει μόνο ο θάνατος πού έρχεται άπρόοπτα...

- Ο θάνατος μωρό μου, έρχεται ΠΑΝΤΑ άπρόοπτα!

- Πάντα;

- Πάντα...

- Όπως;

- Όπως ο θάνατος του Μεβλεβή (δερβίση) Άλη Μπαχέρ «Σεϊτάν», πού ζαλίστηκε άπό τούς γύρους κι έπεσε στο άπύθμενο πηγάδι του Έλ-Μπαρμπί.

- Η

- Η όπως εκείνος του Ναρούζ Ντάρ-αλ Χαελμή, πού άγνοώντας τήν προφητεία, άπήγγειλε τή λέξη «θάνατος» σ' όλες τίς γνωστές γλώσσες των Γραφών, μέσ στο σκοτεινό μαουσολείο του Άγιατολάχ Τζαμάλ Φαρχατπούρ πού έγινε και δικός του τάφος!

- Η

- Η όπως εκείνος του ναύτη Ίσμαήλη πού κολυμπούσε μέ τή χάρη και τή σβελλάδα μιās γοργόνας' μά κάποτε, όταν ξανοίχτηκε κολυμπώντας στο πέλαγος της Βεγγάλης, τόν είδε ή θαλασσινή Θεά Τάτρα και τόν έρωτεύτηκε τόσο παράφορα, ώστε σήκωσε θυέλλα και τόν έπνιξε, για νά τόν κρατήσει παντοτινά κοντά της, στο ύγρό της βασίλειο!

- Όμως, άστρο κι οδηγέ της ζωής μου, όλοι αυτοί των όποιων τίς ιστορίες μου διηγήθηκες, νομίζω, πώς οί ίδιοι προκάλεσαν τό τέλος τους, μέ τις δικές τους πράξεις' ο πρώτος μέ τήν βλακεία του, ο δεύτερος μέ τήν άσέβειά του,

ἀκόμη κι εκείνος ὁ ναύτης Ἰσμαήλης, μέ τήν ὑπερβολική ὑπερηφάνειά του...

Ἦταν σοῦ εἶχα μιλήσει γιά ἀπρόοπτο θάνατο - ἴσως νά μήν βρήκαν τά χεῖλη μου τίς κατάλληλες καί τίς πρέπουσες λέξεις - ἐννοοῦσα θάνατο πέρα ὡς πέρα ἀπρόσκλητο· θάνατο ἄδικο, ἐκ τοῦ μή ὄντος θάνατο... νά, πῶς νά σοῦ πῶ... σκέψου ἐμᾶς τοὺς δυό, πού εἴμαστε ἐδῶ, στό κρεβάτι μας, καί συζητοῦμε, κάνουμε ἔρωτα, κι ἔξω εἶναι ἀνοιξη, γύρω μας ἡ Βαγδάτη νά λάμπει στόν ἥλιο κι ὅλα νά εἶναι ἰδανικά: μυρωδιές, χρώματα, ἤχοι... καί σέ μιά στιγμή, ἐκεῖ ὅπου κανεῖς δέν τό περιμένει, νά τελειώσουν τά πάντα μέσα σέ μιά ἀπίστευτη βία... Νά, αὐτή ἡ βία τοῦ θανάτου εἶναι πού μέ τρομάζει, ὄχι ὁ ἴδιος ὁ θάνατος...

- Κατάλαβα ἄγγελε μου, ὅμως αὐτό πού μοῦ εἶπες εἶναι ἀδύνατο νά συμβεῖ... γιατί χτυποῦν τά σήμαντρα;
Βαγδάτη, ἀνοιξη 1991

.....

[«Σάν τό σκυλί!...» εἶπε, σάν νά μελλόταν νά τοῦ ἐπιζήσει ἡ ντροπή...]

ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΦΚΑ (Ἡ δίκη)

V. (+1)

Τό ἠφαίστειο κοχλάζει ἀσταμάτητα, οἱ ποταμοί τῆς λάβας ρέουν ἀνήλεοι, καί καταλαμβάνουν τίς χαμηλότερες περιοχές γύρω ἀπ' τή νεολιθική πολιτεία, κάπου στό ὑψηλό Καζαχστάν.

Δύο ἢ τρεῖς ὥρες πρίν τό ξημέρωμα· ἡ γῆ τρέμει κάτω ἀπ' τά πόδια τοῦ τρομαγμένου ὄχλου τῶν ἀνθρώπων καί μιά νέα κοπέλα, ἡ πιό ὀμορφη, διαλεγμένη ἀπ' τό χορό τῶν παρθένων, κατευθύνεται πρὸς τήν ἱερή τελετουργική βάση, ἐντός τῆς ὁποίας καίει ἡ γιά γενεές γενεῶν ἄβεστη φωτιά, ἡ ἐξιλαστήρια φωτιά τοῦ θεοῦ-προστάτη τῆς φυλῆς.

Ἕνα-ἕνα, πετάει ἡ κοπέλα ἀπό πάνω της τά λεπτοῦφασμένα παρθενικά χιτώνια.

Ὁ ἱερέας-μάγος τῆς φυλῆς ψέλνει τρέμοντας κι αὐτός τά μυστικά λόγια στόν θεό του καί μόνο ἡ πανέμορφη λυοσκόκη παρθένα τελειῶς ξέσκεπη πιά, κρατώντας μόνο ἕνα ξερό στάχυ κι ἕνα μαχαίρι, τά σύμβολα τῆς θυσίας, μονάχα αὐτή, ἀτάραχη, σάν ξένη ἐντελῶς πρὸς τόν τόπο καί τό χρόνο, σάν μαστουρωμένη, σάν προαιώνια προορισμένη γι' αὐτόν τό σκοπό, κατευθύνει τ' ἀνάλαφρα βήματά της πρὸς τήν κωνική κορυφή τῆς βάθρας.

Τά γυμνά, λεῖα της πέλαμα βουτηγμένα βαθιά στήν καρβουνόσκονη.

Μακριά, καλύβες χάνονται μέσα σέ χαινόντα ρήγματα, δέντρα σκεπάζονται ἀπό τό καυτό σπέρμα τῆς Γῆς - ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ Κόσμου...

Ὁ ἱερέας, μαζί κι ὁ λαός, πυργώνουν τό ἄγριο καί μαζί παρακλητικό τους τραγούδι· δύο ἢ τρεῖς ὥρες γιά τήν αὐγή, πού θά ῥθει λυτρωτική γιά τό λαό, καθῶς τό εἶπε ἄλλωστε κι ὁ μάγος...

Ἀτάραχη ἡ θεϊκή Γυναίκα, μέ τό κορμί της πλασμένο ἀπ' ὅλη τήν ὀμορφιά τῆς τούντρας, μέ τά μάτια της μαγνητισμένα ἀπ' τή χάρη καί τή Δύναμη τῆς θαυμασίας φωτιᾶς ἐμπρὸς της, κρατώντας πάντα στά λεπτά της χέρια τό στάχυ καί τό μαχαίρι, φτάνει στό χεῖλος τῆς βάθρας.

Ἡ γῆ παραδίνεται σέ σπασμούς ἀκαταμάχητους· καί ἡ φθορὰ γήινη πανδαισία - ἄς τήν βαφτίσουμε Ἰφιγένεια - ρίχνεται πανωραῖα στό πύρινο βάραιό της, βυθίζοντας τό ἱερό τελετουργικό μαχαίρι βαθιά μέσ στόν κόλπο της, μέ ὄση βία θά μπορούσε ν' ἀναλογεῖ στή στιγμή τούτη,

ὅπου ἀποταμίευε ἔσαεῖ

ὅλη τήν πρωτόγνωρη γιά κείνην ἡδονή,

μαζί, ἔξω καί πέρα ἀπό τό θάνατο,

τόν ἕως τώρα παντοδύναμο νομιζόμενο θάνατο,

ἐκεῖ,

στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων...

Αλέξης Τραϊανός - Φύση ανεξέλεγκτη και οινοπνευματώδης..... ένας φίλος.

*"Κι έτσι συνέχισα να ζω,
ένα μισητό αντικείμενο
Δουλεύοντας μ' ανταλλακτικά του κενού
Σκεφτόμενος πως μεθαύριο
Θα μας τρώνε κονσέρβα".*

Από χειρόγραφο του Α. Τ. με τίτλο τη μέρα που γεννή-
θηκε (20-10-1944)

Ο Αλέξης Τραϊανός γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 20 Οκτωβρίου 1944. Σπούδασε στη Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης. Στο ίδιο πανεπιστήμιο παρακολούθησε αργότερα για ένα διάστημα μαθήματα Αγγλικής Φιλολογίας. Στα τέλη του 1972 διορίστηκε στην Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας και τοποθετήθηκε στο αεροδρόμιο της Μίκρας, στη Θεσ/νικη. Αρχές Γενάρη του 1980 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Πριν το θάνατό του, που ο ίδιος ούλησε να συμβεί τα ξημερώματα της 7ης Μαΐου του 1980 στο Καπανδριτί Λιτικής, δημοσίευσε τις εξής ποιητικές συλλογές:

Οι Μικρές μέρες (Τραμ, Θεσ/νίκη 1973), Η Κλειψύδρα με τις Στάχτες (Εγνατία, Θεσ/νίκη 1975), Το Δεύτερο Μάτι του Κύκλωπα / Сапогосопис (Τραμ, Θεσ/νικη 1977),

και τις μεταφράσεις:

Ανθολογία Νέγρων Ποιητών (Εγνατία, Θεσ/νίκη 1969), Μεταπολεμική Αμερικάνικη Ποίηση (ΛΣΕ, Θεσ/νίκη 1979), Μπουκόβσκι - Επιλογή απ' το έργο του (Εγνατία, Θεσ/νίκη 1980)

Μετά το θάνατό του δημοσιεύτηκαν:

Το σύνδρομο του Ελπήνορα (Υψηλον, Αθήνα 1984), Ο θάνατος οάρθει και θα 'χει τα ματια σου - Μετάφραση του Τσέζαρε Παβέζε. (Υπόστεγο, Καβάλα 1988, και στο περιοδικό "Δέντρο" 26, Μάρτιος 1982).

Είμαι μάλλον απ' τους λίγους ανθρώπους που θεωρώ τον Αλέξη, φίλο μου, χωρίς να τον έχω γνωρίσει ποτέ.

Και δεν είναι ίσως καθόλου τυχαίο ότι την χρονιά που πρωτοδιάβασα για το έργο του σε μια ποιητική ανθολογία με ποιητές της πόλης μας και στάθιχα εκστατικά συντριμμένους μπροστά στο λόγο του, ο ίδιος είχε θελήσει λίγους μήνες πριν, τον Μάιο του 1980, να αποχαιρετήσει και την τελευταία του προσπάθεια να ζήσει μια μέρα παραπάνω.

Από τότε ο Αλέξης με παίδευε πολύ (συμβαίνει με τους φίλους...). Πρώτα - πρώτα με παίδευε για να βρω τα βιβλία του - τα περισσότερα τα βρήκα τελικά φωτοτυπημένα - 8 περίπου χρόνια, ψάχνοντας σε βιβλιοπωλεία, βιβλιοθήκες, σπουδαστήρια, φίλους και γνωστούς του.

Χρειάστηκε να περάσουν 12 χρόνια για να μάθω το πραγματικό του όνομα, κάποια στοιχεία για την ζωή του, όλα από φίλους και γνωστούς του. Με παίδευε κάθε φορά που έφθασα κοντά στο να εκδοθούν ξανά τα έργα του και ένοιωθα τουλάχιστον ΙΕΡΟΣΥΛΟΣ, απέναντι σε κάποιον που ΜΟΝΟΣ του θέλησε να τα αποσύρει.

Με παιδεύει τέλος κάθε φορά, καιρό τώρα, που προσπαθώ να μιλήσω ή να γράψω γι' αυτόν ή να κάνω κάποια εκπομπή στην ΚΙΒΩΤΟ και νοιώθω τόσο ΛΙΓΟΣ.

Τελευταία όμως γράφοντας αυτά τα λόγια, σαν ζωντανή τζαζ ηχογράφηση νοιώθω ότι ο Αλέξης μίλησε από μόνος του, κάθε φορά που έφτυνε τις λέξεις του στο χαρτί, καλύπτοντας κάθε περιγραφή ή αναφορά στη ζωή του.

Κανένας να μη ξυγώσει

Το ξέρω

Είμαι απανθρακωμένος και βρωμώ

Ωσπου σιγά σιγά

κατάντησα οιοπονευματώδης

(Το Σύνδρομο του Ελπήνορα)

Βουτηγμένος στο τζιν, είχε μια καταπληκτική δυνατότητα να σπάει τις λέξεις και τις εικόνες σε χίλια κομμάτια, να καταστρέφεται ζώντας στην άκρη του πάθους του για να ζήσει. Κι ότι έγραφε είναι η ζωή του, η ζωή ενός ανθρώπου που ενοιωθε πως "αύριο θα μας τρώνε κονσέρβια", η εκρηκτικά έντονη ζωή ενός ανθρώπου που πέθανε από έρωτα (όχι από AIDS), που κάθε φορά που ακουμπούσε στη φρίκη προσπαθούσε να ξεμπερδέψει μαζί της, καταφεύγοντας σε πολλές απόπειρες αυτοκτονίας, ώσπου τα κατάφερε να φύγει.

Αρχίζω να ξενυχτώ

Πάλι με την παλιά αρρώστια μου

Μέρες που νόμισα πως πέρασαν οριστικά

ξανανοίγουν το κουτί του πάθους τους.

Αν είναι να πάρω κάτι

Απ' αυτά που το βλέμμα μου

Χρησιμοποιεί καθημερινά

Είναι μια ανάρρωση πάντα

Από κάτι το τρομερό

(Το Σύνδρομο του Ελπήνορα)

Μια βιογραφία που αν γραφτεί

Δεν θα την καταλάβει κανείς

Χωμένη βαθιά στην κατάψυξη του μυαλού

Κάποια μέρα που δεν θα γυρίσεις

(Το Σύνδρομο του Ελπήνορα)

Ζώντας μέσα στις παραισθήσεις του αλκοόλ αγάπησε την beat γενιά για την αφοσίωσή τους στην περιπλάνηση¹, τους νέγρους ποιητές με το στίλβνο φως των κορμιών τους², τον Τσέχαρ Παβέζε, για τον πόνο του έρωτα³. Τους μετέφρασε όλους και μας τους πρόσφερε ολόψυχα, σε μια απαράμιλλη δουλειά.

1. Υπουργοί που βουτάν με το κεφάλι μες τη γη

Η χλωμή σάρκα

Απλώνεται ένοχα μέσα σε νέες λογοτεχνίες

Γι' αυτό τα ποιήματα είν' τόσο λυπημένα...

... Ο καιρός πλησιάζει

Τότε που κανένας δε θάχει βιβλία ή μουσική, κανένας τον αγαπημένο του,

Και μόνο ένας τρελλός θα λέει φωναχτά ό,τι σκέφτεται.

(Μεταπολεμική Αμερικάνικη Ποίηση)

2. Σ' αυτό το μεγάλο κτήμα δεν υπάρχει βροχή

είναι ο ιδρώτας του προσώπου μου που ποτίζει τη συγκομιδή

Μάυρος με το χρώμα της "αντίθεσης"

Και τ' αυτιά, πάνω απ' όλα τ' αυτιά ν' ανοίξεις, στο Θεό που

έξω από το γέλιο ενός σαξόφωνου έφτιαξε τον ουρανό και τη γη σ' έξη μέρες

Και την έβδομη κοιμήθηκε τον μεγάλο ύπνο του Νέγρου.

(Ανθολογία Νέγων Ποιητών)

3. Ο θάνατος θάρθει και θα 'χει τα μάτια σου

Θάναί σα να παρατάς ένα πάθος

Θα κατέβουμε στην άβυσσο βουβού.

(Ο θάνατος θάρθει και θάχει τα μάτια σου)

Μια λοιπόν που μόνο διαβάζοντας τον Αλέξη μπορεί να καταλάβει κανείς κάτι γι' αυτόν θα σταματήσω εδώ με μιαν ευχή: Επειδή τα βιβλία του δεν υπάρχουν πια για να τα διαβάσει κανείς ούτε σε παλαιοβιβλιοπωλεία, να εκδοθούν ξανά τα βιβλία του μεγαλύτερου σύγχρονου Έλληνα ποιητή. Με σεβασμό και Αφοσίωση

14/4/1992, Χρήστος Μάρης

Η δολοφονία του Peter Pan¹

Αφιερωμένο στους ανυπότακτους, τους τρελούς, τςυς εξεγερμένους και τα παιδιά.

"... για όσο τα παιδιά θα είναι χαρούμενα, αθώα και άκαρδα": Μ' αυτά τα λόγια πέφτει η αυλαία σε ένα από τα πιο όμορφα παραμύθια που γράφτηκαν στο δυτικό κόσμο, την ιστορία του Peter Pan. Οι λόγοι για να αφηγηθεί ή να γράψει κανείς ένα παραμύθι είναι πάμπολλοι. Στην προκειμένη περίπτωση την ώθηση για να γραφτεί η ιστορία του παιδιού που δεν μεγάλωσε ποτέ κι αποφάσισε να μείνει για πάντα παιδί - ας μην ξεχνάμε ότι το φιλοσοφικό αυτό παραμύθι γράφτηκε από έναν "μεγάλο", τον J. M. Barrie - έδωσε η ίδια παμπάλαιη και αμυδρή εντύπωση των ενηλίκων ότι κάπου στα σκοτεινά και απροσπέλαστα βόθρη του κόσμου των παιδιών θα πρέπει να αναζητήσουμε το κλειδί που θα ανοίξει τις πόρτες για να βγούμε από την Παγίδα² και να γλιτώσουμε την "συναισθηματική πανούκλα"³, που μαστίζει τον κόσμο μας. Ζήλια, Ουμιασμός, νοσταλγία για όλα αυτά που χάθηκαν και δεν θα ξανάρθουν, απεγνωσμένη αναζήτηση δρόμων για να ξαναβρούμε τη χαμένη μας "αθωότητα"... Στην πραγματικότητα, κανείς δεν είναι αρκετά αθώος, ούτε καν τα μικρά παιδιά, γιατί τότε πώς μπορούν, με την ιδεαλιστική εικόνα που τρέφουν περί αθωότητας, οι αποφορτισμένοι ενήλικες να ερμηνεύσουν φαινόμενα όπως του κακομαθημένου παιδιού που μηχανεύεται τα μύρια όσα για να αποσπάσει χρήματα από τους γονείς του και να τα μετατρέψει σε αυτοκόλλητα ή του παιδιού που στο ένα χέρι κρατάει κοκαΐνη και στο άλλο μαχαίρι, όταν περασμένα μεσάνυχτα τριγυρνάει μόνο του στους δρόμους των πεινασμένων νοτιοαμερικάνικων πόλεων;

Τα παιδιά αυτού του κόσμου γεννιούνται σε συγκεκριμένες κοινωνίες, με συγκεκριμένες δομές, ανάγκες και αντιλήψεις και συγκεκριμένο προορισμό: Να ενηλικιωθούν. Μ' αυτήν την έννοια και μ' αυτή την οπτική τα παιδιά ούτε ήταν κι ούτε θα είναι ποτέ "επαρκώς" αθώα, για να στηρίξουμε αποκλειστικά και μόνο επάνω τους μοτίβα, μοντέλα, μεθόδους και τακτικές για να ξεφύγουμε από την Παγίδα, που οι ίδιοι έχουμε στήσει ή τουλάχιστον έχει στηθεί εν αγνοία ή με την ανοχή μας. Η γοητεία των παιδιών δεν έγκειται σε μια δεδομένη και de generis "αθωότητα", ούτε σε μια υποτιθέμενη

"αγνότητα", όπως συμβατικά την αντιλαμβάνονται οι κουρασμένοι και απογοητευμένοι ενήλικες του δυτικού κόσμου. Τα παιδιά δεν αντιπροσωπεύουν την "Ιδανική Ζωή", όπως αυτοί αρέσκονται να φαντάζονται, αλλά την ίδια την Ζωή. Ο Barrie το γνώριζε αυτό πολύ καλά όταν βόλιζε τον ήρωά του, δίνοντάς του το όνομα του Πάνα, Θεού - συμβόλου της άγριας και ελεύθερης φύσης, των ενστίκτων και της οργιαστικής ζωής. Ο Πάνας δεν είναι άγγελος, είναι σάτυρος και η ζωή των ενηλίκων μια απλή παρεξήγηση, χαλάσματα ραγισμένα και υγρά ανθρώπων κουρασμένων που ελπίζουν σε μια μελλοντική τους μετάσταση σε αγέλους, σκοτώνοντας τους σάτυρους.

"Η Ζωή (και τα παιδιά, σ.σ.) δεν έχει καμιά προκατάληψη για το τι θα συμβεί στο μέλλον... Το μέλλον βγαίνει μέσα από την συνεχή ροή του παρόντος που με τη σειρά του αναδύεται από το παρελθόν"⁴. Αυτό το οποίο τελικά γοητεύει τους ενήλικες δεν είναι η "αθωότητα", αλλά αυτή η πληθωρική έκλυση ενέργειας των

παιδιών, μια ενέργεια ζωική που στρέφεται προς τα έξω, ενώ ταυτόχρονα το μυαλό του κάθε παιδιού είναι εφοδιασμένο με υπερναϊσθητους δέκτες προς λήψη κάθε ερεθίσματος που μπορεί να είναι χρήσιμο γι' αυτά. Κι όταν λέω "χρήσιμο" εννοώ κάθε τι το οποίο, χωρίς να το συνειδητοποιούν απόλυτα, θα τους οδηγήσει στην κατάκτηση αυτού που αργότερα ως ενήλικοι θα ονομάσουν "γνώση" και "εμπειρία", θα ενταχθούν βαθμιαία στις δομές που η μνήμη και η εμπειρία καθορίζουν κι έτσι, αποκτώντας παρελθόν και μέλλον, θα ενηλικιωθούν. Παρ' όλα αυτά, τα παιδιά δίνουν απλόχερα γιατί ξέρουν ότι θα πάρουν και δεν περιμένουν να τους δώσουν, γιατί αυτό που θέλουν θα το πάρουν από μόνα τους. Με την ενηλικίωση εντασσόμαστε σ' έναν φαύλο κύκλο, που λειτουργεί αντίρροπα: "Πάρε για να μου δώσεις", "δώσε για να σου δώσω" κι ατέρμονες προσπάθειες να κερδίσουμε για τον εαυτό μας όσα περισσότερα μπορούμε - κι εδώ, παραμονεύει η Παγίδα.

Υπάρχουν όμως και μερικοί που ακόμη αντιστέκονται στην "συναισθηματική πανούκλα, με όπλο την παιδικότητα (να που φτάσαμε πάλι στα γνωστά, από άλλο δρόμο): Οι αγνοί ιδεολόγοι, οι φαντασιόπληκτοι, οι οραματιστές και οι

τρελοί, οι πάσης φύσεως "ασυμβίβαστοι", οι ήρωες, οι άνθρωποι που κάνουν απίθανα πράγματα, χωρίς ποτέ κανείς - ούτε και οι ίδιοι - να καταλαβαίνει το γιατί, αυτοί που βλέπουν πριν από μας για μας - όλες αυτές οι κατηγορίες ανδρών, που διατηρούν ψήγματα παιδικής ψυχής ανέπαφα μπορούν να συγκεραστούν σε ένα και μόνο πρόσωπο, τον Πήτερ Παν, όπως παλιότερα συγκεράστηκαν σε έναν Δον Κιχώτη ή έναν Προμηθέα. Κάτω απ' αυτό το πρίσμα, ο Πήτερ Παν δεν είναι πια ο χαζοχαρούμενος ήρωας ενός παιδικού παραμυθιού (κανένα παραμύθι δεν είναι, άλλωστε, αθώο) αλλά το σύμβολο της ίδιας της Ζωής, της Ανυπακοής, της Φαντασίας και της Ελευθερίας.

Ο Π.Π. είναι σαν ένα κβάντα - μια αμιγής και αμόλυπτη ενεργειακή μονάδα. Πετάει, γελάει, λάμπει, στροβιλίζεται, Ουμώνει, αγαπάει, ξεχνάει, και πάλλεται ολόκληρος από μια αστείρευτη ενέργεια, η οποία άλλωστε είναι και η πηγή της αναμφισβήτητης έλξης που ασκεί στο περιβάλλον του. Ο Π.Π. είναι τα όνειρα μας, οι ελπίδες μας, όλα αυτά που θα θέλαμε να είμαστε, αλλά δεν μπορούμε. Ο Π.Π. είναι το πνεύμα της Ελευθερίας, και της Απειθείας, είναι η ίδια η Ζωή σε εξέγερση, η ψυχή του ανυπόταχτου και ανήσυχου ανθρώπου. Στην κοινωνία της συναισθηματικής πανούκλας, όμως, ο Π.Π. δεν έχει καμιά απολύτως θέση: συνεπώς πρέπει να εξοντωθεί κι αφού δεν έχει φυσική υπόσταση για να τον εκτελέσουν, όπως π.χ. τους χιλιάδες ανά τον κόσμο αγωνιστές της ελευθερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης, αλλά είναι ιδανικό, τον εξοντώνουν με όπλα την αθέμιτη προπαγάνδα και τη διαστρέβλωση, μεθόδους επιτυχώς εφαρμοσμένες σε ανάλογες περιπτώσεις.

Ο λόγος, λοιπόν, περί πρόσφατης αμερικάνικης υπερπαραγωγής (από τις ακριβότερες του είδους), η οποία πραγματεύεται μια διασκευή του γνωστού παραμυθιού. Ως εδώ, καλά. Οι θεατές συνέρευσαν αθρόα στις αίθουσες, για να δουν ένα από τα γνωστά "παραμυθάκια", μια "μαγική" ταινία, που θα τους αποσπούσε για λίγο από την πεζή πραγματικότητα και όντως βγήκαν από το σινεμά κατάτι ελαφρότεροι. Όλοι; Όχι, όλοι. Υπήρξαν - υποθέτω - και κάποιοι οι οποίοι έτσι αμυδρά ίσως ένιωσαν ότι μόλις παρακολούθησαν, μαζί με εκατοντάδες άλλους τυφλούς, την δημόσια εκτέλεση της μαγείας και των ευγενικών ιδεών, χωρίς να μπορούν να τα υπερασπιστούν σε ποιόν μίζερο και ανέγραστο κάτοικο αυτής της πόλης, που βγαίνει απ' το σινεμά με γλαρωμένο μάτι, απλανές χαμόγελο και μπουκαωμένος με εικόνες "αμερικανικής, technician μαγείας", μπορείς να πεις την αλήθεια, χωρίς να σου απαντήσει: "Έλα, μωρέ, τώρα! Τα παρατραβάς! Ένα απλό παραμυθάκι ήτανε!" Και όντως, ένα παραμυθάκι ήτανε, πλην όμως αμερικάνικο: Επαγγελματικό στήσιμο, απίθανα σκηνικά και κοστούμια, άψογες ερμηνείες, καλογαλισμένο story, glamour φωτογράφιση, δράση με το τσουβάλι, χρώματα - όλα τέλεια, ένα τέλειο, ανώδυνο αμερικάνικο παραμύθι. Ένα παραμύθι, το οποίο περιλάμβανε και αθώες παραλλαγές στο βασικό θέμα, όπως το ότι η Tinker Bell (ερμηνεύεται από τη Julia Roberts - σημαντική λεπτομέρεια) από επιμελώς ατιμέλητη νεραϊδούλα λιλιπούτειων διαστάσεων μεταμορφώνεται αίφνης σε μια εκτυφλωτικά όμορφη και ελκυστική γυναίκα, η παρουσία της οποίας λειτουργεί σαφώς ως στοι-

χείο ερωτικό, δεδομένου ότι ακόμη κι ένα παραμύθι δεν θα μπορούσε να κάνει καριέρα στις Η.Π.Α., χωρίς να συμπεριλαμβάνει τουλάχιστον δύο γαλλικά φιλιάρια, καθώς και μια σεξουαλική πρωταγωνίστρια - η άλλη όμορφη γυναίκα που παρουσιάζεται στην ταινία είναι μαμά και σύζυγος, συνεπώς ακατάλληλη για τέτοιες δουλειές. Μ' αυτή τη μικρή λεπτομέρεια, εκτελέσανε διακριτικά μια από τις θεμελιώδεις αξίες του παραμυθιού, αυτή της παιδικής αγάπης, που δεν έχει ούτε παρελθόν, ούτε μέλλον και όπου, όπως είναι φυσικό, υποβόσκει το γενετήσιο ένστικτο μεν, πλην όμως δεν κατευθύνει αυτό την σχέση ούτε αποτελεί κίνητρο και άπώτερο στόχο των πρωταγωνιστών. Στην ταινία, η Tinker Bell όχι μόνον περιμένει, αλλά και θα περιμένει κι ο Peter Pan αρνείται τις προτάσεις της, όχι γιατί είναι παιδί, αλλά γιατί είναι παντρεμένος (!!!). Το sex και ο ενήλικος έρωτας αποτελούν βασικό άξονα της ταινίας και γνώμονα αποφάσεων. Για τους αμερικάνους ο κινηματογράφος χρειάζεται το sex, όπως το hamburger, την Coca - Cola.

Ο Π.Π. είναι ιδανικό, είναι ήρωας, γιατί δεν μεγαλώνει ποτέ. Αρνείται συνειδητά την οικογένεια και τον κόσμο των μεγάλων, αρνείται τους συμβιβασμούς, αρνείται τις ευθύνες που η κοινωνία θέλει να του φορτώσει, αρνείται τα πάντα κι ακόμη και η αγάπη της Wendy δεν κατορθώνει να τον σκλαβώσει. Ο Π.Π., στο τέλος, πετάει ελεύθερος πίσω στην Ονειροχώρα, για πάντα... Μια από τις μεγάλες αρετές του έργου του J. M. Barrie είναι η κείριας σημασίας παρουσία μιας ελεύθερης βούλησης των ηρώων του, την οποία όμως επικαλούνται για να πραγματοποιούν αυτά για τα οποία είναι ήδη προορισμένοι: Παίξεται πάλι το γνωστό παιχνίδι "τι είναι πεπρωμένο και τι δική μας επιλογή", μόνο που εδώ χρησιμοποιούνται όπως περίπου και στην αρχαία τραγωδία, δηλ. το ένα εμπειρέχει το άλλο και η ελεύθερη βούληση γίνεται το όπλο για να υπερασπιστεί ο καθένας αυτά που έχει. Ο Π.Π. είναι το αιώνιο παιδί που επιλέγει μόνος του τη θέση του, ενώ η Wendy λειτουργεί σ' ένα διαφορετικό πλαίσιο, το πλαίσιο μιας κοινωνίας που την προορίζει αποκλειστικά για μητέρα και σύζυγο και στο τέλος, παρά το ότι της προσφέρεται μια τιμητική θέση μητέρας στην Ονειροχώρα, αυτή ούσα πολύ μικρή για τέτοια ευθύνη, την αποποιείται και επιστρέφει στην Γη, για να ακολουθήσει με την σειρά της την φυσική ανάπτυξη και φθορά όλων των ομοίων της Ονητών πλασμάτων - και είναι ευτυχισμένη γι' αυτό, παρά τις όποιες αμφιβολίες της.

Το ότι όλοι αρνούνται να αλλάξουν τα δεδομένα και να παραβούν τις αρχές τους, ακούγεται ίσως συντηρητικό ή ξεπερασμένο, η στάση αυτή όμως μοιραία εμποδίζεται από ένα πνεύμα ανώτερης ηθικής των ανδρών, που ενώ έρχονται σε επαφή με το "αλλότριο" (η Wendy με την Ονειροχώρα και ο Π.Π. με την οικογενειακή ζωή) και το κατανοούν, το εκτιμούν και το συμμερίζονται, παρόλ' αυτά αντιλαμβάνονται ότι ο καθένας τους είναι φτιαγμένος για άλλα πράγματα. Κι αλήθεια, τι θα γινόταν εάν ο Π.Π. αποφάσιζε να μην επιστρέψει στην Ονειροχώρα; Λς δούμε, λοιπόν:

Σε μια από τις τακτικές, ανοιξιάτικες επισκέψεις στο σπίτι της Wendy, ο Π.Π., το αιώνιο παιδί, συναντά και ερωτεύεται (!!!!) την εγγονή της Wendy κι αποφασίζει να την πα-

ντρευτεί. Ο Π.Π. γίνεται χοντρός, οικογενειάρχης, μεγαλοδικηγόρος που δουλεύει για άπληστες πολυεθνικές, πλούσιος και νευρωτικός και φυσικά ούτε που θυμάται ποιός ήταν και τι έκανε (εδώ, όταν δουλεύει, ξεχνάει ακόμη και τα παιδιά του). Ανακαλύπτει την πραγματική του ταυτότητα όταν ο Κάπταιν Χουκ απαγάγει τα δυό του παιδιά κι αυτός αναγκάζεται, παρά τις κοιλιές, τα παχάκια, την πρεσβυπεία και την δυσκοπιά του, να ξαναγίνει ο παλιός, καλός Π.Π. για να τα σώσει, κερδίζοντας έτσι την αγάπη και τον σεβασμό τους. Στην (αμερικάνικη) Ονειροχώρα, ο (αμερικάνος) Π.Π. - Robin Williams είναι μεσήλικας, χοντρός, με λαμπερά γαλάζια μάτια και φθοριούχο χαμόγελο και πάνω απ' όλα αγαπάει τα παιδιά και την δουλειά του - η ουσία της ζωής συμπυκνώνεται αδρά στο "πώς θα γίνω από πατέρα, μπαμπάς και μάλιστα, καλός μπαμπάς" (sic). Ο (αμερικάνος) Π.Π. είναι αντιεμπορικός: Ένα σκοτεινό, άγριο και αντιδραστικό παιδί, φύσει μοναχικός και αυτοδύναμος, αυτόφωτο αστέρι που σιχαίνεται το σχολείο κι ακόμα κι όταν τα υπόλοιπα Αγόρια γυρίζουν στην Γη, αυτός φεύγει και δεν νοιάζεται. Ευαίσθητος αλλά και ανελέητος, πονηρός και ανιδιοτελής, κάνει αυτά που κάνει επειδή το θέλει κι όχι επειδή τον αναγκάζουν και τα ξεχνάει τόσο γρήγορα, που γι' αυτόν είναι σαν να μην τα έκανε ποτέ. Ο Π.Π. δεν έχει μνήμη, ούτε παρελθόν, ούτε μέλλον - μόνο παρόν... Η αμερικάνικη εκδοχή του και μέλλον έχει και παρελθόν έχει, αφού στο τέλος η ανάμνηση της ευτυχισμένης επαγγελματικής και οικογενειακής του ζωής, τον φέρνει, με δική του επιλογή, πίσω στον κόσμο των μεγάλων. Η διαφορά τους είναι ουσιαστική: Ο Π.Π. του Barric είναι παιδί, ο Π.Π. του Spielberg είναι ενήλικας (και μάλιστα, μεγαλοδικηγόρος!).

Οι θεατές της ταινίας στάθηκαν πιο αθώοι από την ταινία - παραμύθι, η οποία το μόνο που κάνει στο τέλος είναι να προπαγανδίζει το χρυσό, αμερικάνικο τρίπτυχο "Περιουσία - Εργασία - Οικογένεια", που πάνω του στηρίζεται όλο το θεωρητικό οικοδόμημα και το μοντέλο ζωής των λευκών, πουριτανών επιχειρηματιών και οικογενειάρχων στην χώρα των ηλιθίων. Ο (αμερικάνος) Π.Π. επιστρέφει σ' ένα Λονδίνο που δεν έχει τίποτε απολύτως να ζηλέψει από την Ονειροχώρα - η οικογένεια της Wendy στο βικτωριανό Λονδίνο μετράει μέχρι και το τελευταίο της σελίνι, γιατί ξέρει πολύ καλά ότι ζει σ' έναν μάλλον δύσκολο κόσμο...

Ο Spielberg, για να κρατήσει όμως και τα προσχήματα σε μια ταινία που έτσι κι αλλιώς βρίζει από "αμερικανισμούς", φρόντισε ν' αφήσει χώρο και για το "περιώριο": Τα Χαμένα

Αγόρια αποτελούν μια συμμορία (street - gang) από παιδιάκια κάθε φυλής και χρώματος, χαμίνια, rappers, punks, thrashskaters, κ.ο.κ., κακέκτυπα, εξευγενισμένα και εξωραϊσμένα, των αντίστοιχων κοινωνικών ομάδων, οι οποίες παρά το ότι αποτελούν δημόσιο κίνδυνο Α' βαθμού για τους φιλήσυχους W.A.S.P., δεν παύουν παράλληλα να είναι και το κρυφό τους απωθημένο. Για τον μέσο αμερικανό αστό, οι διάφορες συμμορίες του δρόμου αντιπροσωπεύουν πολλά από αυτά που θα ήθελε να κάνει, αλλά δεν μπορεί, επειδή φοβάται και επειδή δεν πρέπει. Φυσικά δεν το ομολογεί ποτέ ευθέως· αντίθετα, κρύβει τον φόνο του πίσω από νόμους, καταστολή, καταπίεση, ρατσισμό, νόρμες περί αντικοινωνικής συμπεριφοράς και πάσης φύσεως αφορισμούς για τους κολασμένους, έγχρωμους εγκληματίες.

Ο έμμεσος τρόπος εκτόνωσης και καταστολής είναι η πάγια πλέον τακτική του συστήματος να αφομοιώνει τις φωνές αντίδρασης, τους ανυπότακτους και όσους πράττουν "εγκτός νόμου" μέσα από τον κινηματογράφο, την μόδα, τις διαφημίσεις, την μουσική. Είναι η δική του άμυνα. Ο Π.Π. είναι ένα επικίνδυνο παιδί, ένα κακό παράδειγμα, ένας μικρός ταραξίας - σάτυρος και ως εκ τούτου πρέπει να εξοντωθεί. Και όπως πάντα στην Αμερική, το άγέραςτο Hollywood θα φροντίσει και γι' αυτό...

Το παραπάνω μικρό κείμενο, λοιπόν, είναι μια σύντομη τοποθέτηση πάνω σε ζητήματα θεμελιώδους σημασίας, όπως το ζήτημα της εξόντωσης / αφομοίωσης του "διαφορετικού" από το κοινωνικό κατεστημένο, ζητήματα όπως το κατά πόσο η γνώση προωθεί την ανθρωπίνη υπόθεση ή αντίθετα σκοτώνει τη Ζωή. Όλα τα παραπάνω απλώς αγγίζονται εδώ, δεδομένου ότι θα μπορούσαν να ειπωθούν πολλά περισσότερα, ίσως και πιο ουσιαστικά. Πάνω απ' όλα όμως το κείμενο αυτό είναι ένα "δελτίο" αντιπληροφόρησης και αντίθεσης σε όλους αυτούς, οι οποίοι σκέφτονται κι αποφασίζουν για μας χωρίς εμάς, σκοτώνοντας τα πιο όμορφα δημιουργήματα των ανθρωπίνων. Τέλος, επισημαίνω ότι δεν είναι ούτε κριτική βιβλίου ούτε κριτική κινηματογράφου. Απλώς, η συγκεκριμένη ταινία αποτελεί ένα άριστο παράδειγμα έμμεσης διαμόρφωσης συνειδήσεων και εν ψυχρώ εκτέλεσης ευγενικών ιδανικών και ελεύθερων πνευμάτων.

Μαρία Ζογλοπίτου

1. Τίτλος δανεισμένος από Βιλ. Ράϊκ.
2. Ορος δανεισμένος από Βιλ. Ράϊκ
3. ό.π.
4. Βιλ. Ράϊκ: "Η δολοφονία του Χριστού".

Ημερομηνίες...

ΜΑΡΤΗΣ

1/3/1881. Ο τσάρος Αλέξανδρος ο Β' εκτελείται από την συνομοτική επαναστατική οργάνωση "Ναρόντναγια Βόλια" (Λαϊκή Θέληση). Παρ' όλο που ο Ρώσικος λαός δέχεται με ικανοποίηση το γεγονός δεν ξεσπά η επανάσταση που οραματιζόταν μετά από ένα τέτοιο γεγονός οι οπαδοί της "νέας τακτικής" του κινήματος των "Ναρόντικων". Οι "Ναρόντικοί" (λαϊκοί) που πίστευαν στην αγροτική επανάσταση και το λαϊκό σοσιαλισμό θα χάσουν σταδιακά την επιρροή τους, τόσο οι οπαδοί της παλαιάς τακτικής που υποστήριζαν την "περιπλανώμενη προπαγάνδα" όσο και οι νεώτεροι, υποστηρικτές των πράξεων ατομικής βίας. Για τη δολοφονία του τσάρου θα απαγχονιστούν οι Α. Ι. Ζελιάμποφ, Σ. Α. Περόφσκαγια, Ν. Ι. Κιμπάλτσιτς, Τ. Μ. Μιχαΐλοφ και Ν. Ι. Ρυσακόφ. Νέες τακτικές στο προσκήνιο. Επαναστατικός συνδικαλισμός ή πολιτικά κόμματα;

2/3/1974. Εκτελείται με την "Ισπανική στραγγάλη" ο Salvador Puig Antich, που είχε συλληφθεί κατά τη διάρκεια ανταλλαγής πυροβολισμών σε απόπειρα ληστείας. Η εκτέλεση του Puig Antich, μέλους του Μ. Ι. Λ. (Ελευθεριακό Ιβηρικό Κίνημα) υπενθυμίζει το κρυμμένο πρόσωπο του καθεστώτος του Φράνκο.

3/3/1756. Γεννιέται ο W. Godwin. Το έργο του "An enquiry concerning political justice" (1793) θεωρείται η πρώτη πλήρης έκθεση των φιλοσοφικών αναρχικών πεποιθήσεων, ενώ στο στενό κύκλο των υποστηρικτών του συγκαταλέγονται οι Samuel Coleridge, Peter Shelley και ο λόρδος George Byron.

3/3/1968. Στην Ελληνική πρεσβεία της Χάγης τοποθετείται βόμβα από την αναρχική ομάδα "1η Μάη", μια πράξη αντίστασης στη Χούντα.

4/3/1948. Θάνατος του Antonin Artaud.

6/3/1910. Ξεσπά η μεγάλη αγροτική εξέγερση στο Κιλελέρ της Θεσσαλίας.

8/3/1908. Η αστυνομία της Νέας Υόρκης επιτίθεται σε εργάτριες που είχαν καταλάβει το εργοστάσιο στο οποίο δούλευαν, σκοτώνοντας και τραυματίζοντας πολλές. "Παγκόσμια ημέρα της γυναίκας".

12/3/1930. Ο Γκάντι κηρύσσει την "πολιτική ανυπακοή".

12/3/1984. Αρχίζει η μεγάλη απεργία των Βρετανών ανθρακωρύχων. Θα κρατήσει ένα χρόνο...

13/3/1978. Στη δημοκρατική πλέον Ισπανία πεθαίνει μετά από άγριο ξυλοδαρμό από δεσμοφύλακες, στις φυλακές Carabanchel, ο ελευθεριακός αγωνιστής Agustin Rueda Sierra.

17/3/1525. Στην περιοχή της Θουριγγίας Σαξονίας ξεσπά η μεγαλύτερη αγροτική εξέγερση στη μεσαιωνική Γερμανία. Θα μείνει γνωστή ως "ο πόλεμος των χωρικών".

17/3/1988. Λυτοκτονεί ο Νικόλας Ασσιμος.

18/3/1871. Ενοπλιοι εργάτες συγκρούονται και νικούν τα κυβερνητικά στρατεύματα. Αρχή της Παρισινής Κομμούνας.

18/3/1921. Ενώ οι μπολσεβίκοι αρχηγοί γιορτάζουν τα 50 χρόνια της Παρισινής Κομμούνας, μεγάλες μονάδες του "κόκκινου" στρατού εισβάλλουν στην εξεγερμένη Κρονστάνδη. Η τρομοκρατία και οι χιλιάδες νεκροί θα είναι η απάντηση των "νέων τσάρων του Κρεμλίνου" στο "ψήφισμα των 15 θέσεων" με το οποίο οι κάτοικοι της Κρονστάνδης και τα πληρώματα της 1ης και 2ης μοίρας του στόλου της Βαλτικής απαιτούσαν η εξουσία να αφαιρεθεί από το κόμμα και να δοθεί στα "σοβιέτ" (συμβούλια).

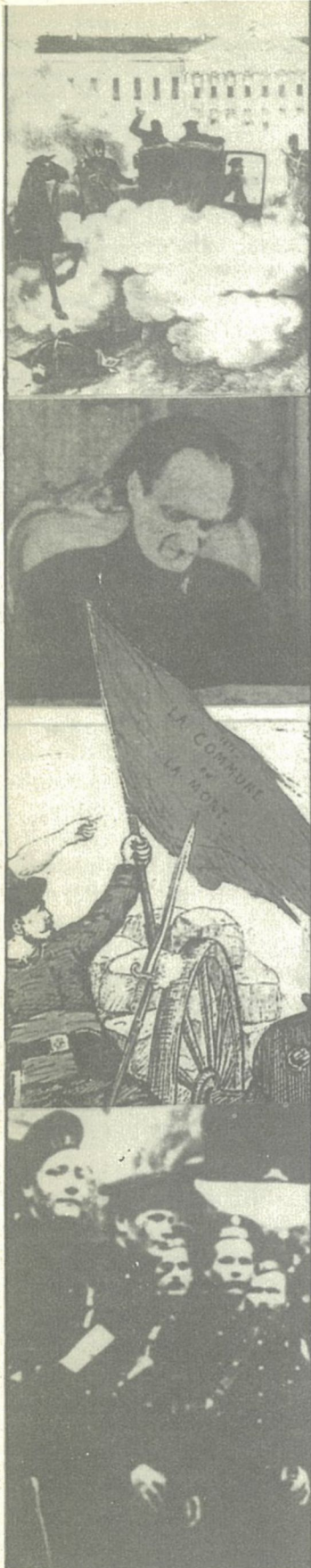
26/3/1892. Πεθαίνει ο Αμερικανός ποιητής Walt Whitman. Εκπρόσωπος του "Αμερικάνικου Ελευθεριακού Σπριτουαλισμού", θα ενταχθεί στο κίνημα των "Abolitionnists" για την κατάργηση της δουλειάς εξυμνώντας παράλληλα την Παρισινή Κομμούνα ("Ω άστρο της Γαλλίας, 1871", "Ο μυστηριώδης σαλπικτής, 1872" κ.α.).

28/3/1942. Πεθαίνει από κακουχίες σε στρατόπεδο συγκέντρωσης Φρανκιστών ο πολύ γνωστός Ισπανός Αναρχικός ποιητής Miguel Hernandez.

28/3/1979. Πρώτο γνωστό μεγάλο ατύχημα σε πυρηνικό αντιδραστήρα, στο Three Miles Island των Η.Π.Α.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

2/4/1896. Ξεκινάει απεργία στα μεταλλεία του Λανβρίου. Η τρομοκρατία που εξαπολύεται από την κυβέρνηση υπό τη διεύθυνση του Μιλτιάδη Έβερτ, "υπεύθυνου

δίωξης σοσιαλιστών" Θα απομονώσει τους απεργούς από τους εργαζόμενους των υπόλοιπων βιομηχανικών κέντρων (Θα τους υποστηρίξουν μόνο οι ολιγάριθμοι αναρχοσοσιαλιστές του αναρχικού συνδέσμου "Κόσμος") και τελικά η υπόθεση των "Λαυρεωτικών" Θα τερματιστεί με αιματηρή καταστολή.

4/4/1912. Τουφεκισμός του Λένα. 270 εργάτες πέφτουν νεκροί όταν η αστυνομία του τσάρου ανοίγει πυρ ενάντια σε μια πορεία 2.000 εργατών των χρυσωρυχείων του Λένα.

5/4/1877. Στην επαρχία Μπενεβέντο, βόρεια της Νάπολης μια μικρή ομάδα από ένοπλους επαναστάτες, ανάμεσά τους και οι Μαλατέστα, Καφιέρο, προσπαθούν να ανάψουν τη σπίθα που Θα προκαλέσει την εξέγερση στο φτωχό νότο της Ιταλίας. Θα υποστηριχθούν από τους κατοίκους των χωριών Λετίνο και Γκάλλο όμως το κίνημα Θα κατασταλεί πριν ακόμα ξεσπάσει αφού οι αρχές παρακολουθούσαν τις κινήσεις τους και 12.000 αστυνομικοί και στρατιώτες είχαν σχηματίσει κλοιό στην περιοχή. Θα συλληφθούν μετά από τριήμερη κατάδίωξη στις χιονισμένες βουνοκορφές.

7/4/1772. Γεννιέται ο μεγάλος οραματιστής και υμνητής της ελευθερίας Charles Fourier.

8/4/1919. Τρεις μήνες μετά τη σφαγή των Σπαρτακιστών στο Βερολίνο εξεγείρονται ξανά οι εργάτες της βαναρίας ανακηρύσσοντας τη "Δημοκρατία των εργατικών συμβουλίων της Βαναρίας". Σημαντική συμμετοχή της Γερμανικής Αναρχοσυνδικαλιστικής Ομοσπονδίας (F.A.U.) που τότε αριθμούσε 200.000 μέλη.

8/4/1992. Πεθαίνει από καρκίνο ο Χρήστος Κωνσταντινίδης, πρωτεργάτης των εκδόσεων "Διεθνής Βιβλιοθήκη" και του περιοδικού "Πεζοδρόμιου".

9/4/1821. Γεννιέται ο καταραμένος ποιητής Charles Baudelaire.

14/4/1930. Αυτοκτονεί ο φουτουριστής ποιητής που εξύμνησε την ποίηση των πενταετών, ο Βλ. Μαγιακόφσκι.

17/4/1854. Γεννιέται ο αμερικάνος Θεωρητικός του "αναρχοατομικισμού" Benjamin Tucker. Πολέμιος του κρατισμού και του παρεμβατισμού αλλά και του σοσιαλισμού (τόσο του κρατικού όσο και του αντιεξουσιαστικού) ήταν εκδότης της επιθεώρησης "The radical review" και της εφημερίδας "Liberty".

18/4/1919. Δολοφονείται ο μεξικανός επαναστάτης Em. Zapata. Οι μεγαλοαστοί, που δήλωναν σύμμαχοί του στον αγώνα εναντίον του δικτάτορα Porfyrío Diaz δεν μπορούσαν να ανεχθούν ένα λαϊκό ήρωα του οποίου το δράμα ήταν ένας αγροτικός φεντεραλισμός ελεύθερων παραγωγών, ινδιάνων, ισπανών και μιγάδων, οργανωμένων με ελεύθερη συμφωνία. Δολοφονήθηκε σε ενέδρα, με προδοσία ενός "συμμάχου" αστού στρατιωτικού. Το "επαναστατικό" κόμμα των μεγαλοαστών κυβερνά από τότε μέχρι σήμερα το Μεξικό...

18/4/1986. Αρχίζει στην Πάτρα η πρώτη πανελλήνια συνάντηση αναρχικών - αντιεξουσιαστών. Διήρκεσε 3 μέρες, συμμετείχαν εκατοντάδες άτομα απ' όλη την Ελλάδα και αντιπροσωπείες από Κύπρο, Ιταλία και Γερμανία. Καλή διάθεση από τους περισσότερους, αρκετή αερολογία, συζητήσεις επί παντός του επιστητού...

22/4/1915. Πρώτη χρήση χημικών όπλων στη μάχη του Υπρ.

24/4/1920. Ενοπλη καταστολή του κινήματος των εργατικών συμβουλίων στην Ιταλία.

26/4/1915. Αρχίζει η γενοκτονία των Αρμενίων.

26/4/1937. Γερμανικά βομβαρδιστικά πραγματοποιούν τον πρώτο μαζικό βομβαρδισμό άμαχου πληθυσμού στη Guernica.

26/4/1986. Πυρηνικό ατύχημα στο Chernobyl της, τότε, "ΕΣΣΔ".

28/4/1903. Νύχτα εκρήξεων στην υπό Οθωμανική κατοχή Θεσσαλονίκη από βόμβες που τοποθέτησε η συνομοσπαστική επαναστατική ομάδα "Πλήρωμα". Τα μέλη της ήταν διαφόρων εθνικοτήτων και τους χαρακτηρίζαν απόψεις που περιελάμβαναν το φεντεραλισμό του Ρήγα Φεραίου, την τακτική των Ναρόντικων και την πρώιμη κοσμοθεωρία του Μπακούιν. Μέσα στην ίδια νύχτα ανατινάχτηκαν το κτίριο της Οθωμανικής τράπεζας, η Γερμανική λέσχη, το εργοστάσιο αεριοφωτός, τρία αριστοκρατικά καφενεία και το Γαλλικό ατμόπλοιο Γκουανταλκιβίρ. Μέσα στο συγκεχυμένο πολιτικό κλίμα των Βαλκανίων, τα αποτελέσματα της πράξης τους ήταν ακόμα πιο συγκεχυμένα, τόσο ώστε να οδηγήσουν μάλλον στη διάλυση της ομάδας η οποία δεν ξαναεμφάνιστηκε.

ΜΑΗΣ

1η Μάη. Εργατική πρωτομαγιά. Αργία. Τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του '70 και τα πρώτα του '80, παραδοσιακή ημέρα κνηγητού των "αναρχοαυτόνομων" από τις δυνάμεις των ΚΝΑΤ, καθοδηγούμενων από τους Μαλάμη, Μαρούκη, Παπα-

δήμα τον περίφημο Δ. Καραγκουλέ, υπό τη γενική διεύθυνση του πιστού τότε κομματόσκυλου Φαράκου.

2/5/1919. Μόναχο. Σε επίθεση των κυβερνητικών "ταγμάτων Θανάτων", προδρόμων των SS, σκοτώνεται ο πολύ γνωστός Γερμανός Θεωρητικός του αναρχισμού και υποστηρικτής του επαναστατικού συνδικαλισμού G. Landauer. Πέφτει στα οδοφράγματα, υπερασπίζοντας τη δημοκρατία των συμβουλίων της Βαυαρίας.

3/5/1937. Βαρκελώνη. Μονάδες της αστυνομίας που ελεγχόταν από κομμουνιστή διοικητή επιτίθενται στο κτίριο της Τηλεφωνικής εταιρίας που είχε κολλεκτιβοποιηθεί σύμφωνα με την τακτική της CNT για να την επανεντάξει στον κρατικό μηχανισμό. Ξεσπά η από καιρό αναμενόμενη σύγκρουση μεταξύ κομμουνιστών και αναρχικών.

3/5/1968. Σορβόννη. Επίθεση της χωροφυλακής, σπάσιμο του άσφου και σύλληψη 596 ατόμων από τους συγκεντρωμένους που διαμαρτυρόταν για τον αποκλεισμό του πανεπιστημίου της Ναντέρ από 500 CRS (Γαλλικά ΜΑΤ). Αρχή του Παρισινού Μάη του '68.

4/5/1886. Σικάγο. Η επιτροπή αγώνα για το δωρο καλεί σε νέα (μετά από εκείνη της 1ης Μάη) συγκέντρωση σαν απάντηση στη δολοφονική επίθεση της αστυνομίας, την προηγούμενη μέρα, ενάντια στους απεργούς των εργοστασίων Μακ Κόρμικ. Κατά τη διάρκεια της συγκέντρωσης στην πλατεία Highmarket θα πεταχθεί μια βόμβα, ενέργεια που καταγγέλθηκε σαν προβοκάτσια. Θα επακολουθήσουν ταραχές στις οποίες θα σκοτωθούν πολλοί εργάτες και αστυνομικοί. Για τα γεγονότα συλλαμβάνονται 8 αναρχικοί, μέλη της επιτροπής αγώνα, τέσσερεις από τους οποίους θα απαγχονιστούν.

5/5/1937. Βαρκελώνη. Οι συμπλοκές κομμουνιστών και αναρχικών σταματούν στο όνομα της λαϊκής ενότητας. Υπάρχουν 400 νεκροί και από τις δύο πλευρές ενώ κατά τη διάρκεια των συμπλοκών μέλη της μυστικής αστυνομίας του κομμουνιστικού κόμματος απαγάγουν και δολοφονούν τον Andres Nin, γ. γραμματέα του "τροτσκιστικού" κόμματος POUM και τους Ιταλούς αναρχικούς διανοούμενους C. Berneri και Fr. Barbieri που υποστήριζαν μια πιο σκληρή στάση της CNT.

5/5/1979. Ο μαθητής Νίκος Μπουντούκης πραγματοποιεί απεργία πείνας στο λύκειο της Αγ. Βαρβάρας διαμαρτυρόμενος για την δια παντός αποβολή του από το Λύκειο με την κατηγορία ότι χαστούκισε έναν καθηγητή που αποκάλυψε τους μαθητές "... τάληρα του μισού του". 150 κρανοφόροι σκίζουν με μαχαίρια τη σκηνή και απαγάγουν το μαθητή ξυλοκοπώντας πολίτες που προσπάθησαν να τους εμποδίσουν. Οδοφράγματα, δακρυγόνα, αύρες και διήμερες συμπλοκές με 21 συλληφθέντες κατόικους.

9/5/1936. Θεσσαλονίκη. Δώδεκα νεκροί εργάτες σε συμπλοκές αστυνομικών με απεργούς. Πυροβόλα σε κεντρικούς δρόμους, τμήματα πεζικού, πολεμικά πλοία στο λιμάνι. Το ΚΚΕ καλεί σε εκτόνωση της κρίσης...

9/5/1976. Η Ulrike Meinhoff, ιδρυτικό μέλος της RAF, δολοφονείται στα λευκά κελιά του Stammheim.

9/5/1985. Συγκέντρωση που είχε καλεστεί ενάντια στην αστυνομοκρατία και τους ξυλοδαρμούς των προηγούμενων ημερών καταλήγει μετά από την απαγόρευση της σε άγριες συμπλοκές. Κατάληψη του Χιμείου.

9/5/1986. Αθήνα. Η αστυνομία απαγορεύει συγκέντρωση και πορεία αναρχικών και εξωκοινοβουλευτικών για το Τσέρνομπιλ. Αγριο ξύλο και 45 προσαγωγές.

10/5/1968. "Κομμούνια της 10ης Μάη". Οι μεγαλύτερες συμπλοκές του Παρισινού Μάη. Χιλιάδες νεολαίοι υπερασπίζονται 60 οδοφράγματα. Οι αγριότερες μάχες στην οδό Γκυ Λυσσάκ.

12/5/1986. Αθήνα. Νέα απαγόρευση πορείας για το Τσέρνομπιλ. Νέες συμπλοκές και 100 συλλήψεις.

13/5/1985. Γερματίζεται η κατάληψη του Χιμείου, μετά την απελευθέρωση των 14 συλληφθέντων της 9/5/85. Τις προηγούμενες μέρες αναρχικοί είχαν πραγματοποιήσει κατάληψεις και στα πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης, Πατρών και Ιωαννίνων. Παρά τις έντονες φήμες για ένα ή περισσότερους νεκρούς (που δεν διευκρινίστηκαν τελικά) επικρατεί ενθουσιασμός. "Αυτή η νίκη είναι του Χιμείου".

13/5/1986. Αθήνα. Νέες συμπλοκές σε πορεία για το Τσέρνομπιλ. Συλλαμβάνονται 39 άτομα.

14/5/1877. Κυκλοφορεί το πρώτο φύλλο της εφημερίδας των αναρχικών της Πάτρας με το τίτλο "Ελληνική Δημοκρατία".

14/5/1940. Κατά τη διάρκεια μιας ομιλίας καταρρέει και αργότερα πεθαίνει η

Φασιστικά και προβοκατόρικα στοιχεία θρῆκαν τὴν εὐκαιρία μὲ τὴν κινητοποίηση ἐναντία στὸ γνωστὸ ἀντεργατικὸ νομοσχέδιο καὶ μπροστὰ στὰ μάτια τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων νὰ δράσουν ἀνεόχλητα, ἐμφανίζοντας τὸν ἑαυτὸ τοῖς ὡς ἀπεργοὺς οἰκοδόμους.

Τὸ ΚΚΕ καταδικάζει κατηγορηματικὰ ὅλες τὶς προβοκατόρικες αὐτὲς ἐνέργειες ποὺ ἀποσκοποῦν στὴν ἀνωμαλία. Καὶ καλεῖ τὸ λαὸ σὲ ἐπαγρύπνηση καὶ τὴν κυβέρνηση νὰ συναισθανθεῖ τὶς εὐθύνες τῆς καὶ νὰ λάβει μέτρα ἐναντία στὰ χουντοφασιστικὰ καὶ προβοκατόρικα στοιχεία καὶ ὅσους τὰ ὑποκινοῦν καὶ τὰ ὑποβάλλουν.

Τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ
25)5)1976

ηλικιωμένη πια Emma Goldman, αναρχική ακτιβίστρια και αγωνίστρια για το γυναικείο ζήτημα.

14/5/1985. Σε ένοπλη σύγκρουση στον Γκύξη σκοτώνονται 3 αστυνομικοί και ο Χρήστος Τσουτσουβής, ενώ διαφεύγει άτομο που ήταν μαζί του. Σύμφωνα με την ασφάλεια ανήκαν στην "Αντικρατική πάλη" και η συμπλοκή συνέβη μετά από ενέδρα της αστυνομίας που είχε πληροφορίες για απόπειρα κλοπής μοτοσυκλέτας. Ο Τσουτσουβής υιοθετείται από μερίδα αναρχικών, ορισμένοι φτάνουν μέχρι την ηρωοποίηση, (δόξα και τιμή στο Χρήστο Τσουτσουβή) ενώ επανεμφανίζονται οι γνωστές διαφωνίες για το ένοπλο, την "τρομοκρατία" και τη δράση των μυστικών υπηρεσιών. Ο νεκρός παρομοιάζεται σε προκηρύξεις με το Durguti, ενώ άλλοι εκφράζουν σκεπτικισμό και για τις ίδιες τις συνθήκες του περιστατικού.

14/5/1986. Συλλαμβάνονται για "προληπτικούς λόγους" δώδεκα άτομα που βρίσκονταν στα δικαστήρια κατά την προσαγωγή με κατηγορίες σε βαθμό κακουργήματος των 39 συλληφθέντων της 13/5/86.

16/5/1525. Στο Φρανκεχάουζεν ο στρατός των εξεγερμένων χωρικών, με επικεφαλής τον Tomas Muntzer υφίσταται συντριπτική ήττα. Η τρομοκρατία που επακολούθησε στοίχισε τη ζωή 100.000 αγροτών.

21/5/1639. Πεθαίνει εξόριστος ο Ιταλός φιλόσοφος Tommaso Campanella, κήρυκας του πανθεϊσμού, ευαγγελιστής της ολοκληρωτικής πνευματικής και ηθικής χειραφέτησης του ανθρώπου και οραματιστής της Πολιτείας του Ηλίου (Citta del Sole, 1602) μιας κοινωνίας κοινοκτημοσύνης.

21/5/1894. Εκτελείται ο Emil Henry. Γνωστός μεταξύ άλλων και για τη φράση "δεν υπάρχουν αλώοι" ήταν χαρακτηριστικό παράδειγμα ενός τμήματος αναρχικών στη Γαλλία της δεκαετίας του 1890 που κατέληγαν σε ένα ολοκληρωτικό μηδενισμό και ένα φανατικό μίσος για την κατεστημένη κοινωνία, στηριγμένο σε μια ψυχρή, απάνθρωπη λογική.

21/5/1968. Ο αριθμός των απεργών στη Γαλλία πλησιάζει τα 10 εκατομμύρια. Υπεραισιόδοξοι μιλάνε για "κοινωνική επανάσταση".

22/5/1986. Θεσσαλονίκη. Αναρχικοί πραγματοποιούν πορεία ενάντια στην καταστολή των τελευταίων ημερών. Τα ΜΑΤ σχηματίζουν σφιχτό κλοιό γύρω από τους διαδηλωτές και επιτίθενται βίαια όταν πλησιάζουν στην πλατεία Αριστοτέλους όπου πραγματοποιείται συναυλία heavy metal που διοργανώνει ο Δήμος. Συλλαμβάνονται 16 άτομα, ξυλοκοπούνται πολλαπλάσιοι και αποδεικνύεται ότι η διάθεση της εξουσίας για την καταστολή των αναρχικών δεν υπολογίζει το κόστος της κακοποίησης ευρύτερων νεολαιίστικων ομάδων.

25/5/1901. Ιδρύεται η μεγάλη αναρχοσυνδικαλιστική οργάνωση FORA. Στις τρεις επόμενες δεκαετίες υποστηρίχθηκε από εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες της Αργεντινής.

25/5/1976. Αθήνα. Εκτεταμένες συμπλοκές ανάμεσα σε αστυνομικούς και οικοδόμους που διαδηλώνουν ενάντια στο ν. 330. Δεκάδες οδοφράγματα, δακρυγόνα και αύρες. Στην Λιόλου αύρα σκοτώνει τη μικροπωλήτρια Αναστασία Τσιβίκα. Υπάρχουν 3 τραυματίες από σφαίρες. Συλλαμβάνονται 189 άτομα, δικάζονται 37 και 30 καταδικάζονται σε ποινές από 2 χρόνια μέχρι 5 μήνες. Οι εφημερίδες υιοθετούν την άποψη του ΚΚΕ που κάνει λόγο για "δράση προβοκατόρων"!

27/5/1871. Στο νεκροταφείο Pere Lachaise του Παρισιού σκοτώνονται από βολές πυροβολικού των κυβερνητικών γύρω στις 4.000 υπερασπιστές της Κομμούνας.

28/5/1871. Πτώση της Παρισινής Κομμούνας.

30/5/1434. Στη μάχη του Λιπάνου ο στρατός του Σιγισμούνδου της Τσεχίας νικά τους Ταμπορίτες. Οι Ταμπορίτες είχαν πάρει το όνομά τους από τα βουνά Τάμπορ της νότιας Τσεχίας όπου από το 1420 είχαν εφευρέσει το επαναστατικό τους πρόγραμμα, εξαλείφοντας τη φεουδαρχία και ιδρύοντας κοινοτικούς οικισμούς από τους οποίους προήλθε ο περίφημος Ταμποριτικός στρατός που σκοπό είχε "να εξαφανιστούν όλες οι εκτελεστικές εξουσίες, να καταργηθούν οι φόροι, να πάρει κάθε κυριαρχία των πριγκίπων και να καταργηθεί η ατομική ιδιοκτησία" (χρονικό του Λαυρεντίου του Μπρζέζοφ). Τα τελευταία τμήματα του Ταμποριτικού στρατού διαλύθηκαν το 1452.

31/5/1968. Η αποκατάσταση της "ομαλότητας" στη Γαλλία είναι γεγονός. Μετά την παραίτηση της κυβέρνησης Ντε Γκωλ το συλλογικό θέαμα των εκλογών απορροφά το ενδιαφέρον του πληθους ενώ η CGT αρχίζει παντού διαπραγματεύσεις, καταστέλλοντας το αυθόρμητο απεργιακό κύμα.

"Η προωθημένη έμπνευση και αντίληψη της ομαδικής παραγωγής είναι ουσιαστικά απλή. Βασικό κίνητρό της είναι η εγκαθίδρυση κάποιου δια-λόγου ανεξάρτητου από τους καλλιτεχνικούς θεσμούς που ζητά να επεξεργαστεί κάποιες παρωχημένες κατηγορίες: την αυτονομία, τον καλλιτέχνη, το έργο. Μέσ' από την ανόρθωση και ενίσχυση του συλλογισμού πάνω στους παραδοσιακούς ορισμούς της τέχνης ξεπηδούν θετικές προτάσεις. Η συλλογική σκέψη μας παρέχει ιστορικά παραδείγματα έκρηξης του πνεύματος, επίκαιρο, ωστόσο, είναι αυτό που δεν χάθηκε καθοδόν: ένα κίνητρο μνήμης που παραπέμπει σε όνειρα μιας απελευθερωμένης προϊστορίας του Τώρα".

King Kong Kunstkabinett

"Der Einzelne

und sein Zusammenhang"

(Ο μοναδικός και το κοινωνικό του πλαίσιο).

Raben Verlag, München 1987.

Οι συνηθισμένες φάρσες γίνονται συχνά από τους πονηρούς προς τους αδύναμους και μεταφέρουν το μήνυμα ότι δεν πρέπει να εμπιστευόμαστε και πολύ τους άλλους, ούτε να είμαστε και πολύ πρόθυμοι να τους βοηθήσουμε - ένα μήνυμα βαθιά αντιδραστικό.

Οι απελευθερωτικές φάρσες πρέπει να γεννούν την αυτοπεποίθηση, όχι τον κυνισμό, να απομυθοποιούν, όχι να αποξενώνουν. Κυρίως όμως να επαναφέρουν το παιχνίδι στην καθημερινή ζωή, την τέχνη της συλλογικής ικανότητας.

Διάσημες πλάκες (κ.ά.)

(μικρή ανθολόγηση - μέρος Α)

κυρίως από το Buffo, Spectacular Times, 1985, 1988.

Notre Dame, 1950.

Μόλις πριν τη Θεία Λειτουργία του Πάσχα, μια μικρή ομάδα λεττρισιτών, συμπεριλαμβανομένου και ενός που είχε πρόσφατα προσπαθήσει να αφοριστεί, γλίστρησε αθέατη στο πίσω μέρος του καθεδρικού ναού. Σ' ένα από τα πίσω δωμάτια οι εν λόγω λεττρισιτές απήγαγαν, έγδυσαν και έδεσαν έναν από τους παπάδες. Ο πρώην καθολικός λεττριστής φόρεσε τα άμφια του παπά και όταν ήταν ν' αρχίσει η λειτουργία ανέβηκε τα σκαλιά του ιερού. "Αδελφοί, ο Θεός πέθανε", αναφώνησε και άρχισε να επιχειρηματολογεί έντονα πάνω στο συμπέρασμά του. Πέρασε κάμποση ώρα μέχρι να συνειδητοποιήσει το εκκλησίασμα τί ακριβώς συνέβαινε. Ο πρωταγωνιστής μας επιχειρήσε να διαφύγει προς τα πίσω δωμάτια του ναού, το εξοργισμένο πλήθος, όμως, όρμηξε να τον λυντσάρει αναγκάζοντάς τον να παραδοθεί στην αστυνομία για να σώσει το κεφάλι του.

Christopher Gray, Αφήνοντας τον 20ο Λιώνα

Λονδίνο: Η ομάδα King Mob (βασιλιάς όχλος) μπήκε σ' ένα πολυκατάστημα της αλυσίδας των Selfridges στην Oxford street έχοντας μαζί της κι ένα μέλος με την παραδοσιακή φορεσιά του Αγίου Βασιλή. Ο καλός μας άγιος Βασίλης άρχισε να μοιράζει δωρεάν διάφορα προϊόντα και ευχές για Καλά Χριστούγεννα. Λίγο αργότερα, οι καταναλωτές αντιμετώπισαν το αποτρόπαιο θέαμα αστυνομικών να συλλαμβάνουν το γερο - Λη Βασίλη και να αρπάζουν παιχνίδια από μικρά παιδιά .

King Mob Echo

Μια νύχτα του 1983 στο νότιο Λονδίνο εμφανίστηκαν αφίσσες που έλεγαν: "SAINSBURY'S (παζάρτημα Peckham). ΔΩΡΕΑΝ ΨΩΝΙΑ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΜΑΣ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ, ΑΠΟΦΑΣΙΣΑΜΕ ΝΑ ΘΕΣΠΙΣΟΥΜΕ ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΔΩΡΕΑΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ. ΛΥΤΙΝ ΤΙΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΦΕΡΤΕ ΤΙΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΑΣ. ΔΕΝ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΛΕΦΤΑ. Η προσφορά περιορίζεται σε ένα καροτσάκι κατ' άτομο". Την επόμενη μέρα τα καταστήματα Sainsbury's αναγκάστηκαν να εξηγήσουν στους πελάτες ότι ήθελαν παρ' όλα αυτά χρήματα για τα προϊόντα τους.

Ιανουάριος 1982: Για να απαντήσουν στη σταλινική γραμμή του Γαλλικού Κ. Κ. πάνω στο θέμα της Πολωνίας, μια ομάδα στο Παρίσι εξέδωσε ένα πλαστό τεύχος της Humanite, του κεντρικού οργάνου του Γ.Κ.Κ., πανομοιότυπο σε όλα με την πραγματική Humanite. Κάτω από τον πρωτοσέλιδο υπέρτιτλο: ΤΣΑΚΙΣΤΕ ΤΙΝ ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΝ ΠΟΛΩΝΙΑ, το τεύχος αυτό εξηγούσε περίπλοκες έννοιες όπως "ο πόλεμος είναι ειρήνη", "η δουλεία είναι ελευθερία". Η βινιέτα μιας φωτογραφίας χαμογελαστών ναυτεργατών στο Γκντανσκ έλεγε: "Πράκτορες του ιμπεριαλισμού μεταμφιεσμένοι σε εργάτες".

Ουγγαρία, 1956: Παρ' όλο που πολλές στρατιωτικές μονάδες είχαν προσχωρήσει στο στρατόπεδο των εξεγερμένων, η σοβιετική υπεροπλία ήταν αναμφισβήτητη. Οι Ούγγροι όμως βρήκαν τρόπους να την αντιμετωπίσουν: Φυτεύοντας ουγγρικές σημαίες σε σοβιετικά τανκς προκαλούσαν τους σοβιετικούς να αλληλοπυροβολούνται, έφτιαχναν νάρκες από πλαστικά πιάτα, έριχναν βόμβες πετρελαίου, ακινητοποιούσαν

τα τανκς χύνοντας λίπος στο δρόμο. Η ειρωνεία είναι ότι τα περισσότερα κόλπα οι εξεγερμένοι τα είχαν υπόψη τους από την ηρωϊκή κομμουνιστική λογοτεχνία.
George Firsoff, "Η άνοιξη της νεότητας"

Στις αρχές του 1980 ο Πρίγκιψ Κάρολος εισέπραξε την αφρώδη τούρτα του στο Manchester από αναρχική ακτιβίστρια.

Freedom Οκτ. 92

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70 η συνήθεια του γιαουρτώματος, τουρτώματος κ.λπ. (σλάπστικ), σε τακτική και οργανωμένη βάση, ήταν δραστηριότητα κυρίως βορειοαμερικανική. Παρ' όλο που η οργάνωση ΡΙΕ (Ζαχαροπλαστική Ενημέρωση και Ψυχαγωγία) με έδρα το Vancouver είχε ανακηρύξει τη βδομάδα από τις 4 μέχρι τις 11 Νοέμβρη Εβδομάδα Γιαουρτώματος, η Ευρώπη δεν είχε να επιδείξει αξιόλογες επιδόσεις. Η παράδοση μεταφέρει, όμως, ότι το 1977 ένας αναρχικός φοιτητής έτριψε μια μηλόπιττα με σαντιγύ στα μούτρα του δεξιού πολιτικού Μ. Poeseltine μετά από διάλεξή του στο πανεπιστήμιο του Leeds. Κυνηγήθηκε ανεπιτυχώς από μέλη της Συντηρητικής Φοιτητικής Ένωσης του Πανεπιστημίου.

Λίγο πριν την επίσημη ίδρυση του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος, διοργανώθηκε μια συγκέντρωση για τη δημιουργία κλαδικής του Σ-Δ Κόμματος στο Kent. Η πρωτοβουλία αποτέλεσε πόλο έλξης πολλών οργανώσεων, ακόμη και της ακροδεξιάς Ένωσης για την Ελευθερία (Freedom Association). Αλίμονο, όταν οι καλοί πολίτες του Kent έφτασαν στο χώρο της συγκέντρωσης ανακάλυψαν πως οι διοργανωτές είχαν φρόνημα μάλλον αναρχικό!

Time - Out, 27.2.81

1970: "Φανταστείτε μια μέρα τα φορητά να διέσχιζαν την πόλη με megάφωνα που θα ανακοίνωναν "Ο πόλεμος του Βιετνάμ τελείωσε". Μέσα σε δύο λεπτά, όλοι θα το συζητού-

σαν μεταξύ τους και ο Νίξον θ' αναγκαζόταν να βγει στην τηλεόραση να διαψεύσει την είδηση".
Jerry Rubin, 1970.

Στα μέσα της δεκαετίας του '70, μια οργάνωση που ονομαζόταν BESA (Η Εξαιρετικά Πιλότια Ένωση του Berkshire) διαφήμιζε μια σειρά από "Πιλότια Συμβάντα" στα οποία το κοινό προκαλούνταν να παραβρεθεί εντελώς δωρεάν. Αυτοί που ανταποκρίθηκαν στα καλέσματα βρέθηκαν να συμμετέχουν σε δεντροφυτεύσεις και άλλες δημοτικές τελετουργίες.
I.T.

Στο Merseyside, μια ανοιξιάτικη νύχτα του 1976, μια ομάδα ανθρώπων διείσδυσε σε σταθμευμένα λεωφορεία και κόλλησε στα πίσω τζάμια τους επισημοφανή σημειώματα που έλεγαν: ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΔΩΡΕΑΝ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ: Εξαιτίας της αύξησης των διοικητικών και συλλεκτικών τελών, η Εκτε-

καν να εκκενώσουν το κτίριο του Διεθνούς Αεροδρομίου Kennedy καθώς η αστυνομία έψαχνε για εκρηκτικό μηχανισμό προειδοποιημένη από περισσότερες από 200 απειλητικές φάρσες.

Detroit 1968: Επιθεωρητές σε εργοστάσιο αυτοκινήτων σκέφτηκαν να διασκεδάσουν την ανία τους με το να πάρουν τη δουλειά τους πολύ στα σοβαρά! Άρχισαν να απορρίπτουν περίπου 3 στα 4 αυτοκίνητα που εξέταζαν, μερικά επειδή δεν έστριβαν αρκετά αθόρυβα. Όταν η διοίκηση του εργοστασίου άρχισε να κάνει κάποιες δειλές παρατηρήσεις πάνω στον υπερβολικό τους σχολαστικισμό, οι επιθεωρητές τις αγνόησαν ανταπαντώντας πως τα συμφέροντά τους ταυτίζονται με αυτά της εταιρίας και πως είναι καθήκον τους τα προϊόντα να αφήνουν το εργοστάσιο σε άριστη - και μόνο - κατάσταση.
Ratgeb (Vancigem)

λεστική Επιτροπή αποφάσισε να εισάγει τη δωρεάν μεταφορά σας για την πειραματική περίοδο των 14 ημερών. Δεν θα εισπραχθούν αντίτιμα από τον Οργανισμό Συγκοινωνιών από τη Δευτέρα 3 Μάη ως την Κυριακή 16 Μάη 1976.
News Ltd

Την Τετάρτη, 20 Μάη 1981, χιλιάδες υπάλληλοι αναγκάστη-

Το 1983 μαθητές σ' ένα γυμνάσιο του Århus (Δανία) επινόησαν μια νέα Ορησκεία. Οι μαθητές αυτοί, που υποτίθεται πως έγραφαν μια εργασία για την κουλτούρα της νεολαίας, αποκάλεσαν τη νέα τους Ορησκεία Απιαλκετισμό και άρχισαν να διαδίδουν συνθήματα όπως "Απιαλκετισμός ενάντια στον Εγωϊσμό" ή "Χρησιμοποιήστε το τάουφι (ένα φανταστικό μέλος του εγκεφάλου) σας για να γίνετε ευτυχισμένοι". Επινόη-

σαν ιδρυτή, τελετουργίες κι ένα τέστ υπολογιστή (που αντέγραφαν από το πρόγραμμα μιας παραορθησκευτικής επιχείρησης, της Scientology) και μοίραζαν φυλλάδια στο δρόμο. Προς μεγάλη τους έκπληξη, ο κόσμος δεν κατάλαβε τη φάρσα και αισθάνθηκε μάλιστα προσβεβλημένος στο σύνολό του, όταν οι μαθητές την αποκάλυψαν.

Ιούνης 1973: Ως ένδειξη καλής διάθεσης για "ανακωχή", καταληψίες και αστυνομικοί διοργάνωσαν διεκλυστίνδα στο Camden Neighbourhood Festival. Τελικά, οι καταληψίες αποκλείστηκαν με τεχνική ποιή και το βραβείο δόθηκε στους αστυνομικούς γιατί, όταν προς στιγμήν φαινόταν να χάνουν έδαφος οι καταληψίες, οι θεατές όρμησαν αγανακτισμένοι στις ανθρώπινες αλυσίδες κι άρχισαν να τραβούν μαζί τους.

Συχνά, το προσωπικό των τραπεζών αποσύρει τα πολύ φθαρμένα και αλλοιωμένα χαρτονομίσματα. Στη Χιλή αυτό πήρε διαστάσεις πολιτικού καθήκοντος καθώς οι Χιλιανοί εργάτες είχαν τη συνήθεια να γράφουν αντικαθεστωτικά συνθήματα πάνω στα χαρτονομίσματα. Το 1973 έφτασαν να αποσύρονται χαρτονομίσματα γι' αυτόν το λόγο με την ίδια ταχύτητα με την οποία μπόρούσαν να επανατυπωθούν.

I.W.W. Λίγο μετά τον Α' Π.Π. οι Wobblies (μέλη της Οργάνωσης Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου) πρότειναν ένα σχέδιο πλαστογράφησης χαρτονομισμάτων των \$5 με σκοπό να ανατρέψουν τον καπιταλισμό μέσω πληθωρισμού.

Στις 24 Αυγούστου 1968, ο Jerry Rubin, ο Abbie Hoffman και άλλοι δέκα Yippies μπήκαν στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης και σκαρφάλωσαν στο θεωρείο των επισκεπτών που βλέπει προς την κεντρική αίθουσα. Οι Yippies απηύθυναν στους παρευρισκόμενους χρηματιστές και εμπόρους ομιλίες πάνω στις συμφορές που περικλείει το χρήμα και η απληστία. Οι περισσότεροι ακροατές διασκέδασαν με το περιστατικό και ξέσπασαν σε καλοπροαίρετα χειροκροτήματα. Τότε οι Yippies άρχισαν να πετούν στον αέρα χούφτες χαρτονομίσματα. Καθώς τα χρήματα έπεφταν σαν φθινοπωριάτικα φύλλα, οι χρηματιστές άρχισαν να σπρώχνονται και να σέρνονται στο πάτωμα για να πιάσουν κανένα χαρτονομίσμα. Οι φρουροί κατέφθασαν σύντομα κι έδιωξαν τους Yippies από το κτίριο.

Jerry Rubin, Do It

1968: Την επέτειο του Halloween, μέλη της WITCH (Διεθνής Τρομοκρατική Συνωμοσία Γυναικών από την Κόλαση) στοίχειωσαν το χρηματιστήριο της Ν.Υ. Οι μάγισσες, ντυμένες με μαύρους μανδύες ισχυρίστηκαν ότι είχαν ραντεβού με το Διευθύνον Στέλεχος της Wall Street - τον ίδιο το Σατανά. Το προσωπικό ασφαλείας τους έφραξε την είσοδο, οι μάγισσες, όμως παρέμειναν έξω από το κτίριο και "με κλειστά μάτια και κατεβασμένα τα πρόσωπα" άρχισαν να ψάλλουν το Berber Yeall - τον ιερό ύμνο των Αλγερινών μαγισσών - και καταράστηκαν τις μετοχές. Λίγες ώρες μετά, το χρηματιστήριο έκλεισε με -1.5 μονάδες και την επόμενη έπεσε κατά 5 μονάδες.

Ένα αγόρι με μωβ μαλλιά πλησίασε το ημιφορητό της αστυνομίας και ζήτησε δύο παγωτά σοκολάτα.

Το Φθινόπωρο του 1982 η περιοχή δίπλα στο σιδηροδρομικό σταθμό του Reading γνώρισε κάποια παράξενη νυχτερινή

κιητευτική δραστηριότητα. Τα αποτελέσματα δεν φάνηκαν παρά την επόμενη άνοιξη: Πρώτα εμφανίστηκαν κίτρινα ασφοδία στο σχήμα του σήματος της ειρήνης. Σε λίγες εβδομάδες τα ασφοδία μαράθηκαν και στη θέση τους εμφανίστηκαν Α σε κύκλο από κόκκινες τουλίπες. Άλλες παρόμοιες προσπάθειες κατέληξαν στην τιμωρία των συλληφθέντων.

Το Loving, ένα περιοδικό για τηνέιτζερς αφιέρωσε ένα τεύχος του στις νύφες που περιλάμβανε σε ειδική προσφορά ένα σινγκλ ενός τραγουδιού με τον τίτλο "Ο γάμος μας" από το συγκρότημα κάποιων "Joy de Vivre". Ωστόσο, όταν οι αναγνώστες έπαιξαν το δίσκο, διαπίστωσαν πως περιείχε ένα κομμάτι του αναρχικού πανκ ροκ συγκροτήματος Crass. Το "Loving" περιέγραψε την πράξη των Crass ως μια "βρωμερή επίθεση στον έρωτα και το γάμο".

Women's Voice Jul/Aug 1981

Νέα Υόρκη: Συχνά, υπάλληλοι εστιατορίων, μέλη της IWW (Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου), κέρδιζαν κάποια αιτήματά τους όταν - ύστερα από μια αποτυχημένη απεργία - πρόσφεραν διπλές ποσότητες φαγητού στους πελάτες και έκαναν συνεχώς λάθη εις βάρος του καταστήματος όταν συνέτασσαν το λογαριασμό.

Ιούλιος 1968: Οι εργαζόμενοι σε τραίνα και λεωφορεία της Λισαβώνας διαμαρτυρήθηκαν γιατί η αγγλική εταιρία Lisbon Tramways δεν τους έδινε αύξηση με το να κάνουν τη δουλειά τους μεν κανονικά, χωρίς όμως να δέχονται το αντίτιμο των εισιτηρίων από τους επιβάτες. Ο νέος αυτός τρόπος διαμαρτυρίας αποδείχθηκε ιδιαίτερα δημοφιλής στο επιβατικό κοινό.

1948, Νέα Υόρκη: Ως μέρος των κινητοποιήσεών τους για να πάρουν αύξηση, κάποιοι τεχνικοί του σινεμά εξέπληξαν το κινηματογράφοφιλο κοινό προβάλλοντας τις ταινίες ανάποδα ή στο ταβάνι, με νέους θεατές ή ήχους από άλλες ταινίες και συχνά με αποσπάσματα άλλων ταινιών.

IWW

Ταϊτή 1983: Σ' έναν από τους αγώνες τους ενάντια στην εργοδοσία, το προσωπικό των ξενοδοχείων Beachcomber & Taharaa στην Ταϊτή, φορώντας ακόμα τα χαμόγελα και τις λουλουδένιες γιρλάντες του, καθώς και τα λουλούδια στ' αυτιά, έρριξε στις πισίνες γύρω στους 50 πελάτες των 200 λιρών τη μέρα και τους περιέλουσε με τραπεζάκια και σαϊζ-λονγκ.

ΨΙΠΙΖΙΖΕΤΕ ΝΩΡΙΣ - ΨΙΠΙΖΙΖΕΤΕ ΣΥΧΝΑ

Γράφφιτι στο Μπέλφαστ, δεκ. '60

Φεβρουάριος 1982: Ο οδοδείκτης της λεωφόρου de Messine στο Παρίσι δέχτηκε μια μικρή παρέμβαση και η λεωφόρος μετονομάστηκε για λίγες μέρες σε de Messine προς τιμήν του γενναίου γκάγκστερ Messine που είχε σκοτωθεί σε ενέδρα της αστυνομίας.

Κατά τη διάρκεια μιας πορείας προς το Πεντάγωνο, παιδιά των Yippies κινούνταν ευχερώς ανάμεσα στη στρατιωτική αστυνομία κατεβάζοντας χαρούμενα τα φερμουάρ που έφταναν...

Το 1960 διοργανώθηκε μια σειρά από διαδηλώσεις στην Ιαπωνία ενάντια στην ανανέωση της συνθήκης ασφαλείας μεταξύ Ε.Π.Α. και Ιαπωνίας. Ο πρόεδρος Eisenhower επρόκειτο να επισκεφθεί τη χώρα για να προωθήσει το σχέδιο. Τη νύχτα όμως της 19ης Ιούνη, 300.000 μέλη των Soho (συνδικάτων) και 40.000 ακτιβιστές Ζενγκακούρεν πλησίασαν τη Δίαιτα (Βουλή) χορεύοντας το "χορό του φιδιού". Κατόπιν διεξήγαγαν μαζική ούρηση στις σκάλες της κυρίας εισόδου του κτιρίου. Η ιαπωνική κυβέρνηση αναγκάστηκε να ζητήσει από τον Eisenhower να ματαιώσει την επίσκεψή του.
Cockburn & Blackburn, Student Power

"STOP THE CITY" 29 Μάρτη 1984: Κατά τη διάρκεια επίθεσης στο Χρηματιστήριο ένα καπνογόνο προσγειώθηκε εν

μέσω του σχηματισμού των αστυνομικών. Μια αστυνομικήνα το σήκωσε και ο αγγλικός αστικός τύπος έσπευσε να δημοσιεύσει τη δραματική φωτογραφία της να το πετάει πίσω στο πλήθος. Μόνο που η ιστορία δεν σταματάει εδώ. Το καπνογόνο έκανε μερικές σβούρες στον αέρα μέχρι που συνάντησε έναν άλλο αστυνομικό.

Φθινόπωρο 1991, Θεσσαλονίκη: Πενταμελής ομάδα μήχε, σε βραδυνή ώρα αιχμής, στο μπαρ ΕΡΩΔΟΣ. Ένας από την ομάδα διάβασε δυνατά, όρθιος, περίπλοκες συνταγές μαγειρικής και αποχώρησε ικανοποιημένος, με τη συνοδεία των άλλων τεσσάρων.

Α. Γ.

Η ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΕΙ ΝΑ ΜΗΝ ΑΦΗΝΕΤΕ ΤΑ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ ΕΞΩ ΑΠ' ΤΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ

«ΘΑ ΜΑΣ ΒΡΟΥΝΕ ΜΠΡΟΣΤΑ ΤΟΥΣ...»

"Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ, ΣΥΝΟΡΟ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑΣ"

Τελικά οι μάσκες έπεσαν. Όσοι τό 87 ξεδιάντροπα πρόβαλαν τους εαυτούς τους σαν πρωτοπόρους στην υπόθεση της ελεύθερης ραδιοφωνίας, είναι οι ίδιοι που σήμερα στέλνουν τά ΜΑΤ να "καθαρίσουν" τα FM από φωνές με ρίζες βαθιές στην κοινωνία της πόλης μας. Είναι αυτοί οι άνανδροι υβριστές που οργανώνουν πολεμικές επιχειρήσεις ενάντια στα αυτόνομα και αυτοδιαχειριζόμενα ραδιόφωνα της Θεσσαλονίκης.

18 σύντροφοί μας οδηγήθηκαν στην Ασφάλεια, αφού πρώτα δέχτηκαν τις γνωστές "περιποιήσεις" των κρανοφόρων ανθρωποφυλάκων, που μετά από έξι μήνες απειλών και γεμάτων νόημα αναβολών επιστρέφουν για να επιβάλλουν τον νόμο της σιωπής και της ανελευθερίας. Όσοι σύντροφοι παρεβρέθησαν στην έφοδο των ΜΑΤ αντίκρυσαν γυμνή την βία και την αυθαιρεσία των μισοφόρων της καταστολής. Αφου αυτοί περικύκλωσαν στρατηγικά το στούντιο του ΡΑΔΙΟ ΚΙΒΩΤΟΣ, επιτέθηκαν τελικά σπάζοντας πόρτες και τζάμια και ξυλοκοπώντας άγρια τους υπερασπιστές του. Το κάλεσμα για συμπάρασταση ήταν αποτελεσματικό, όμως τελικά μπροστά στην "περίφημη" συμμορία Κόμπρα των ματατζήδων λυγίσαμε - αυτό είναι προσωρινό. Οι κεραίες μας ξηλώθηκαν και αν μείνουν κατεβασμένες τότε από την μια ως την άλλη άκρη των FM θα ακούγεται απaráλλακτο το θλιβερό τροπάρι της λήθης και της υποταγής.

Το ζήτημα της ύπαρξης τέτοιων ραδιοφώνων δεν είναι ξεκομμένο από την καθημερινή σου ζωή. Για τη ζωή που όλοι μοιραζόμαστε, όλοι έχουμε λόγο. Ακόμα πιο πολύ εκείνοι που αναζητώντας την επικοινωνία την ανακαλύπτουν στην τόλμη του να μιλάς για τη διαφορά και την ιδιαιτερότητα εκεί που οι πολλοί σιωπούν ή - όταν επιτέλους βρουν κάτι να πουν - μιλούν τη γλώσσα της εξουσίας.

Η διαφορά μας είναι ριζική: Αρνούμαστε τη λογική των διευθυντών και της ειδικεύσης, τα "πολιτικά" σχόλια των πολιτικών, τη διαφήμιση και την πληροφορία - εμπόρευμα. Αρνούμαστε τις επικορηγήσεις, την όποια συνδρομή του κράτους και αποφασίζουμε ελεύθερα για τις υποθέσεις μας στις γενικές μας συνελεύσεις.

Τίποτα δε χάθηκε! Η επιστροφή μας θα 'χει από αυτή τη στιγμή και για πάντα τη σφραγίδα της αποστρόφής μας, ενάντια στο ψέμα, την παθητικότητα, τον εφφουασμό και την ταπείνωση που τρέφουν αυτή την κοινωνία.

ΘΑ ΜΑΣ ΒΡΟΥΝΕ ΜΠΡΟΣΤΑ ΤΟΥΣ...

ΡΑΔΙΟ ΚΙΒΩΤΟΣ 92.5 ★ ΡΑΔΙΟ ΟΥΤΟΠΙΑ 107.7

Κείμενο που μοιράστηκε στήν πορεία της 17 Μάρτη 1992

ΣΥΝΔΡΑΜΕΤΕ!

Ἄν τό κράτος εἶναι ἓνα παχύδερμο, οἱ δυνάμεις τοῦ καταστολῆς καί ἀποβλάκωσης εἶναι ἐκεῖνα τὰ ἡλίθια πουλιά πού ἔρχονται νά τό ἀπαλλάξουν ἀπό τά ἐνοχλητικά ζώφια. Δυστυχῶς ἡ παρομοίωση ἐξωραΐζει τά πράγματα. Δέν ἔχουμε τίποτα ἐναντίον τῶν τρυφερῶν ἵπποποτάμων καί τῶν ὑψιπετῶν πτηνῶν, κάτι πού δέν θά μπορούσαμε νά ποῦμε γιά τό κράτος, τά μέσα μαζικῆς ἀναισθητοποίησης καί τήν ὑπνωτισμένη κοινωνία.

★ **Τό Ράδιο Κιβωτός ἀντιμετώπισε πρόσφατα τήν κρατική καταστολή.** Στίς 16 Μάρτη σύντροφοί μας πού υπεράσπιζαν τό δικαίωμα νά ἐκπέμπουμε ἀπ' ὅπου ἔχουμε ἐπιλέξει, ἐφόσον ἡ χαμηλή ἰσχὺς μας δέν δημιουργοῦσε κανένα πρόβλημα, ξυλοκοπήθηκαν, τραυματίστηκαν καί συλλήφθηκαν. Οἱ δυνάμεις τῶν ΜΑΤ εἰσέβαλαν στό στούντιο καί κατέβασαν τήν κεραία μας. Χάσαμε μιά μάχη ἀλλά θά κερδίσουμε τόν πόλεμο γιατί,

★ **Τό Ράδιο Κιβωτός εἶναι ἀποφασισμένο νά συνεχίσει.** Ὅπως 4 χρόνια τώρα, χωρίς διαφημίσεις, ἐπενδυτές, ἀφεντικά, χωρίς διευθυντές προγράμματος καί ἱεραρχία, χωρίς «χαριτωμένους» ἐμπορικούς διαγωνισμούς, χωρίς ἐκφωνητές ρομπότ, χωρίς ἐκπομπές ἐφησυχασμοῦ, χωρίς ἐντολές, λογοκρισία καί χωρίς ρουφιανιά. ΑΛΛΑ ἀναζητώντας πάντοτε τήν ἀνατροπή τῆς σχέσης πομποῦ-δέκτη, μέ πειραματισμούς, μέ λόγο κριτικό καί ἀντιεξουσιαστικό, προωθώντας τίς κοινωνικές ἀντιστάσεις, προσπαθώντας νά μιλοῦμε βιωματικά, σέ πρῶτο πρόσωπο, μέ ἀλληλεγγύη, μέ αὐτοδιαχείριση, μέ γενικές συνελεύσεις πού ἀποφασίζουν γιά ὅλα, μέ λάθη καμιά φορά καί ἀντιφάσεις. Ἐντείνοντας τίς προσπάθειές μας ἰδιαίτερα αὐτήν τήν περίοδο γιατί,

★ **Τό Ράδιο Κιβωτός ἀπειλεῖται μέ οἰκονομική ἐξόντωση.** Τό κόστος τῆς ἐγκατάστασης τῆς κεραίας μας στό Χορτιάτη καί τῆς ἐξασφάλισης τῆς ἀπαιτούμενης τεχνικῆς ὑποδομῆς ὑπερβαίνει τά 2.000.000 δρχ. Καί ταυτόχρονα ἡ ἐκπομπή ἀπό τό Χορτιάτη μέ ἰσχύ πολύ μεγαλύτερη ἀπό τή σημερινή καί ἡ φθορά τῶν μηχανημάτων πού αὐτή συνεπάγεται θά διπλασιάσει τά λειτουργικά ἐξοδά μας. Μέχρι σήμερα τό Ράδιο Κιβωτός στηρίζονταν στίς εἰσφορές τῶν μελῶν τοῦ καί στή διοργάνωση μουσικῶν ἐκδηλώσεων ὅταν ἔπρεπε νά ἀντιμετωπιστοῦν ἔκτακτα ἐξοδα. Θέλοντας νά διατηρήσουμε τό χαρακτήρα μας κρίναμε πῶς ἡ μοναδική λύση γιά νά ἀνταπεξέλθουμε εἶναι ἡ ὑποστήριξη ἀπό συνδρομητές. Αὐτό ὅμως πού θά μπορούσε νά εἶναι μόνο μιά ἐπιταγή τῆς ἀνάγκης θέλουμε - καί νομίζουμε πῶς μπορούμε - νά τό μετατρέψουμε σέ μιά σχέση οὐσιαστική γιατί,

★ **Σκουντιόμαστε ἀλλά δέν συναντιόμαστε.** Ἡ ἔκφραση καί ἡ ἐπικοινωνία σίγουρα ὑπερβαίνουν τή (ραδιοφωνική) σχέση πομποῦ - δέκτη. Ἐπιδιώκουμε τήν ἐνεργό συμμετοχή τῶν συνδρομητῶν στήν κριτική καί διαμόρφωση τῶν ἐκπομπῶν καί τήν ἐλεύθερη πρόσβαση στό μικρόφωνο καθενός πού ἔχει κάτι νά πεῖ, ἐφόσον δέν ἔρχεται σ' ἀντίθεση μέ τό χαρακτήρα τοῦ σταθμοῦ. Ἐπιδιώκουμε τακτικές συναντήσεις τῶν συνδρομητῶν ἀλλά καί τή συνδιοργάνωση κάθε εἴδους μὴ ἐμπορευματικῶν ἐκδηλώσεων. Ἀκόμη πρόκειται νά κυκλοφοροῦμε ἓνα ἐξαμηνιαῖο ἔντυπο παρουσιάζοντας θεωρητικά κείμενα, εἰκαστικά καί ὅ,τι δέν μπορεῖ νά περιληφθεῖ σέ μιά ραδιοφωνική ἐκπομπή, πού θά ἀποστέλεται στούς συνδρομητές καθώς καί ὅποιοδήποτε ἄλλο ἔντυπο ὑλικό κυκλοφοροῦμε.

Ἐπιθυμώντας τή συμμετοχή ὅλων τῶν φίλων τοῦ σταθμοῦ, ὅλων ὅσοι θέλουν νά συνεχίσει καί νά δυναμώσει αὐτή ἡ προσπάθεια, ἐκτιμήσαμε σάν ἐλάχιστη ἐτήσια συνδρομή τίς 5000 δρχ. Μπορεῖτε νά καταθέσετε στό λογαριασμό 708-002101- 032034 τῆς Τράπεζας Πίστεως ἢ νά στέλνετε ἐπιταγή στήν ταχυδρ. θυρίδα 11000, Τ.Κ. 54110 στό ὄνομα Τζιλῆς Προκόπης. (Γιά νά μπορούμε νά ἐπικοινωνοῦμε μαζί σας, γράψτε τό ὄνομα καί τή διεύθυνσή σας). Μπορεῖτε ἀκόμη νά μάς βρίσκετε στό τηλ. τοῦ σταθμοῦ 212-357 ἢ στό 260-776 (ὥρες ἀγορᾶς). Ἡ διεύθυνσή μας εἶναι:

Ράδιο Κιβωτός Ἀράχθου 3 Τ.Κ. 546 34 Θεσσαλονίκη

Ἐνάντια στή στέρηση, τήν παθητικότητα καί τήν ἀκίνδυνη φλυαρία πού τά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης ἐπιβάλλουν, ἐνάντια στά σκοτάδια ἐνός ὑπνου δίχως ὄνειρα, τό Ράδιο Κιβωτός θά προσπαθεῖ πάντα νά λάμπουν ὁ ΕΡΩΤΑΣ καί ἡ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ. Γιατί, αὐτό πού φέρουμε, εὐθραυστο, διαφανές καί πάλλεται, εἶναι ἡ ΖΩΗ.

Κάποτε μερικά μικρά ζώφια μποροῦν νά καταπονήσουν ἀπάνταστα ἓνα παχύδερμο.

The rest is silence...

Hamlet

Ήταν οί νύχτες τής φωτιάς ενός κόσμου πού καίγεται καθημερινά. Σάν λύτρωση φαντάζει αυτός ό άδυσώπητος καί χωρίς όραμα κύκλος τής βίας καί τού έξεγερσιακού παραλογισμού πού σάν Μαινάδα συνέτριψε τά πάντα, ακόμη καί αυτό πού ό ίδιος θά μπορούσε νά υπάρξει.

Άπό τα σωθικά αυτού τού τέρατος, αυτής τής γκροτέσκο αυτοκρατορίας, άναδείχθηκε ή άπελπισία τών κολασμένων, αυτών πού δέν έχουν νά χάσουν τίποτα. Καί εϊναι τραγέλαφος ή κάθε φορά πού ξεγυμνώνεται ή άλήθεια: οί κρατούντες όσο διευρύνουν τήν κυριαρχία τους, επικαλούμενοι τίς κοινωνικές ισοροπίες, τήν πρόοδο καί τήν ανθρώπινη εϋτυχία, ουσιαστικά μοιράζουν τόν τρόπο καί τήν χαύνωση (τίς δύο όψεις τού νομίσματος πού λέγεται «έλεγχος») δημιουργώντας περιθωριοποιημένες ή ναρκωμένες ομάδες μαζανθρώπων. Μόνο πού κάποια πράγματα συνεχίζουν νά γίνονται μπούμεραγκ καί ιδίως όταν τό ψυχανέμισμα τής έλευθερίας σέ γεμίζει μέ άποφασιστικότητα, θάρρος καί συνείδηση. Αυτοί πού θέλουν νά επιβάλουν τήν παγκόσμια κυριαρχία τους άς κοιτάξουν πρώτα στό έσωτερικό τής κοινωνίας τους καί άς φροντίσουν νά αντιμετώπισουν τόν έμφύλιο πόλεμο πού μαίνεται στή χώρα τους. Καί άς διδαχθοϋν καί οί Εϋρωπαϊοί έταϊροι τους...

Μέ αυτό πού έγινε στό Λός Άντζελες καί σέ τόσες άλλες πόλεις τών Η.Π.Α. καί τού Καναδά θά άσχοληθοϋν λίγο-πολύ όλοι: άναρχικοί, άριστεριστές, φιλελεύθεροι, έθνικοσοσιαλιστές... Ή μιά άνάλυση θά διαδέχεται τήν άλλη, μέχρι νά βγάλει ή κάθε πλευρά τά συμπεράσματα πού θά τή δικαιώνουν. Κάθε άνάλυση, περιγραφή, κρίση γι' αυτή τήν έξέγερση μοιάζει περιττή ή πολυτελής: εφόσον δέν τσουρουφλιστήκαμε μέσα στίς φλόγες της (γιατί, σέ μιά έξέγερση, πρώτα άπ' όλα καίς τόν ίδιο σου τόν έαυτό, τόν υπερβαίνεις όπως λέει καί ένας πολύ καλός φίλος) καί δέν ένιωσε τό σώμα μας τούς παλμούς της, τό μόνο πού μπορούμε νά κάνουμε εϊναι νά υποκλιθοϋμε καί σέ αυτόν τόν αίματοβαμμένο κρίκο τής ανθρώπινης ιστορίας χωρίς νά άναζητοϋμε άλλοθι καί ιδεολογικές καλύψεις. Μερικά πράγματα, οϋτως ή άλλως, δέ θά μπορούσαν νά γίνουν άλλιώς.

Π. Τ.

☆... ο περίγυρός σου
εφαρτάται κι από βένα...
Αν θέλεις να αναπνεύσεις
αρχίσε να παραφες
στη γόνο!

ΣΗΚΑ ΟΡΘΟΣ!!!

Προτού...
Προτού κάποιος ηλίθιος
σε κλείσει
σε μια τσίγκινη κοντέινερ

Τι ατζίσον...
οι όρεψεις κλεισμένες
στο κεφάλι σου?

Τα γραπτά σου
για γραφεία;

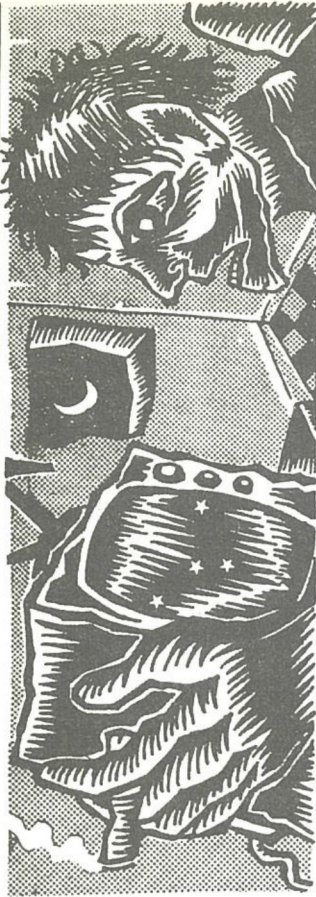
... οι λέξεις,
φυλακισμένες στο στόμα;

Τι ατζέ η ταυροπότιτα,
κλεισμένη
μέσα στα δάκτυλα;

Τι ατζέ η ερήνη κλεισμένη
μέτ' το αμά; ☆ ☆ ☆
και οι νυχτές; μέγα σε τέσσερες
τοίχους; ⊕ ☆

Τι ατζέ η λοφοτεχνία,
κλεισμένη στα βιβλία;

Τι ατζέ η Μουσική
κλεισμένη σε καβέλες ή

και τα βιβλία
μέγα σε βιβλιοθήκες
και παρτίες;

Τι ατζίσον
οι πινακές & τα δελτία,
κλεισμένα σε φουσελά;

Τίος φέρει τα είναι η παιδεία,
κατ'ουρθεμένη, κακοποιημένη και φυλακισμένη
μέσα στα σχολεία;

Τι αφήνουν οι φωτογραφίες,
σε εφημερίδες και βιβλία στους δρόμους
στην υπηρεσία της ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ;

Γιατί τα όνειρά σου
είναι κλεισμένα
στο προβάθλι;

...και οι ομορφιές
στα ποιήματα;

Ο Αισθησιασμός
κλεισμένος
σε θεατρικές χειρονομίες

ΚΑΤΑΡΑΜΕΝΟΙ!
Γιατί τα ποιήματα
είναι κλεισμένα σε βεντέλια;

...niento y extremado.
...odernos centros de
...mbién un problema
...telos de otros edifici
...antem... y la
...omo... del
...ue lo... este
...stos lug... ssel
...olido, si... angun
...ue am... os
...s. Se... do
...o po... do
...lesi... es
...aska... rc
...cua

→ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ
ΗΣ - ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΤΕΧΝΗΚ
ΑΜΜΙΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΥΠΤΑΚΗ - ΛΟΓΟΤ
ΕΚΝΙΑΤΗΣ ΕΚΚΛΗΡΟΤΗΤΑΣ - ΠΑΙΔ
ΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ - ΠΟΙΗΣΗ
ΤΟΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ - ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΗΣΗΣ - ΠΑΡΑΝ
ΜΗΤΕΧΝΗ - ΚΑΜΜΙΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΥ
ΑΚΟΗ - ΤΕΧΝΗΤΗΣ →

☆ ANGELO LUSMORE

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ...

...για σταχανοβίτες, φίλους των διεθνών σχέσεων, όσους θέλουν να δικαιολογήσουν ένα ταξίδι στο εξωτερικό ή "να πάρουν το πτυχίο απ' του Bookchin το σχολείο". Όσο για μας, έχοντας πάρει όλες τις προφυλάξεις για την ψυχοφθόρο ιδεολογία των διακοπών, απαντούμε σε όσους συντρόφους ευελπιστούν να ενισχύσουν το αγωνιστικό τους κύρος με δηλώσεις του τύπου "για τον επαναστάτη δεν υπάρχουν διακοπές", πληροφορώντας τους για την ύπαρξη στην Αρχαία Ελληνική μυθολογία μιας οντότητας με το όνομα "Θαύμας". Αυτόν τον Θαύμα λοιπόν, που είναι το λαμπύρισμα του μεσημεριάτικου ήλιου πάνω στο κύμα του Αιγαίου που σκάει στην αμμονδιά, θα πάμε να συναντήσουμε για όσο περισσότερο καιρό μπορούμε. Λένε ότι στις κατάλληλες συνθήκες μπορεί να σου φανερώσει πολλά μυστικά για το "πώς" και το "γιατί" ζεις κι αγωνίζεσαι...

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΡΧΙΣΜΟ

Το τέλος του 1990 και με πρωτοβουλία του Ιδρύματος Ελευθεριακών και Αναρχοσυνδικαλιστικών Σπουδών της Καταλωνίας ξεκίνησαν οι επαφές για την πραγματοποίηση μιας διεθνούς έκθεσης πάνω στον Αναρχισμό.

Μετά από αρκετή προεργασία, οι ελευθεριακές οργανώσεις Λαϊκό Εγκυκλοπαιδικό Αθήναιο, Ελευθεριακό Αθήναιο του Roble Sec και Ιδρυμα Ελευθεριακών και Αναρχοσυνδικαλιστικών Σπουδών από τη Βαρκελώνη, το Ιδρυμα Anselmo Lorenzo από τη Μαδρίτη, το Κέντρο Διεθνών Ερευνών πάνω στον Αναρχισμό (C.I.R.A.) της Λωζάνης και της Μασσαλίας και το Κέντρο Ελευθεριακών Σπουδών Giuseppe Pinelli του Μιλάνου συναντήθηκαν στις 13 και 14 Ιουλίου 1991 στη Βαρκελώνη για να προγραμματίσουν από κοινού την εκδήλωση.

Το 1992 είναι μια ειδική χρονιά για την Ισπανία, αφού εκτός από την ΕΟΚική οικονομική ολοκλήρωση υπάρχουν ακόμα οι Ολυμπιακοί της Βαρκελώνης, ο εορτασμός των 500 χρόνων από την "ανακάλυψη της Αμερικής" και η οικονομική έκθεση της Σεβίλλης. Η διεθνής έκθεση πάνω στον Αναρχισμό στη Βαρκελώνη θα διαρκέσει από τις 23 Ιουνίου ως τις 15 Ιουλίου 1992 και θα περιλαμβάνει τις εξής δραστηριότητες:

1. ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΥ και ΑΡΧΕΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

- α) Η Αναρχία στο πέρασμα των χρόνων (Επιμέλεια: CIRA).
- β) Γυναίκες για την ελευθερία. (Επιμέλεια: CIRA).
- γ) Τέχνη και Αναρχία (Επιμέλεια: Ιδρυμα Anselmo Lorenzo).
- δ) Ο Ferrer i Guardia και το σύγχρονο σχολείο (Επιμέλεια: Λαϊκό Εγκυκλοπαιδικό Αθήναιο).
- ε) Ο Ιβηρικός αναρχισμός (Επιμέλεια: Όλοι οι οργανωτές).

2. ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

Κατά τη διάρκεια της εκθέσης θα αφιερωθούν τρεις ημέρες κάθε εβδομάδας για συζητήσεις πάνω στα θέματα: Ελευθεριακή Παιδεία, Μιλιταρισμός, Πολεοδομία, Φεμινισμός, Οικολογία, Νέες Τεχνολογίες, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Πολιτικές Κοινωνικές και Οικονομικές Δομές στη Σύγχρονη Παγκόσμια Κατάσταση, Αναρχισμός, Κολλεκτιβισμός, Ατομικισμός, Αναρχοσυνδικαλισμός και Εργατικό Κίνημα.

3. ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ και ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΒΟΛΕΣ

- α) Επιλογή ταινιών κοινωνικού περιεχομένου.
- β) Προβολές video από εργατικούς αγώνες, κοινωνικές συγκρούσεις και δραστηριότητες του ελευθεριακού κινήματος.
- γ) Προβολές video σχετικών με το περιεχόμενο των εκθέσεων.

4. ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ και ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Από θεατρικά και μουσικά σχήματα διαφόρων χωρών. Για επαφές, επικοινωνήστε με την οργανωτική επιτροπή:
Rda. Sant Antoni, 13, pral.
Barcelona 08011
Tel: 329 - 75 - 56

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ,
PLAINFIELD, VERMONT****ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ '92**

Συνεχίζονται και φέτος το καλοκαίρι τα σεμινάρια του I.K.O., που αυτοπροσδιορίζονται μέσα από το φυλλάδιό του, ως εξής:

"Η κοινωνική οικολογία συμπληρώνει τη μελέτη των ανθρώπων και φυσικών οικοσυστημάτων μέσω της κατανόησης των εσώτερων διασυνδέσεων της κουλτούρας και της φύσης. Αναπτύσσει μια κριτική, ολιστική κοσμοαντίληψη και υποστηρίζει ότι ένα δημιουργικό ανθρώπινο εγχείρημα μπορεί να οικοδομήσει ένα εναλλακτικό μέλλον. Προσπαθεί να εναρμονίσει τις σχέσεις των ανθρώπων με το φυσικό κόσμο μέσω της εναρμόνισης των ίδιων των ανθρώπινων σχέσεων. Αυτή η διεπιστημονική προσέγγιση συνεπάγεται μελέτες στους τομείς των φυσικών επιστημών, του φεμινισμού, της ανθρωπολογίας και της φιλοσοφίας για την εξασφάλιση μιας διαυγούς κριτικής των σύγχρονων κοινωνικών τάσεων και τη συγκρότηση μιας κοινοτικής, δημιουργικής τεχνικής και ηθικής προσέγγισης στην κοινωνική ζωή. Απαντώντας σ' αυτή την πρόκληση, το Ινστιτούτο Κοινωνικής Οικολογίας εξετάζει τις μεθόδους και τα εργαλεία για τη δημιουργία μιας βιώσιμης, αυτοσυντηρούμενης κοινοτικής δομής μέσω της ανάπτυξης της θεωρίας και της πρακτικής. Χρησιμοποιώντας το Κεντρικό Vermont σαν ένα εργαστήριο, το Ινστιτούτο αναζητά οικολογικές λύσεις στα προβλήματα του πλανήτη."

Για το καλοκαίρι του '92 το Ινστιτούτο έχει οργανώσει τα εξής προγράμματα:

1. Design for Sustainable Communities

Θεωρητική και πρακτική μελέτη σχεδιασμού κοινοτήτων εναρμονισμένης αλληλεπίδρασης των ανθρώπων και των φυσικών συστημάτων. Εντατικό πρόγραμμα 2 εβδομάδων (5-19 Ιουνίου).

2. Social Ecology and Higher Education

Τριήμερο συνέδριο (12-15 Ιουνίου) που απευθύνεται κυρίως σε εκπαιδευτικούς και αναφέρεται στις δυνατότητες εισαγωγής της Κοινωνικής Οικολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία.

3. Ecology and Community

Εντατικό πρόγραμμα 4 εβδομάδων (19 Ιουνίου - 19 Ιουλίου) για μια ολοκληρωμένη εκπαιδευτική εμπειρία στην Κοινωνική Οικολογία.

4 Women and Ecology

Διεθνές πενθήμερο συνέδριο (25-30 Ιουλίου) για τον προσδιορισμό της οικο-φεμινιστικής σχέσης.

5. Social Ecology M. A. Program

Μεταπτυχιακό δίπλωμα (!) στην Κοινωνική Οικολογία, σε συνεργασία με το Κολλέγιο Goddard.

Όσο ενδιαφέρονται για περισσότερες πληροφορίες πάνω στα προγράμματα και το Ινστιτούτο γενικότερα μπορούν να γράψουν στη διεύθυνση

INSTITUTE FOR SOCIAL ECOLOGY
P.O. BOX 89, DEPT. B
PLAINFIELD, VERMONT 05667

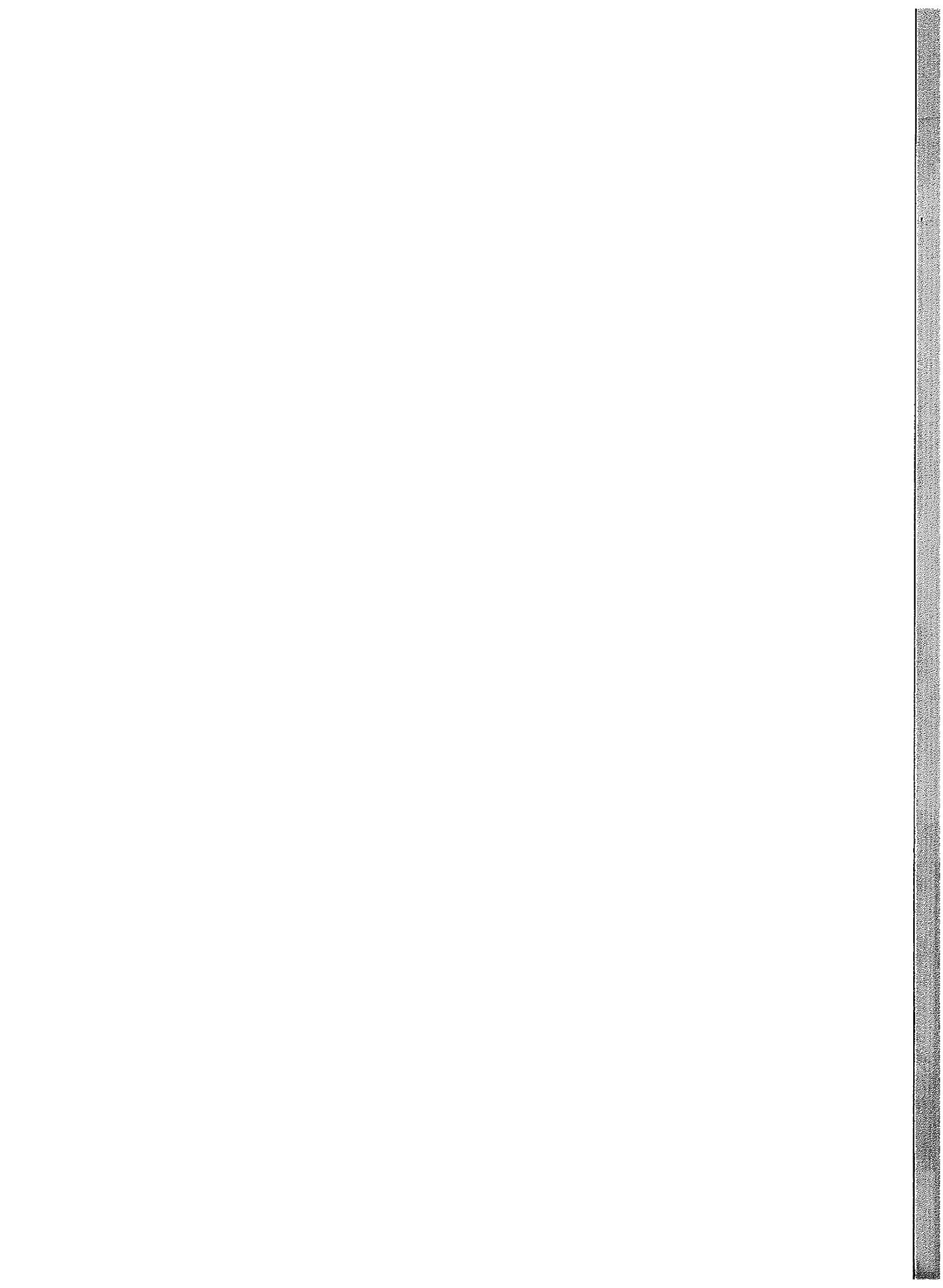
Υ.Γ. Στή σελίδα 3:

"ΤΟ ΜΑΥΡΟ τριαντάφυλλο περπατάει τώρα στους
δρόμους..." (ΤΑΚΗΣ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ)

"Έδω είναι τό ρόδο, έδω χόρεψε" (ΧΕΓΚΕΛ)

"You! hypocrite lecteur!..."

(Έσύ! ύποκριτή άναγνώστη! - όμοιέ μου - άδελφέ
μου!) δάνειο άπ' τόν Τ. Σ. ΕΛΙΟΤ πού τό
δανείστηκε άπό τόν Σ. ΜΠΩΝΤΛΑΙΡ.

600 δρχ.